

Universitäts-Bibliothek Wien

I

137.994

E. S.

I

137994

Ingunabel

liber frub roniardi Egp
fery 115 41 apparue in
fow veteru unpta 7 7 7

Richardus de duo-
decim patriarchis.

C. C. d.

SEBASTIUS Olbricht

Sebastian Olbricht

Sebastian Olbricht

Michael in Mat

e

Annotatio capitulorum libri de
duodecim patriarchis magistri **R**
hardi de ſancto victore.

De ſtudio ſapientie ⁊ eius cōmēdatōe. **Ca. I.**

De deſiderio iuſticie et ei⁹ pprietate. **Ca. II.**

De gemino tortus boni fonte rōne ſcꝝ ⁊ affe
ctione. **Ca. III.**

Quomodo animus per ſtudiū ſapientie latē
ter ſepe iducit ad exercicia iuſticie. **Ca. IIII.**

Quomodo imaginatio ſubſeruiat rōni ⁊ ſen
ſualitas affectioni. **Ca. V.**

De vitio imaginatōis ⁊ ſensualitatis. **Ca. VI.**

Qui ſint affect⁹ principales ⁊ quo ordine vel
modo redigantur in virtutes. **Ca. VII.**

Quō vlt⁹ ynde oriatur ordinat⁹ timor. **Ca. VIII.**

Quō oriatur vel ordinetur dolor. **Ca. IX.**

Quō oriatur vel ordinetur ſpes. **Ca. X.**

Quō oriatur vlt⁹ ordinetur amor. **Ca. XI.**

Quid ſit propriu⁹ amoris. **ca. XII.**

Quō per inuiſibiliū amorem mens ſurgit ad
inuiſibiliū inueſtigationē. **Ca. XIII.**

Que ſit prima via hoī ingredientī ad inuiſi
liū contemplationē. **Ca. XIII.**

Quomodo infirmoꝝ ſpeculationi diuine ſcri
pture alludant. **Ca. XV.**

Quō imaginationū alia ſit beſtialis : alia ra
tionalis. **Ca. XVI.**

Annotatio.

Quod imaginationē: rōnem z voluntatē dicim⁹
diuersis modis id accipim⁹. Cap. XVII

De gemina speculatione que surgit ex imagi
natione. Ca. XVIII.

De prima speculatione z eius proprietate.
Ca. XIX.

De officio p̄me speculatiōis. Ca. XX.

De utilitate p̄ime speculatiōis. Ca. XXI

De secunda speculatione z eius proprietate.
Ca. XXII.

Quid sit familiare seu etiā speciale specula
tioni secunde. Ca. XXIII.

Quanta sit iocunditas secunde speculatiōis.
Ca. XXIII

De gemina virtutum prole que nascit ex edo
mita sensualitate. Ca. XXV

De rigore abstinentiē z vigore patientiē z eo
rum proprietate. Ca. XXVI

Quod sensualitatis appetitus nō tēperat si ima
giatiōis euagatio nō restrigit. Ca. XXVII

Quō per abstinentiā z patientiā anim⁹ robo
ratur ad oēm obediētiam. Ca. XXVIII

Quō ex abstinentia z patiētia humana laus
surgat: z quomodo caute eius appetitus sit
temperandus. Cap. XXIX.

Unde maxime soleat laus surgere: z q̄ vera
laus sit de recta volūtate. Ca. XXX.

Capitulum

Quo virtutibus predictis muniatur tam disciplina
na cordis quam corporis. Ca. XXXI.

Quo disciplina cogitationum non possit custodiri
sine disciplina sensuum. Ca. XXXII

Quo in cordis custodia vicissim si virtutes
predicte cooperentur. Ca. XXXIII.

Quo perfecta patientia se comitatur misericordia
Ca. XXXIII

Comendatio perfecte patientie. Ca. XXXV

Quo vel quomodo ordinetur verum gaudium.
Ca. XXXVI

Comparatio exterioris vel interioris dulce
dinis. Ca. XXXVII

Quid soleat impedire illud internum gaudium
Ca. XXXVIII. ♣

Quo interna dulcedo soleat animum ad fortio
ra roborare et ad humiliora inclinare. Ca.
XXXIX.

Quomodo vel quo ordine nascatur in nobis
odium vitiorum. Ca. XL.

Quo sit rarum ex vero odio vitiorum zelum re
ctitudinis habere. Ca. LXI.

Quo sit officium veri zelatoris. Ca. XLII

Quo veri zelatoris non solum sit vigilare con
tra seuitiam sed et contra fraudulentiam. Ca.
XLIII.

Quale vel quantum sit habere perfectum zelum

Annotatio

animarum. Ca. XLIII.

Quo vel unde oriatur pudor. Ca. XLV.

Quis vel quis sit ordinat⁹ pudor. Ca. XLVI.

Quo sit rarum h⁹ pudore vex. Ca. XLVII.

Quid sit propriu⁹ pudoris. Ca. XLVIII.

De utilitate et venustate verecundie. Cap.
XLIX.

Quomodo verecunda mens modestie metas
transgreditur cum per superbiam et vanam
gloriam corrumpitur. Ca. L.

Quomodo verecunda mens ab intentioe sue
rectitudinis deijcitur. Ca. LI.

Quo vno eodemq³ tempore vnde vna virt⁹ cor-
rumpit: inde alie quicq³ nutriunt. Ca. LII.

Cum quanta instantia vel cautela corrigenda
sit intentio praua. Ca. LIII.

Quomodo maxime consideratione debeant⁹
intentionis deprauatione corrigere vel ca-
stigare. Ca. LIII.

Quo vel quomodo caute oporteat intentionem mu-
tare et mox honestate non deserere. Ca. LV.

Quo mens in omni sua corruptione debeat et
patientur dolere et de sua correctione non de-
sperare. Ca. LVI.

Quo caute per exprobratione peccati vel per ex-
actione debiti debeat mens correpta flagellari.
Cap. LVII.

Capitulorum

Quomodo per nimiam afflictionem mens quibus
vsq; ad impudenciam effrenatur. **Ca. LVIII.**

Quod nec ordinata verecundia sit bona nisi sit
moderata. **Ca. LIX.**

De principalium affectionum numero et ordi-
nandi modo copulatio recapitulatio. **Ca. LX.**

Quod affectus ordinati veraciter sunt boni si sint
et moderati. **Ca. LXI.**

Quibus modis timor mensuram equitatis su-
pergreditur. **Ca. LXII.**

Ad quam impudentie euagationem nimis timor
mentes prostituit. **Ca. LXIII.**

De vi vel efficacia timoris sine quo nec ma-
la deserimus nec bona inchoamus. **Ca. LXIII.**

De principalitate timoris et alijs affectibus
qui quibus bene principentur. **Ca. LXV.**

Quomodo virtutes in vitia vertuntur nisi per
discretionem moderentur. **Ca. LXVI.**

Quomodo vel quomodo sero oritur discretio cum sit prima
proles rationis. **Ca. LXVII.**

De discretionis utilitate vel proprietate. **Cap.
LXVIII.**

Quod sic difficile mentem discretioni perfecte ob-
temperare: et tamen nihil utilius. **Ca. LXIX.**

De multiplici officio vere discretionis. **Cap.
LXX.**

De gemina prole rationis gratia: scilicet discretio
8 4

Annotatio

nis et contemplationis. Ca. LXXI.

Quo per plenam cognitionem sui subleuat
animus ad contemplationem dei. Ca. LXXII.

Quod sit arduum et difficile gratiam contemplationis
obtinere. Ca. LXXIII.

De contemplationis genere quod est supra rationem.
Ca. LXXIII.

De supereminencia spiritualium theoriarum.
Ca. LXXV.

Quod sit rarum vel iocundum spirituales theorias
in usum adducere et in oblectationem vertere.
Ca. LXXVI.

Quod frustra nitimur ad summa sine preueniente
gratia. Ca. LXXVII.

Quantum valeat cognitio sui. Ca. LXXVIII.

Quibus modis ad scientie altitudinem pertingamus.
Ca. LXXIX.

Quomodo sanctis conatibus nostris diuina reuelatio
occurrat. Ca. LXXX.

Quod suspecta debet esse omnis reuelatio quam
non comitatur scripturarum attestatio. Cap.

LXXXI

Quod sint incomprehensibilia que mens per excessum
videt ex reuelatione diuina. Cap.

LXXXII.

Quod illa mens diuinas reuelationes percipit:
quam in nitentis stare consuevit. Ca. LXXXIII

Capitulum

Quomodo mens se ad interiora colligere debeat que in celestium anhelat cōtemplationem. Ca. LXXXIII

Quomodo sit iocundus et dulce cōtemplationis gratiam familiarem habere. Ca. LXXXV.

De duobus generibus contemplationum. Ca. LXXXVI

Quomodo cōtemplatio desinat in meditationem: vel quomodo meditatio surgat in contemplationem. Ca. LXXXVII

Finis.

Richardus de XII. patriarchis.

Venerabilis deuoti z eximij con-
tēplatoris magistri Richardi de san-
cto victore liber de minori cōtempla-
tione qui z de duodecim patriarchis
inscribitur feliciter incipit.

De studio sapientie z eius cōmē-
datione. Capitulum primum.

Eniamin adol

b
lescentulus in mentē excessu
Audiāt adolescētuli sermo-
nē de adolescentulo. Euigil-
lent ad vocē prophete. Be-

niamin adolescēt. ī mētis exces. Quis sit be-
niamin iste multi nouerunt. Alij per sciētā:
Alij p experiētā. Qui per doctrinam noue-
runt: audiāt patienter. Qui per experiētias
didicerūt audiāt: libenter. Qui enī eū experi-
entie magisterio semel nosce potuit: fidenter
loquor: sermo de eo quāuis plix⁹ videat illum
faciare nō poterit. Sed quis de eo digne lo-
q̄ sufficiet: Est enī speciosus forma pre filijs
hominū: z iō pre omnibus filijs iacob z q̄les
rachel generare deuit. Mā lya quāuis plures:
pulchriores tamē liberos habere nō potuit.

Ca. I.

Duas nāq; vt legim⁹ vxores iacob habuisse
 cognoscitur: vna lya: altera rachel dicebatur.
 Lya fecundior: rachel formosior. lya secunda
 sed lippa: rachel fere sterilis: sed forme singula
 ris. Sed nūc que sint iste due sorores vxores
 iacob: videam⁹ vt qui sint eaz filij facili⁹ in
 telligamus. Rachel doctrina veritatis: Lya
 disciplina virtutis. Rachel studiū sapientie:
 lya desiderium iusticie. Sed scimus iacob p
 rachel septem annis seruisse: z tñ videbantur
 ei pauci dies p amoris magnitudine. Quid
 miraris? Scdm magnitudinē pulchritudinē
 erat magnitudo dilectionis. Certe si in laudē
 sapientie aliquē temptare voluero: min⁹ erit
 quātumcunq; dixerō. Quid enim sapientia
 ardentius diligit: dulci⁹ possidet: Et⁹ decoz
 omnē superat pulchritudinē: Et⁹ dulcor om
 nem excedit suauitatē. Est enī (vt ait quidā)
 speciosior sole: z sup omnē stellarū dispositio
 nē luci cōparata: inuenitur prior. Illi enī suc
 cedit nox. Sapiētia autē vincit maliciā. attin
 git quoq; a fine vsq; ad finem fortiter z dispo
 nit omnia suauiter. Hanc amauit inquit et ex
 quisiui a iuuentute mea z quesui eā in spon
 sam. Inquisiui a iuuentute mea z quesui mi
 hi sponsam eā assumere z amator factus sum
 forme illius. Quid ergo mirum si iacob in

Richardus de. XII. patriarchis

huius sponse amore flagrabat: si talis ignis: si tante dilectionis flamas temperare non poterat: Quatum amabat: o qualiter in eius amore flagrabat: qui dixit: Super salutem et omnem pulchritudinem dilexi sapientiam. Nihil enim hac ut diximus supra ardentius diligit: nihil dulcius possidet. Hinc enim est: quod sapientes omnes esse volunt: pauci tamen admodum esse sapientes possunt.

De desiderio iusticie et eius proprietate. Ca. II.

Unquid de eius iusticia similiter dicimus? Nunquid eque iusti omnes esse volumus? Sed iusti forte omnes esse non possumus: imo omnes utique iusti esse potuissent si esse iusti perfecte voluissent. Iusticiam enim perfecte diligere est iam iustum esse: Sapientiam vero et multum diligere potes: et ipsa carere potes. Duno et absque dubio quanto amplius iusticiam dilexeris: tanto iustior eris. Sed videamus nunc que sunt vere iusticie instituta: et inveniemus cur homines tamen detestentur conubia Ite. Querendum namque est cur homines conjugia Ite tantopere abhorreant: qui in amplexus Rachel tamen suspirant. Perfecta iusticia iubet inimicos diligere: parentes honorare: propria queque relinquere: illata mala patienter ferre: oblata gratias ubique

perfecta
iusticia

declinare. Sed ab huius mundi amatoribus
quid stultius: quid laboriosus esse reputatur:
Hinc est quod ab eis lya et lippa dicitur et laboriosa vo-
cat. Lya namque laboriosa interpretatur. Bagnus
namque labor: sed non minor error eis esse videtur:
In tribulatione gaudere: prospera mundi quasi
pestem fugere: Sed quia copia mundi ad necessi-
tatem non respicit: et ad voluptatem non admit-
tit lynam lippam: non cecam vocant: quoniam in rerum iu-
dicio errare putant. Si ergo per lynam desiderium iu-
sticie: per Rachel vero studium sapientie intelli-
gitur: patet ratio quare vel ab omnibus lya fere con-
temnitur: vel Rachel tantum diligitur.

De gemino fonte totius boni: rati-
one videlicet et affectio. Ca. III

Ed libet adhuc de eis scilicet
duabus vxoribus iacob diligentius
inquirere: et quicquid inde animus sug-
gerit manifestius aperire. Omnis spiritus rationalis
gemina quedam vis data est ab illo pre lumen
num a quo est omne datum optimum et omne donum perfe-
ctum: una est ratio et alia est affectio. Ratio qua discer-
namus: affectio qua diligamus. Ratio ad veritatem:
affectio ad virtutes. De sunt sorores ille due a
domino desponsate oolla et olibama: hirtim et sama-
ria. De sunt spiritus rationalis gemine vxores: ex quibus
generantur et oriuntur generose proles et regni cele-

Richardus de XII. patriarchis

itis heredes. Ex ratioe oriuntur filia recta: ex affectioe desideria sancta. Ex illa spirituales sensus: ex ista ordinati affectus. Ex ista denique omnis virtus: ex illa vero veritas omnis. Sciendum itaque est: quod affectio tunc veraciter incipit lya esse quando satagit seipsam ad nominam iusticie componere. Et ratio rachel indubitanter esse asserit: quoniam illius summe et vere sapientie luce illustrata. Sed quis ignorat: quod sit illud laboriosum: et quod sit istud iocundum? Utique non sine magno labore animi affectio a libere ad illicita restringitur. Et recte talis vxor lya: hoc est: laboriosa vocatur. Quid vero dulci? quod ve iocundius potest esse quam oculum mentis ad summe sapientie contemplationem erigere? Ad hanc itaque contemplandam cum ratio dilata merito rachel nomine honoratur. Rachel videns principium vel ovium interpretatur. Et ergo tali nomine digna sit impleat quod scriptum inuenit. Sentite de domino in bonitate et in simplicitate cordis querite illum: Utique qui de domino in bonitate sentit: iam illum qui est principium omnium fidei oculo cernit. Sed ovium veraciter est si in simplicitate querit. Videt ne quemadmodum non quolibet sed summa sapientia simplicitate qua sita facit esse rachel. Nam ut arbitror non miraris quod rachel tantum diligatur: cum eius etiam pedissequa sapientiam mundi loquitur que

In domine sue cōparatiōe stulticia reputatur
tāto vt cernim⁹ amore a mūdi prophetis re-
quiratur.

Quomodo per studiū sapientie
animus latenter sepe inducit ad exer-
cicia iusticie. Ca. III.

Uemadmodum autem Iya suppo-
nitur: dum Rachel speratur facile re-
cognoscunt qui hoc q̄ sepe cōtingat
nō tam audiendo q̄ experiendo didicerunt.
Sepe contingit vt anim⁹ antique cōuersatio-
nis sordibus min⁹ mundat⁹: z ad celestiu⁹ cō-
templationē nōdum idoneus: duz se in cubi-
culo Rachel collocat: dū totum se in eius am-
plexus parat. Dum illaz iam se tenere putat:
subito z inopināte inter amplexus Iye sese eē
dephendat. Quid enī scripturam sacraz nisi
Rachel cubiculū esse dicimus. In quo sapiam
diuinā sub decenti allegoziarū velamine late-
re nō dubitamus. In tali cubiculo Rachel to-
tiens queritur: quotiēs in lectiōe sacra spūa-
lis intelligentia indagat. Sz q̄ diu adhuc ad
sublimia penetranda minime sufficim⁹: diu-
cupitā z diligēter quesitā Rachel nōdū inue-
nimus. Incipim⁹ ergo gemere: suspirare: no-
strāq̄ cecitatē non solū plangere sed z erube-
scere. Dolentibus ergo nobis z querentibus

Richardus de. XII. patriarchis

vide hanc cecitatem meruim? occurrit mala q̄
fecimus: quinimmo ipsa diuina lectio nobis
nolentibus: et aliud quoddam in ea molientib?
feditatem nostram frequenter ingerit: et corda no-
stra in eius consideratione copungit. Quoties q̄
in lectione diuina per contemplationem copunctionem
reperim? in cubiculo rachele: non ipsam: sed lyam
nos inuenisse non dubitem?. Nam sicut rachel
est meditari: contemplari: discernere et intelligere:
sic perfecto pertinet ad lyam dolere: gemere et
suspisare necnon et flere. Nam lyam ut dictum est:
affectio est diuina inspiratione inflamata: Ra-
chel est ratio diuina reuelatione illuminata. Lyam est
affectio ad normam iusticie seipsam componens:
Rachel ratio se in celestis sapientie contemplati-
one attollens. Sed de ipsis hacten?: Nunc de
ipsarum ancillis videamus.

**Quomodo imaginatio subseruiat
rationi et sensualitas affectioni. Ca. V.**

Accipit ergo utraq; illarum an-
cilla suam: Affectio sensualitatem: ra-
tio imaginationem. Obsequit sensua-
litas affectioni: imaginatio famulatur rationi.
Intantum vnaqueq; ancillarum domine sue necessa-
ria esse cognoscit: ut sine illis mundus totus
nihil eis posse conferre videatur. Nam siue

Capitulum V.

Imaginatio ratio nihil sciret: et sine sensualitate affectio nihil saperet. ut quid enim lya labentium rerum amore tam vehementer afficit: nisi quia in eis per ancille sue: hoc est sensualitatem obsequium inordinatim delectat: Cum scriptum sit: quia inuisibilia dei a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspiciunt: Inde manifeste colligit: quia ad inuisibilium cognitionem nunquam ratio assurgeret nisi et ancilla sua imaginatio videlicet rerum visibilium formam representaret. Per rerum enim visibilium species: surgit ad rerum inuisibilium cognitionem quoties ex his ad illam quandam trahit similitudinem. Sed constat quia sine imaginatione corporalia nesciret: sine quorum cognitione ad celestium contemplationem non ascenderet. Visibilia enim solus intuetur sensus carnis: Inuisibilia vero solus videt oculus mentis. Est ergo sensus carnis totus extrinsecus: Sensus vero cordis totus intrinsecus. Ratio foras exire non potest: sensus corporeus ad illam intrare non potest. Non enim decebat filiam delicatam et teneram et singulariter formosam foras per plateas discurrere. Sed nec seruum conueniebat domine sue penetralia secretiora irreuerenter irrumperere. Discurret ergo imaginatio utpote ancilla inter dominam et seruum: inter rationem et sensum: et quicquid extrinsecus haurit per sensum car-

Richardus de. XII. patriarchis.

nis intus repñtat ad obsequiũ rōnis. Semp
ergo imaginatio rōni assistit: nec ad momētũ
quidē ab eius famulatu se subtrahit: nō sensu
etiã deficiente ipsa ministrare nō desinit. **M**ã
in tenebris positus nihil video. **S**z illic que
libet imaginari possum si volo. **S**ic semper
z in omnibus imaginatio presto est z eius ob
sequio vbiq; ratio vti potest. **S**ed z sensuali/
tas nihilominus satagit z sollicita ē circa fre/
quens ministerium: vtiq; z ipsa semper z vbi
q; ad domine sue lye parata: obsequiuz: hoc
est: que illi solet carnaliũ delectationũ cibos
cōdire z apponere z ad eoz vsum ante horam
inuitare z vltra mensurã prouocare. **Q**ue em̃
alia est q̃ sensualitas: que animi affectionem
carnalium voluptatum desiderio inflāmat: z
eaz delectatione inebriat: hec ē que laborio/
sam illam dñam suam egredientem antecedit
z huc illucq; circumducit. **M**ãz cum lya lippa
est z paruz videt: illi? manu ductionē sequi eã.
nō pudet: hinc est: q; lya animi vicz affectio:
nunc cōtemnenda diligit: nunc diligenda con
temnit: qz dũ ei? oculus i rerum iudicio calli/
gat carnis appetitum sequi minime erubescit.
Hec sunt duarũ vroz iacob ancille due: quas
scriptura nominat zelpham z balam. **B**alam
rachelis z zelpham lye.

*Sensua
lib*

Ca. VI.

De vitio imaginatiōis z sensualita-
tis: Capitulum. VI.

v Idimus de earum obsequio: sed
nec de earum vitio silendum fore
puto. Est enī bala garrula: zelpha
remulenta. Vale nanq; loquacitatē nec ipsa
eius dña rachel cōpescere pōt. Sed etiā zel-
phe quidem sitim: dñe eius copia tanto oīno
extinguere nō pōt. Vinū qd zelpha sitit gau-
dium est voluptatis: de quo quanto plus bi-
bit: tanto amplius sitit. Nam ad faciendum
sensualitatis appetitū: totus mundus nō su-
ficit. Quia ḡ quātūcūq; bibat: semper ad bi-
bendum inhiat recte zelpha: hoc est: os inhi-
ans vocat: cui? sitis nunq; extinguit. *Imaginatio*
Imaginatio autē cū tanta importunitate in aures
cordis perstrepit: quatin^o eius clamorē: vt di-
ximus ipsa rachel vix vel oīno cohībere non
possit. Hinc ē q sepe dum psallimus vel ora-
mus: fantasias cogitationū v^t quaslibet ima-
ginationes rerum ab oculis cordis amouere
volumus: nec valem^o. Quā ḡ huiusmodi per-
strepentium cogitationū tumultus quotidie
etiā inuiri patimur: qualis vel quanta sit bale
garrulitas quotidiano experimēto docemur.
Queq; em̄ visa vel audita: qñq; que ipi gessi-
mus vel diximus ad memoriā reuocat: z que

Imaginatio
Deo

Richardus de. XII. patriarchis

Ipsa enarrādo iā explicauerit eadē iterū atq̄ iterum replicare nō cessat. Et sepe cum nulla voluntas cordis audiendi ei assensū prebeat: ipsa nihilominus q̄uis nullo quasi audiente narrationē suam explicat. Sic utiq̄ decrepiti: senes v̄l iueterate anus solēt quelibet absq̄ omni auditore referre: z quasi aliquib⁹ presētib⁹ cū eis sermonē cōferre. Unde nō immerito bala: hoc est inueterata dicit̄: q̄ inueteratorum morē imitat̄. Sed de garrulitate bale seu temulentia zelphe quis nescat: nisi forte q̄ seipsum ignorat.

Qui sunt affectus principales et q̄ ordine vel modo redigantur in virtutes: Ca. VII.

¶ Hinc de earum filijs: z prius de filijs iſre dicēdum videt̄. Nam z ipsa prior peperisse legit̄. Filij iacob ex iſra vt diximus: nihil aliud sunt: q̄ ordinati affect⁹. Qui q̄dez si iordinati sūt ei⁹ utiq̄ filij esse nō possūt. Septēnaria itaq̄ iſre proles septem sunt virtutes. Si quidem nihil aliud ē virtus q̄ animi affectus ordinatus z moderat⁹. Ordinatus quidē: qm̄ ad illud ē ad qd̄ esse debet. Moderatus ē quādo tantus est quantus esse debet. Principales ergo affectus septem sūt:

virtus

principales affectus

q̄ ab vna animi affectiōe alternatim surgunt:
 Spes videlicet timor: gaudium ⁊ dolor odi-
 um amor ⁊ pudor. Sūt oēs possunt eē modo
 ordinati: modo inordinati. Sed cum ordina-
 ti fuerint: tunc tantū inter filios iacob sūt de-
 putandi. Si nō esset timor iordinatus sermo
 diuinus minime dixisset. Illic trepidauerunt
 timore vbi nō erat timor. Itē si nō eēt timor
 ordinatus scriptū nō esset. Timor dñi sanct⁹
 permanet in seculum seculi. Item si non esset
 amor modo ordinatus: modo inordinat⁹ scri-
 ptura sacra nō hunc p̄ciperet nec illū prohi-
 beret. Diliges iqt̄ deū tuū ex toto corde tuo ⁊
 tota mente ⁊ ex omnibus viribus tuis: ⁊ pro-
 ximū tuum sicut teipsum. Et alibi: Nolite di-
 ligere mundū: neq; ea que in mundo sūt. Si-
 militer debemus ⁊ de alijs affectib⁹ intelli-
 gere aliquādo ordinatos ⁊ idcirco bonos: aliqñ
 inordinatos: ⁊ idcirco malos esse. De bonis
 autem quos ⁊ filios esse iacob diximus: nunc
 quo ordine generent̄ videamus.

Quomodo vel vnde oriatur ordi-
 natus timor: Ca. VIII.

Scriptum est: Initius sapientie timor
 domini. Nec ē q̄ prima virtutū ples
 sine qua ceteras habere non potes.
 Qui talem filium habere desiderat. Mala q̄

159
 Spes
 Timor
 Gaudium
 Dolor
 Odium
 Amor
 Pudor

Timor

Richardus de. XII. patriarchis.

fecit nō solū frequenter sed et diligenter atten-
dat: hinc magnitudinē suī sceleris: illinc potē-
tiam iudicantis. Ex tali consideratione nasci-
tur timor sed filius ille qui iure ruben: hoc est
visionis filius vocatur. Quodāmodo em̄ ce-
cus est et minime videt qui peccare non timet
qui futura mala nō preuidet: qui nō erubescit
pauitatem suam: qui nō expauescit potestatem
diuinā. Sed si incipiat ista videre incipiet et pa-
riter timere: et quāto pfecti⁹ cognouerit: tāto
vehementius timebit. Vides vt arbitror quā-
lusse ruben vocetur: qui ex tali visione gene-
ratur. Recte ergo nato mat̄ ei⁹ exclamat. Vi-
dit deus humilitatem meam: eo quod tunc veraciter
incipiat videre et videri. Deum cognoscere: et
a deo cognosci: videre deum per intuitū for-
midinis: videri a deo per respectus pietatis.

**Quomodo oritur vel ordinetur
dolor: Ca. IX.**

Primo filio nato et paulatim crescen-
te: secūdo filius nascitur: quod magnus ti-
more necesse est vt dolor sequatur.

Dolor
Quāto em̄ quis vehementius metuit penas
quā meruit: tāto acrius plāgit culpā quā fecit.
Sed scimus: quod quacūque hora cōuersus fue-
rit peccator et ingemuerit: saluus erit: scdm̄ il-
lud: Cor cōtritum et humiliatum: de⁹ nō de-

spicies. Quid tibi videtur: Nonne merito et
 ali^o filius symeō: id est exauditio vocat: Qui
 em̄ vere penitet: qui veraciter dolet: absq; du-
 bio ⁊ absq; mora indulgētiā accipiet. Oratio
 que ex corde humiliato ⁊ cōtrito pfertur: ci-
 ti^o exaudit: humiliato per timorē: cōtrito per
 dolorem. Per ruben humiliatur: p symeonez
 cōteritur: ⁊ in fletu compūgitur. Sed bti qui
 lugēt: qm̄ ipi cōsolabuntur.

Quomodo oriatur vel ordinetur.
 spes: Ca. X.

Ed que queso cōsolatio potest eē pe-
 nitētibz vere ⁊ lugētibz amare: nē
 si vna spes venie: **Hic** est ille tertius
 filioz iacob. Qui idcirco leui: id est: additus
 v^l additio vocatur: quia illis duob^o priorib^o
 p^o datis hic supaddit. Nō datū sed additū
 sermo diuinus hūc filiū nosat: ne ante timo-
 rem ⁊ cōdignuz penitētie dolorē: quis de spe
 venie presumat. Qui em̄ post perpetrata sce-
 lera sine satisfactiōe sibi de ipunitate blandi-
 tur: nō tam spe erigēt qm̄ psumptiōe eliditur
 Ex tali em̄ noie: voluit nos diuina scriptura
 certos efficere: hūc nos videlicet filium: nec
 ante illos duos piores posse habere: nec p^o
 illos pcedētes hūc tertiu posse deesse. Vere
 em̄ ⁊ absq; dubio quāto quis frequēt^o: q̄sto

Richardus de .XII. patriarchis.

vehementius de suo reatu interno dolore afficit: tãto certior tãtoq; securior de indulgentie venia efficit. Scdm multitudinẽ inq̃t dolorũ meorũ i cor. iii. cõso. t. le. ani. m. Hunc nãq; est q̃ sanctus spiritus paraclit⁹: hoc est: cõsolator dicit: qz animã penitentie lachrymis afflictam tam frequenter qm libẽter consolatur. Illã nanq; frequẽter visitat: illã libenter pfortat: z ad ventẽ hiduciã plene reformat qz sua scelera flendo dãnare: z dãnando flere cõfiderat.

Quomodo oriatur vel ordinetur amor: Ca. XI.

Amor
I Acipit ex tunc quedam familiaritas inter deum z animam fieri z amicitia cõfederari: eo q̃ hec se sentiat ab illo sepius visitari: z ex eius aduentu non tãtum consolari: imo aliquotiens ineffabili gaudio quodã repleri. Hãc amicitie cõfederationez (ni fallar) Iya p̃ferat qm iã nato leui cum magna exultatione proclamabat. Nũc copulabitur mihi vir me⁹. Verus aie sponsus deus est: quẽ tunc veraciter nobis copulam⁹ quãdo ei per verũ amorem inheremus: imo vero tũc ille nos sibi cõnectit quãdo nos qbusdã internis cõmercijs ad suum amorẽ accendit: z artius astringit. Qd ẽ em cor tam durũ taz

ferreum: quod diuina pietas sua presentia non emolliat: et sua dulcedie non alliciat: Unde fit ut qui prius consueuerat multum formidare: incipiat postmodum ardentem amare. Vides iam ut arbitror quod quemadmodum per crescentem quotidie timorem necesse subortus est dolor: sic utique post spem natam et per quotidiana incrementa proficientem nascitur amor. hic itaque est ille filiorum iacob qui quarto loco nascitur: et iudas: id est: fratres filii in scriptura nominantur. Cuius nominis si rationem querimus citius inueniemus. Scimus namque quod quisque quod approbat hoc amat: et quo plus amat: tanto amplius approbat. Et quod est approbare nisi laudare. Illa utique est vera laudatio: illa est pura confessio que ex casta dilectione consurgit: que ex laudis admiratione procedit. Vultis nosce apertius que sit vox exultationis et confessionis quam nouit iudas solus: vel ceteris omnibus excellentius.

Quid sit proprium amoris: Ca. XII.

Et tunc nunc animum aliquem nimis amantem et nimio feruentem amore: Attende quid sentiat: quid secum loquat de eo quem multum amat: quem valde admiratur. Quid ergo dicit: quid secum tacite loquitur. **Q**uid inquit quod bonus et quod benignus. **Q**uid quod suauis: quod dulcis. **Q**uid quod amandus: quod amplectendus: quod

Richardus de XII. patriarchis.

torus amabilis: q̄ totus desiderabilis. O be
beatuz quē amat. O felicē quē suo amore di
gnū iudicat. O me felicez: si eo frui liceat: me
beatū si eū possidere cōtingat. hec (ni fallor)
est illa vox exultationis et confessionis que
semper ex ore iude resonat in aure diuine pie
tatis. Quid tu dicis Iya: qd tu p clamas pro
iuda: Quid tu reddis dño: Quid retribuīs p
tali puero: Nunc inquā cōfitebor dño. Con
fitebor inquit dño nimis i ore meo. Vere vtiq̄
z absq̄ dubio nō solum frequenter sed etiam
inesinenter dño cōfiteris: si tñ perfecte vili
gis. Benedicam inquit dominū in omni tpe:
semp sit laus eius in ore meo. Semper q̄des
laudas si semp amas z semp desideras. Mas
nō amares si nō approbares. Quid est enī vt
dictū est approbare: nisi laudare. Et ipsa lau
datio ipsa ē p̄fessio: nec putes q̄ sufficiat iude
cōfiteri tñ corde nisi p̄fiteat z ore. Cupit em̄
iudas z alijs cōmendare z ad ei⁹ amorē accē
dere quē omni amore dignū iudicat z ab om
nibus amari desiderat. Hec oia dicta sunt de
cōfessione laudis. Sed quid dicemus de cō
fessione criminis: an forte iudas istā ignorat:
q̄uis illā tā excellenter agnoscat. Ego nō sic
existimo: qz z hanc z illaz ad honorē dei mul
tum pertinere cognosco. Et scio qz qui vera

Laudis
Confessio
Criminis

cit diligit: libeter facit quicquid honori dei mi-
 litare cognouerit. **D**ultu comendat bonita-
 tem dei non solum largitas sua: sed etiam iniqui-
 tas nostra. Si enim magnu est nihil prome-
 rentibus gratis ipendere multa: quale quan-
 tume erit retribuere bona pro merentib? ma-
 la. **Q**ual pietas qua nulla nostra superare
 potest impietas. **A**lia sunt que misericordie ig-
 noscit: alia que affluenter tribuit. **I**gnoscit ma-
 la nostra: largit bona sua: semp presto ad ig-
 noscendum: semp psens ad largiedu z parat?
 hic largus: illic pius: vbiq benign?: vbiq bo-
 nus. **C**onfiteamur g illi mala nostra: confitea-
 mur bona nra. **C**onfiteamur a nob ee mala no-
 stra vt pie ignoscat. **C**onfiteamur ab ipso esse
 boa nra vt pseruet z augeat. **H**ec iudas inces-
 santer actitat ne ingratus appareat vel de idul-
 ta venia: vel de concessa gratia. **R**ecte ergo vt
 arbitror hic filius iudas: id est: confitens voca-
 tur: quia verus amor semp confitetur. **D**eniq
 cum scriptu sit: qz deus veritas e: deum non
 amare puincit qsqz vitate pfiteri erubescit.
Iustus inqt scriptura i initio accusator e sui.
 habet ergo quid agat qui se credit vel cupit
 esse amatorem dei: nisi forte aliud putet esse
 amare deu qz amare iusticia dei. **E**cce ta ha-
 bemus de quatuor primis filijs iye. **P**rimus

Richardus de. XII. patriarchis

est timor pene. Scds dolor penitentie. Tertio spes venie. Quartus amor iusticie: et post hec desinit parere. Sufficere eni sibi posse existimat cum se vera bona veraciter amare considerat.

Quomodo per inuisibillum amorem mens surgit ad inuisibillum inuestigationem: Ca. XIII.

Ed quid putas in rachelis corde agitur: Quibus putas desideriorum estibus agitatur: cum videat lyam sororem suam matrem filiorum letantem: se autem sterilem permanentem. Audiamus quid dicat: et intelligamus quid doleat. Quid ergo dicit iacob viro suo. Da mihi inquit liberos: alioquin moriar. Sine dubio studium sapientie si non proficit citius deficit. Sed queramus diligenter quid nam esse possit quod nato iuda rachel ad amorem patris solito amplius inardescit. Diximus superius quod si cut ad lyam: id est animi affectionem pertinet diligere: sic rachel: id est: rationis est cognoscere. Ex illa namque oritur quilibet affectus ordinatus. ex illa sensus vel intellectus purus. Sed quid aliud per iudam intelligimus nisi amorem ordinatum: amorem celestium: amorem dei: amorem summi boni. Nato itaque iuda: id est bonorum inuis-

163
 sibilium desiderio exurgente atq; feruente.
 Incipit rachel amore prolis estuare: quia in-
 cipit velle cognoscere: ubi amor: ibi oculus.
 Libenter aspicimus quē multum diligimus.
 Nulli dubium: quia qui potuit bona inuisi-
 bilia diligere quin velit statim cognoscere et
 per intelligentiam videre. Et quanto pl⁹ cre-
 scit iudas affectus videlicet diligēdi: tātō am-
 plius feruet in rachel desiderium parendi: s̄
 est studium cognoscēdi.

Que sit prima via homini ingre-
 dienti ad inuisibilem cōtemplatiōez
 viz p̄ imaginationē: Ca. XIII.

Ed quis nesciat q̄ sit difficile immo
 s̄ q̄ pene impossibile mentē carnalem
 z adhuc in spiritualibus studijs rudē
 ad inuisibilem intelligentiā assurgere: z in illis
 cōtemplationis oculum figere. Nulla quippe
 nouit adhuc nisi corporalia. nihil aliud cogi-
 tant occurrat nisi que cogitare consuevit sola
 visibilia. Querit inuisibilia videre z nihil oc-
 currit nisi forme rerū visibilibū. Desiderat in-
 tueri incorporea: z nihil somniat nisi imagi-
 nes rerum corporalium. Quid ḡ faciat: quid
 agat. Nōne melius est qualicunq; modo illa
 cogitare q̄ obliuioni vel negligentie tradere:
 imo si bene amat: mens ea nō facile obliuiscit

Richardus de XII. patriarchis

multo difficilius tñ ad eorum cōtēplationem subleuat. Facit tñ qđ potest. Intuet ea quo modo pōr: cogitat per imaginationē: qz nondum valet videre per intelligentie puritates. Hec vt arbitror ē cā cur rachel prius habeat filios de ancilla: q̄ generet de se ipsa: qz dulce est ei saltez imaginando eoz memoriā retinere: quoz intelligētiā nōdum valet rōcinādo apprehendere. Sicut enī per rachel rōnez sic per ancillā itelligim⁹ imaginatōz. Suadet enī ratio: cōmodius eē qualicūqz mō vera bona cogitare: z imaginaria saltem quadā pulchritudine ad eoz desiderū animū accendere: qm̄ in falsis z deceptorijis bonis cogitationē figere. Et hec est ratio cur rachel voluerit ancillam suam viro suo tradere hāc eē primā viam omni ingredientī ad inuisibiliū cōtēplationē. Nemo ignorat nisi forte quē ad hāc sciām necdū experientia informat.

Quomodo infirmozū speculationi diuine scripture alludāt: Ca. XV.

Ed ne hic pretereūdū est. Quō diuine scripture huic speculationi alludant z humane infirmitati condescēdāt. Res enī inuisibiles per rerū visibilium formas describūt: z memoriā earum p quarū dā cōcupiscibiliū specieꝝ pulchritudinē men

ribus nostris imprimunt. Hinc ē q̄ nunc ter-
ram lacte ⁊ melle manātem promittunt. Nūc
flores: nūc odores nomināt. Nūc per cantus
hominū: nūc per cōcentus auium: celestium
gaudioꝝ armoniā designāt. Legite apocalip-
sīz iohānis: ⁊ inuenietis celestis hierl'm orna-
tum per argētum ⁊ aurū: per margaritas: et
quaslibet alias gemmas preciosas multiplici-
ter d̄scriptū. Et scimus q̄dē qz horum omnīū
nihil ibi est: vbi tamē nil oīno deesse pōt. La-
lium nāqz nil ibi ē per speciē vbi tamē totum
est per similitudinez. In his omnibus habet
bala vnde domine sue vtiliter deseruiat: qm̄
quidē ei hoz oīum memoriāz vbi ⁊ qm̄ volue-
rit p̄voto rep̄ntat. Nec est statī cum volum⁹
imagiari possum⁹. Nunq̄ imaginatio rōi vti-
lior eē poterit q̄ cū ei in tali obseq̄o deseruit.

Q imaginatio alia sit bestialis: alia
rationalis: Ca. XVI.

Ed vt de bale filijs que dicenda sunt
prosequamur. Sciendū est q̄ imagi-
natio alia est bestialis: alia rational.
Bestialis autē inter filios iacob annumerari
nō debet: nec talē aliquādo rachel adoptiuū
filium sibi facere volet. Bestialis itaqz imagi-
natio est quādo per ea que pauloante vidim⁹
vel fecimus sine vlla vtilitate: absqz oī delibe-
ratione huc illucqz vāga mente discurrimus

Richardus de. XII. patriarchis

hec utiq; bestialis est: nam et hoc bestia facere potest. Rationalis autem est illa: quando ex his que per sensum corporeum nouimus aliquid imaginabiliter fingimus. verbi gratia. aurum vidimus domum vidimus: auream autem domum nunquam vidimus: auream tamen domum imaginari possumus si voluerimus. hoc utiq; facere bestia non potest. soli rationali creature hoc possibile est. huiusmodi sepe imaginatione utimur: cum que sunt future vite bona vel mala diligentius rimamur. Nusquam hic sola bona: nusquam hic sola mala: sed permixta simul et bona et mala. Et quis in utroque genere sint multa: nunquam tamen inueniuntur sola ibi inueniri possunt et bona sine admixtione malorum: et mala nihilominus sine admixtione bonorum. Itaque hic sicut nec sola: sic nec summa inuenimus ibi: et summa et permixta bona sola vel sola mala esse non dubitamus. Quotiens igitur ex multis bonis vel malis que in hac vita sensus corporeus experit quale vel quantum est illud possit future vite summum bonum siue malum colligatur: et ex horum imaginatione quedam futurorum imago figuratur. Talis utiq; imaginatio rationalis esse conuincitur facile: et ad balam et ad rachel pertinere videtur. Ad balam pertinet in quantum imaginatio est: ad rachel autem in quantum rationalis est. Talis itaque proles et

Capit. XVII.

z imaginationis est per natiuitatem: z rōnis per adoptionē. Huiusmodi enim prolez vna generat: sed altera educat. Ex balaz nanqz nascitur: s̄ per rachel nutrit̄ z moderatur.

De imaginationē: rationē z voluntatem dicimus diuersis modis id accipimus: La. XVII.

Neminē cōturbet q̄ z matrē z prolem imaginationē appello. Sed hoc volo esse iter matrem z filium qd̄ ē int̄ instrumentum z actū. Vel hoc ē inter matrem z prolem qd̄ est iter genus z speciem. Nā genus adiuncta sibi tria ex se speciem generat: quēadmodū copula viri feminā ad prolem secundat. Et sepe instrumentū z eius actionem vno noīe appellamus. Nāz id qd̄ videm⁹ z id quo videmus: visum vocamus: Sic cum rō vel voluntas vel intellectus noīatur: aliquādo instrumentū: aliquādo eius actio intelligitur. Et scim⁹ quidē qz instrumentū semp pl⁹ est q̄ eius actio: z sine ipsa esse potest. Habz ergo actio ab instrumento esse: nō instrumentum ab actione. Vñ nec incōueniēs ē per instrumentū matrē: per actionē autē filius eius intelligere. Imago ergo qd̄ instrumentū s̄gt: est illa vis anime que cū voluerit qd̄libz imaginari potest: hoc instrumento cū ad aliqd̄

Imagi
natio

Richardus de .XII. patriarchis.

Imaginandum mens vrit: actio pculdubio q̄
dam efficitur que filiter imaginatio noiatur.
hec volui breuiter comemorare. Sed in his
diutius imorari no est necesse. Sed nunc ad
prosecutionis ordinem reuertamur.

De gemina speculatione que sur-
git ex imaginatione: La. XVIII.

Primus: quia sola ronnis imaginatio
ad rachel pertinere videt: et q̄ ronalis
no est: eius adoptioe prisus indigna
iudicat. Sed ronalis imaginatio alia est per
ronem disposita: alia intelligente permixta.
Illa vrimur qn scdm iuisibilibium reruz specie
cognita visibile aliquid aliud mente disponi-
mus: nec tamen aliquid ex eo inuisibile cogita-
mus. Ista vero tuc vrimur qn per visibilium
reru specie ad inuisibilibium cognitione ascen-
dere nitimur. In illa e imaginatio no sine roe
In ista intelligetia non absq̄ imaginatione.
Isti sut duo filij bale quoz primogenit? dan
dicif: posterior neptalim nomiatur. Ad dan
itaq; specialiter pertinet cofideratio futuroz
maloz. Ad neptalim autē speculatio futuro-
rum bonorum. Dan nihil nouit nisi corporalia
sed ea tm rimat que longe sunt a sensu corpo-
reo remota. Neptalim p rerum visibiliu for-
mam surgit ad reruz inuisibiliu intelligentia.

L
no
dit

Inferny

Infernalía tormenta longe a sensu corporeo esse nō dubitamus: qz vbi vel qualía sint videre nō possum⁹: sed tamē hoc quotiēs volumus per ministeriū dan pre oculis cordis habemus. Nemo fidelium cū infernū: flāmā gehennae tenebras exteriores: in scripturis sanctis legit: hec figuraliter dicta credit: sed ista veraciter ⁊ corporaliter alicubi ēē nō diffidit. Unde fit nimirū vt quīs hec quispiā añ oculos cordis per imaginationem ponit nō statim eorū significatiōē per spirituale intelligētias quereret: qz hec nō tam figuraliter q̄ historialiter dicta nō dubitat. Recte ergo horū considerationē ad dan specialiter pertinere iam diximus: vbi sola imaginatione opus habemus: quīs ea in tali negotio nō sine rōnis dispositione tractem⁹. Sed cū terrā lacte ⁊ melle manāte: celestis hierl'm muros ex lapidib⁹ preciosis: portas ex margaritis: plateas ex auro legim⁹: quis sani sensus hō hec iuxta lram accipere velit: vnde statim ad spirituale intelligentiā recurrit: ⁊ quid ibi mysticus contineatur exquirat. Vides ne quō hec talis futurorū descriptio ad neptalium tātū pertinere videatur: vt sine intelligentiā sola imaginatio nō posse sufficere minime ignoratur. Recte igit dictum est q̄ ad dan specialiter pertineat con

Richardus de. XII. patriarchis

consideratio futuroꝝ maloz: Ad neptali autē ma-
xime speculatio futuroꝝ bonoz: multa tñ z q̄
de tormēt maloz scripta sūt: mystice sūt acci-
piēda: z multa similiter de future vite bonis:
q̄uis cozpalia describāt simplr sūt itelligēda.

De prima speculatione z ei⁹ pro-
prietate que est ordinare timorem:

Ca. XIX.

¶ **I**llud autē sciendū est imo nec hoc ig-
norari pōt: qz illa cōsideratio meditā-
ti facilius occurrit: que in sola imagi-
natione cōsistit. Nam illa que cum intelligen-
tia sola permisceē quāto subtilior: tāto diffici-
lior inuenit̄. Unde est q̄ dan prior: neptalim
vero posterior nascit̄. Hoc ē autem in hac ge-
mina cōsideratione valde notabile: q̄ dan se-
cū dum pñtium rerū imaginationē verā: rep-
sentat rerū futuraz imaginationē fictā. Ne-
ptaliz vero sepe per descripte rei imaginatōz
fictam: surgit ad intelligentiā verā. Neqz em̄
licet de futuris z inuisibilibus bonis per spiri-
tualem intelligentiaz aliquid fingere falsum:
q̄uis absqz culpa sit tormenta malozū multo
aliter qm̄ sint p imaginationē cernere. Quis
em̄ ea oīno prout sunt contemplari sufficit in
hac vita: sed quis ea pro arbitrio mentis non
qualia sunt sed qualia fingere nouit figuran-

do describit. Unde fortassis hic talis fili⁹ dan iudicium vocatur: qz in tali representacione nō experientie documentū sed sue discretiōis sequitur arbitrium. Nam qñ dan futuraruz rerum representacionem in cuiuscunq; mente ex proprio iudicio format: recte quisq; vt arbitroz artificē talium dan: id est iudicium vocat.

De officio prime speculationis:

Ca. XX.

St enim huius nominis alia ratio q̄
 e forte quanto subtilior: tanto etiam in
 uenitur vtilior. Sancti etenim viri:
 quotiens se sentiunt turpibus cogitationib⁹
 pulsari: z ad illicitam delectationem incitari:
 totiens solent in ipso etiā temptationis aditu
 futura tormenta ante mentis oculos ponere:
 et ex tali cōsideratione quicquid illicitū mēs
 suggerit ante turpem delectationem extingui-
 re. Hoc ergo mō statim in se p cōsiderationē
 pene vlciscunt z damnāt blandimenta culpe.
 Quia ergo per officiū dan illicitas cogitatio-
 nes dephendimus: arguim⁹: damnamus: et
 castigamus: recte eum dan: id est: iudicium
 vocamus. Sed quid hic de turpibus cogita-
 tionibus tm̄ loqimur quādo quidē vanas z in-
 utiles perfecti viri nō leuiter abhominantur:
 ppter illud quod scriptum inuenitur. Ne qui

Richardus de. XII. patriarchis.

cogitatis inutile. Et illud. Spiritus sanctus discipline effugiet fictum et aufert se a cogitationibus que sunt sine intellectu. Quid ergo quod fieri de his que sentimus non sine quodam illicito affectu quam spiritus sanctus aufert se ab his etiam que sunt sine intellectu. Sepe fit ut in oratione constituti quasdam cogitationum fantasias cum inopportunitate magna se ingerentes corde tolleremus. Sed nunquam eas sine nostra reprehensione negligere debemus: nonne eas oportet acriter arguere: et ut dictum est per representationem penne reprehendere irritationem culpe et cogitationibus cogitationes castigare. Unde scriptum est. Dominus iudicabit populum suum sicut et alia tribus in israel. Ad filios quippe zelophe pertinet disciplina operum vel morum: ad filios ioseph dispositio voluntatum. Ad filios rachel sententia assertionum. Ad filios vero beniamin moderatio cogitationum. Quelibet ergo cognatio quasi in sua tribu iudicatur quam omne erratum per suum simile corrigatur: quam voluntas voluntate emendatur: quam opere castigatur: assertio assertionem corrigatur: quam cogitatio cogitatione deprimatur. Quoties ergo falsum aliquid sentimus: quotiens iniustum aliquid volumus: quotiens inordinatum aliquid agimus: statim nos reprehensibiles esse minime ignoramus. Sed nunquam eorum omnes reprehensione dignos se

Ca. XXI

eē iudicāt: qñ aliqd inutile vel inordinatū cogitant: Multi enī se rephēdūt de puerſo ope vel praua voluntate, pauci sunt qui ſeiṗos di iudicant d̄ inordinata cogitatione. Sed qz pfecti vīri hoc faciūt z facere eos oportet q̄ pfecti eſſe volunt: idcirco iacob predicat vel precipit dicēs. Dan iudicabit populum. zc.

De vtilitate prime speculationis que dolorem ordinat: Ca. XXI.

I enim dan populum suum diſtrictē custodiat: ſi iudiciū diligenter exerceat: fiat vt in ceteris tribubus vix iueniat qd̄ iure dānari debeat. Dēs eteniz que ſtatim in ipſa ſuggeſtione predicat illecebrosā cogitationē nō facile rapit in prauā delectationem: ſicut z culpa que cohibetur ante prauum pſenſū nūq̄ trāſit in actū. Debet ḡ dan p̄ ceteris oībus vigil z diſtrict⁹ in iudicio eſſe vt detur ei in alijs tribubus ex maiori parte abſq̄ lite z diſceptatōe viuere: Sp̄ iueniet dā i ſua tribu qd̄ examīare d̄beat: qd̄ iuſte rephēdat: q̄z uis in alijs poſſit fieri vt aliqñ aliq̄ earū ſine culpa poſſit inueniri. Aliaz nāq̄ culpa ē in voluntate: huius autē exordīatio ſepe eſt in neceſſitate. Nunq̄ enim malū approbo: nūq̄ enī malū p̄ſetio: nūq̄ malū p̄ficō niſi voluero, malū aut p̄ cogitatōz occurrere p̄

Richardus de .XII. patriarchis.

etiam inuito. Sed ad dan pertinet exurgens
malum statim cum p cogitationē pulsat in iu-
diciū adducere: diligenter excutere: depre-
hensum damnare: et deceptoriam cogitationez
ex aliqua alia cōsideratione pcutere: et tēptan-
tia mala ex tormentorū cōsideratione extin-
guere. Vides iam vt arbitror q̄ recte hic fili⁹
dan: id est iudiciū vocetur: de quo solo dubi-
bitatur. Vtrū dā populum suum iudicare ha-
beat: tūz solus si fieri possit ne ceteri habeāt
qd iudicēt nō solum assidue: sed etiā districte
debeat iudicare.

De secunda speculatione et eius proprietate: Ca. XXII.

Ed sicut ad officium dā spectat p re-
sēntationē pene reprimere exurgen-
tia vitia: sic ad neptalim pertinet per
p cōsiderationē premioꝝ inflāmare bona de-
sideria. Virabiliter em̄ animū nostrū nepta-
lum ad eorum desiderium accendit: quotiens
eternorū bonorum imaginē ante mentis ocu-
los adducit. Qd tamē duobus modis facere
cōsuevit. Vtrū nāq; aliqñ translatione: aliqñ
autē cōpatione. Cōpatione quādo ex p̄senti
um bonoꝝ magnitudine vel multitudine col-
ligit illa future vite gaudia qd vel q̄ta ēe pos-
sunt. verbi gratia. In specta sepe sol' claritate

corporeo videlicet lumine: cōsiderat quanta
 erit lux illa futura spiritalis: si tanta tāq̃ mi-
 rabilis est lux illa corporalis. Quāta nāq̃ pu-
 tas erit lux illa que erit nobis cōmunis cū an-
 gelis: si tanta est ista quā habem⁹ cōmunem
 cū bestijs: Qualis erit lux futuray beatorū si
 tails est lux p̃sens miserorū: Itē multiplicita-
 tem bonorū inuisibiliūz conijcit ex multitudine
 bonorū visibiliū. Quot ḡ putamus ea eē
 Sz quis possit ea dinumerare: Quot sūt ob-
 lectamenta oculoꝝ: quot oblectamenta au-
 riuꝝ: ceterorūq̃ sensuū: Quot sunt colores:
 quot odores: quot sapes: Si ergo tot sūt
 delicie corporū: quot erunt delicie spirituum
 beatorū. Si tanta possidemus in tpe: quanta
 sunt que expectamus in eternitate. In hūc ḡ
 modū vti cōpatione: vtitur nihilominus vt
 dictum est translatione: qñ rerū visibiliū quā
 libet descriptionē transfert ad rerū inuisibi-
 liū significatōz: verbī gratia. Audit in scriptu-
 ris noīari lucem sicut de deo scriptuz est. Qu i
 habitat lucē inaccessibleē. Querit ergo que
 sit lux ista icorporea quā inhabitat iuisibilis
 z incorporea dei natura: z inuenit qz lux illa ē
 ip̃a dei sapiētia: quia ipsa est lux vera. Sicut
 em̃ lux ista exterior illuminat oculos corporū
 ita illa absq̃ dubio illuminare cōsuevit oculos

Richardus de XII. patriarchis.

cordiū. Ecce quō neptalim p rex visibiliū q̄li
tatem surgit ad rerum inuisibiliūz cognitiōz.
patet ḡ qm recte scdm vtrāq̄z iterptationē ne
ptalim dicatur. neptalim nāq̄z cōpatio vl' cō/
uersio iterptat. Solet nāq̄z cognitā quālibz
rex visibiliū naturā cōuerrere ad spūalē itelli
gentiā. Quia ḡ pene qcquid scriptū reperit ad
spūalem intelligentiā cōuertit: recte cōuersio
nis nomē accepit. Et itē qz assidue vt dictum
est cōparatione vtitur: recte nihilomin⁹ nep/
talim cōparatio noiatur.

Quid sit familiare seu etiam spe/
ciale speculationi secunde: **Ca.**
XXIII.

Sciendum autē q̄ illud cōtemplatio/
nis genus qd̄ ī pura intelligentiā ver
sat huiusmodi speculatione q̄ p nep/
talim designat quāto subtili⁹: tātō nimirū ex
cellenci⁹ esse cognoscit. Habet tñ huiusmodi
speculatio aliqd̄ singulare: valdeq̄z notabile.
Est em̄ p̄ ceteris rudib⁹ quidē adhuc menti/
bus minusq̄z exercitatis ad intelligendū faci
lior: z ad audiendum iocundior. Si quidem
hec meditāti facilius occurrit z audientē dul
ci⁹ afficit. Est plane z p̄optior in meditatiōe
z affabilior in sermone. Unde p̄ iacob de ne

Ca. XXIII.

ptalim dicit. Ceru⁹ emissus dans eloqa pul-
 chritudinis. Ceru⁹ nanq; dicit ppter currēdi
 facilitatē. Emissus ppter currēdi auiditatem.
 Ceru⁹ animal velox nimis multū currere po-
 test: z multū currere cupit qui emissus ē. Re-
 cte ḡ (ni falloz) neptalim ceru⁹ emissus dicit:
 qz per cōtemplationis ḡram multa pcurrere
 valet: z ppter cōtemplatiōis dulcedinē ml'tū
 ei currere placet. In tanta enīz velocitate ne-
 ptalim ille cōtemplantis animuz: in hmōi tū
 negocio aliquantulum exercitatū: nūc ad sū-
 ma erigit: nunc ad ima deponit: nūc p innu-
 mera rapit: vt ipse animus qui hoc patitur se
 metipsum sepe miret felici magisterio edoct⁹
 q̄ cōuenienter neptalim noster ceru⁹ emissus
 dicit. Notandum sane q̄ recte nō auī volātī
 sed ceruo pede currenti cōparet. Nam auis
 quidā volando longe a terra suspendit. Cer-
 uus autē ad dandos saltus terre innitit: sed ī
 ip̄is suis saltibus longius a terra sepat. Sic
 nimirū: sic neptalim dum per rerū visibiliuz
 formam rerum inuisibilium naturam querit:
 quosdam saltus dare: nō autē ad plenū vola-
 tum cōualescere consuevit: quia in eo q; se ad
 summa erigit: rerum corporearum vmbzam
 secum trabens ima omnino non deserit.

Richardus de. XII. patriarchis

Quanta sit iocunditas secūde spe
culationis: Ca. XXIII.

Ecce quomodo ceru⁹ sit emissus. Sz
e quō dans eloquia pulchritudinis: et
fortassis hoc per exempla euidentius
ostendimus: plenius persuademus. Vult au
dire eloquia pulchritudinis: eloquia suauita
tis: plena decore: plena dulcedine: et qualia
neptalim formare consueuit: vel qualia eū for
mare conuenit. Osculetur me inquit oscu
lo oris sui Fulcite me florib⁹: stipate me mal:
quia amore languero. Fauus distillans la. t.
mel z lac sub ling. t. z odor vngen. tuo. super
omnia aroma. Quid queso dulcius huiusmo
di eloquijs: quid iocundius iuenitur: qd ta
talibus eloquijs libenti⁹: quid audit auidius
Ista verba carnale aliquid sonare videntur:
z tamen spiritualia sunt que per ipsa describū
tur. Sic nouit neptalim carnalia cuz spiritua
libus permiscere: z per corporalia incorporea
describere: vt vtrāq; hominis natura ī eis di
ctis inueniat vñ se mirabiliter reficiat: qui ex
corporea z incorporea natura constat. Hinc
est fortasse q; homini tam suauiter sapiunt: qz
quodāmodo vt dictū est vtrāq; eius naturaz
reficiunt. Illud autē in eius dictis ē valde mi
rabile dignūq; ammiratione q; tunc fere semp

delectabilius blandiunt: qm̄ iuxta littere sensum nihil sonare vident. Quale est illud. Capilli tui sicut greges caprarum que ascenderunt de monte galaad. Dentes tui sicut greges tonfarum que ascenderunt de la. Nasus tuus sicut turris libani que respicit contra damascum. Caput tuum sicut camelus. Hec et huiusmodi alia cum audiunt vel legunt: iocunda valde esse vident: et tamen his omnibus duz solum littere sensum sequimur: nihil in eis inuenimus quod digne miremur. Sed forte in huiusmodi dictis: hoc est quod tam libenter amplectimur quod ex iocunda quadam (ut ita dicam) littere familiaritate ad spiritualem intelligentiam confugere coartamur. Si ergo digne pensamus ille noster neptalim quod sit expeditus in meditatione: quod sit iocundus in sermone: citius aduertere licet quod recte scriptura pronunciet de eo Neptalim ceruicis emissus datus eloquia pulchritudinis.

De gemina virtutuz prole que nascitur ex edomita sensualitate: Cap. XXV.

Ed hec interim de filiis bale deca sufficere volumus: restat ut nunc de filiis zelphe aliquid loquamur. Vidēs itaque lya sorore suam rachel de adoptiua ple

Richardus de XII. patriarchis

fam gaudere: puocat ipsa ancillā suam viro suo tradere: vt possit z ipsa cū sorore sua de filiorū adoptione gaudere. Si ergo vt supius dictū est per zephā sensualitatē debem⁹ accipere: quā aliā queso virtutis prolem pōt ipsa gignere nisi vt discat in reb⁹ prosperis tēpante viuere z in aduersis patiētā habere. Isti sunt gad z aser duo filij zelphe videlicet rigor abstinentie: z vigor patientie. Gad itaq; nascitur prior: aser autē posterior: qz prius ē vt tēperantes simus ad bona ppria. Postea autē vt fortes simus ad tolerāda mala aliena: hec est gemina virtutū proles quā zephā quidam parit indolore: verūtamen ad magnā beatitudinē dñe sue. Per abstinentiā siquidē vl patientiā caro affligitur: sed ad magnā inde pacem z tranquillitatem anim⁹ cōponit. Hic ē q nato gad lya exclamat dicens feliciter. Et iterū aser nascente pnunciat dicens hoc p beatitudine mea. Dea inquit nō sua. Vñ enim sensualitas exterius p carnem atterit: inde ad puritatis integritatē cordis affectio repať.

De rigore abstinentie z vigore patientie: z eorum proprietate:

Ca. XXVI.

172
 2
 Et
 Q uanta enim putas pax cordis est: vlt
 q tranquillitas: nulla huius mundi ob/
 lectamēta ꝑcupiscere: nulla eiꝰ aduer/
 sa formidare. Quorum vnum per gad adipi/
 scitur: alterum per aser obtinetur. Quid enīz
 de huius mundi oblectamentis concupiscat.
 qui oblata delectamenta amore abstinētie re/
 cusat. vel quid de huius mūdi aduersis time/
 at qui virtute patientie roboratus: de illatis
 etiā malis triumphat. Sicut de apostol' scri/
 ptum est. Ibāt apostoli gaudētes a cōspectu
 ꝑciliꝝ qm̄ digni habiti sunt. rē. Et sicut ꝑ pau/
 lum ꝑcipitur: In tribulatione gaudentes.
 Quid ergo illius gaudium queso imminuat:
 que etiam de illata contumelia vel qualibet
 pressura exultat: Ad beatitudinem ergo ani/
 mi spectat quicquid ꝑo dei amore caro du/
 rus tollerat. Unde enim corpus atteritur: cō/
 scientia exhilaratur. Ex quo exterius videtur
 infelicioꝝ: interius constat esse beatioꝝ. Duo
 enim sunt ex quibus constat gaudium beati/
 tudis: carere. scz eo qđ nolis: et habere qđ ve/
 lis. Felicem siquidem dicimus qui nihil pa/
 titur qđ nolit: illum beatū iudicamꝰ cui suppe/
 tunt q̄ cupit. Qui ḡ ꝑ celestiū desiderio vo/
 luptatem seculi odit: ꝑfecto ꝑ abstinētiā

Richardus de. XII. patriarchis

hostem suū vbiq; declinare poterit. Recte ergo rigor abstinentie gad: id est felicitas dicitur: quia vbiq; calcet blandimēta seculi que detestatur. Item qui pro dei amore afflictionem corporis diligit vbi queso nō inueniat aliqd vnde affligi possit. Si ergo iure beatus creditur qui vbiq; inuenit qd amat: iuste vigor patriētie assur: hoc est beatus noīatur: cui vbiq; obuiat quod desiderat. Ecce duo amatores: vnus dei: alter seculi. Iste propter deum diligit temporalē afflictionem: ille desiderat temporalium bonorum plenitudinē. Ille quidem vbiq; iuenire pōt q; p̄t deū diligit: iste nusq; apprehendere pōt bonoz plenitudinem quā fitit. Quis horū beator: Item ecce alij duo: quoz vnus odit huius mundi aduersitatem: Alter aut detestatur mundanā voluptatem. Sed vbi queso vel ille hostē suum declinare poterit: vel iste inimicum suū calcare nō possit: Quis horū felicior: Beatus inquit scriptura qui post aurū nō abiit nec spera. in the. pecu. Et iterū. Beat⁹ vir: q; suffert tēptatōes qm̄ cū pbatus fuerit acci. coro. vite. Isti sunt gad ⁊ asser: quoz prior calcet mundanā gliaz Alter p̄t deum libenter patitur mundi p̄sursam. Valde itaq; notandum ē ⁊ pfunde retinendum: q; sacra scriptura abstinentie laborē

no
at

na
at

Ca. XXVII.

non calamitatem sed felicitatem appellare voluit. Et patientie rigorem non miserū sed beatum decreuit nominare. Hoc autē breuiter hīc cōmemorare volum⁹: q̄ per gad: nō solū illā que in cibo ⁊ potu est abstinētiā intelligere debem⁹: imo per gad ⁊ aser intelligimus oīs superflue delectationis ⁊ cuiuslibet corporalis afflictiois abstinētiā vel patientiā: in omnibus que per quinq̄ sensus carnem delectāt vel cruciant.

De sensualitatis appetitus nō temperatur: si imaginatiois euagatio nō restringit̄ ab exteriorib⁹. Ca. XXVII.

Ed quando queso Iya ancillam suam viro suo traderet: vel tales filios adoptaret: nisi sororis sue exemplo pro uocata fuisset: Prius em̄ semper est vt ancilla Rachel redigat̄ sub viri potestate q̄ ancilla Iye. Si enī imaginatiois euagatio que fit per inutiles cogitationes prius nō reprimi: absq̄ dubio sensualitatis appetitus imoderatus minime tēperat̄. Qui igit̄ vult corporaliū voluptatuz desideria temperare: prius assuescat carnales delicias nūq̄ vel saltē raro cogitare. Profecto nāq̄ quanto talia rarius cogitaueris: tanto rarius: tāto tepidi⁹ nimis

Richardus de. XII. patriarchis

ea desiderabis. Hec (ni fallor) est causa cur sibi virili dominio prior incuruet bala q̄ zelpha. Patet nihilominus q̄ de gad z aser: abstinentia videlicet z patientia nūq̄ adoptiuos filios sibi faceret: nisi sororis sue rachel adoptiuam sobolem assidue cerneret. Quis em̄ vnq̄ affectioni cordis posset persuadere mundi huius pspera cōtemnere: z eius aduersa non formidare: nisi suggerētibus dan z neptalim future vite tormēta vel p̄mia eterna: nō solū frequēter: imo pene indefinēter cogere aspiceret: Nūc aut̄ per assiduam cōsiderationem futuroꝝ maloꝝ facile ei persuadet cōtemptū p̄sentiu bonoꝝ. Et itē p̄ iugē p̄templationē eterne felicitatis q̄nc̄ inflāmat ad volūtariā tolerantia p̄ssure t̄palis. Hoc est aut̄ (vt arbitror) cur dan z neptalim prius nascant̄: vel cur gad z aser posterius generent̄.

Quomodo per abstinentiā z patientiam animus roboratur ad omnē obediētiam. Capitulū. XXVIII.

Etis itaq; gad z aser: iam t̄pus instat quo ruben mandragoras inueniat: si t̄n eū foras exire nō pigeat. Sed cur eū velle exire dubitemus; quē iā ad exeundū

Ca. XXVIII.

vel introeundum idoneū esse cognoscimus:
 Credēdū est em̄ eū post tot natos matris sue:
 post tot liberos bale vel zelphe iam adultum
 ⁊ posse ⁊ velle ad patris sui imperium exire ⁊
 intrare. S; si per ruben: vt superi⁹ dictū est:
 timorē dei accipimus: qđ per ei⁹ introitū vel
 exitū accipere debem⁹: Quid ē em̄ eum vl⁹ in
 tus eē vel foras exire: Ruben intus est quan
 do in secreto cordis in conspectu dei de no
 stra cōscientiā trepidam⁹. Tunc foras exit ru
 ben qñ propter deū hominib⁹ etiam nos ad
 omnē obedientiā inclinam⁹. Timere itaq; de
 um propter seipsum: homines propter deum
 est ruben: nunc intus morari: nunc foris inue
 niri. Exit ergo ruben tēpore messis triticee:
 quādo ex imperio obediētie exercet se ī ope
 ribus iusticie. Sed quādo putas ruben ad p
 fectam obedientiam cōualesceret: nisi eū gad
 et aser: id est: amor abstinentie ⁊ patientie: ad
 contemptū voluptatis ⁊ ad tolerantiam tribu
 lationis animass;: Duo enim sunt que solent
 perfectionem obediētie prepedire: id est ne
 cogamur amata deserere: vel aspera tolerare
 Si aut̄ sel anim⁹ amore abstinentie vel patien
 tie pfecte incaluerit: protinus ruben ad omnē
 obedientiā absq; vlla cōtradictiōe se subdit.

Timor
no

no

Richardus de. XII. patriarchis

Qui enim tam aduersa perpeti q̄ in prosperis non delectari apud semetipsum statuit: q̄ difficultas eius obedientiam ulterius minuire poterit: Si enim dura et aspera queq; pro dei amore etiā p̄ memetip̄m appeto: cur n̄ magis hec adiuncta obedientia ad maioris meriti gloriam tollero: Recte ergo post natum gad et aser ruben exire dicit: qz timor domini ex voluntaria abstinentia et patia ad omnē obedientiam roborat.

Quomodo ex abstinentia: et patie hūana laus surgat: et q̄ caute appetit⁹ eius sit temperandus: Ca. XXIX.

Ed quantus qualisq; bone opinionis odor de ip̄o circumquaq; spargit qui nulla molestia: nulla inopia a studio obedientie p̄pedit. Hec sunt mandragore quas ruben inuenit: quas ab ip̄o lya mater eius accipit. Quid enī p̄ mādragoras q̄ odore suū solent late spargere: nisi bone opinionis famā debemus accipere. Quas quidem tunc lya accipit: cū oblata laus affectū tangit: qū i laudis sue preconij animus afficit: et in ore popularis fauoris puerse delectat. Harum partem rachel petit: lya concedit: vt virtū accipiat: que plis desiderio flagrat. Mentē ete

2

12
98

ni que suadente rōne appetitum humane lau-
dis nō tēperat: pfecto ad prolē virtutis san-
ctuspiritus non fecundat. Un^o itaq; spirit^{us} ē
qui vtranzq; sororem prolis fecunditate di-
tat: qz idē rōnem ad veritatis cognitionem
illuminat: z affectionē ad virtutis amorē inflā-
mar. Suadet ergo ratio affectiōi humani fa-
uoris appetitum sub suo moderamine tēpa-
re: si ad multiplicandā virtutū prolem cupit
de diuini spiritus copula gaudere. Mandra-
gorarum itaq; possessio sub rachelis ptāte
redigī: quādo laudis appetitus sub rationis
dñio moderatur. Notandū sane q̄ tempera-
te rachel non mandragoras sed mādragozar
partē petisse legitur. Mā nec hoc rōnem latet
valde esse difficile: vt anim^{us} q̄uis renitens ex
oblata laude nō hilarescat. Debet ḡ amor hu-
mane laudis prius tēperari: postmodum etiā
si posset fieri debet penit^{us} abscidi. Unde ē q̄
rachel partē mandragozar petūt: Iya No p^{ro}-
modum ad iacob loquēs nō de sola pte gliat
Ad me inquit intrabis: Percede em̄ te cōdu-
xi p mādragozis filij mei. Pro mādragozis
inquit nō p parte mādragozar filij mei. Ab-
sente adhuc viro vix Iya partem concedit: sed
in eius aduentu eius desiderio vberi^{us} accen-
sa nil sibi vltērius ex eis reseruare voluit. Sic

Richardus de. XII. patriarchis.

nimirum mens hominis dū spūali dulcedine tangit: quicquid prius hūana laude cōcupie-
erat libenter obliuiscit. In hunc modū man-
dragoze vtiliter de possessione lye redigun-
tur sub rachelis potestate. Nouit rachel
lya mandragoris melius vti. Naz quicquid
affectio cordis vsurpat ad laudem sui: sane re-
cti^o rō retorquet ad gloriam dei.

Unde maxie soleat laus surgere:
z q̄ vera laus sit de recta voluntate:
Ca. XXX.

Ed quid dicim^o eē q̄ p̄ ceteris filiis
lye: ruben bone opinionis mādrago-
ras potuit inuenire: Sed scim^o quia
virtutum opera que ceteras nutriunt: pene sē
per humilitatē extinguit. Solēt enī que per
gad z aser fiunt: hoīb^o miranda abstinentie vi-
delicet z patientie opa: operantē nō timiduz
sed tumidum reddere: non tam humilē q̄ cō-
tumacē efficere. Quid igit^o ampli^o mirandū:
qd magl^o hoī laude p̄dicādū: q̄ cū vnū in alijs
sepe extinguit: dīni amorē reuerētia inde nō mi-
nuīt: s; auget. Qz ḡ solem^o singlarī laude ef-
ferre: quē videm^o etiā p̄ virtutū opa non solū
de dei s; de hoīm pua offensa non parum tre-
pidare. Recte ruben mādragozas post natos

gad & aser inuenisse dicit: qz quēlibz ex opibz
 pclaris ad timorē nō ad tumorē p̄fecisse mi-
 ramur. Notandū sane q̄ he de quibus locuti
 sumus mādragoze: nec post natos tot lye: nec
 post gemios liberos bale: s̄ post natūtatē fi-
 lioz zelphe statim legunt inuente. Ad filios
 nāq̄ lye volūtatē: ad filios bale cogitatōes:
 ad filios zelphe p̄tinent actiones. Volūtatē
 itaq̄ siue cogitatōes q̄uis rectas: quātūlibz
 vtilēs: quō mirabimur: vel q̄n laudabim⁹ q̄s
 minime videm⁹: Et q̄uis vera laus sit de re-
 cta volūtatē: eā t̄n minime laudam⁹ nisi apa-
 reat in ope. Per opus em̄ bonū volūtas bo-
 na inotescit: vt iure bone op̄inionis laudē q̄si
 quas dā late fragrantēs mādragozas inuenire
 possit. Quasi ḡ post partū zelphe proles lye
 mādragozas inuenire credit: q̄n volūtas bo-
 na p̄ bonū opus manifestata miris laudū p̄-
 conijis vndiq̄ honorat.

Quomodo virtutibus predictis
 muniat tam disciplina cordis q̄ cor-
 poris. Capitulū. XXXI.

Ocaūt de duay istay filiis ancillarū
 b non negligēter p̄tereundū est: s̄ iugi
 mēoria retinēdū: q̄ ex eoz vigilātia
 vigiliq̄ custodia: p̄scie n̄re ciuitas mire custo-

Richardus de. XII. patriarchis.

na
temptare
dit: multūq; ptegit. Primogenit^o nāq; bale
eā cōponit intrinsec^o: p̄mogenit^o nō zelphē
munit eā extrinsec^o. Per dan rep̄munt mala
intus exurgētia: p̄ gad rep̄munt mala exte
rius insurgētia. Dēs nāq; scim^o: qz oīs tēpta
tio surgit aut interi^o: aut exteri^o. Interi^o p̄ co
gitatū: exteri^o p̄ sensum. Vñ em̄ p̄ cogitatio
nē int^o pulsar: mō de exteriorib^o p̄ sensū irrū
pere parat. Solet nimirū nūc inimic^o ab int^o
mīstrare p̄silia erroris: nūc a foris admouere
incitāmēta voluptatū. Sed qz ad dan p̄tinet
disciplina cogitationū: ad gad autem spectat
disciplina sensuum: debet utiq; dan euigilare
ad discretiōis iudiciū: gad dimicare fortiter p̄
abstinētie exercitiū. Vni^o est sedare ciuillē dis
cordiā: alteri^o ē repellere hostilē pugnā. Vñ
vigilat cōtra ciuū p̄ditionē: ille cōtra hostiū
incursiōnē. Iste cōtra perfidiā: ille cōtra vio
lentiam. Dan nāq; negligēte mens facile de
cipitur: gad segnius agente subito ad turpez
delectationē rapitur. Sed quid interest vtrū
ciuitas cordis nostri: an per vim: an p̄ fraudē
pereat: Vtrū discordia ciuilis: an man^o hosti
lis eam subuertat?

Qz exterior disciplina non valeat
sine interiori: et qz disciplina cogitati
onū absq; disciplina sensuū oīno ob

Ca. XXXII.

seruari nō possit. Cap. XXXII.

h Oc autez nosse oportet: qz disciplina
 corpis absqz disciplina cordis absqz
 dubio inutilis ē. Disciplina nō cogi-
 tationū absqz disciplina sensuū oīno obserua-
 ri nō pōt. Unde satis cōstat: qz sine adiutorio
 gad: q̄ s̄ exteriora vigilare debet: dan in cōpo-
 nēda ciuū pace int^o inanit laborat. Quid em̄
 iuuat iudicāte dan pplm suū assidue causā dis-
 cordie āputare: nisi studeat gad p portas sen-
 suū irritamēta vitioꝝ: quēdā videlicet q̄si ho-
 stilem exercitū nō admittere: Quis em̄ dan
 assidue in throno iudicij resideat: q̄uis rixas
 alternatiū cogitationū indefinēter cōponat:
 frustra tñ utiqz i obseruāda ciuū concordia de-
 sudat: nisi eodē studio gad ciuitatē nr̄az p sen-
 suū disciplinā muniat: z hostilia vitioꝝ agmē-
 na abstinentie plio acriter feriat. Vñ etiā scri-
 ptū est: Gad accinct^o pliabif añ eū. Tūc em̄
 vtiliter dan ptra pditoꝝ pfidiā intrinsec^o vi-
 gilat: cū gad extrinsec^o occursantes hostes ex-
 dudit z expugnat. Prius itaqz gad accingit:
 vt postmodū fortit^o preliet. Gad pculdubio
 se tūc accingit: qñ sensuū dissolutioez p disci-
 plinā r̄strigit. Tūc gad forti plio dimicat: qñ
 desideria carnalia p carnis mortificatōz truci-
 dat. Gad nāqz hostiū strages efficit: citiusqz

no
 & r

Richardus de. XII. patriarchis.

odiosus ille vitioꝝ exercitus in fugam cōuer-
titur: cum sensus corporis per disciplinaz ab-
euagatōne restringit: et appetitus carnis per
abstinentiā a voluptate refrenat. In hūc ita-
qꝫ modū vt omnes experiri possumus: dan
ciuitatē nostrā cōponit intrinsecus: gad mu-
nit extrinsecus.

**Quomodo in cordis custodia vi-
cissim sibi predicte virtutes cooperē-
tur. Capitulū. XXXIII.**

Sistunt autē et eis fratres sui non se-
a gnes quidem ad auxilia ferenda. Ne-
ptalim intus cuz dan in ciuium pace
cōponenda: Aser exteriꝝ cum gad in violētia
hostiū expugnanda. Gad itaqꝫ ⁊ aser vigilāt
cōtra hostes: dan ⁊ neptalim solliciti sunt cir-
ca ciues. Hinc ḡ dan minatur: illinc neptalim
blanditur. Dan terret minis: neptalim fouet
pmissis. Ille punit malos: iste remunerat bo-
nos. Unus terrore gehenne corda perterret:
alter spe eterne felicitatis animos demulcet.
Quātum ergo putas neptalim iste dans elo-
quia pulchritudinis: fratrem suum in tali nego-
cio adiuuat: qui aīos auditoꝝ dulcedine elo-
quiꝝ sui pene absqꝫ moza q̄ vult iclinat: Adiu-
uat ⁊ aser exterius nihilominus fratrem suum:

muniuntq; ambo ciuitatē cōtra hostiū incur-
 sum. Hic latus vnum protegit: ille alterus de-
 fendit. Gad certat in dextro: aser dimicat ī si-
 nistro. Gad insidiat mundi huius prosperitas:
 aser vero prosequit mūdana aduersitas. Sz
 aser hosti suo facile illudit: dum partem quas
 tuetur alta patientie rupe munitā cōspicit: et
 idcirco d' tuto statōis loco hostes suos tā ia-
 niter q; ab imo reluctantes despicit z deridet
 vnde fit vt eum hostes sui non tam verant: q;
 triumphādi assidue materiāz ministrāt. Hic
 est q; spretis suis impugnantibus mundanis
 videlicet aduersitatibus in fratris sui persecu-
 tores: id est: carnales delectationes tot' effe-
 tur: z eos magna animaduersione persequit.
 Tantis autem terror impugnatōes gad su-
 bito inuadit: cū se aser in prelio suo adiungit:
 vtī omnes absq; mora ad fugaz se conuertāt.
 Quz nec ad horā quidē vicissim sibi fratrib'
 auxiliū ferentibus resistere audeant: verī vtī
 q; hostes anime carnales sunt delectationes.
 Sz quis queso locus prauē delectationi iter
 tormenta relinquitur: que iste noster aser pro-
 pter deū: nō solū patiēt ferre sed etiā ardēter
 appetere cōprobatur: Q; quā recte aser: beat'
 dicitur secundum illam domini sententiā:
 Beati qui persecutiones patiūt p' iusticiā.

De perfectam patientiam semper
comitat misericordia: Ca. XXXIII.

Vis illud dñicum preceptum; dimitte
q tite et dimitte vobis; tam magnifice
implere potuit: Quis tam facile illa/
tas sibi iniurias ignoscere valuit: q̄ qui d̄ cor
poris sui cruciatibus exultare magis q̄ con/
tristari didicit. Cur enī inimicos nō diligit:
Cur eis nō libenter indulgeat: cui hoc inferē
qd̄ desiderat: Magis autē q̄ suo corpori etiā
miseretur persecutoribus: vt sit itez atq̄ ite/
rum beatus. Beati misericordes: qm̄ ip̄i mi/
sericordiā cōsequunt. O virum gloriosum: o
t̄i quaterq̄ beatū. Beat⁹ p̄pter iusticie esu/
riem: beatus p̄pter voluntariā passionē: bea/
tus propter mansuetudinē: beatus propt̄ mi/
sericordie cōpassionem. Sicut enī beati qui
esuriunt et sitiunt iusticiā: sicut beati qui per/
secutionē patiunt propter ipsaz: sic nihilomi/
nus beati mites: beati misericordes. Et h̄ no/
ster aser vt sit veraciter multipliciterq̄ bea/
tus: iusticiā ardentem sitiens: propter ipsaz li/
benter patitur. Nesciens irasci: facile misere/
Quāuis em̄ multū esuriat panē iusticie dedi/
gnat eum comedere: nisi sit sp̄sus oleo mi/
sericordie. Ex m̄tra etenī diuitiaz affluētia q̄
sibi sup̄abundant: ex spolijs hostium pro fre/

quenti victoria: multum est delicatus affectus:
nec iam sapit ei panis ullus quod tunc libet nitidus: nisi
si sit oleo conspersus: intus ut scriptura de eo
manifeste pronunciet dicens: Quia aser pinguis
panis eius et prebebit delicias regibus: ut ve
raciter possit psallere: In via testimonioꝝ tuo
rum delectatus sum sicut in omnibus diuitiis.

Commendatio perfecte patientie:

Ca. XXXV.

Quantum nanque putas aser iste aburi
q dat diuitiis spiritualium donorum siue
consolationum: quantum affluit deli
tias spiritualium gaudiorum cuius delicias quilibet
aduersitas non tam minuere quam augere so
let: cuius delicias quoduis tormentum nec saltim
interpolare valet: Nam quanto durius promittitur
exterior: tanto delectabilius gloriatur interior.
Hec sunt ille delitie: quas tamen sitiunt: quos tam
gratanter accipiunt. Non dico pauperes et igno
biles: sed magis ipsi reges et principes. Ven
tios si hec de ipso scriptura non loquitur. Aser
inquit pinguis panis eius: et prebebit deliti
as regibus. Quod enim putamus suauiter pascuntur:
quod mirabiliter credimus delectantur: non quilibet
reges: sed illi utique veri reges: quibus ille
rex regum et dominus dominantium restituit
imperium corporis sui: et quibus distribuit regnum

Richardus de XII. patriarchis

patris sui. Talibus inquā regib⁹ q̄ dulce: q̄
putamus delectabile sit: q̄ intīme eis sapit:
cum videant hominē iusticie amore tormē
ta nō timere: z inter psecutiōes pacem cordis
animiq; trāquillitatē non amittere. Si enim
gaudiū est in celo super vno peccatore penitē
tiā agente: quāta tunc solennitas erit super q̄
libet iusto libenter p iusticia moriente: Vere
aser p̄guis p̄ais z p̄bebit regib⁹ delicias. O
q̄l p̄ais: p̄ais ei⁹. O q̄les delitie ei⁹: q̄ tm̄ sapi
unt talib⁹ regib⁹: Certe reges isti iā ad nupti
as agni introierūt. Iaz ad illō eternū cōuiuū
sedert. Iā illo āgeloz pane eternisq; delitijs
vescuntur. Iam torrente voluptatis inebriā
tur: z adhuc hui⁹ aser delicias insaciabilē esu
riunt: z vsq; hodie esurientes z sitientes iusti
ciā in tāta celestiuū gaudiōz abūdātia: hāc suā
famem vel sitim sedare nō possunt: aser pin
guis p̄ais ei⁹: z prebe. deli. regi. O⁹ putas lar
gus esse pōt in necessitates pauperū: cui sup
abūdat pare delicias regū: Quātū putas mi
rantē q̄stūue ḡtulantē in ei⁹ cōstātia quos viue
tes in valle lachrymarum adhuc premit infir
mitas sua: si tm̄ delectantē in eius operib⁹ illi
quos etiaz iam absorbuīt felicitas illa eterna
aser pinguis panis eius: z prebe. deli. regi. Et

Cap. XXXVI.

vñ ei tanta diuitiarum abundãtia: tanta de-
 litiarum copia: nisi vt dictum est de hostium
 spoljs in tam frequẽti victoria: Constat nã
 q̃ quia quãto amplius atterunt hostes iusti-
 cie: tanto yberius cumulant gaudia conscien-
 tie. Gloria z diuitie in domo ei? ait psal. Et
 apostol? de huiusmodi gloria vel diuitijs q̃st
 exponẽdo loquit ita: Glia nra h est testimo-
 niũ p̃sciẽ nostre. Hec est dom? vl? ciuitas illa:
 cõsciẽtia videlicet nra: in qua sp̃ualiũ bonoz
 diuitie abundãt: cũ eam p̃dictaz ancillaz filij
 vigili sollicitudine custodiãt: Dan videlicet z
 neptalim satagẽtib? in p̃firmãda pace ciuiũ.
 Bad z aser viriliter agẽtib? i expugnatõẽ ho-
 stiũ. Horũ nãq; prudẽtia ciues pacificant: il-
 lorũ cõstantia hostes expugnant.

Quomodo vel quo ordine oriat
 verũ z pfectũ gaudiũ. Ca. XXXVI.

ostibus itaq; fugat: ciuibusq; paci-
 ficatis: nil iãz obstat (vt arbitroz) qn
 illa ciuitas nostra experiat que sit il-
 la pax dei q̃ erupat omnẽ sensuz: vel q̃ sit ma-
 gna multitudo dulcedinis quã abscondit deus
 diligẽtibus se. Abscondit inquit. Quid ergo
 mirũ si illam dulcedinẽ quilibet amator mũ-
 di nesciat: quam deus diligentibus se abscon-
 dit: Qui enim in falsis et deceptorijs bonis

Richardus de. XII. patriarchis.

spem figūt: q̄ sint vera bona inuenire nō possunt. **Uñ** est qđ dicūt: Quis oñdit nobis bona: Est em̄ māna absconditū: z non gustantibus oīno incognitū. Est nāq; hmōi dulcedo: dulcedo cordis z nō carnis: vnde nec eam cognoscere pōt quilibet carnalis. **Dedisti** inquit leticiam in corde meo. **Corporales** delitie sicut z ipm corpus corporeo oculo videri possunt: delicias cordis sicut nec ipsum cor oculi carnales videre nequeūt. **Qua** ḡ ratione cognoscat spirituales delitias: nisi quia ad corpus intrare et intus habitare non dissimulat: **Unde** ei dicūt: **Intra** in gaudiuz domini tui. **Hoc** itaq; internum gaudium spiritualis illa dulcedo que intus sentitur: est ille filius iye: qui ei quinto loco nascitur. **Est** enim gaudiuz vt superius iam diximus: vnus de principalibus affectibus. **Hic** autē cum ordinatus est recte inter filios iacob z iye annumerari pōt. **Ordinatum** autē gaudium et verum veraciter tūc habem⁹: quādo de veris z internis bonis gaudem⁹. **Ad** talis plis desiderū ap̄lus nos aiare voluit cum dixit: **Gaudete** ī domino semp: iterum dico gaudete. **Et** porpheta: **Letamini** ī domino z exultate iusti. **Pro** tali prole iya libenter mandragoras contemp̄sit: vt talem filium habere posset. **Deus** etenim

Ca. XXXVI.

que i laude hoim delectat: quid sit internum
gaudiū expiri nō meref. Recte aut post nati-
uitatē gad et aser: Iya talē filiū genuit: qz nisi
p abstinentiā z patientiā incns hūana ad ve-
rū gaudiū nō pringit. Oportet g nō solū fal-
sam delectationē s etiā vanā pturbationē ex-
cludere q vult de veritate gaudere. Qui eniz
in infimis adhuc delectat: interna utiqz iocū-
ditate indignus est: z q vano timore pturbat:
spūali dulcedie pfrui nō pōt. Falsā leticiā ve-
ritas dānabat cū dicebat: Ne vob q nūcride-
tis. Vanā pturbationē extirpabat: cū audito-
res suos admonebat: Nolite timere eos q oc-
cidunt corp^o: aīaz aut nō pnt occidere. Hoīz
aut vnū abstinēdo supamus: alterū patiēdo
calcam^o. Per gad itaqz extirpat falsa delecta-
tio: p aser xō vana pturbatio. Isti sunt gad z
aser q excludūt gaudiū falsū: z introducūt ve-
rū gaudiū. Jā (vt estimo) nulla erit deinceps
qstio: cur h talis fili^o isachar dicat: Siquidē
isachar merces iterpraat. Quid em aliō tot tā-
tisqz laborib^o qrim^o: qd inqz aliō qz vez gau-
diū tam pseuerati lōganimitate expectam^o:
Hui^o mercedis totiēs qsi quasdā pmitias et
velut arrā quādā accipim^o: quotiens ad illud
internum nostri domini gaudiū intram^o z ex
aliqua parte gustamus.

Compatio exterioris et interioris
Dulcedinis. Cap. XXXVII.

Anc aut interne dulcedinis degusta-
 h tionē: sacra scriptura: nūc gustū: nūc
 ebrietatē vocat: vt q̄ sit parua v̄ ma-
 gna oñdat. Parua quidē ad cōpationē futu-
 re plenitudinis: magna aut in cōpationē cu-
 iuslibet mūdane iocūditatis. Presens eteni
 spūaliū viroz delectatio future vite gaudijs
 cōpata: quātūlibet excrescēs inuenit parua.
 In cui⁹ tñ cōpatione oīs exterioroz delectatio-
 nū suauitas ē nulla. O dulcedo mirāda: o dul-
 cedo tā magna: dulcedo tā pua. Quō nō ma-
 gna que mūdānā oēm excedis: Quō nō par-
 ua q̄ de illa plenitudine vix stillā modicā de-
 cerpis: Modicū quiddā d̄ tāto felicitatis pe-
 lago mētib⁹ instillas: mentē tñ quā infundis
 plene inebrias: merito tantillū de tanto gust⁹
 quiddā dicis. Merito nihilomin⁹ q̄ mentē a se
 ip̄a alienat ebrietas noīat. Gust⁹ ḡ est ⁊ ebrie-
 tas iure dici pōt. Gustate inq̄t p̄pha ⁊ videte
 qm̄ suauis ē dñs. ⁊ petr⁹ ap̄ls: Si tñ gustast
 qm̄ dulcis est dñs. Et de ebrietate idē p̄pha:
 Visitasti terrā ⁊ inebriasti eam. Audi homi-
 nez hac ebrietate madentē ⁊ qd̄ circa se agat
 omnino ignorantem: Siue in corpore inquit
 siue extra corpus nescio: de⁹ scit. Quomodo

Ca. XXXVIII.

putas inebriatus erat: quō mūdus ei in obli-
uionē venerat: qui seipm nesciebat?

**Quid soleat impedire illud inter-
nū gaudiū. Capi. XXXVIII.**

Ac itaq; dulcedine inebriari nō me-
 b rent: q̄ adhuc carnaliū desiderioꝝ flu-
 ctibus agitant. *Visitasti inq̄t terrā z*
 inebriasti eā. *Quid putas cause est q̄ solā trā*
 dñs dicit inebriasse: cur non etiā mare: Sed
 scim⁹ qz mēs q̄ p̄varia desideria fluctuat: quā
 adhuc seculariū curarum p̄cella exagitat: ad
 illud internū gaudiū nō admittit: z illo torrē-
 te voluptatis nō potat: quāto min⁹ inebriat.
 Scim⁹: qz mare sp̄ fluctuat: terra aut̄ in eter-
 nū stat. Sic z cetera elemēta sp̄ in motu sūt: z
 sola terra stāte: cetera stare nesciūt. *Quid ḡ p̄*
 terrā nisi fixā cordis stabilitatē debem⁹ acci-
 pere: Debet ḡ fluctuatōez cordis restrigere:
 z ad vnius veri gaudiū desideriū cogitationū
 affectionūq; mor⁹ colligere: q̄ se cupit v̄l cre-
 dit illo vere sobrietatis poculo inebriandū fo-
 re. *Hec ē illa x̄e beata trā: mētis videlicet sta-*
 bilitas trāquilla: qm̄ mēs ī seip̄a tota colligit:
 z ī vno efnitat̄ desiderio immobilit̄ figit. *Hec*
 est illa trā quā veritas p̄mittebat cū dicebat:
Beati mites qm̄ ipsi possidebūt trā. Hec est
 illa terra de q̄ psalmista p̄mittēs admonebat:

*manu
inter*

667

Richardus de. XII. patriarchis.

z admonēs pmittebat: Inhabita inq̄t terrā
z pascere i diuitijs ei. Hec ē illa tra quā iste
isachar asin⁹ fortis vidit z ꝓcupiuit: z in eius
cōcupiscētiā mirabilē exarsit. Isachar inq̄t
asin⁹ fortis habitās in termīos: vidit requiē
q̄ eēt bona z terrā q̄ esset optima: z supposuit
humerū suū ad portādū: z fact⁹ est tribut⁹ ser
uiens. Oportet ḡ z nos de terra ad terrā trāsī
re: de aliena terra ad terrā ppriā: de exilio ad
patriam: de gente ad gentē: z de regno ad po
pulum alterū: de terra morientū ad terrā vi
uentū: si volumus experiendo nosse verum
z internum gaudiū. Cōcupiscam⁹ z nos ter
ram illā quā iste isachar vidit z cōcupiuit. Si
enim nō vidisset non cognouisset: z si non co
gnouisset non cōcupisset.

Quomodo interna dulcedo sole
at animum z ad fortia roborare z ad
humiliora inclinare. Ca. XXXIX.

Ro hac terra asinus factus: z fortis
p effectus: libenter supponit humerum
suum ad portandū: et factus ē tribu
tis seruēs. Vultum sibi pfecto viluerat qui
se asinum animal videlicz pene pꝓ ceteris vi
lius reputabat. Vultū concupiuit terrā quā
vidit pro qua ad omnē laborem fortis perdu

Ca. XXXIX.

rauit. Uiderat sane q̄ ad pulchritudinē illius terre: oēs iusticie nostre quasi pannus menstruare. Uiderat nihilominus q̄ nō sūt cōdigne passionis hui⁹ tēporis ad fu. gl. que re. in nobis. In vno igitur sibi vilis: in altero fortis effectus. De vno humiliat⁹: de altero roboratus: fortitudinis sue humerū ad omnem laborem libenter inclinauit: et in acquirenda diuina gloria nō sua: vero regi dignū tributum persoluit. Vultis autē audire et alterū sibi sile rōne viluisse: et ad omnē nihilominus labores cōualuisse: vt iumentū inquit factus sum apud te: et alias propter te inquit mortificamur tota die. Ecce q̄ vilis: ecce q̄ fortis: vilis vt iumentum: fortis ad se mortificandum. isachar asinus fortis habitās intra terminos: vi. re. q̄ el. bo. et ter. q̄ esset op. Pene ḡ nō plene hanc morientium terrā deseruerat: pene non plene illam viuentiū terram apprehenderat qui inter terminos habitabat: quia vilissimis: quia paucissimis huius vite bonis cōtentus erat: huius terre miser extrema tenebat: q̄ per frequētes mentis excessus perhennis vite bona p̄gustabat: illius beate terre incicia rangebat. Isachar asinus fortis hitabat iter terminos quia huius vite bona ad necessitatē nō respicebat: banc terraz penitus nō deserebat: quia

Richardus de. XII. patriarchis.

qꝫ future vite nō nisi qdā cape poterat. Illas
nō oīno apprehēdebat. Et idcirco int̄ tm̄ios
habitabat. Istā tollerabat ad necessitatē: illā
cupiebat ad iocūditatē: ⁊ idcirco inter tm̄ios
hitabat. Satagebat istā penit⁹ deserē nec po
terat: ambebat ī illā tot⁹ intrare nec poterat.
Fec̄ ḡ qđ potuit int̄ tm̄ios habitabat. Quo
tidie ad illā nitebat: q̄tidie ad istā relabebat: ⁊
ī hunc modū inter terminos morabat: isachar
afinus fortis habitabat inter terminos terre
vidit requiē qꝫ esset bona ⁊ terrā qꝫ eēt optia.
Quid ergo mirum qꝫ eā vidit qui in eius con
finio habitauit: Quid inquā mirū qꝫ eā vidit
⁊ visam cognouit: qꝫ cognitā cōcupiuit: ⁊ id
circo supposuit humerū suū ad portandum: ⁊
fact⁹ ē tributis seruiēs. Vidit inquit requiem
qꝫ eēt bona. Requies ergo ibi ē. Si enim ibi
nō esset eam minime ibi vidisset: ⁊ si bona nō
esset propter eā humerū suum ad portandum
mīme supposuisset. Dansueti aut̄ ait ppheta
īnhabitabunt terrā ⁊ delectabunt ī multitu
dine pacis. Ecce qual̄ terra: pax ibi ē: requies
ibi ē: pax plena: requies bona: pax q̄eta: quī
es pacifica. Vidit requiē qꝫ eēt bona: ⁊ terrā
qꝫ eēt optima. In illa labor nō ē: sed ad illam
s̄n labore pueniri nō pōt. propt̄ ipsā laborat:
s̄ ī ipsa labor nō iuenit. Extra hāc terras non
iuenit̄ requies vera: nullus penitus labor īn

Ca. XXXIX.

uenitur in hac terra. Duo sunt terra et requies: duo contra duo: duo bona contra duo mala: duo sunt magna mala: scilicet miseria et concupiscentia: pena et culpa. Duo magna bona: tranquillitas et stabilitas. Contra miseriam mentis tranquillitas: et contra concupiscentiam cordis stabilitas. Nullam molestiam sentire est bene requiescere: nullis concupiscentie fluctibus agitari: proculdubio iam est in terra morari: in tali terra: talis requies. Deus qui ad eternum gaudium non dum colligitur: que sit vera requies mihi expit. Ne mihi misero qui usque hodie uiuos vagus et profugus super terram. Vagus sequendo concupiscentiam: profugus dedignando miseriam. Concupiscentia me facit vagum: miseria efficit profugum. Super deum quod concupiscam: ubique inuenit quod fugiam. profecto terra mala terra miserie: terra talis: in qua taliter uiuit: terra miserie et tenebrarum ubi umbra mortis et nullus ordo. Est proculdubio terra talis non stabilitas cordis: sed duricia et insensibilitas mentis. sed spiritus tuus domine deducet me in terram rectam: et quem denique isachar vidit et percipuit: eo quod esset ibi requies bona et terra ipsa optima. O felicem qui potuit ultra ad horam malorum omnium obliuisci: et illa in terra pace ultra requie saltim ad modicum potiri. Felicem nihilominus cui datum est dispersiones cordis in unum colligere: et in illo vere felicitatis fonte desiderium figere. Illud utique bonum: uerumtamen hoc optimum

no

no

no

e 4

Richardus de .XII. patriarchis.

Iuxta q̄ isachar vidit: requiem: q̄ eēt bona: ⁊
terrā q̄ eēt optima: quia bonū quidē est lon-
ge esse ab omni malo. Multo tamē meli⁹ imo
optimū inhesisse sūmo bono. Nouit hec isa-
char: ⁊ idcirco a tali tra lōgi⁹ discedere nole-
bat: s̄ habitans int̄ terminos ī ei⁹ vicinio ma-
nebat: cupiens ⁊ ambiens eam raptim q̄dem
⁊ furtim per raros saltem excursus tangere: s̄
⁊ de illius terre fructibus frequētius comede-
re. Est enim vt nosce potestis fructus terre il-
lius sublimis: fructus mirabilis: fructus sin-
gularis. Huius siquidem terre fructib⁹ mēs
hominis sepius faciata ⁊ aliquatenus impin-
guata: mirandā subito contra omīa pericula
fortitudinez accipit. In tantum mox ad om-
nium vitioꝝ odium cōualescit: vt parum iam
ei sit nullum in seipso per cōsensum recipere:
nisi studeat eam etiā in alijs viriliter perseq̄:
⁊ forti animaduersione percutere.

**Quomodo vel quo ordine nasca-
tur in nobis odium vitiorum: Ca.**

XL

It ergo mox tam fortis contra om̄e
periculum: q̄ ferox hostis vitiorum
omniū. Hinc ē q̄ post isachar zabu-
lon nascitur: qui habitaculum fortitudinis in

185
 terpretatur. Quid per zabolon nisi odium vt
 tiorum: odiū bonum: odiū ordinatū. Hūc p
 culdubio in nobis affectuz ppheta ordinare
 cupiebat cum dixit: Irascimini z nolite pec
 care. Quid est enim irascendo non peccare: et
 nō peccando irasci: nisi homines vtīliter non
 ad oculum amādo eoz vitijs indignari: Hūc
 habere se filium idē ppheta significabat cuz
 alias dixit: Perfecto odio oderā illos: z alibi
 Omnē viā iniquā odio habui. Hic ē ille egre
 gius dei miles qui bella dei p̄liari nō cessat
 z quē vsitato vocabulo sacra scriptura: Zelū
 dñi: vel zelū rectitudinis appellat. Zel^o dom^o
 tue cōedit me z opprobria ex p̄bratiū tibi ceci
 dert sup me. Et itez. Tabescē me fec^o zel^o me^o
 qz obliti sunt verba tua zc. z alias. Zelo zela
 tus sū p̄pter dñm: Et phinees zelauit zelū do
 mini: z accepit sacerdotiū eternū. Sed vnde
 istis putas fortitudo tāta: tā mira cōstantia:
 Helyas solus contra cētū quinquaginta pro
 phetas isurrexit. phinees sol^o castra madiani
 tarum irrūpens: adulterātes gladio trāsuer
 berauit. Ecce quantum roboris accipiūt: ec
 ce q̄ fortes fiunt: qui de illius terre fructibus
 comedunt: qui se interna suauitate reficiunt.
 Recte ergo post isachar qui merces interp̄
 tatur: Zabolon: id est habitaculū fortitudis

Richardus de XII. patriarchis.

nasct̃: qz post degustatam interne retributio-
nis dulcedinē: animus p̃tra tēptationū argu-
menta mirabiliter roborat̃: subito sua pericu-
la p̃uipendens dñi iniurias fortiter vlciscitur.
Hinc ē q̃ moyses ille mitissim⁹ oīm qui mo-
rabant̃ in terra post quadraginta dieꝝ ieiuni-
um sp̃ualiū deliciaꝝ reffectus sacietate mirifi-
ca in tātuz subito zelū cōtra fabricatores idoli
exarsit: vt adiunctis sibi qui dñi erāt: p̃ medi-
um castrorū; de porta ad portā p̃cutiēdo tran-
sirēt: z hominū p̃uaricatoꝝ tria milia ī mor-
tem prosternerēt. Sic post isachar z abulō na-
scitur: quia p̃ interne dulcedinis degustatōez
odiū vitiorum generat̃: z vere fortitudinis ro-
bur acquiritur. Iste est z abulon qui irascēdo
iram dei placare cōsuevit: qui pie seuiēdo dñi
hominū vitia p̃cutit: eis quasi non parcendo
melius p̃cit: absq; dubio nihil sic placet deo:
nihil sic placat deum quō zelus animarū.

**Q̃ sit rarum ex vero vitiorum
odio zelum rectitudinis habere: Ca.
XLI**

**Q̃ multi multas ceteraz virtutū p̃-
o les ex gratia dei mente conceperunt
z de se genuerūt: qui hūc filiū habe-
re nō potuerūt: q̃ multos bodie videm⁹ sp̃t**

Ca. XLI.

ritu pauperes: spe gaudentes: charitate fer-
 uentes: multū abstinentes: admodū patien-
 tes: ad zelum tñ animarū nimis tepidos mul-
 tumq; torpētes. Alij quasi ob custo diam hu-
 militatis delinquētes increpare nō possunt:
 alij ne charitatem fraternā videant cōturba-
 re peccantes arguere metuūt: sicut alij alijs:
 atq; alijs adhuc modis qui zelare pro domio
 nolunt virtutis hoc eē fingunt: vel virtutē eē
 credūt. Ecōtra multi q; absq; dubio agunt in
 spū furoris: agere se arbitrant zelo fortitudi-
 nis: z que veraciter exequūtur odio hominū
 exercere se putant vel simulant odio vitiorū.
 Sed q̄so interrogēt qui eiusmodi sunt: qui za-
 bulon iā genuisse se credūt: seipsos queso iter-
 rogent: vtrū in veritate diligant quos quasi
 instigante zabulon tam acerbe castigāt: forte
 adhuc que sint ille delicie p̄ experiētiā scire
 minime potuerūt. Ad quas eos q̄s arguunt
 vel flagellāt suis inuitare flagellis z increpati-
 onib⁹ videri volunt. Illi enī poti⁹ pietate q̄
 crudelitate delinquentes increpare credendi
 sunt: qui interna illa gaudia ad que eos tot do-
 loribus inuitāt p̄ experiētiā nouerunt. Zu-
 dam z isachar prius q̄ zabulon lyam pepisse
 legimus: z p̄ iudā charitatē: p̄ isachar spūaliū
 gaudiorū experiētiā significari iam diximus.

1
 110
 27

Richardus de. XII. patriarchis

Prius iudam et isachar nasci necesse est: quoniam zabalon: quoniam mens que charitatis et interne suauitatis adhuc expers est: rectitudinis noxam in suo zelo seruare minime potest. Charitas enim docet qualiter tractare optet quos zabalon castigat. Spiritualiū noticia docet: que sit illa suauitas ad quam inuitant: vel etiam cōpellunt: quibus exterior iocunditas carnalis videlicet intercідitur. pro quā sepe zabalō vrgēte durius arguuntur. Judas itaque docere debet modū: isachar autē causam correctio- nis: vt moderante iuda: fiat in spiritu lenita- tis. ysachar suggerente fiat nihilominus cau- sa utilitatis. Utilitatem tamē eorum nō suam zabalon querat: vt qui delinquentes ferit: ad utilitatem faciat nō ad vindictam.

Quod sit officium veri zelatoris: Ca. XLII

Debet autē zabalon nō solū delinquē- tes corripere: sed eos etiā tēpore tribulationis cōtra persequentes defen- sare. Alioquin verus zelus nō est: nec zabalō veraciter dici potest: si paratior ē ad feriēdūz quā ad ptegendū. Non enim frustra iste sextus: id est: nouissimus filioꝝ iſe habitaculū forti- tudinis dicit. Nam zabalon (vt superius dictū est) habitaculū fortitudinis interpretatur. Al- des quomō domus inhabitantes quos et su

Ca. XLII.

perius p̄tegit: ⁊ ab omni p̄te cingit: ⁊ tamen
 nisi fortiter munita sit ⁊ firmiter habitaculuz
 fortitudinis non erit. Sic nimirum sic p̄fect⁹
 zelus vt zabolon iure possit dici: imo veraci-
 ter esse debet infirmiores contra aereas pote-
 states doctrina ⁊ oratione p̄tegere: et contra
 mundana picula vndiq; munire: et in vtroq;
 non solum infatigabilis sed etiaz insupabilis
 p̄seuerare. Vigilare ergo oportet hinc cōtra
 insidias diaboli: illinc contra p̄ssuras mun-
 di. Proculdubio quisquis es ī vtroq; fortis:
 habitaculū es fortitudinis et digne zabolon
 dici mereris. Debet ergo zabolon sp̄ prom-
 ptior: imo paratior esse ad mala fereda q̄ ad
 mala inferenda. Et q; habet necesse quādoq;
 pro culpa subiectis irasci: vtiq; amplius do-
 let: cum cogitur eos pro culpa p̄cutere: q̄ cus
 cogitur pro eorum defensione puniri. Liben-
 ter ergo se occurrētibus piculis obijcit: ⁊ cō-
 tra seuientiū tempestatū procellas se sponte
 opponit: Alioquin frustra in littoze maris ha-
 bitat: frustra in statiōe nauū habitationē pa-
 rat: si contra marina mūdane p̄ssure disci-
 mina trepidat: nisi tempestatibus diu fatiga-
 tos: ⁊ tandē littozib⁹ eictos blande excipiat
 ⁊ benigne foueat,

Richardus de .XII. patriarchis.

Quæ veri zelatoris sit vigilare non
solū contra seuiiciam: sed etiam cōtra
fraudentiā. Capitulū. XLIII.

Abulon inquit in littoze maris habi-
3 tabit: et in statiōe nauū ptingens vsq;
ad sidonem. Que ergo causa est pu-
tas cur habitet in littoze: nisi vt muniat extre-
ma terre: et vtpote habitaculū fortitudinis p-
tegat infirmiora mēbra ecclesie: Illorū ergo
periculis se opponit quos assiduis persecuti-
onū pcellis fatigari conspicit. Et enim nau-
fragatibus semp patus sit ad ferendum auxi-
lium: manet vt de eo scriptū est in statione na-
uium. Diuturnis nāq; tēptationibus oppres-
sos: et quasi quedam naufragia passos et pene-
iā fractos scit blanda cōsolatione fouere: et ad
statū securitatis erigere: et ad quēdam q̄si trā-
quillitatis portū reuocare. In hūc itaq; mo-
dū abulon i littoze maris habitabit: i statiōe
nauū ptingens vsq; ad sidonem. Extendens
g se latius p littoza maris: et huc illucq; discor-
rens dū vndiq; vigilat circa suor ptectionē:
dū vbiq; se parat cōtra hostiū incursionem:
ptingit etiā vsq; sidonē. Sidon venatio iter-
ptat: p quā recte satis deceptionū fraudulētia
intelligit. Satagit ergo abulon iste non solū

Ca. XLIII. XLIII.

Imbecilles quosq; erigere p̄tra furore p̄sequē
 tiū: sed quoslibet etiā simplices de laqueo eri
 pere venantiū. Ad sidonē ḡ vsq; p̄tingit: quo
 tiens versuti hostis insidias detegit: quotiēs
 falsozū fratru fraudulēta consilia dephendit:
 qualiū sermo teste ap̄lo vt cancer serpit. Hic
 est em̄ ille laque⁹ venatoz: ⁊ q̄si quoddā rete
 spirituū malignoz: aīas simplices venantiū:
 lingua videlicet adulantū: lingua detrahētū
 seminātiū int̄ frēs discordias: cōcitātiū iras ⁊
 rixas. Pertingit ḡ zabulon vsq; ad sidonē q̄
 tiens p̄uenit insidiatoz dolosam machinati
 onē: siue malignoz spirituū: siue p̄fidoz ho
 minū. Scim⁹ em̄ fieri h̄mōi venationē aīaz
 aliqñ p̄ occultā suggestionē demonū: aliqñ p̄
 apertā suasionē hoīm: Verūtū nouit vtrāq;
 zabulon caute dephēdere: ⁊ icaut⁹ detegere.
 Figit ḡ zabulō fortitudis sue hitaculū e regi
 one maris in confinio sidonis: vt hinc vigilet
 p̄tra seuciā p̄sequentū: illinc p̄tra fraudulen
 tiā insidiantū: vt impleat̄ qd̄ de eo scriptū le
 git: zabulon in littoze maris habitabit: in sta
 tione nauū p̄tingēs vsq; ad sidonem.

Quale sit vel quātū bonū habere
 p̄fectū zelum animaz. Ca. XLIII.

c Ogiter qui potest: qualis sit hic fili⁹
 quanta sit eius virtus; cuius officio

Richardus de. XII. patriarchis.

quisq; non solum seipsuz contra vitia munit:
sed alios etiã a peccati laqueis eripere cõten-
dit: z quoz nõ potest maliciã in melius cõmu-
tare: nititur saltem resistendo reprimere. Ne-
scio si potest homo a deo aliquid maius i hac
vita accipere. Ignoro an possit hac gratia in
terra maiorem aliquã deus homini conferre:
q̃ vt eius ministerio peruersi homines in me-
lius mutent: vt de filijs diaboli: filij dei effici-
ant. An forte cuiq; videbit eẽ mai⁹ mortuos
suscitare: Ergo ne maius erit carnẽ reuocare
ad gaudia mundi: q̃ anime restituere gaudia
celi: Ergo ne maius erit suscitare carnem ite-
rum morituram: q̃ animã in eternũ victurã:
Ergo ne mai⁹ erit restituere carnĩ bona trans-
euntia iterũ pitura: q̃ aie reddere bona eter-
na in eternum mansura: **O** qualis dos: quã-
ta dignitas talem gratiã a deo accipere. Non
debit dei sponsa a sponso suo aliam dotẽ ac-
cipere. Nõ decuit celestẽ sponsum sponse sue
aliam dotem donare: q̃ vt p adoptionis gra-
tiam posset multos deo filios gignere: z de fi-
lijs ire filijsq; gehenne regni celestis heredes
ascribere. Verito ergo zabulon nato excla-
mat mater eius Iya: Dotauit me de⁹ dote bo-
na. Vides ne quale quãtũ ve sit zeluz iusticie
veraciter possidere: z vitiorũ odium ex corde

gerere: in veritate exercere. Qui talem filium genuit cū propheta fiducialiter psallit: *Ōm̄ viam iniquā odio habui.*

Quomodo vel vnde oriatur ordinatus pudor. Ca. XLV.

Ed nūquid saltem post has sex virtutū soboles dabitur cuius sine peccato viuere: vt saltem post vitiorum odium possit sine vitio esse: Quis hoc presumat: quis hoc vlt̄ in hac vita sperare audeat: cū apostolus dicat: Si dixerimus qz peccatum nō habemus: nos ipsos seducim⁹: ⁊ veritas in nobis nō est: Quis est vt de ceteris taceā qui ipsa saltem peccata ignorātie possit in hac vita plene deserere: pfecte deuitare: Nūquid vel ipsi qui aliorū culpā corripiunt: se ab omni peccati cōtagio penit⁹ exuūt: Imo eos sepe p quos de⁹ aliorū errata corrigere disponit: ex magne pietat̄ dispēsatiōe grauit̄ cadere pmittit: vt ex ppria culpa discāt: q̄ misericordes in aliorū correctiōe esse debeant. Sed quātū putas erubescunt: cū quali se humilitate deiciunt: cum se in id vnde alios corripiunt: vel forte in aliqd̄ grauius lapsos conspiciūt: qui alijs in statu rectitudinis formam prebere debuerunt: Quis putas digne pensare sufficiat: quāta cōfusio corda eorū transfigat: cū in sua

Richardus de. XII. patriarchis.

vita videāt qđ iure valeat etiā ab ip̄is repre-
hendi: quos pro culpa eorum reminiscunt a
se sepe z acerb̄ corrip̄i z duri⁹ castigari. Hic
est qđ post zabalon nascit̄ dina: qz sepe n̄m̄iū
zelum interueniēte culpa sequit̄ verecundia.
Nihil enim aliud intelligimus p̄ dinam nisi
verecundia: sed ordinatam. Solū peccatum
erubescere: est bonā z ordinatā verecūdiā ha-
bere: sed qui zabalon nōdum gignere meruit
frustra dinam gignere se credit.

Quis vel qualis sit ordinatus pu- dor. Capitulū. XLVI.

Esce prius peccatū odisse: z tunc in-
cipies illud veraciter erubescere. Si
veraciter odis illud citius erubescis.
Ille pudor verus esse cognoscit̄: quez vitio-
rū odiū precedit z comitat̄: Alioquī si in pec-
cato dephenderis: z dephensus pudore con-
funderis: non te credo erubescere culpam: sed
infamiā. Non enim descendit verecūdia talis
tā de ipso peccato q̄ de fame detrimēto. Non
est ḡ vñ gl̄ieris quasi dinā genueris. Habent
vtiqz homies etiā pueri verecundia: s̄ vtinā
bonā: vtinā ordinatā. Nā vtqz si bonā habe-
rent: pueri forsitan non essent. Peccatum

Ca. XLVI.

190

etenim si perfecte erubescerent: non tam facile committerent. Qualis pudor est erubere paupertatem: erubescere humilitatem. Illud non pudet eos erubescere: ad quod docendum non potuit celestem magistrum de celo descendere. Discite inquit a me: quia mitis sum et humilis corde. At isti contra magis abominantes quam sectantes humilitatem: multo amplius erubescunt habere sordidam vestem quam sordidam mentem. Quia multi sunt hodie qui magis puderet in oratione fecisse barbarissimum contra regulam prisciani: quam prulisse mendacius in suo sermone contra regulam christi. Sed quod de istis loquimur qui sepe etiam sua crimina iactant: quoniam quidem illi etiam qui spirituales vident hunc pudorem haud facile supant. Sepe dum in predicacionis officio primorum utilitati deseruiunt: dum forte contra superbiam disputant: contingit eos sepe supbire. Unde constat eos contra superbiam humiliter differere. Et si forte inter loquendum (quod fieri solet) breuem accentum producerent: magis eos fortassis puderet de vitio orationis: quam de vitio elationis. Crede mihi non est credendum: hanc esse verecundiam illam: quam intelligere debemus per dynam.

Quod sit rarum habere pudorem verum: Ca. XLVII.

Richardus de. XII. patriarchis.

v **U**ltis adhuc nosse quod sit rarus huma-
nam verecundiam perfecte calcaste:
et hanc veram et ordinatam habere: quod quod
est dinam genuisse. Ecce de carnalibus omit-
to: cum de spiritualibus tamen intermisit mihi sermo.
Ecce quisquis es qui te credis dinam genuis-
se: si cogaris coram multitudine nudo corpore
transire: nunquid posses non erubescere? Lo-
gita ergo si tantum confundaris quando imunda
cogitatione sordidaris. Cur te iactes dinam
amplius genuisse et ordinatam verecundiam
habere si minus erubescis pudenda cordis quam
corporis? Si magis vereris vultum hominum
quam conspectum angelorum. Siccine magis est eru-
bescendum quam deus benefecit quam quod tu male fe-
cisti. Lerte illas etiam corporis partes quas pu-
denda vocamus deus fecit: pudenda autem cor-
dis non nisi tu fecisti. Diligenter igitur considera
ti recteque discernenti: quod sit rarus vel quod paucorum
sic humanam verecundiam plene vicisse: et solam
illam que ordinata est possidere. non erit (ut ar-
bitror) unde amplius quis ammirari debeat cur
talem prolem Iuxta tam sero concipiat vel pariat.

**Quid sit proprium pudoris: Ca.
XLVIII.**

Ed ne de nominis ratione tacite preter
ihsse videamur: dina iudicium istud

Ca. XLVIII

interpretatur. Hoc itaq; est illud iudiciū quo quisq; a propria cōscientia cōuenit: cōuincit̄ & dānatur: & digna cōfusionis pena mulctat̄. Si enī cōsciū sibi nō esset: nō eēt vtiq; vnde iure erubescere deberet: & cōfusio quidem si nulla pena esset: nō esset vnde eā quisq; tam detestari vel tm̄ deuitare debuisset. Dico itaq; modo mens de ppria cōscientia cōuicta et condigna confusione deiecta: vno eodemq; tempore contra seipsam dicit sententiā: ip̄a de seipsa suadet vindictam. Hoc itaq; ē illud iudiciū in quo vnus idemq; ē ille qui iudicat: & ille qui iudicatur: idem ipse qui cōdemnat: & idem ipse qui cōdēnatur: vnus idemq; puniens: & ipse qui punitur. Nō ergo sū causa fuit q̄ h̄ tale iudiciū sacra scriptura nō sine demonstratione noīare voluit. Istud enī demonstrationē semper significat: & quid aliud hec adiectio q̄ animū audientis in admirationē excitat: vere iudiciū admirabile dignumq; āmiratione: digneq; demonstrandus est cum demonstratione: in quo quidem iudicio quanto quisq; seipsum ardentius diligit: tanto in seipsū acrius seuit: & quo sibi pci vehementius cupit: tanto minus sibi pci: quia quo amplius suā cōfusionē formidat: eo acerbius sua quēq; pfusio verat. Sz hoc fortassis

Richardus de. XII. patriarchis.

cuiq̄ mirandū videtur: si hec inter alias vir-
tutes digne admiratur. Cur p̄ femineū z nō
potius per virilez sexum exprimitur. Sz sci-
mus oēs qz ī feminis q̄ in viris q̄uis sit pul-
chritudinis forma maior: est tñ ad opa virtu-
tum cōstantia fortitudinis minor. Quis nesci-
at verecundia quālibet honesta cordis robur
q̄tū emolliat: et q̄ sepe fortia opa p̄pediat
dū anim⁹ hominis vltra modū cōfūdi deui-
tat: Est itaqz dina nō vir s̄ femia: nō filius s̄
filia.

**De utilitate z venustate p̄fecte ve-
recundie: La. XLIX.**

forte nō sine causa fuit: qz p̄ natū
e zabulon de^olye nō filium sed filiā da-
re decreuit: que fratris audaciā blan-
de mitigaret: z furentis animū blandicijs de-
liniret. Habet enī vt ex predictis apparet za-
bulon impetus vastos: z ingentes gerit ani-
mos: s̄ sciūt (vt oēs nouim⁹) femie q̄ viri tu-
mētes aīos blandi⁹ alloq̄: z iratis dulci⁹ blan-
diri. Valde ḡ oportunū videt̄ qz post zabulō
dina nascit̄: vt ex sororis lenitate fr̄is furoz tē-
peret. Vultū em̄ p̄ oēm modū zelantis ani-
mi impetū tēpat: cū in seip̄o inuenit, q̄s vnde
erubescat. Hec utiqz ē rō (ni falloz) cur p̄ za-
bulon dina nascit̄: vt eius modestia frat̄ sui

Ca. XLIX

Impetus tpef. Sz qz dina nil virile nil magni
 ficuz molit: tribu in populo isrl' facere no me
 ref. Immo sepe vt dictu e: du plus iusto con
 fundi metuit ad fortia z virilia no solu no con
 ualescit: sed etia ea ppedire psuevit. Sz qua
 uis pauida sit vtpote femina ad opa fortitu
 dinis: iuenitur tn prouida z circumspecta ad
 custodia honestat. Et qzuis nesciat placere p
 fortitudinē: nouit tn placere p forme pulchri
 tudinem. Est enim dina admirande pulchri
 tudinis: z forme singularis: z que intuentius
 oculos i sui admiratioz facile trahat: z admirā
 tiū aios sua cito dilectioe alliciat. Quis eniz
 ignorat quō modestia verecūdie hoies hoī
 bus z cōmendabiles reddat: z amabiles effi
 ciat. Un nāqz ē qz verecūdos hoies fere sp ce
 teris cari⁹ āplectimur: nisi qz i eis dū verecū
 die modestiam: modestieqz grām miramur:
 dīne qdāmō pulchritudine allitimur: z pul
 chritudinis sue magnitudie in ei⁹ amore cap
 tuamur. Qz singularis hui⁹ dīne pulchri
 tudo: qz celebris ei⁹ dilectio: cui⁹ pulchritudi
 nē pene nemo nō mirat: cui⁹ dilectione pene
 nemo nō delectat. Hui⁹ rei sicheim ille filius
 emoz testis sit: qui ei tam ardentī amore inhe
 sit: vt mallet oēs mares suos absqz mora cir
 cumcidere: qz illam non habere.

Richardus de. XII. patriarchis.

Quomodo verecunda mens mode-
stie metas trāsgreditur cū per super-
biam ⁊ vanaz gloriam corrumpitur:

Ca. L

¶ **Q**z multi hodie sunt qui qđ p deo fa-
cere noluerunt: sepe pro amore dine
facere nō differunt: ⁊ pudendorum
superflua que pro deo amputare debuerant
orta p̄fusionis occasione pro euitāda verecū-
die detrimēto āputare nō tardāt. Et malunt
ī amputādis vite superfluis circūcisiōis mo-
lestiaz subire: q̄ impudentes videri ⁊ sine ve-
recundia esse. Sz quis est sichem: v̄l quis est
pater eius: v̄l quid sibi volunt hmōi nomiaz:
Sichem quidem interpretatur humerus v̄l la-
bor: ⁊ emoz qđ sonat asinus. Sed si eoz fa-
cta cōsulimus: qui sint cicius inuenim⁹. Qui
enim sunt qui solent nō tam pro deo q̄ p di-
na: nō tam pro cōscia q̄ p verecundia pudē-
da sua circūcidere: q̄ in quā alij erunt q̄ amor
pprie excellentie: amor vane glorie. Attende
ergo hunc emoz q̄ sit stult⁹: ⁊ inuenies q̄ re-
cte nuncupetur asinus. Videamus ergo vn-
de extollat: vnde glorie: si de deo qđ nō ha-
bet se habere credit: Hac q̄sto stulticia quid
stultius excogitare poterit. Si autem habet

yoqle
no

audiat quid ei apostolus dicat: Quid habes
 quod non accepisti. Si autem accepisti quid glori-
 aris: quasi non acceperis. Et quidem accepisse
 non accipientis sed veraciter est gloria dantis.
 Quid enim habet homo proprium nisi peccatus:
 et quale est gloriari de malo proprio siue de bo-
 no alieno. Talis utique gloriator quod vere est stul-
 tus tam recte appellatur et asinus. Sed et quod si-
 chem humilis labor dicitur: ad idem pertinere vi-
 detur. Humeris enim onera portamus et hoc
 agendo utique laboramus. Supponit itaque si-
 chem humerum ad portandum: et libenter de-
 sudat: sed ad solum nomen sibi faciendum. Reco-
 lamus modo quod de isachar legimus. Isachar
 inquit asinus fortis vidit requiem quod esset bo-
 na et terram quod esset optima et supponit humerum
 suum ad portandum. Ibi isachar asinum se re-
 putat: et humerum suum ad portandum inclinat.
 hic emor asinus dicitur: et siche laboriosus
 humerum habere demonstrat. Videtis quia
 quod agitur pro leticia vera: totus exercet pro
 leticia vana. Isachar laborat pro requie quod vi-
 det: siche pro laudis vanitate quod concupiscit.
 Recte tamen non laboriosus sed labor appellatur.
 quia per suum laborem ad veram requiem non
 producit. Quod autem recte labor dicatur: te-
 statur labor hypocritarum qui tantum laborant

Richardus de XII. patriarchis.

p adspicēdo vano fauore hominū.

Quō verecunda mēs ab intentio
ne sue rectitudinis deijcit: Ca. LI.

Itē itaq; ille sichē q̄ egredienti dīne
b occurrit oppressamq; corrūpit. Ante
gritatē q̄ quā int^o fortassis obseruare
potuit egressa amittit. Nā quonā verecūdie
venustas ab omnibus fere cōmendat: lauda
tur amat: z dīnā egrediētē: z intīma sua dese
rentē: z q̄ eā humiliare cōsuevit infirmitatis
memoriā cito obliuiscētē subito hominū
laudes excipiunt: z eā dū fauorib^o demulcēt
corrūpūt. Dū em̄ i hūana laude oblata dele
ctat: qd aliud nisi p sichē amorē: scz vane glie
corrūpit. Verūtū tūc dīna corruptionis sue
dāna violētia quadā poti^o q̄ volūtate patit:
cū blādientī prauē delectationi quātū pōt re
luctat. Totiēs em̄ sichē q̄si nolētē opprimūt:
quotiēs mētē cōfusionē sue corrūptōis eru
bescētē: z idcirco fortiter reluctantē etiā iuitā
ysq; ad turpē delectatōz trahit. Sz qd putas
cause accidit q̄ eā intīma sua deserere z ad ex
teriora vagari cōpulit: nisi q; sepe dū infirma
nra nimis erubescim^o: ne forte alij easdē infir
mitates in se sentiant: mirari incipim^o: z vi
det nobis qdā gen^o solaciū inuenisse: si dep

hendamus nos in nra saltē delectatione vel so-
cios hñre. Inde fit vt aliorum studia incipia-
mus curiosius querere: nunc vultum: nunc }
gestum: totiusq; corporis habitum frequen- }
tius circūspicere: eorum occulta ex aliorum }
relatu libenter addiscere. Dum igitur dina ī }
alijs animarum statum ex signis exteriorib⁹ }
deprehendere nititur. quid aliud q̄ sua dese- }
rens ad videndas mulieres foras egreditur. }
forisq; euagatur. Duz ergo dina formas mu- }
lierum curiose circūspicit: alias multum: als }
minus pulchras nimiz inuenit: ⁊ dū secū se- }
pe tacita cōpat q̄ multas pulchritudinis sue }
magnitudie lōge añcedat. Quid mix si appe- }
titus vane glorie eam vehementius pulsat: }
Cuius impetum duz resistendo repellere nō }
sufficit. Quid aliud q̄ viribus sic hem victa }
succumbit.

Quomodo vno eodemq; tempo-
re vnde vna virt⁹ corrumpitur inde
alie virtutes qñq; nutriunt: Ca. LII.

Standū sane q; vno eodemq; tēpo-
re ⁊ dyna corrumpit ⁊ eius fratres ī
suis pascendis pecoribus occupant.
Dens etenim que charitate ceterisq; virtu-
tibus pollet: sicut de suis malis dolere: sic de
priorū bonis gaudere solet. Dū igit; primorū

no
dit

Richardus de. XII. patriarchis.

vitam eorum lustrando bona p̄siderat: suaq̄
cum illorum bonis cōparat: sicut non potest
sepe fauoribus nō fauere: sic de aliorum bo-
nis congratulari erit necesse. **D**ēs utiq̄ pia
dum aliorum profectum: alioꝝ defectum: ho-
rum infirmitatem: illorum perfectionē dilige-
tius intuetur. **V**arijs nimiruz nūc his: nunc
illis vicissim affectibus tangitur. **I**ncipit er-
go pro alijs timere: pro alijs dolere. **D**e his
bona: de illis meliora sperare. **V**idet ī alijs q̄
diligat pro quibus ⁊ gaudeat. **I**nuenit ī qui-
busdaz q̄ iuste abhorreat: pro quibus ⁊ iuste
dolere debeat. **I**n hunc itaq̄ modum dum
affectus boni simplicibus cogitationib⁹ allu-
dunt que ex inspecta ⁊ sibi cōplacita proxio-
rum disciplina hinc inde occurrunt: quid ali-
ud fratres dīne filij lye q̄ pecora sua pascūt:
Vides ne quomodo vno eodēq̄ tēpore ali-
ud operatur verus amor proximi: atq̄ aliud
operatur van⁹ amor sui. **V**erus amor proxi-
mi pascendis pecoribus fratrum pascua pre-
stat: vanus amor sui corruptionis dīne occa-
sionē administrat. **O**z autem patrem nō latet
⁊ prius q̄ ad fratres sermo perueniret: quid
aliud nobis insinuat: nisi q̄ corruptionis no-
ticia animum prius per cogitationē q̄ p̄ affe-
ctum pulsat: **S**z cū res diuti⁹ in corde versat

sepius per cogitationem replicatur: quando
 q̄ vsq̄ ad cordis intima penetrat cordisq̄ af-
 fectum transuerberat. Cum igitur rei sollici-
 tudine animus afficitur: varijsq̄ affectib⁹ vi-
 cissim tangitur: iam vsq̄ ad filios lye fratres
 etiam diuine sermo peruenisse nō dubitatur.

Cum quanta instantia vel caute-
 la corrigenda sit intentio praua:

Ca. LIII.

Ed quomodo putas insaniunt. cum
 f sororis sue corruptionē iaz ignorare:
 vel saltem dissimulare vltterius non
 possunt. Quid enim de eis ait scriptura: nisi
 q̄ irati sunt valde: ⁊ iterum q̄ essent seuiētes
 obstuprum sororis sue: Docet vtiq̄ nos hec
 fratrum ira vel potius insania: quomō q̄sq̄
 debeat irasci: qualiter indignari: quomō seip-
 suz arguere: q̄ acriter increpare: cum se agno-
 scat conscientia suam inani gloriacione fedas-
 se. Debet ergo quicumq̄ est ad sanandū men-
 tis tumorem infirmitates suas ante oculos
 ponere: ⁊ culpas suas (sine quib⁹ nemo hāc
 vitam transit) ad memoriaz reuocare: q̄ ibo-
 nestia sepe in opere: q̄ indigna in ore q̄ imun-
 da verset in cogitatione diligenter attendere
 vt inde manifeste colligat q̄ multa ī suis mo-
 ribus inuenire queat: que iure debeant apu-

Richardus de XII. patriarchis

tari si vere vult et non imprudenter gloriari.
Euz igitur huiusmodi conditionis retractatio mentem reuoluit: quod aliud quam cum filio emor pactum circumcisionis statuit. Nam quid est aliud dicere morum tuorum pudenda abscidere quam masculorum tuorum preputia circumcidere: et quid est aliud dicere: alioquin non poteris vere gloriari: quam alioquin diuine non poteris copulari. Si enim sic habet gloria: si diuina verecundia: quod aliud erit gloriatio impudens. Gloria sine verecundia quam sic habet sine diuina. Recte autem inueterate consuetudinis quam difficile superant: per masculinum sexum designatur. Isti sunt mares quos fratres diuine circumcidi uoluerunt: teste tamen scriptura hanc conditionem circumcisionis sic habet in dolo proposuerunt. Ecce ut facile aduertere possumus nullo modo marito tali sororem suam dare disponebant: et quis propositae conditionis diuinitatem explere potuissent: nullatenus tamen eum tali infirmitate iudicabant dignum. Et quidem si possemus omnia inhonesta nostra de nostra penitus uita amputare: et ab omnibus omnino mundari: nichilominus tamen debemus non de nostris meritis: sed tamen in domino gloriari. Et idcirco forsitan fratres diuine dura ei proponebant: ut eum de sororis sue copula omnino desperarent. Sed patior est sic eum quelibet

aspa tolerare: q̄ ab amate dīne diuortia susti-
nere: Et fit quidez sepe qd̄ z superius p̄locuti
sumus: vt ea que ab aīo extorquere nō potui-
mus: q̄n̄ p̄ deo illa facere disponebamus: ea-
dem ip̄a sit nobis facile p̄ficere cū p̄ eis incur-
rere timem⁹ detrimēta verecūdie.

Quō vel q̄ caute oporteat inten-
tionem mutare: z morū honestatē nō
deserere. Capitulū. LIII.

Uid ad ista dicemus: an forte meli⁹
q̄ erit tacite gemere q̄ aliqd̄ respōdere
q̄ ista negare nō possum⁹: Illud sane
dixerī q̄ dīne fratrib⁹ merito displicuit. De-
rito eos placare nō potuit circūcisio: q̄ non tā
p̄ deo q̄ p̄ dīna: nō tā p̄ institutiōe diuīa: q̄
p̄ verecūdia hūana facta fuit. Valūt tñ ī eis
fuit iuste seueritatis modū excedere: z in vici-
scēda iniuria eq̄tatis mēsurā mīme seruasse.
Merito ḡ iacob incōsultā eoz audaciā redar-
guit seueritatēq̄ tā indiscretā iuste rephēdit.
Quāto sani⁹ erat viros q̄uis nō tā pro deo
q̄ p̄ dīna circūcisos: ad verū dei cultū paula-
tim p̄ducere: q̄ inopinata z repentina morte
p̄cutere. Hic itaq̄ qlibet colligat: hic diligēt
attēdat: quō debeat q̄sq̄ circūcisis suis p̄cere
quos tñ meminī se nō p̄pter deū circūcidisse.

Richardus de. XII. patriarchis.

Qui sunt istiusmodi circūcisi: nisi mores non bona intentione correcti: Nec tamē in talib⁹ debemus morū honesta destruere: sed intentionem mutare. Errant ergo utiq; errant qui abiciūt opera bona: quibus forte ichoata sunt intentione mala. Errantium ergo suorū vltiores huiusmodi quid aliud faciunt quā sup circūcisos cum symeon ⁊ leui irruentes violenter occidunt:

Quā maxima cōsideratione debemus intentionis deprauationē castigare. Capitulū. LV.

Pere p̄ciū est illud etiā diligenter attendere: quā nā mō tā pauci tantā stragem potuerunt efficere. Sed nimirū adiuuit eos electa oportunitas tēporis: quando ipsos circūcisos ⁊ ab istis occidendos oppresserat acerbitas doloris. Ad hoc electus ē dies circūcisionis tertius ille: in quo teste scriptura: dolor solet esse grauissim⁹. Sed quā sūt isti dies: vel cur tantū dicunt esse tres: Si p noctē ignorantia: recte p diem intelligit̄ noticia. Primus itaq; dies ē cognitio eorū quā sunt extra nos. Secundus dies cognitio eorū que sunt intra nos. Dies tertius est cognitio eorū que sunt supra nos. Extra nos sunt corporalia: intra nos sūt spūalia: supra nos diuina. Eorū

itaq; qui se circūcidunt: verūtamē non ppter
 deū hoc faciūt: Prima cōsideratio eē debet
 vel poti⁹ eē solet: cū diligenter attendūt quid
 asperitatis extrinsec⁹ ptulerūt. Scōda cōside
 ratio debet eē quid int⁹ acq̄sierūt p tot cruci
 atus corpis: imo quātū int⁹ veraciter pdide
 runt p neuū sinistre intētionis. Tertia consi
 deratio erit quid retributionis a deo expecta
 re debeāt: quē simulate seruitutis obseq̄o nō
 tam placasse q̄ exasperasse nō dubitāt. Pri
 mo itaq; die cōsideratiōis prime recurrit ad
 memoriā amputata licentia amate psuetudi
 nis: z absq; dubio dolor efficit. Dolor vtiq;
 grauis: qz nō relinquit sine dolore qd possi
 debat cū amore. Scōdo die psideratiōis scōe
 inuenit se anim⁹ p detrimēta corpis puenisse
 ad dāna mētis: z fit vtiq; dolor quāto iustior
 tāto fortassis z grauior. Tertio die cōsidera
 tiōis tertie dephēdit se grauia ptulisse de sen
 tentia ppria: sed grauiora expectare debere d
 sententia diuina. Hic est ille dies terti⁹ i quo
 testante scriptura dolor solet eē grauissimus.
 Quātus em̄ putas dolor mentē transuerber
 rat cū diligenter malū qd ptulit: malū qd cō
 misit: malū qd pmeruit cōsiderat: Malū qd
 pertulit exterius in cruciatu corporis: malū
 qd cōtraxit intus in reatu criminis: malū qd

Richardus de. XII. patriarchis.

peruenit diuinitus i cōspectu creatoris: Profecto nō solum grauit̄: sed etiam grauissime doluit quisquis inutiliter circūcisoꝝ ad hanc diē peruenire potuit.

¶ Mens in omni sua corruptiōe debeat patienter dolere ⁊ de sua correctione nō desperare: La. LVI.

*hol
et
Am*

Ebet tñ mens sui criminis conscia et de sua infirmitate cōfusa ⁊ patienter dolere: ⁊ de sua correctione nō desperare. Oportet eā sane ⁊ dolere de corruptiōne: ⁊ sperare nihilominus de correctione: vt per moderatū dolorē afflicta: ⁊ per spei fiducia erecta: ⁊ satisficiat de p̄terito ⁊ p̄uideat de futuro. Superi⁹ aut̄ iam dixim⁹ quātum dolorē ⁊ spem p̄ symeonē ⁊ leui intelligere debem⁹. Isti sunt duo illi dine fratres symeon ⁊ leui: iniuriarū suarū vltiores seui: Sed vtinā q̄s fortes tā fortent ⁊ discreti. Ad symeonē p̄tinet satisficere de eo qd̄ male factū est: ad leui p̄tinet animū erigere ad id qd̄ i posterū p̄uidendū est. Si ergo doles de corruptiōe: desperes aut̄ de correctiōe: est ibi symeon sed solus: Si aut̄ negligis de satisficiōe mali p̄teriti: speres tñ de cautela futuri: est ibi leui sed solus. Ad tñ ḡ negociū necesse est vt vterq̄ conueniar: ⁊ vterq̄ alteri opem ferat.

Ca. LVII.

Quomodo vel q̄ caute per expro-
bationē peccati vel per exactionem
debiti debeat mens corrupta flagel-
lari: Ca. LVII.

Ed cōsiderandū ē iterū q̄ sepe in eo
f qd fortiter agūt: modū iusti librami-
nis excedunt: Qd facile cōuincimus
ex hoc eoz opere qd inter manus habemus.
Arreptis em gladijs cōfederatos sibi socia-
tis pacto violenter occidunt: ⁊ p vnus pudī-
cicia violata tot viroz tā sbitā stragē fecerūt.
Gladius symeonis exprobratio: gladius leui
est exactio. Solet enim symeon corrupte mē-
ti exprobrare vehementer malū qd fecit. Le-
ui vero solet vehemēter exigere bonū qd fie-
ri oportuit. Quid ḡ est aliud eos his gladijs
pugnare q̄ exprobratiōis ⁊ exactiōis stimu-
lis mentē flagellare: His stimulis quorūdas
mens vehementer accensa: sepi⁹ incōsolabili-
ter plangit: ea etiam que nullo modo potest
euitare. His stimulis exagitata: ea etiaz sepe
inchoare presumit que nullatenus valet con-
summare. Hinc illa quorundā imoderata tri-
sticia: hinc illa etiā indiscreta abstinētia: que
nō solū vires corpīs: verū etiā virtutes eua-
cuat mentis, Quosdā enim seuiente symeone

Richardus de. XII. patriarchis.

vidimus tam irrationabili tristitia absorberi: ut nullius possent aliquatenus consolatione releuari. Alios cognouimus per immoderatam abstinentiam tamen grauius corruisse: ut nulla postmodum deliciarum copia: nulla coquorum diligentia posset eis satisfacere. Ecce bellatores isti: symeon et leui: quomodo pugnant: qualiter se vindicant. Quid est enim eos arreptis gladiis dine amatores interficere: quam exprobratione inestimabili vel exactione impossibili eorumque non solum vires corporis: verum etiam vigorem mentis attenuare: ut per humana saltem verecundia non possit se mens a suis excessibus temperare. **U**n de eis recte per iacob dicitur: Symeon et leui fratres vasa iniquitatis bellantia: In consilium eorum non veniat anima mea: et in ceteris eorum non sit gloria mea. **O** quales bellatores qui dum fortiter egisse videri volunt: pacis sue socios tam crudeliter quam violenter occidunt. **V**asa iniquitatis bellantia: sed in consilio eorum non veniat anima mea. **O** viros incosultos qui dum id presumunt quod efficere non possunt: illud etiam amittunt quod efficere potuerunt. **I**n consilium ergo eorum non veniat anima mea et in ceteris eorum non sit gloria mea. **N**on est bona gloriatio ambulare in magnis et mirabilibus super se: qua possit quasi de sua gloriari virtute. **N**on est inquam homini gloriatio bona. **I**n ceteris eorum non sit gloria

199
Ca. LVIII

mea. Quare? Quia inquit in furore suo occiderunt virum et in voluntate sua suffoderunt murum.

Quo per nimiam afflictionem mens quoque ad impudentiam usque effrenatur:

Ca. LVIII.

Uid ergo pro viri nisi vigor mentis? Quid
q pro murum nisi disciplina intelligit corporis? Vir itaque ille amator digne tunc veraciter occidit: quoniam per afflictionem nimiam vigore mentis exhausto usque ad apertam impudentiam animus effrenatur. Tunc amator digne absque dubio gladio perit: quoniam per afflictionis nimietatem vigor mentis eiusque deficit: ut a suis: ut dictum est: excessibus pro humana saltem verecundia se temperare non possit. Tunc murus destruitur: quoniam per immoderatam abstinentiam rigor prioris discipline penitus dissipatur. Sed hoc est in homini bellatoribus pro omnibus admirabile: imo super omnia detestabile: quod nulli unquam quolibet viri prudentis consilio acquiescunt: imo nec proprie saltem experientie credunt: nec tunc quidem cum iam incipiunt et corpore deficere et corde tabescere. Quorum pertinacia maledictionis iaculo percutitur: cum ad illos per iacob dicitur: *Benedictus furor eorum quia peritinae: et indignatio eorum quia dura.* Virabilis

Richardus de. XII. patriarchis.

ptinacia: sed nō minor insania ab impetu cur-
sus sui: a deuio erroris sui: nō nisi solo ipossi-
bilitatis freno posse retineri. Ecce quō preli-
ari volunt vasa iniquitatis bellantia: Ecce
quāta faciunt: Ecce quāta fiunt p̄ dīna. Pro
dīna masculi circūciduntur: p̄ dīna circūcisi
p̄imuntur. Totum hoc fit p̄ dīna: totū hoc
p̄ humana verecundia.

Q nec ordinata verecūdia sit bo-
na nisi sit ⁊ moderata: Ca. LIX.

Ed miraris forte cū humanā verecū-
diā sup̄ius reprobauim⁹: cur eā mō
ad dīnam p̄tinere doceamus: cū per
dīnā solam ordinatā verecūdiā intelligere
debeam⁹. Sed aliud est homīes p̄pter deū se
erubescere ⁊ aliō erubescere eosdē hoīes p̄pter
seip̄os. Sic luceat lux v̄ra: dicit scriptura: vt
videāt opa v̄ra bona: et glorificet̄ p̄r̄ vester q̄
in celis ē. Bonū est ergo erubescere infamiā:
nō tam ad nostrā q̄ ad gloriā diuinam: ⁊ hoc
est forte dīnā exire: hoīm infamiā p̄pter deū
erubescere. Nam tunc p̄culdubio dīna int̄
inuenitur q̄n de occultis suis etiā coram deo
cōscientia n̄ra cōfundit̄. Hoīes itaq̄ p̄pter deū
erubescere ē bonā verecūdiā habere: ⁊ qualē
non dubitamus ad dīnam pertinere. Vere

Ca. LX

recundia itaq; talis z ordinata est z iuxta aliquid recte humana dici potest: Reuera tamē huiusmodi bona est si non sit nimia. Certe si dina adhuc puula esset vel intra thalami sui secreta seipam cohiberet: corruptiōis maculam nō incurrisset: z tantoꝝ malozū causa nō extitisset.

De principalium affectionum numero: z ordinandi modo cōpēdiosa recapitulatio: Ca. LX.

Ecce est dina que post isachar z zabulon nascit̃: qz post degustatū interne dulcedinis gaudiū: z post verum vitiorū odium: quāto verius: tanto vehemētius quisq; de sua infirmitate confundit̃. Per isachar etenim intelligim⁹ gaudium cōscientie: per zabolon odiū malicie: per dinā venustatem verecundie. Et sunt quidem hi nouissimi tres liberoꝝ lye: quos si cū quattuor supioribus annueram⁹: septē esse absq; dubio iuenimus. Principales em̃ affect⁹ septem eē lōge sup̃ iam diximus: quos cum in nobis ordinam⁹: in numez virtutū redigimur. Prio itaq; ordinat̃ timor: Deinde dolor: Post hos spes z amor. Post hos q̃ttuor ordinant̃ leti

2
no
at

2
na
affectu
principales

Richardus de. XII. patriarchis.

cia et ira: Nouissime aut̄ omniū verecundia. Itaq; nihil aliud ē iacob huiusmodi liberog ex lya genuisse: q̄ animū affectiōis sue mot^o ordinando dignā virtutū sobolē de seip̄o p̄ creasse. Per ruben igit̄ primogenitū iacob: intelligim^o ordinatū timorē. Per symeonē: ordinatū dolorē. Per leui z iudam: ordinatā sp̄ē z ordinatū amorē. Per isachar autē intelligit̄ ordinata leticia. Per zabulon: ordinata ira. Per dinam: ordinata verecundia.

Qz affectus ordinati veraciter sint boni: si sint z moderati: Ca. LXI.

Liendū autē q̄ affectus isti veracit̄ tunc credunt̄ boni qm̄ sunt nō solum ordinati sed etiā moderati. Sepe nā q̄ cū discretionis moderamē excedūt: virtutis nomē amittūt. Sed fortassis hoc melius per exēplum ostendimus. Qua p̄pter de ip̄o frat̄ū primogenito exēplū sumam^o. Lerte si timor imoderat^o periculosus non esset: iacob loquēs ad ruben minime dixisset: Effusus es sicut aqua: nō crescas: qz ascēdisti cubile p̄ris tui z maculasti stratū eius. Si per ruben debemus ordinatū timorē intelligere: cur queso iubet eum iacob nō crescere: nisi qz malum est in quolibet ordinato timore modum equitatis excedere:

Ca. LXII.

Quibus modis timor mensuram equitatis supergrediatur: Ca. LXII.

Nobis autem modis h[uius] filii equitatis me-
 sura sepe supgreditur: aut quia circa unum
 aliquid nimis extenditur: aut quia ad inume-
 ra vel etiam inutilia passim dilata[ur]. Quis iuda-
 neget post peccatoris scel[us] iure timere debuisset?
 Sed illud in eo quod non videat super omnia execrabi-
 le fuisse quod dum in suo timore modum servare no-
 luit vel nesciuit: semetipsum despando malum quod
 corrigere potuit: detestabiliori exitu quam exor-
 dio cumulavit: Sed illa timoris nimietas quae se-
 passim ad multiplicia rerum effundit: facilius decipit:
 Perfecti etenim viris quandoque surrep[er]it. Quis
 namque platonum qualibet perfectus dum subiectis si-
 bi vite necessaria providet: ita sollicitudinis sue
 curas temperet: ut per adversis rerum casibus non
 quam plus iusto formidet: Pertinet autem ad ru-
 ben tunc tamen timor hominum: cum surgit quidem non ex
 amore mundi sed de dilectione proximi. Sed quis
 enumerare sufficiat omnes anticipites incomodo-
 rum casus hinc indeque surgentium: per quibus eum tre-
 pidare cogit: et si non sua: suorum saltem infirmi-
 tas subiectorum: Et quis non videat quam sit diffi-
 le: imo quam pene impossibile iuste formidinis
 metas nunquam excedere: Unde fit sepe ut quanto
 quis prudentior: tanto inveniatur et sollicitior.

1.

2.

no
Jo
17
17

Richardus de. XII. patriarchis.

Et q̄to quisq; nouit p̄spicaci⁹ circūstantium
periculoz casus ancipites p̄spicere: tāto cor
gitur tūmide sollicitudinis sue habenas mul
tiplicius relaxare. De quo ⁊ illud cōueniēter
intelligitur qđ ad ruben per iacob dicit̄: Effu
sus es sicut aqua: nō crescas. Solet enim per
aquā qñq; carnis prudentia: sicut p̄ vinū in
telligi sepe spūalis intelligētia. Hec aq̄ cuiq;
tunc in vinū cōuertit̄: qñ aspirāte deo per ex
terioris scie scalam ad inuisibiliū intelligētiā
subleuat̄: qñ inuisibilia dei a creatura mundi
p̄ ea que facta sunt intellecta cōspiciunt̄. Hu
iusmodi aq̄ cuiq; eo ampli⁹ abūdat: quo ei⁹
anim⁹ i exteriorz scia copiosi⁹ se dilatat. Hec
vtiq; aqua quāto vberi⁹ excrescit dū omnia
caute circūspicit: tanto p̄culdubio formido
lose sollicitudinis siluā densiorē gignit: ⁊ lati
us expandit. Unde recte hic dicit̄: Effusus es
sicut aqua: nō crescas. Cauēdū itaq; sūmope
est cū mūdane scie aqua abūdat: ne multipli
cis sollicitudinis timor vltra mensuras excre
scat.

Ad quā impudētie euagationem
nimius timor mētem prostituat: Ca.
LXIII.

Ca. LXIII.

Erte cū ruben adhuc paruulus eēt:
 c 7 annos pueriles ageret: patrī sui cu-
 bile incestare nō presumpsit: vī quia
 nō potuit: vel quia minime ausus fuit. Adul-
 tus autē in tantā audaciā prupit: vt de ipō le-
 gitur: vt patris sui corrūpet cōcubinā balam
 videlicet rachelis ancillam. S3 si per balam
 intelligit imaginatio: quō putam⁹ hmōi an-
 cilla corrūpit: S3 q̄ ē bale corruptio nisi co-
 gitatiōis inordinata 7 ipudens euagatio. In-
 tāntū enī q̄nq; timor supflu⁹ imaginationē: nō
 dico corrūpit: sed pstituit: vt quidē in tēpore
 oꝝonis a suis se fornicationibus vix aut oīno
 tēperare nō possit. Cū enī pre nimia sollicitu-
 dine inē orādū etiā sepe mūdanoꝝ negocioꝝ
 fantasias mēs p imaginatōez recipit: qd aliō
 bala q̄ ad fornicatōes rubē sinū suū expādit:
 Logita nūc q̄ q̄ sit ineptū: vt eo tpe q̄ debes
 p eternis malis remouendis dño supplicare:
 incipias tēporalia picula tm̄ p oculis habere
 7 illa sola corde reuoluere: illoꝝ ppter q̄ vene-
 ras obliuisci: illa q̄rū obliuisci debueras sola
 reminisci. Hinc ē q̄ mens que pri⁹ solebat se-
 pe per imaginationē sola sibi futuroꝝ bona
 vel mala omni hora anteponere: postmodū
 per supfluū timorem subacta nō possit vī ad
 modicū seculariū curaz incursus a cordis se-

Richardus de. XII. patriarchis.

cretario excludere. Quia igitur sepe per superfluum timorem imaginatio ad tam impudentem cogitationum euagationem deducitur: recte ad ruben pater suus de corruptione bale ei improperando loquitur: Effusus es sicut aqua: non crescas: quia ascendisti cubile patris tui et maculasti stratum eius.

De vi vel efficacia timoris sine quo nec mala deserimus nec bona inchoamus: Ca. LXIII.

T Ed ut de hoc affectu aliquid aperti^o loquamur: maiorem pre ceteris siue ad bonum siue ad malum efficaciam habere videtur. Siquidem ab illo frequenter mens a suo rectitudinis statu deicitur: sed quolibet modo deiecta sine illo nunquam reparatur. Quis enim de quouis peccato quolibet paruo sine timore liberatur? Sine timore mala nostra nunquam deserimus: sine timore bona operari nec saltem inchoamus. Nonne hoc illa iacob verba manifeste loquuntur si recte intelligantur ubi dicitur: Ruben primogenitus meus: tu fortitudo mea: principium doloris mei: primus in donis: maior impio: ubi et illud sequitur de quo aliqua iam diximus: Effusus es sicut aqua. etc. Quomodo autem iste ruben sit primogenitus? vel quomodo sit principium doloris: ex superius iam dictis satis ut arbitror manifestum

Timor

Ca. LXIII

est. Quō autē sit eius fortitudo z cetera q̄ de
 eo dicunt: facile ostendi pōt: Tu inq̄t fortitu-
 do mea. Quis enī vnq̄ in illo plio victor ex-
 titit: vbi spūs aduersus carnē: caro aduersus
 spiritū cōcupiscit: Quis vnq̄ tam numero-
 sum concupiscentiarū suarū exercitū debella-
 uit: si sine timore pugnavit: Recte ergo ru-
 ben primogenitus: qz a timore dñi omne bo-
 nū inchoat. Recte fortitudo dicit: quia per
 timorē dñi cor contra concupiscētias suas ro-
 boratur. Recte principiū doloris sui: quia tī-
 morē dñi vtilis dolor comitatur. Et em̄ do-
 lor animi cuiq̄ su⁹ sit z sibi vtilis existat: ne-
 cesse est vt eum timor dñi precedat. Primus
 inquit ī donis: maior imperio. Anter omnia
 dei dona que ad salutē hominis spectare vi-
 dent: primū z principale donū bona volun-
 tas esse cognoscitur: per quā in nobis diuine
 similitudinis imago reparatur. Quicquid hō
 agat: bonū esse nō pōt: nisi ex bona volūate
 pcedat. Quicquid ex bona voluntate fit: ma-
 lū esse non poterit. Sine bona volūate oīno
 saluari nō potes: cū bona volūate oīno pīre
 nō potes. O donū mirabile: o donū singula-
 re. Hoc est illud primū et principale donum
 qđ p̄mogenito ruben tribuit: qz absq̄ dubio
 p̄ timorē dñi volūtas mala ī bonā cōmutat.

Richardus de. XII. patriarchis

Cur itaq; primus in donis nō sit: q̄ primum
z principale donū accepit. Primum: qz a bona
volūtate om̄e bonū inchoat. Principale: qz
bona volūtate homib⁹ nil vtilius datur.

De principalitate timoris et alijs
affectibus qui quibus principentur
Ca. LXV.

Primus i donis: maior impio. Quis
p hūc ruben maiorē impio p̄ ceteris ne
get: q̄ ceteris oibus fratrib⁹ suis per
sepe impare solet: Ante ei⁹ cōspectū leui ce
dit: qz supueniēte timore spes cadit. Ad eius
imperiiū sepe iudas secedit: Zabulō accedit:
quia cogēte timore: sepe charitas refrigescit:
odiū exurgit. Ad nutū ipsi⁹ isachar egredit̄ z
symeon ingredit̄: q̄a subintrante timore sepe
z gaudiū excludit̄ z dolor admittit̄. Vidim⁹
quō ruben qñq; frīb⁹ suis etiā impare cōsue
uit: videam⁹ quō imperiū suū p̄ ceter⁹ latius
extēdit. Eerte alia sunt q̄ amam⁹: alia q̄ habe
mus odio: s; p̄ vtrīsq; timere solem⁹: dū sepe
ista amittere: illa formidam⁹ incurrere. Diui
dūt itaq; iudas z zabulon in se regnū: s; rubē
se extēdit ad totū: qz ver⁹ amor ad sola bona:
verū odiū ad sola mala: timor effundit se z ad
b̄ z ad illa. Zabulon i sortis sue ptē fratrē suū
admittit symeonē: Pro aduersis siquidē do

lemus: sed nō pro oībus: qz nō oīa sustinem⁹
 Leui q̄ iudas imperio est minor: mlto tamē
 q̄ isachar imperio est maior. Plura enī sunt
 que debemus diligere q̄ que audeamus spe-
 rare. Sed cōstat nihilominus copiosiorē esse
 materiā sperandi q̄ gaudendi: qz habita de
 quibus gaudem⁹: pauca sunt ad ea habenda
 que speramus. Judas itaqz ⁊ zabulon impe-
 riū sui magnitudine ceteros fratres vincunt:
 verūtāmē ad mensurā ruben se extēdere mi-
 nime possunt. Dēs itaqz ruben aīcedit: quia
 ceteris p̄uīus post se longe relinquit. Om-
 nia em̄ que p̄stat hoīes amare: sperare ⁊ odī
 se pro quibus gaudere et dolere solent mul-
 tiplicis timoris ex se causas gignere. Sepe
 enim circa vnam rem quā diligimus: multas
 timēdi causas inuenimus. Quot modis stq̄/
 dem perdi potest: tot timoris occasiones da-
 re pōt. Vultū itaqz ruben iste regnū suū di-
 latat: sed vires ei administrat: nō solū multi-
 plicitas occultoz: sed etiā multiplicitas appa-
 rentiū. De quo etenī securus esse possum: q̄
 nil habeo qd̄ nō pdere possum: qn̄ hic ad sci-
 entie celsitudinē p̄tingo: qui innumerabiliter
 plura nescio q̄ scio. Quia igitur timor ceterū
 affectibus latius diffunditur: recte ruben fra-
 trū cōpatione impio maior eē perhibet: et ne

Richardus de. XII. patriarchis

crescat a patre suo phibetur: Sed eo videlicet tēpore quo sicut aqua effusus erat: quā iaz cubile patris ascēderat: stratū q̄ ei⁹ maculauerat: Ruben inquit p̄mogenit⁹ me⁹: tu fortitudo mea: principiu⁹ doloris mei: prim⁹ in donis: maior impio. Effusus es sicut aqua: non crescas: quia ascendisti cubile patris tui et maculasti stratum eius: Ecce ruben quātū malū presumpserat: quia vltra modū excreuit. Cito magnū periculum incurrit: si timor noster per discretionem non moderatur.

Quō virtutes in vitia vertantur nisi per discretionem moderentur:

Ca. LXVI.

Ic et de alijs affectib⁹ intelligere debemus: piculosos quidē esse: nisi eos inter equitatis metas coerceamus. Certe q̄ malū sit doloris et spei modum excedere: ex predicto symeonis et leui facto facile possumus aduertere: de quibus per iacob dicitur: **B**enedictus furor eorum quia p̄tinax et indignatio eorū quia dura. **C**erte ergo circa oēs debet custodiri: vt nō solū sint ordinati: sed etiā moderati. **T**imor enim nimius sepe cadit i desperationē: dolor nimis in amaritudine: spes imoderata in presumptionem.

amor supfluus i adulteratione: leticia supua
 cua in dissolutione: ira intempata in furorez.
 In huc itaqz modu virtutes in vitia couertu
 tur: si p discretōez minime moderent. Vides
 ne queadmodu cetera qsi oēs vtutes discre
 tiōis vtutē reqrāt ne virtutē nomē amittāt.

Quo vel q̄ sero oriat discretio: cū
 tñ illa sit pma ples rōnis: Ca. LXVII

h Ecce est ille ioseph: qui quidē sero na
 scitur: sed a patre plus ceteris amat.

Quis em̄ nesciat ha bona animi sine
 discretōe: nec posse acq̄ri: nec posse pseruari:
 Verito ergo illa virt² singularit̄ diligit sine
 qua nulla cōquir̄t: nulla cōsummat: nulla cō
 seruat. Sed vix sero talē filiū accipere mere
 mur: qz ad discretionis pfectionē nō sine ma
 gno vsu: nō nisi per magna expimēta erudi
 mur. Prius nos oportet i singulis virtutib²
 exerceri: z qd vel quātū in vnaquaqz possim²
 expiri: q̄ possim² de oibus plenā sciētā acci
 pe: z de singulis sufficienter iudicare. Multa
 quidē de discretiōe legendo: multa discimus
 audiēdo: multa ex insito nobis rōnis iudicio:
 verūtamen nunq̄ de hac ad plenū erudimur
 sine multiplicis expientie magisterio. Post
 omnes sequi oportet: qui de omnib² iudicare

Richardus de. XII. patriarchis.

debet. Primum ergo est ut satagamus singulis virtutibus studium frequens impedere: quod dum facimus necesse est nos sepius cadere: oportet nos sepe resurgere: et per frequentem lapsum addiscere: qua vigilantia: qua cautela oporteat virtutum bona acquirere vel custodire. Sic sic dum longo usu virtutum disciplina addiscitur: quoniam mens diu exercitata ad plenam mox discretionem perducitur: et quasi de nato ioseph iure letatur. Ante huiusmodi natiuitatem eius fratres dum adhuc omnia sine discretionem agunt: quanto ultra vires suas multa presumunt: tanto sepe deterius atque deformius ruunt. Unde est sicut iam diximus quod post eos dina nascitur: quia frequenter et deformiter lapsu pudoris confusio comitatur. Sed post natam dinam quasi per confusione ignominiam fratres sui inveniunt et quasi per experimentum addiscunt: nihil melius est quam consilio regi: quia melior est vir prudens viro forti. Vir enim prudens loquitur victorias: et qui cum consilio cuncta agit: in eternum non penitebit. Cum igitur consilium necessaria utilitas per experimentum cognoscitur: et per studium attentius queritur: Ioseph quodammodo nascitur: per quem virtus discretionis intelligitur. Patet autem ratio cur ancillam nullam: cur nec ipsa quidem lea: sed Rachel sola potuerit talem filium gignere. Siquidem non est sensualitatis: non imaginationis: non tenetque ipsius affe-

tionis: sed soli⁹ est ratiois discernere sicut et
intelligere. Si igit^r p rachel ratioⁿe intelligi
mus: cur nō nisi de rachel ioseph nasci possit
citi⁹ inuenim⁹: qz qz de sola ratioe oriat^r discre
tio minime dubitamus. Talis proles de tali
matre: ioseph de rachele: discretio de ratioe.

De discretionis vtilitate et de eius
pprietate: Ca. LXVIII.

b Ecce est ille ioseph qui solus inter fra
tres tunica talari vestitur: qz sola illa
actio ad cōsumationis talū debitiqz
finis terminū pducit: que p discretionis pru
dentiā moderat^r. Hic est ille ioseph: qui a pa
tre plus cūctis fratrib⁹ amat: qz cūctarū vir
tutū virtus custos ceteris iure pferit. Hic est
ille ioseph somniator: somniorū qz interpreta
tor: qz vera discretio in ipso tēptatiois articu
lo: inter ipa suggestionū fantasmata: ex eorū
qualitate futura picula dephēdit: et alijs qui
buslibet ad cogitationū suarū cōfessionē imi
nentium malorū insidias detegit: et de futuris
piculis cautos reddit. Hic est ille ioseph quē
emulant^r sui: venerant^r alieni: quē vendūt he
brei: emūt egyptij: qz citi⁹ p silio acq̄escūt: fa
ciliusqz aliene prudētie cedūt: error⁹ sui tene
bras cogscētes: qz de sua iusticia vel prudētia

Richardus de. XII. patriarchis.

psumētes. Hic est ille ioseph spōsus v̄ginis: amator nō violator castitat: qz discretio custos virtutū: non corruptor esse solet interne puritatis. Hic est ille ioseph puer et nūcius q̄ beato Job in omni p̄secutiōe sua solus remanere potuit: q̄ ei p̄petrata damna statim renūciare studuit: qz nisi p̄ discretōz virtutū dāna anim⁹ nō cognoscit nec corrigit. Nescit et puer ille cū peuntib⁹ p̄ire: qz nescit discretio per rerū detrimēta p̄ temptationū argumēta dēfendere: sed p̄ficere. Quāto em̄ acriorib⁹ tēptationib⁹ v̄gemur: quāto qz crebriorib⁹ piculis exercemur: tanto p̄fectius ad discretionē erudimur. Et sepe aliaz virtutū damna discretionis sūt lucra. Nouit itaqz ioseph nō solū cū crescētibus crescere: nō solū cū p̄ficientibus p̄ficere: verū etiā ex fratrū defectu ad p̄fectū tendere: et ex alioz detrimētis prudētie lucra acquirere. Verito ergo talis fili⁹ ioseph nūcupat. Ioseph siquidē augmentū interpretat. Unde recte per patrē eius de ipso dicit: Filius accrescēs ioseph: filius accrescens et decorus aspectu. Recte itaqz augmentū nominat. Recte fili⁹ accrescēs dicit: q̄ sp̄ augmēta tur cui⁹ incremētū vsqz in finē nō finiet.

Qz sit vtile et qz difficile mentem

discretionī pfecte obtemperare. Ca-
tulū. LXIX.

Quanta aut huius virtutis sit excellē-
q tia: testant̄ ipsa ioseph somnia: testā-
tur patris eius verba: vbi legit̄: **Nū**
ego ⁊ mater tua ⁊ fratres tui adorabimus te
sup terrā: **Hūc** ioseph ⁊ pater ⁊ mater ⁊ frēs
adorāt: qz aut spontanea volūtate: aut coacti
necessitate qñq; discretiōi obtēpant. Per dis-
cretionē siquidē sol ille mundi intellectualis:
interior oculus cordis: intētio videlicz mētis
dirigī: p discretionē ipsa de qua orit̄ subtili-
tas rōnis acuit̄: p discretionē tota illa virtutū
fraterna germanitas modificat̄: ⁊ virtutū q-
libet q̄ ei⁹ cōsilio nō acquiescit: que se discre-
tionī nō subdit: citius virtutis nomē amittit.
Ipse est q̄ fratrū suor̄ negligētias non negli-
git: ipse est q̄ frat̄ suor̄ excessus arguit. Ip̄o
p̄nte nō licet eis quicq; vltra vires p̄sumere.
Ip̄o p̄nte nihil p negligētā p̄termittere. In
eius p̄ntia non licet eis siue ad dextrā siue ad
sinistrā declinare: nihil segnit̄: nihil p̄cipitater
agere: nihil añ tēp⁹ p̄sumere: nihil vltra t̄pis
oportunitatē differre. **Hūc** illa inter ipsum ⁊
fratres discordia grauis: ⁊ ira pene implaca-
bilis: de qua scriptura non tacet cū manifeste

Richardus de. XII. patriarchis.

pronūciat: Quia oderāt eum fratres sui: nec poterāt ei quicq̃ pacifice loqui. Bonita enī ioseph vident̃ eis valde grauiā: dura instituta z psilia ipor:tabilia. Quid enī duri⁹: qđ difficili⁹: q̃ nil faciēdū negligere: z i oī suo facto nunq̃ modū pturbare: nūq̃ ordinē psūdere: nūq̃ mēsurā excedere: Cred̃ m̃ nil a se anim⁹ difficilius extorquet: q̃ vt in omni affectione sua modū seruet. Sepe eteniz fratres ioseph magnū aliquid moliunt̃: dum eis vndiq̃ acclamať: euge euge: solent nō solum ad vtilia: verū etiā ad impossibilia conatus sui manus extendere. Frequēter siquidē animi affectus ex hmōi adulantīū acclamatōe: ad imodera tam psumptionū audaciam effrenat̃: immo etiam multotiens per ipsam mentis intentio deprauata vsq̃ ad hypocrisis crimen deducitur atq̃ deicit̃. Hoc est illud crimen pessimū z pre ceteris abominandū: quia deo ps omnibus odiosū: de quo ioseph fratres suos apud patrem accusat: sicut scriptura ipsa manifeste declarat: cum dicit: Accusauit ioseph fratres suos apud patrē suum crimie pessimo. Vitiū quod deus singulariter detestat̃: nulluz aliud q̃ hypocrisis rectius intelligitur: Augustino nāq̃ attestante: qui dicit: Simulata equitas non est equitas sed duplex iniquitas. Hoc vi

hypocrisis

[Augg]

Ca. LXX.

ritium per ioseph detegitur: quando insidians malū per discretionē reprehendit & arguitur. Hoc vitium tunc filios corrumpit: hoc vitium tunc pater corripit & corrigit: quādo affectus tangens durius pulsatur: & diutius occupat: verūtamē animū vsq; ad cōsensum nō inclinatur.

De multiplici officio vere discretiōis. Capitulū. LXX.

Pertinet itaq; ad Ioseph non modo hoc vitium: sed quodlibet insidians malum et latens adhuc prouide circūspicere: caute prouidere: callide reprehendere: citi⁹ detegere: & acerbius arguere. Ad officium ioseph spectat cura & custodia omnium fratrum suorum. Ad ipsum spectat disciplina singulorū. Ad ipm pertinet dispositio gerendorū. Ad ipm etiā pertinet prouidentia futurorum. Ad eius officium pertinet diligēter attendere: frequēter discutere quātū animus quotidie proficiat: vel quātum forte deficiat: quibus cogitatiōibus magis incurset: quibus affectibus frequēti⁹ tangat. Ipse debet nō solū vitia cordis: verū etiā inualitudines corpis perfecte cognoscere: & sicut quod vnūquodq; exigit salutis remedia querere: quæ sita adhibere. Ipse nosse oportet nō solū vitia sua: sed & gratiarū munera: & virtutū merita: & ipsa diligēter distinguere.

Richardus de. XII. patriarchis.

z que sint bona nature: vel q̄ bona gratie subtiliter pensare. Promptū habere debet quibus rēptationū machinis malignus spūs eū impugnet: quātis spūaliū gaudioꝝ cōsolationib⁹ abundet: q̄ frequēter eū diuin⁹ spirit⁹ visitet: quō ab ip̄o cū sit vn⁹ nō tñ vniformit̄ eodēq̄ mō semp tangit: sed nunc spū sapientie: nūc spū intellect⁹: nūc spū cōsilij: vel alijs quibuslibz eius affectibus replet. Et vt totū breuiter cōcludā: debet hic noster ioseph totū interioris z exterioris hominis statū z habitum inquātuz possibile est plene cognoscere: nec solū qualis sit: verū etiā qualis esse debeat subtiliter querere z diligēter inuestigare.

De gemina prole rōnis: gratia videlicet discretiōis: z gratia pfecte cōtemplationis. Cap. LXXI

Er hunc itaqz ioseph anim⁹ assidue p erudit: z qñqz pducit ad plenā cognitionē sui: sicut p vterinū eius fratrem beniamin, qñqz subleuat ad cōtemplationē dei. Sicut em̄ p ioseph gratiā discretiōis: sic p beniamin intelligim⁹ gratiā ptemplatiōis. Alterqz d̄ eadē matre nascit: qz z dei cognitio e sui ex ratione pcipit. Longe post ioseph beniamin gignit: qz anim⁹ qui in sui cognitione

diu exercitatus: pleneq; eruditus non est: ad
 dei cognitionē nō sustollitur. Frustra cordis
 oculū ad deū videndū erigit: qui nondū ido-
 neus est ad videndū seipsū. Prius discat hō
 cognoscere inuisibilia sua: q̄s presumat posse
 apprehendere inuisibilia diuina. Prius est vt
 cognoscas inuisibilia spūs tui: q̄s possis esse
 idoneus ad cognoscendū inuisibilia dei. Alio-
 qn si nō potes cognoscere te: q̄ fronte p̄sumis
 apprehēdere ea que sunt supra te:

Quō p plenā cognitionē sui: ani-
 mus subleuat ad cognitionem dei.

Capitulū. LXXII.

Recipiuū z principale speculū ad vi-
 dendū deū est anim⁹ rōnalis q̄ absq;
 dubio inuenit seipm. Si em̄ inuisibi-
 lia dei p ea que facta sunt intellecta p̄spiciun-
 tur: vbi queso q̄s in ei⁹ imagine cognitiois ve-
 stigia exp̄ssius impressa repient: Hōiem fm̄
 animā ad dei imaginē z similitudinē factū le-
 gimus z credim⁹: et idcirco q̄s diu p fidē et nō
 p speciē ambulam⁹: q̄s diu adhuc p speculum
 in enigmate videmus: ad eius vt ita dixerim
 imaginariā visionē ap̄rius speculū q̄s spiritū
 rōnalē inuenire nō possum⁹. Ergat ḡ specu-
 lū suū: mundet sp̄m suū q̄s q̄s sitit videre deū.

Richardus de. XII. patriarchis.

suū. Hoc itaq; speculū nō desinit ver^o ioseph
tenere: tergere z indefinēter aspicere. Tene-
re: ne deorsuz corruens terre p amorē inhere-
at. Tergere: ne inanium cogitationū puluere
sordescat. Inspicere: ne ad inania studia intē-
tionis sue oculū reflectat. Exterso aut specu-
lo z diu diligēter inspecto: incipit ei quedam
diuini luminis claritas interlucere: z immen-
sus quidaz insolite visionis radius oculis ei⁹
apparere. Hoc lumē oculos ei⁹ irradiauerat
qui dicebat: Signatū est sup nos lumen vul-
tus tui domine: dedisti leticiā in corde meo.
Ex hui⁹ igit luminis visiōe quā admirat: in
se mirū in modū accendit animus: z animat
ad videnduz lumen qd est sup se. Ex hac inq;
visione videndi deū flāmā desiderij concipit
z fiducia sumit. Vens itaq; que iaz visionis
hui⁹ desiderio flagrat: si iam sperat qd desi-
derat: iam se beniamin concepisse cognoscat.
Sperādo em̄ concipit: desiderando pturit: z
quāto amplius crescit desiderium: tanto ap-
propinquat ad partū.

Q̄ sit arduum vel q̄ sit difficile
gratiam cōtemplationis obtinere.
Capitulū. LXXIII.

Ca. LXXIII.

Ed scimus nihilominus: nam et hoc
 scriptura docente didicimus: qz spes
 que differē affligit animū. Nihil em̄
 sic affligit animū quō impatiēs desiderium.
 Quid autē hui⁹ visionis dulcedine expectat
 salubrius: quid sentit̄ suavius: quid animus
 expitur iocūdi⁹? Nōuit hoc rachel: nā nec ra
 tionē hoc latere pōt: qz in hui⁹ suauitatis cō
 patiōe oīs dulcedo amara est. Hinc est q nec
 studiū suū laxare: nec desiderū suū tempore
 potest. Hinc illa tāta parturiētis anxietas: et
 doloris imensitas. Un̄ nāqz putas tanta do
 loris magnitudo: nisi ex idēsincti studio: z i
 patienti desiderio: Crescit quotidie ex desi
 derio labor: z ex labore dolor. Augmentatur
 assidue ex studio desiderū: z ex desiderio stu
 dium. Scit tamē rachel hoc studiū supra vi
 res suas esse: nec tamē valet studiū suū vel de
 siderū tempore. Ad tantā nāqz gratiā nunqz
 ptingit mens per ppriam industriam. Dei est
 hoc donum: nō hominis meritū. Sed absqz
 dubio talem tantamqz gratiam nemo accipit
 sine ingenti studio: z ardenti desiderio. Nō
 uoit hoc rachel: z idcirco studiū multiplicat: et
 desiderium suum quotidianis incrementis
 acrius inflāmat. In tanta namqz quotidia
 ni conatus anxietate: et in huiusmodi do

Richardus de. XII. patriarchis.

loris imensitate: et beniamin nascit: et rachel morit: qz cū mens homis supra seipsā rapit: omnes hūane ratiocinatiōis angustias supgredit. Ad illud em̄ q̄ sup se eleuata ⁊ in exta sim rapta: de diuinitatis lumie conspicit: oīs hūana ratio succūbit. Quid em̄ est rachelis interitus: nisi ratiōis defectus?

De illo contēplationis genere qd̄ est supra rationē. Ca. LXXIII.

Eniamin itaqz nascente: rachel morit: qz mens ad p̄tentionē rapta: quātus sit humane ratiōis defectus expitur. Nōne rachel tūc mortua erat: ⁊ oīs hūane ratiōis sensus in ap̄lo defecerat cū dicebat: Siue ī corpe: siue extra corpus: nescio deus scit: Nemo ḡ se existimet ad illi⁹ diuini lumis claritatē argumētando posse penetrare: Nemo se credat hūana ratiocinatiōe illud posse cōprehēdere. Si em̄ aliqua argumētatiōe adiri potuisset lumē illud diuinū: utiqz īaccessibile nō fuisset. Deniqz apostolus gloriatur ad illud se non quidē ille: sed absqz dubio raptū fuisse: Scio inq̄t hoīem siue in corpore siue extra corp⁹: nescio: deus scit: raptus h̄mōi vsqz ad tertiū celū. Sed qd̄ est hoc tertiū celū: Qd̄ est iter terrā ⁊ celū: hoc est inter

Ca. LXXIII.

corpus z spiritū. Sed alia est dignitas spūs
humani: alia est spūs angelici: z longe alia est
dignitas spūs diuini. Hūani siquidez spiritus
dignitatē: qui subiacet pene z culpe: supgre
dit lōge vtriusq; expers excellētia: scz angeli
ce nature: sed incōpabiliter vtrosq; pcedit spi
ritus ille qui fecit vtrūq;. Ad horū igit celoz
quodlibet cuiusuis animus tūc veracit erigit:
quā terrenaz cogitationū ima deserēs: in eozū
cōtemplatiōe defigit. Ad primū itaq; celum
ptinet cognitio sui. Ad secūdū pfecta cognitō
creature. Ad tertiu aut ptinet cōtēplatio dei.
Ad hoc itaq; tertiu celū quis putas ascendit:
nisi qui z descēdit: filius homīs qui est ī celo:
Itaq; z si sint q; ascendūt vsq; ad celos: z de
scendūt vsq; ad abyssos: non tñ ascendūt nisi
forte ad primū z secūdū: Nō em̄ possūt vsq;
ad tertiu. Ad hoc vtiq; celū homīes rapī pos
sunt: nā ipsi ascēdere oīno nō possunt. Possu
mus tñ illā que in hac vita haberi pōt dei co
gnitiōne tribus gradibus distinguere: et fm̄
triplīcē graduū differentiā p tres celos diui
dere. Aliter siquidez deus videt p fidē: aliter
cognoscit p rationem: atq; aliter cernit p cō
templatiōne. Prima ergo visio ad primū ce
lū: secūda ad secūdū: tertia ptinet ad tertiu.
Prima est infra rationē: secūda cū ratōe: ter

Richardus de. XII. patriarchis.

tia est supra rationē. Ad primū itaq; z secundū cōtemplatiōis celū homīes sane ascēdere possunt: sed ad illud qđ est supra rationē: nisi p̄ mentis excessum supra seipsos rapti nunq; p̄tingūt. Qđ aut̄ p̄ beniamin illud cōtemplatiōis genus qđ supra rationē est: intelligere debeamus: ex matris eius morte cōueniēter satis conijcere possumus.

De supeminentia spiritualiū theolarum. Capitulū. LXXV

Dhmōi ergo cōtemplatiōis celsitudinem quelibet creaturarū cognitio angusta est: z in imo iacet: z terre more in celī respectu vix puncti vicem tenet. Ad cognitionē siquidez creatoris quātalibet cognitio creaturarū quid aliud est: q̄ terra ad celū: q̄ centrū ad toti⁹ circuli ambitū: Habz tñ hec fra inferior: id ē inferior scia mōtes et colles: cāpos z valles: qz fm differentiā creaturarum: erit z differētia scientiar. Et em̄ ab imo incipiam⁹: magna est distantia inter corpus z corpus. Siquidē sunt corpora terrestria: sunt z corpora celestia. Maior tñ est distātia cuiuslibet corporis ad spiritū q̄ quozūlibet dissimiliū corporū ad alia corpora. Sed ip̄o

Ca. LXXV.

rum spirituū alij sunt rationales: alij autē ir-
 rōnales. Oculos ergo q̄si in imo defixos ha-
 bere vident qui sola adhuc corporea mirant:
 Sed iam quasi ad alta ascendūt: qui se ad spi-
 ritualiū inuestigationē cōuertūt. Anim⁹ qui
 ad scientie altitudinē nititur ascēdere: primū
 ⁊ principale studiū sit ei seipsum cognoscere.
 Magna altitudo scientie est seipm pfecte co-
 gnouisse. Mons magnus ⁊ altus: plena co-
 gnitio rōnalis spūs. Omnium mūdānarū scien-
 tiarū cacumina mons iste trāscēdit: oēm phi-
 losophiā: oēm mūdi scientiā ab alto despicit.
 Quid tale aristoteles: qd tale plato inuenit:
 Quid tanta philosophorū turba: tale inueni-
 re potuit: Vere ⁊ absq̄ dubio si hunc montē
 ingenij sui acumine ascēdere potuissent: si ad
 seipos inueniēdos eorū eis studia suffecisset:
 si seipos plene cognouissent: nunq̄ idola co-
 luisent: nunq̄ creature colla inclinassent: nū-
 q̄ contra creatorē ceruicem erexisset. Hi de-
 fecerūt scrutātes scrutinio: ⁊ in hūc montē in-
 nime ascendere potuerunt. Ascendat homo
 ad cor altum: et exaltabitur deus. Disce ho-
 mo cogitare: disce cognoscere teipsū: ⁊ ascen-
 disti ad cor altū. Quātū quotidie in tui cogni-
 tione proficis: tantū ad altiora semp tendis.
 Qui ad perfectam cognitionem sui perue-

Richardus de. XII. patriarchis.

nit: iam montis verticē apprehendit.

Quā sit rarū vel quā sit iocū dū spiri-
tuales theorias in vsum adducere: et
in oblectamētū vertere. Ca. LXXVI.

Quā rari sunt: vel quā nolūt: vel quia
o nequeūt qui hucusq; ascendūt. Ra-
rū valde est in hunc montē ascēdere:
sed multo rari⁹ in eius vertice stare: et ibi mo-
ram facere. Rarissimū autē est ibi habitare et
mētē requiescere. Quis inquit ascēdet ī montē
dñi: aut quā stabit ī loco sancto ei⁹? Prius est
ascēdere: postea stare. In stādo quidē labor:
sed in ascēdendo maior. Multi quidē in ipsa
ascēsiōe defecerūt ppter nimīū laborē ascen-
dendi. Multi ab arduo ei⁹ vertice citi⁹ descē-
derunt ppter laborē standi. Hoc fortassis eis
intolerabile videbat: quā nō solū in hūc mō-
tē nisi p magnū laborē nō ascendit: verū etiā
sine magna difficultate ibi imozari nō datur.
Sed forte iā ascēdisti: iam ibi stare didicisti:
nec hoc sufficiat tibi: Disce ibi habitare: et mā-
sionē facere: et qualicūq; mētis euagatiōe ab-
stractus illuc semp redire: Absq; dubio p mul-
tū vsum quāq; vertē tibi in oblectamentū: in-
tantū vt absq; vlla laboris difficultate possis
ibi assiduus esse: quāto pena tibi poti⁹ sit ali-

Ca. LXXVI.

bi q̄s ibi moram aliquam facere. **V**ira iocū-
 ditas: in hoc monte sine labore morari pos-
 se: petro attestante: q̄ tanta ⁊ taz insolita sua-
 uitate allect^o exclamat ⁊ dicit: **H**onū est nos
 hīc esse. **O** felicē qui potuit in hūc montē ascē-
 dere: ⁊ mēte req̄scere. **O** q̄s magnū: **O** q̄s ra-
 rū: **D**ñe q̄s habitabit in tabernaculo tuo: aut
 q̄s req̄scet in mōte sancto tuo: **E**t quidē ma-
 gnū est ascēdere posse ⁊ stare: maius tamē est
 ibi posse inhabitare: et requiescere. **P**orro
 ascēdere ⁊ stare in mōte dñi est virtutis: inha-
 bitare ⁊ req̄scere est felicitatis. **U**trūq̄ vtiq̄
 magnum: vtrūq̄ admiratiōe dignuz: vtrūq̄
 p̄pha mirat̄: sed illud p̄ magnitudine difficul-
 tatis: istud p̄ magnitudine iocūditatis. **A**d-
 miratio difficultat̄ est illa exclamatio vbi di-
 cit: **Q**uis ascēdet in montē dñi: aut q̄s stabit
 in loco sancto eius: **A**dmiratio iocunditatis
 est illa exclamatio: **D**ñe q̄s habitabit ī taber-
 naculo tuo ⁊c. **A**scēdere ⁊ stare in monte dñi
 fortitudo ē: s̄ inhabitare ⁊ req̄scere ibidē be-
 atitudo. **O** quāta q̄lisq̄ btitudo. **Q**uis ad id
 opis idone^o: quis hoc munere dignus: **D**ñe
 quis ascendet: dñe q̄s stabit in monte sancto
 tuo: **D**ñe q̄s habitabit: **D**ñe quis requiescet
 in monte sancto tuo: **E**mitte lucē tuā ⁊ verita-
 tem tuam: ipsa me **r**eduxerūt ⁊ adduxerūt in

Richardus de. XII. patriarchis.

montē sanctū tuū z in tabernacula tua.

Qz frustra nitimur ad summa sine
preueniēte gratia. Ca. LXXVII.

Ides ne q non nisi veritas in hunc
v montē deducit z adducit. Ipa ducit:
ipa est que pducit. Sequor libenter
veritatē: nō habeo suspectū talē ducē. Mouit
veritas ducere: nescit veritas seducere. Sed
qd est veritas? Quid tu dicis doctor bone:
doctor xpe: qd est veritas? Ego sum inqt via
veritas z vita. Sequat g veritatem qui vult
ascēdere i hūc montē. Seqre xpm qcuqz cu-
pis ascēdere i montē istū. Docēte euāgelista
didicim?: qz assūpsit iesus disciplos suos: pe-
trū videlicz: iacobū z iohannē: z duxit eos in
mōtē excelsū seorsū zc. Ducūt g discipuli iesu
sursū z seorsū vt possint apprehendere montē
istū excelsū. Via ardua: via secretaz mltis in-
cognita q ducit ad mōtis h^o fastigia. Illi soli
vt arbitroz sine errore illuc currūt: illi soli sine
īpedimēto illuc pueniūt q xpm sequunt: q a
xitate ducunt. Quisqz ad alta pperas secur^o
eas si te pcedit veritas: nā sine ipsa frustra la-
boras. Tam nō vult fallere qz nō vult falli ve-
ritas. Christū g sequere si nō vis errare.

Quātū valeat plena cognitio sui.
Cap. LXXVIII.

Ca. LXXVII. LXXVIII. LXXIX.

Ed ne te pterreat vel retrahat labor
 itineris: difficultas ascensiois: audi z
 attende q̄s sit fructus p̄uentionis. In
 huius mōtis cacumine iesus transfigurāt: in
 ip̄o moyses cū helia videt̄: z sine indice vter
 q̄ cognoscit̄: in ip̄o vox patris ad filiū audit̄.
 Quid hor̄ nō mirabile: quid hor̄ nō deside-
 rabile: Vis videre xp̄m trāfiguratū: ascēde ī
 mōtē istū: disce coḡscere teip̄m. Vis videre z
 absq̄ v̄llo indice coḡscere moysē z heliā: Vis
 absq̄ doctore sine expositoze intelligere legē
 z p̄phetiā: ascēde ī montē istū: disce coḡscere
 teip̄m. Vis audire pat̄ni secreti arcanū: ascē-
 de ī montē istū: disce coḡscere teip̄m. De celo
 em̄ descēdit ὕπὸ τῷ σέ αὐτῶν illd̄: id ē nos
 se teip̄m. Vides ne adhuc q̄tuz valeat mōtis
 h̄ ascētio: q̄ vtilis sit suiipsi? plena cognitio.

Quibus modis ad scientie altitu-
 dinem ptingimus. Ca. LXXIX.

Ed q̄d h̄ esse dicim? q̄ sine trib? disci-
 pulis xp̄s in hūc montē ascēdere no-
 luit: nec p̄les q̄ tres secū ducere q̄siuit: Sed
 forte in h̄ ope docem: q̄ sine triplici studio ad
 h̄ cognitiois celsitudinē nō pducim: scz p̄ stu-
 diū opis: p̄ studiū meditatiois: p̄ studiū ozo-
 nis paulatī pmouem: z q̄nq̄ pducim ad pfe-
 ctioz cognitiois, *Alta, n, expim opādo: mltā*

Richardus de. XII. patriarchis.

inuenimus inuestigādo: nulla extorquemus
orādo. Innūera siquē q̄ nec p̄ expiētā op̄is:
nec p̄ inuestigationē rōnis iuenire valem⁹: p̄
importunitatē oratiōis edoceri meremur ex
reuelatione diuine inspiratōnis. His tribus
comitib⁹ sibi adiūctis: veritas in nobis p̄fi-
cit: ⁊ in alta se attollit: et eousq̄ se p̄ quōtidia-
na incremēta exaltat: donec p̄dicti mōtis ver-
ticem tangat. Quō multos hodie videm⁹ stu-
diosos in lectiōe: desidiosos in ope: tepidos ī
oratiōe: p̄sumētes tū montis hui⁹ cacumina
posse apprehēdere. S; qm̄ q̄so apprehēdēt: q̄
christū ducē nō habent: Necq̄ em̄ ducit eos
christus q̄ ascēdere nō vult nisi cū discipulis
tribus. Fūgat ḡ studio lectiōis: studiū op̄is ⁊
orōnis: qui christū q̄rit habere ducē itineris:
ductozē ascētionis. Absq̄ dubio sine ingenti
exercitio: sine frequēti studio: sine ardētī desi-
derio ad p̄fecte scie altitudinē mens nō suble-
uat: qz xp̄i vestigia p̄fecte non sequit̄: qui viā
veritatis haud recte ingredit̄.

Quō sūmis conatib⁹ n̄ris diuina
reuelatio occurrat. Ca. LXXX.

Ed nec h̄ silendū q̄ mlti mōtis hui⁹
iā se credūt apprehendisse sūma: cum
cōstet eos eius vix tetigisse extrema.

Ca. LXXX.

2
no

Sit tibi certū signū: quia montis hui⁹ verti-
cem minime apprehēdisti: si christū clarifica-
tum nō dum videre meruisti. **D**ox vt te dur-
tuus christus collocauerit in summo: apparet
tibi i habitu alio: ⁊ corā te induit lumie sicut
vestimēto. **E**t sic euāgelista testat: sunt mor-
vestimēta eius alba sicut nix: ⁊ qualia nō pōt
fullo facere sup terrā: quia ille diuine sapiētie
splendor q̄ ab alto speculatiōis vertice p̄spī-
cī: oīno diffiniri non potest p̄ humani sensus
prudētiā. **A**nimaduerte ergo: qz aliam in
valle: ⁊ aliā vestē christus habet in mōte. **I**n
valle sane habet vestē integrā: sed in mōte tm̄
habet vestē gloriosaz. **N**escit penit⁹ simplex
veritas scismatū scissuras: ⁊ idcirco siue i val-
le siue in monte nō induit christus nisi vestes
integras. **S**ed multū interest inter vestē inte-
gram: et vestē gloriosam. **V**ultis vestiū eius
differentiā nosse: ⁊ inter vestē ⁊ vestem distin-
ctionē aptā accipe: **S**i terrena inq̄ dixi vo-
bis ⁊ nō creditis: quō si dixero vobis celestia
credetis: **D**istingue ḡ int̄ doctrinā ⁊ doctrinā:
⁊ iuenies vestiū differētiā. **Q**uātū ē int̄ do-
ctrinam qua docent̄ terrena: ⁊ inter doctrinā
qua docent̄ celestia. **E**t quidez non sine xp̄o:
quia sine veritate non cognoscunt̄ vel ista vlt̄
illa. **Q**uid enim veruz scitur ybi veritas non

Richardus de .XII. patriarchis*

loquitur: Christus ergo est qui docet utraq; s; terrena in valle: celestia in monte. Quod diu ergo adhuc in valle moraris: quod diu ad alta non ascendis: non te docet christus nisi de rebus terrenis et infimis.

Quod suspecta debeat esse omnis reuelatio quam non comitat scripturarum attestatio. Capitulum .LXXXI.

^{no}
^{at}
Ed si iam te existimas ascendisse ad cor altum: et apprehendisse montem illum excelsum et magnum: si iam te credis christum videre transfiguratum: quicquid in illo videas: quicquid ab illo audias: non ei facile credas nisi occurrant ei moyses et helias. Scimus: quia in ore duorum vel trium testium stat omne verbum vel testimonium. Suspecta est mihi omnis veritas quam non confirmat scripturarum auctoritas: nec christum in sua clarificatione recipio si non assistant ei moyses et helias. Et in valle et in montis ascensione christum sepe recipio sine teste: nunquam autem in montis vertice vel in sua clarificatione. Si christus docet me de rebus exterioribus vel de intimis meis: illum facile recipio: utpote in his que comprobare possum proprio experimento. Verum ubi mens ad alta ducitur: quam de celestibus questio vertitur: ubi de profundis rebus agit in tante sub-

Ca. LXXXI.

limitatis vertice: nō recipio xpm sine teste: et
nec rata esse poterit quālibet verisimilis reuela- }
tio sine attestazione moysi et helie: id est sine
scripturarū auctoritate. Adhibeat ḡ sibi xps
duo testimonia in transfiguratiōe sua: si vult
vt nō sit mihi suspecta claritatis sue lux illa tā
magna et tam insolita. Et ergo sm eius do-
cumentū: in ore duoz vel triū suum cōfirmet
testimoniū: ad cōprobandā reuelationis sue
vritatē: nō solū figuratiue s̄ etiā apte sc̄pture
adhibeat auctoritatē Dulchz spectaculū val- }
deqz iocūdum cū in reuelatiōe veritatis hinc
procedit manifesta ratio: z ad confirmatiōē
reuelatiōis illinc occurrat tā apta q̄ figurata
locutio: Alioquin ab altitudine diei timebo: }
verens ne forte seducar a demonio meridia-
no. Unde em̄ tot hereses: tot errores: nisi q̄a
spūs erroris trāsfigurat se ī angelū lucis: Et
des certe qz vterqz se trāsfigurat: xps videlicz
z dabol⁹: s̄ xps luci sue vritatē p̄firmat ī duo-
bus testibus. Apparent itaqz moyses z helias
cū dño in h̄ mōte. Apparent aut̄ in maiestate
nō in obscuritate littere: sed in claritate spiri-
tualis intelligentie.

Qz sint incōprehensibilia q̄ mens
p̄ excessum videt ex reuelatione diui-
na. Capitulū. LXXXII. i 4

Richardus de. XII. patriarchis.

Ecce quæ magna sunt que in hoc monte geruntur: sed adhuc his maiora sunt que sequuntur. Hoc enim totum discipuli stantes aspiciunt: nondum in faciem cadunt: nondum paterna vox auditur: nondum auditor prosternitur: nondum Rachel moritur: nondum Benjamin nascitur. Vox enim ut paterna vox intonuit discipulos prostravit. Ad tonitruum itaque diuine vocis auditor cadit: quia ad id quod diuinitus inspirat: humani sensus capacitas succubabit: et nisi humane ratiocinationis angustias deserat: ad capiendum diuine inspirationis arcanum intelligentie sinum non dilatat. Ibi itaque auditor cadit: ibi humana ratio deficit: ibi Rachel moritur: ibi Benjamin oritur. Idem inquit nisi fallor per mortem Rachel et casum discipulorum figurat: nisi quod trium in tribus discipulis sensus: videlicet memorie et rationis defectus ostendit. Ibi enim sensus corporeus: ibi exterior memoria: ibi ratio humana intercipitur: ibi mens supra semetipsum rapta in superna eleuatur. Attendam quæ incomprehensibile sit quod paterna vox insonuit: et intelligemus quæ recte auditor succubabit. Hic est inquit filius meus dilectus in quo mihi complacuit. Aliud est dicere complacuit: et aliud est dicere complacuit: et tamen hoc unum: aliud alter euangelista posuit. Consequens est autem ut si ibi

Ca. LXXXII.

veraciter dictuz est cōplacui: sensus q̄ ab illo euāgelista ponit̄ possit veraciter intelligi: sed non potest cōuertī. Vere ⁊ absq̄ cōtradictione in ipso mihi complacuit in quo mihi complacui: sed non statim in quocūq; mihi complacui: in illo mihi complacuit. Si igitur complacui: ibi dictum non esset: nullo modo euangelista hoc dicere auderet: Hic est filius meus in quo mihi complacui. Certe si filius aliud q̄ pater esset: posset pater in filio cōplacere: sed ip̄e pater sibi in filio cōplacere nō posset. Quid est dicere cōplacui: nisi quō cōplacui mihi in memetip̄so: ita cōplacui mihi ī filio: An forte in eo q̄ dicit: Mihi cōplacui: in hoc suo bñplacito sociū se habere ostēdit: quia quō patri complacet in filio: sic in filio cōplacet ⁊ spūs sancto. Vel forte idcirco dicit̄ cōplacui: vt inde deē intelligi: qz quō pat̄ sibi cōplacet in filio: sic sibi nimirū cōplacet ī spūs sancto. Quid horū recti⁹ dicit̄: an potius totum hoc q̄ vnū horū aliud singulariter intelligitur. Hec adhuc verba aliter atq; aliter distingui possent: si ad mysterij pfunditates intinanda min⁹ ista sufficerēt. Certū autē est qz qcqd̄ horū eligi⁹: vnitatē substātie ī diuersis psonis astruit si recte intelligat̄. Naz illud qd̄ dī: Hic est fili⁹ meus: diuersitatē psonarū

Richardus de. XII. patriarchis.

oñdit. Un^o em atq; idē sibūpi z pz z fili^o esse nō posset. Sed q̄s sensus h̄ capiat: quō vnus ad aliū sit ali^o i p̄sona idē in essentia: Si exēplū queris nulla creaturarū inuenit̄ q̄ tibi satisfacere valeat: si rōnem cōsulas: oīs hūana rō reclamationat. Intm̄ em̄ est ista assertio sup̄ om̄nē hūanā estimatiōz: z p̄ter oēm hūanā rōez vt nūq; ei rō acq̄sceret: nisi ad h^o rei certitudinē fides eā sbleuaret. Verito ḡ in h^o mystery reuelatiōe auditor cadit: sensus deficit: humana ratio succūbit.

Qu illa mens diuinas reuelationes percipit que in intimis stare cōsuevit. **Capitulū. LXXXIII.**

Eritō talis reuelatio nō est facta nisi in imōte: Neq; em̄ mysterij hui^o tā profunda sublimitas: z tā sublimis profunditas debuit manifestari in valle. Qui em̄ cōuersatiōe vel cogitatiōe adhuc i imo sunt: hui^o numeris dignatiōe indignos se esse ostēdūt. Ascēdat ḡ hō ad cor altū: ascēdat in montē istū si vult illa cape: si vult illa cognoscere q̄ sunt supra sensū hūanū: ascēdat p̄ semetipsuz supra semetipm̄ p̄ cognitionē sui ad cognitio nē dei. Discat p̄us hō in dei imagine: discat in ei^o similitudine qd̄ debeat de deo cogitare. Dōctis ascēsiō vt dictū est ptinet ad cognitioz sui:

Ca. LXXXIII.

et ea quae super montem gerunt perueniunt hominem ad
 cognitionem dei. Illud ad ioseph: ista ad beniamin
 pertinere dubium non est. An beniamin ioseph nasci
 necesse est: id est cognitio sui prius habenda est quam co-
 gnitio dei. Deus ei quae ad sui considerationem se non sub-
 leuat: quoniam ad ea quae super ipsam sunt pena contemplationis
 euolat. In hunc montem dominus descendit: moyses
 ascendit. In hoc monte de tabernaculi constructione
 dominus docuit: moyses didicit. Quid per tabernacu-
 lum federis nisi statim intelligitur perfectionis: Qui
 igitur montem ascendit: qui diligenter attendit: qui diu-
 tior: qui tandem inuenit qualem sit: restat ut ex diuina
 reuelatione cognoscat qualem esse debeat: qualem me-
 tis edificium deo preparare: quibus obsequijs deum pla-
 care oporteat. Deus igitur quae adhuc per varia de-
 sideria spargit: quae varijs cogitationibus huc illuc
 distrahit: quoniam putas hanc gratiam accipere merebitur.
 Quae non dum potest seipsum in unam colligere: quae non dum
 nouit ad seipsum intrare: quoniam potest ad ea quae super
 ipsam sunt contemplatione ascendere.

Quomodo mens se ad interiora colligere
 debeat quae in celestium contemplationem
 anhelat. Capitulum. LXXXIII.

Iscaat ergo dispersiones israelitis congregare:
 o studeat euagationes mentis restringe-
 re: assuescat in intimis suis immora-
 ri: exteriora omnia obliuisci: qui ad celestium

Richardus de. XII. patriarchis.

cōtemplationem anhelat: qui in diuinorum
noticiā suspirat. Faciat ecclesiā nō solū desi-
derioꝝ: verū etiā cogitationū: vt discat verū
bonū solū amare: et verū malū solū fugere et
execrari: et idip̄m solū indefinēter facere et co-
gitare. In ecclesijs inq̄t p̄pha: bñdicite dño.
In hac nāq; gemina ecclesia videlicet cogita-
tionū et desiderioꝝ: in hac gemina vnanimita-
te studioꝝ et voluntatū: beniamin in extasim
rapi: et mens diuinit⁹ afflata in supna eleua-
tur. Ibi inq̄t beniamin ī mētis excessu. Pri⁹
tamē cuiq; necesse est: vt faciat de cogitationi-
bus vel desiderijs synagogā q̄ ecclesiā. Mo-
stis satis fratres q̄ synagoga cōgregatio: ec-
clesia interpretat̄ cōuocatio. Aliud ē sine vo-
lūtate seu cōtra voluntatē aliqua in vnū co-
gere: atq; aliud per seipsum ad nutū iubentis
sponte occurrere. Insensibilia et bruta cōgre-
gari possunt: cōuocari aut̄ non possunt. Sed
et ip̄oꝝ quoq; rōnabiliū cōcursus spontaneo
nutu fit vt iure conuocatio dici possit. Videt̄
q̄ quātū sit inter cōuocationē et cōgregationē:
inter ecclesiā et synagogā. Si igit̄ p̄senseris de
sideria tua circa exteriores delectatiōes affici
et cogitatiōes tuas in eis iugiter occupari: cū
magna sollicitudine compelle intrare: vt pos-
sis saltem ex eis interim synagogam facere.

Synagoga
Ecclesia

Ca. LXXXV.

Quotiens em̄ euagatiōes mentis in vnū col-
 ligimus: ⁊ omnes cordis motus in vno eter-
 nitatis desiderio figim⁹: quid aliud q̄ de illa
 interna familia synagogā facim⁹: Sz cū ois
 illa desiderioꝝ nꝛoꝝ cogitationū q̄ frequētia
 illius interne dulcedinis degustatiōe allecta:
 ad nutū rōnis sponte occurrere et in intīmīs
 fixa stare didicerit: ecclie vtiq̄ nomie digne
 vltērius censi poterit. Discam⁹ ḡ sola inte-
 riora bona amare: discam⁹ sola illa frequēti⁹
 cogitare ⁊ quales beniamin diligere scimus:
 ⁊ tūc pculdubio ecclesias efficimus.

Q̄ sit iocundū ⁊ dulce cōtempla-
 tionis gratiam familiarem habere.

Capitulū. LXXXV.

i In hmoi siquidez ecclesijs beniamin
 libenter imozat: mirabiliter delectat:
 ⁊ cuz seipm p̄ gaudio iam capere nō
 possit: supra seipm ducit: ⁊ p excessū mētis in
 sūma eleuat. Nisi em̄ i iternoz p̄tēplatiōe be-
 niamin nꝛ delectabiliter req̄sceret: de eo p
 culdubio p moysen scriptū nō eēt: Beniamī
 amatissim⁹ dñi: hītabit i eo p̄fidēter: tota die
 quasi in thalamo cōmorabit: ⁊ in hūmeros
 illi⁹ req̄scet. Quid putas cause est q̄ iste be-
 niamin tota die i thalamo moram facit: q̄ ibi

Richardus de. XII. patriarchis.

lugiter requiescit: intm̄ vt nec ad horā saltem
exire velit: Illud autē scimus q̄ in thalamis
soleant sponsus et sponsa simul morari: amo/
ris obsequijs in alterutruz occupari: mutuis
amplexib⁹ ⁊ charitate alterna cōfoueri. **Di**
rāde ḡ pulchritudinē et forme singularis nī
fallos p̄rogatiua p̄pollet: quecūq; sit illa be/
niamin n̄ri dilecta: cui⁹ p̄tuberniū nūq; fasti/
dire valet: a cui⁹ amplexib⁹ nec ad horā abeē
volet. Sed si iā vocē illā hui⁹ beniamin esse
cōgscim⁹: quāte pulchritudinē sit eius dile/
cta minime dubitamus. **Dixi** sapientie soroz
mea es ⁊ prudentiā vocaui amicā meā. **Vul**
tis audire quare nō possit fastidire h⁹ dilecte
sue pulchritudinē: quā sorozē ⁊ amicā vocat
p̄pter castā ⁊ ardentissimā dilectionē: **Intrās**
in domū meā inquit conquisca cū illa. **Non**
em̄ habet amaritudinē cōuersatio illius: nec
tediū cōuictus illius: sed leticiā ⁊ gaudiū: et ī
amicitiā illius delectatio bona. **Dicat** quisq;
qđ sentiat: ego aliā causam nō inuenio q̄ illū
intrinsec⁹ ita ligatū teneat: vt nec ad modicū
quidē exire valeat: **Unū** autē scio: qz quisquis
hui⁹ amice desiderio flagrat: quāto eā famili/
arius nouit: tanto ampli⁹ amat: ⁊ quo frequē
tius ei⁹ frui⁹ amplexib⁹: eo vehementi⁹ eius
desiderio estuat. **Eius** siquidē frequēs contu-

Ca. LXXXVI.

bernium solet sane desiderium non minuere sed au-
gere: et amoris incendium acrius inflammare. Vi-
rum ergo non est cur iste beniamin tota die quasi in
thalamo commoretur: qui talis sponse dulcedine
fruitur: et in humeros illius requiescens eius amo-
re iugiter delectatur. Quis putas frequenter men-
tis excessus patitur: quod sepe in extasi raptus su-
pra seipsum ducitur: dum pulchritudinis eius magni-
tudine attonitus in eius admiratione suspeditur.
Et tunc implet absque dubio quod de eo legitur:
Beniamin adolescens in mentis excessu.
Notandum sane quomodo sibi occurrant testimonia
scripturarum: Quod enim propheta per rachel interitum: quod
euangelista designat per casum discipulorum: hic psalmi-
sta exprimit in beniamin per mentis excessum.

De duobus contemplationum gene-
ribus. Capitulum. LXXXVI.

Assumimus tamen per mortem rachel et per ex-
cessum beniamin diuersa contempla-
tionum genera non inconuenienter intelli-
gere. Constat siquidem duo contemplationum gene-
ra super rationem esse: et utrumque ad beniamin per-
tinere. Et primum quidem est super rationem: sed non propter
rationem. Secundum autem et super rationem et propter rationem.
Illa sane supra rationem sed propter rationem non sunt
que quibus ratio patitur esse: nulla tamen humana ra-
tione investigari vel conuinci possunt. Illa autem dici

Richardus de. XII. patriarchis.

mus et supra rationem: et propter rationem esse: quibus omnis humana ratio videtur praerire: qualia sunt ea que de trinitatis unitate credimus: et multa que de corpore christi indubitata fidei auctoritate tenemus. Quod enim in una et simplici essentia triplex persona sit: vel quod unum idemque corpus eodem in tempore in diuersis locis esse possit: nulla humana ratio patitur: et hominum assertioibus omnis absque dubio ratiocinatio reclamare videtur. Hec sunt itaque duo illa genera contemplationum: quare unum ad mortem Rachel: alterum pertinet ad beniamin excessum. In primo beniamin interficit matrem ubi omnem supgradit rationem. In secundo autem etiam seipsum excedit: ubi in eo quod ex diuina reuelatione cognoscit: humane intelligentie modum transcendit. Hoc autem non solum in beniamin: sed et in omnibus fratribus eius oportet attendere: imo et in innumeris scripturarum locis diligenter obseruare: quomodo soleat scriptura diuina circa eandem rem nunc significationem extendere: modo restringere vel etiam mutare. Solet autem hos alternantium significationum modos: modis multis determinare: et modo per locum: modo per actum vel alius quibuslibet circumstantiis sensum suum apprehendere. Per locum determinatur: sicut est illud ubi beniamin in egyptum descendisse legitur. Per actum: sicut ibi: ubi ioseph et beniamin in mutuos amplexus

Ca. LXXXVII.

ruūt: z alterna oscula iūgunt.

Quō cōtemplatio desinat in medi-
tationē vel quomodo meditatio sur-
gat in cōtemplationē. Ca. LXXXVII

Quid est em̄ beniamin in egyptum de-
scendere: nisi ab eternorū cōtemplati-
one ad cōtemplanda temporalia in-
tuitū mentis reuocare: et ab eternitatis luce
quasi de celi vertice: vsq; ad mutabilitatis te-
nebras intelligētie radios deponere: z in tan-
ta alternantiū rerum cōfusione diuinorū iudi-
ciorū rationē ppendere: z ex magna parte pe-
netrare: Et quid est q̄ ioseph z beniamin con-
ueniūt z oscula iungūt; nisi q̄ meditatio z cō-
tēplatio sepe ī inuicē sibi cū ratiōis attestati-
one occurrūt: Nam q̄stum ad generalē cōsi-
derationē ptinet: sicut p beniamin gratia con-
templatiōis: sic p ioseph intelligi valet gratia
meditatiōis. Proprie tamē z exp̄ssius p be-
niamin designat̄ itelligētia pura: p ioseph ho-
prudētia vera: Per beniamin: scz illud gen^o
cōtemplationis qd̄ est de inuisibilibus. Per
ioseph illud genus meditatiōis qd̄ est in mo-
ribus. Cōprehensio siquidē rerū inuisibiliū
ptinet ad intelligentiā purā: circūspectio ho-
morū ptinet ad prudētiā verā. Intelligen-

Richardus de. XII. patriarchis.

*nd
cir
prudentia
vera
sunt*

tlā purā dicim⁹ q̄ ē sine admixtiōe imaginā
tionis: prudentiā autē verā dicim⁹ ad differē
tiam eius que dicit̄ prudentia carnis. Prudē
tia vera est de acquirēdis: multiplicādīs: con
seruādīs veris bonis. Prudentia autē carnis
est de bonis trāsitorijs: s̄m q̄ filij hui⁹ seculi
dicunt̄ prudētiores filijs lucis. Totiēs ergo
ioseph sup collū beniamin ruit: quotiēs me
ditatio in cōtemplatione desinit. Tūc benia
min fratre suū sup se ridentē excipit: qm̄ ex stu
dio meditatiōis anim⁹ in cōtemplationē sur
git. Tunc beniamin ⁊ ioseph oscula iūctant:
qm̄ diuina reuelatio et humana ratiocinatio
in vna veritatis attestatiōe consentiūt. Vi
des ne quō diuina scriptura circa vnā eandē
q̄ rem significatiōis modū alternat: vbiq̄ tñ
aliqd̄ adiungit vnde sensum suū ex toto late
re non sinat. In morte ergo rachel cōtempla
tio sup rōnem ascēdit: ⁊ in introitu beniamin
in egyptū cōtemplatio vsq̄ ad imaginatiōē
descēdit. In deosculatiōe beniamin ⁊ ioseph
diuine reuelationi hūana ratio applaudit.

Explicit liber de minori cōtemplatiōe: qui de
duodecim patriarchis inscribit̄: deuoti ptem
platoris magistri Richardi de sancto Victo
re. Anno dñi 72. D. cccc. xciiij.

SE

1

Sebaltes Albrecht

ist das Buchlein hier war sein
Büchlein der ist in dem

SEBALTVS Albrecht

HANC LIBRUM IN VIRE POSSIDEM

SEBALTVS Albrecht

I^m 1566 1255 6267

Matheus Albrecht

f. Rudolf

2
Annotatio capitulorū libri primi
de Arca mystica magistri Richardi
de sancto victore.

o De cōtemplatione z eius cōmendati-
one. Ca. I.

De vtilis z grata sit hec contempla-
tionis gratia pficiētibus in illa. Ca. II.

De cōtemplationis pprietate: vel in quo dif-
ferat a meditatione z cogitatione. Ca. III.

Definitio singulorū: ptemplationis: medita-
tionis z cogitationis. Ca. III.

De cōtemplatiōis modus multiformiter agi-
tur. Ca. V.

Quot sint: vel q̄ ptemplationū genera. Ca. VI.

Que quib? sint cōmunia. Ca. VII.

Que sint singulorū ppria. Ca. VIII.

Qua sibi queq; pportione respondeant: vel
quō inuicē pmisceri soleant. Ca. IX.

De vix soli pfecti ad omnia sex cōtemplatio-
nū genera pficiunt. Ca. X.

Quō prima quattuor ptemplationū genera
mystice describunt. Ca. XI.

Quō nouissima duo cōtemplationuz genera
mystice designentur. Ca. XII.

Finis

Richardus de arca mystica.

Venerabilis: deuoti z eximij contemplatoris magistri richardi de sancto victore liber primus de arca mystica: In quo de cōtemplatione quantum ad eius proprietatē z distinctionē per genera sua subtiliter differitur: feliciter incipit.

De cōtemplatione z eius cōmendatione: Ca. I.

Ysticam illam

m

moysi arcaz liber: si liceat ex inspirationis illius munere: q̄ habz clauē scie lucubratiū cule nre expositione: vel ad

aliquid referare. Et si q̄d adhuc i hoc arcano rū diuinorū secretario: scientiarūq; recōditorio repositum latet q̄d a nostra exiguitate ad aliquorū vtilitatē erui possit: nō nos pigebit in publicuz exponere: z in cōmune pponere. Multa quidē de hac materia vtilit̄ dicta sūt: iam restant adhuc multa que de eadē adhuc vtiliter dici possunt. Quid aut iuxta allegoricū sensum hec arca mystice designet: vel q̄ modo christū significet: a doctorib; iam ante

nos dictū ē: ⁊ a p̄spicatorib⁹ p̄tractatū. Nec
 idcirco tñ temeritatis incuriā nos incurrere
 suspicamur: si aliquid in eandē adhuc materi
 am moraliter loquamur. Verūtāmē vt h̄mōi
 nobis materie studiosa p̄tractatio ampli⁹ dul
 cescat: ⁊ nostrū desiderū in ei⁹ admirationez
 vehemētius trahat: cogitemus quid ille pro
 phetarū eximi⁹ de ea sentiat: qui eā arcā san
 ctificationis vocat. Surge inquit dñe in req̄
 em tuā: tu ⁊ arca sanctificatiōis tue. Putam⁹
 an habeat nomē ex re hic: que dicit̄ arca san
 ctificationis. Diligenter attendendū: ⁊ p̄sum
 de retinēdū: q̄ hec vbiq̄ sic dicit̄: Arca scri
 ptionis: de nobis d̄r: quib⁹ doctor noster p̄
 cipit dicens: Sancti estote sicut ⁊ ego sanct⁹
 sum. Ideoq̄ sanctificamini hodie ⁊ cras: ⁊ in
 diem tertiu⁹ nolite negligēter attēdere: quid si
 bi velit q̄ dicit̄: Arca sanctificationis. Sed si
 moysi iure credit̄: scimus q̄ quicūq̄ tetigerit
 eā sanctificabit. Si oino sic est: merito omnis
 pplus querit eam tangere: si virt⁹ sanctificati
 onis exit ab ea. O si quis inueniatur in nobis
 vir vn⁹: sicut ille de ramathaim: qui induit̄ ve
 stimentis glorie: sicut decet summū pontificē
 dignus sic introire in sancta sanctorū: vt non
 possit solū videre sed etiā tāgere hanc: que di
 citur: arca sanctificationis: ⁊ emundet ab im

Richardus de arca mystica.

mundicijs suis. Sed quid de illa dicas: si cui forte data est clavis scientie: ab eo qui aperit: et nemo claudit: ut possit videre quid intus habeat hec arca sanctificationis. Puto enim prescio sum aliquid in hac arca repositum. Vultum vellem scire que sit hec arca: que possit sanctificatione accedere: ut merito dicat arca sanctificationis: De sapientia autem non dubito quin ipsa sit que vincit maliciam. Scio nihilominus quod quicumque sanati sunt ab initio: per sapientiam sanati sunt. Sed et hoc satis constat: neminem posse placere deo nisi fuerit sapientia cum eo. Quis dubitet ad sanctificationem pertinere: hominem mundari ab omni immunditia sua: et mentem cuiuslibet purgari ab omni immundicia: malicia et nequicia: Nec enim sunt que coinquinant hominem. Purgat autem per sapientiam quando fortior superueniens vincit maliciam: utpote attingens a fine usque ad finem fortiter et disponens omnia suaviter. Et hoc ipsum sic purgari est (ut arbitror) sanctificari. Preceptum dominus moysi de constructione tabernaculi. Primo omnium instruxit eum de arca fabricanda: ut ex eo ipso innueret propter illas cetera omnia esse facienda: precipuum et principale sanctuarium arcam fuisse. Puto nemo dubitat ex omnibus illis que tabernaculum federis continebat. Querenti igitur quam gratiam signi

ficare possit illud sacrariū: qđ ceteris omnib⁹
dignius fuit facile occurrit: nisi forte qđs dubi
tet qđ maria optimā partē elegerit. Sed qđ est
ista pars optima quā maria elegit: nisi vaca
re z videre qđ suavis est dñs. Nam martha vt
scriptura loquit̃ sollicitudinē gerēte: Maria
sedens secus pedes dñi audiebat verbū illi⁹.
Summā itaq; dei sapientiā in carne latitan
tem: quā oculis carnis videre nō poterat au
diendo intelligebat: z intelligēdo videbat: et
in hūc modū sedendo z audiendo: sūme veri
tatis cōtemplationi vacabat. Hec est pars qđ
electis z pfectis nunq; auferit. Hoc sane nego
ciū qđ nullo fine terminat̃. Nā veritatis con
templatio in hac vita ichoat̃: sed in futura iu
gi ppetuitate celebrat̃. Per veritatis sane cō
templationē homo z erudit̃ ad iusticiā: z con
sumat̃ ad gloriāz. Vides ergo qđ recte gratia
cōtemplationis in eo sacrario intelligit̃: qz ce
teris omnib⁹ in dei tabernaculo quadā sui di
gnitate pferit̃. O qđ singularis gratia: o qđ sin
gulariter pferenda: p quā in p̃senti sanctifica
mur: z in futuro beatificamur. Si igitur per
arcā sanctificationis recte intelligit̃ gratia cō
templationis: merito hec gratia expetit̃: per
quā qui accipit nō solū emūdatur: s̃ etiā san
ctificat̃: absq; dubio nihil sic cor ab omni mū

Richardus de arca mystica.

dano amore emundat: nihil sic animū ad cele-
stiū amorē inflāmat. Ipsa utiq; est que emū-
dat: ipsa que sanctificat: ut passiduā veritatē
cōtemplationē fiat mūdus p cōtemptū mun-
di: et sanctus p dilectionē dei.

Qz utilis et grata sit hec cōtempla-
tionis gratia pficientib⁹ in ea. **Cap. II.**

Ed eadē ipsa que p dauid dicit: **Ar-**
ca sanctificatiōis: p moysen vocatur
arca federis. Sed cur arca sanctifica-
tionis: cur arca federis: nec cuiuscūq; sed dñi:
Scimus aut qz p̄ciosa queq; aurū argentum
et lapides p̄ciosi soleāt in arca reponi. Si igitur
sapiētie et sciētie thesauros cogitem⁹: qd
sit illud eiusmodi thesauroꝝ recōditoriū cici⁹
inuenim⁹. Que erit arca in id negocij idonea:
nisi humana intelligentia: Hec aut arca diuī
no magisterio fabricat⁹: et deaurat⁹: qñ huma-
na intelligentia inspiratione diuina et reuela-
tione ad cōtemplationis gratiā pmouet. Sz
qñ ad hanc gratiā in hac vita pficimus: quid
aliud q̄ arras quasdā future illi⁹ plenitudinis
accipimus: vbi sempiternae cōtemplationi p-
petuo inherebimus: Hanc itaq; gratiā acci-
pim⁹: quasi arrā diuini p̄missionis: quasi pi-
gnus diuine dilectionis: velut quoddā vincu-

lum federis z monimentū mutue charitatis.
Vides ne q̄ recte arca federis dñi dicitur: in
qua p̄ quā talis gratia figurat: **Q̄** libēter de-
beret se ad omnē laborē accingere: qui se cu-
pit: vel credit tale z tante dilectionis p̄gnus
accipere. **Nō** dubito q̄ quicūq̄ est inter vos
seruus hebreus quin libenter p̄ hmōi gratia
seruiat sex annis: vt in septimo exeat liber gra-
tis: vt deinceps libere possit vacare p̄templa-
tionī veritat̄. **S**i quis vero inuenit̄ in nobis
qui iacob sit: vel qui tali nomine digne cense-
ri possit: eo q̄ sit vir fortis z potens in prelio:
strennu^s luctator: vitiorūq̄ supplantator: vt
alia superet fortitudine: alia supplantet discre-
tione: qui hmōi est: p̄fecto libēter seruiet an-
nis septē z septē p̄ tali gratia intantū vt vide-
antur ei dies pauci p̄ amoris magnitudine:
dummodo possit ad amplexus rachelis sero
peruenire. **Q**ui em̄ vult ad eius amplexus per-
tingere: necesse est eū p̄ ea annis septē z sep-
tem seruire: vt discat requiescere nō solum ab
operib⁹ malis: sed etiā a cogitationib⁹ super-
uacuis. **M**ulti siquidē z si sciāt vacare corpe
mīme tñ p̄valent vacare corde: nescientes fa-
cere sabbatū ex sabbato. **E**t idcirco nō valen-
tes adimplere qđ legi^t in psalmo: **V**acate et
videte quoniā ego sum de⁹. **V**acātes siquidē

Richardus de arca mystica.

corpore: sed vagātes vbiq; corde: nequaquā
videre merentur: q̄ dulcis est dñs: q̄ bonus
israel deus his qui recto sunt corde. ⁊ hinc est
q̄ hostes derident sabbata eorū. Sed verus
iacob laborare non cessat: donec ad desiderij
sui finē pueniat. Seruiens apud verū laban
vere decandidatū: qz glorificatus: quē pater
glorificauit apud semetipm claritate quā ha/
buit añ mundi p̄stitutionē: quē oportuit pati
⁊ ita intrare in gloriā suā: vt seruili forme sup/
duceret candorē glorie: ⁊ esset vere decādidat
tus: sup niuē dealbatus: gloria ⁊ honore coro/
natus: fieretq; formosus nō solū p̄ filijs ho/
minū: verū etiā p̄ spiritibus angelorū: ⁊ ta/
lis in quē desiderant angeli p̄spicere. Vides
ne quāta sit hec gratia p̄ qua taz longanimit/
ter: tam libenter laborat: ⁊ qui cū tanto labo/
re acquirīt: cū tanta iocūditate possidet: De
hac sane gratia moyses pluribus scripturarū
suarū locis sub figurata locutiōe agit. S; hic
eam plenius mystica descriptione distinguit:
vbi eam p̄ genera diuidit.

**De contēplationis pprietate: vel
in quo differat a meditatiōe vel cogi/
tatione: Ca. III.**

T aut ea que de cōtemplatione dicē
 da sunt possimus cōmodius capere
 rectiusq; dījudicare: debemus prius
 quid ipsa sit determinādo vel definiēdo que-
 rere: z quō differat a cogitatione vel medita-
 tione. Sciendū itaq; q; vnā eandēq; materiā
 aliter p cogitationē intuemur: aliter p medita-
 tionē rimamur: atq; aliter p cōtemplationē
 miramur. Vultū a se inuicē hec tria in modo
 differūt: q̄uis quādoq; in materia cōueniāt.
 De vna siquidē eadēq; materia aliter cogita-
 tio: aliter meditatio: longe q; alit̄ agit cōtēpla-
 tio. Cogitatio p deuia queq; lento pede sine
 respectu pentionis passim huc illucq; vaga-
 tur. Meditatio sepe p ardua z aspera ad dire-
 ctionis linē cū magna animi industria nitit̄.
Contēplatio libero volatu q̄cūq; eā fert spūs
 impetus mira agilitate circūfertur. Cogita-
tio serpit: meditatio incedit: z nō multū cur-
 rit. contēplatio aut̄ omnia circūuolat: z cum
 voluerit se in summis librat. Cogitatio est si-
 ne labore et fructu: in meditatione est labor
 cū fructu. cōtemplatio pmanet sine labore cū
 fructu. In cogitatione euagatio: in meditati-
one inuestigatio: in cōtemplatione admiratio.
Ex imaginatione cogitatio: ex ratione medi-
tatio: ex intelligentiā cōtemplatio. Ecce tria

Cogitatio

Meditatio

Contemplatio

Richardus de arca mystica.

Imaginatio
Ratio
Intelligentia

Ista imaginatio: ratio et intelligentia. Intelligentia obtinet supremum locum: ratio medium: imaginatio infimum. Omnia que subiacent sensui inferiori: necesse est ea etiam subiacere superiori: sed non eque ea que subiacent sensui superiori: necesse est etiam subiacere sensui inferiori. Unde constat: quod cuncta que comprehenduntur ab imaginatione: ea etiam aliaque multa que supra ipsam sunt comprehendenda a ratione. Similiter ea que imaginatio vel ratio comprehendunt sub intelligentia cadunt: et ea etiam que ille comprehendere non possunt. Vide ergo contemplationis radios que late se expandat: qui omnia illustrat. Et licet sepe circa eandem rem: alius per cogitationem: alius per meditationem: alius per contemplationem occupetur: quibus non dispari via: dispari tamen motu fertur. Cogitatio sicut vago motu de vno ad aliud transit. Meditatio circa vnum aliquid perseueranter intendit. Contemplatio sub vno visionis radio ad innumera se diffundit. Per intelligentiam siquidem sinus mentis in immensum expanditur: et contemplationis animi actus acuitur: ut capax sit ad multa comprehendenda: et perspicax ad subtilia penetranda. Nunquam enim contemplatio potest esse sine quadam viuacitate intelligentie. Sicut enim ex intelligentia est quod oculus mentis in incorporeis figit: sic ex eadem vi esse constat:

q̄ sub vno intuitu in reb⁹ corporeis ad tā in-
 finita cōprehendēda dilataf. Deniq̄ quoti-
 ens cōtemplātis anim⁹ dilataf ad ima: quo-
 tiens eleuat ad summa: quotiēs acuit ad in-
 scrutabilia: quotiens agilitate miranda pene
 absq̄ mora rapit p̄ innumera ex quadā intel-
 ligentie vi: hoc esse nō dubitat. Hec p̄pter il-
 los dicta sunt: qui ista inferiora sub intelligen-
 tie aspectu cadere: vel ad cōtemplationē vsq̄
 quaq̄ p̄tinere indignū ducunt. Specialiter
 tñ z p̄prie cōtemplatio dicit̄: que de sublimi-
 bus habet̄: vbi anim⁹ pura intelligētia vtit̄.
 Semp̄ aut̄ cōtemplatio est in reb⁹ p̄ sui natu-
 ram manifestis: vel p̄ studiū familiariter no-
 tis: vel ex diuina reuelatione p̄spiciuis.

**Definitio singulorū: cōtēplatiōis
 meditatiōis z cogitationis: Ca. III.**

Ideē itaq̄ sic definiri posse. Cōtem-
 platio est libera mentis p̄spicacia: in
 sapientie spectacula: cū admiratione
 suspēsa. Vel certe sicut illi p̄cipuo nostri tēpo-
 ris theologo placuit: qui eā in hec verba de-
 finiuit. Cōtēplatio est p̄spicax z liber animi
 motus: in res p̄spiciēdas vsq̄ quaq̄ diffusus
 Meditatio vero est studiosa inētis intentio:
 circa aliqd̄ inuestigandū diligēter insistent̄.

Contemplatio
 219

Cōtemplatio

Meditatio

Richardus de arca mystica.

Cogitatio
Vel sic. Meditatio est puidus animi intuitus
in veritatis inquisitione vehemēter occupa-
tus. Cogitatio autē est improvidus animi re-
spectus ad euagationē pnius. Videt itaq; tri-
bus esse cōmune: et quasi cōsubstantialē qd-
dam animi aspectū esse. Ubi enī nil mente cō-
spicitur: nullū horū recte dicit: vel esse affir-
mat. Cōmune est autē tam cōtemplationi q̄
meditationi circa vtilia occupari: et in sapien-
tie vel sciētie studijs maxie imo assidue versa-
ri. S; in hoc sane solēt maxie a cogitatōe dif-
ferre: que se singulis pene momētis cōsuevit
ad inepta et frivola relaxare: et sine vllō discre-
tionis freno ad omnia se ingerere: vel p̄cipitē
dare. Cōmune vero est cōtemplationi et cogi-
tationi: libero quodaz motu: et fm spontane-
um nutum: huc illucq; circūferri: et nullo diffi-
ditatis obstaculo a discursionis sue impetu
spediri. Differunt autē in eoipso maxie a me-
ditatione: cuius studiū est semp quouis indu-
strie labore qualibet animi difficultate: ardua
queq; apprehēdere: obstrusa irrūpere: occul-
ta penetrare. Fit tamē sepe vt in cogitationū
nostrarū euagatione tale aliquid animi incur-
rat: qd scire vehemēter ambiat: fortiterq; in-
sistat. Sed dū mens desiderio suo satisfaciēs
eiusmodi inq̄sitioni studiū impēdit: iam cogi-

tationis mod^o cogitādo excedit: ⁊ cogitatio in meditationē transit. Solet sane simile aliquid circa meditationē accidere: nā veritatē quidē diu quesitā tandēq; inuentā mēs solet cū aueritate suscipere: mirari cū exultatione: eiusq; admiratione diuti⁹ inherere: ⁊ hoc est iam meditationē meditādo excedere: ⁊ meditationē in cōtemplationē transire. Proprius itaq; est cōtemplationi locūditatis sue spectaculo cū admiratione inherere: ⁊ in hoc itaq; differre videt̃ tā a meditatione q̃ a cogitatione. Nā cogitatio vt iam dictū est vago iēsu semp huc illucq; diuertit: meditatio vero destinata p̃motione sp̃ in vltiora tēdit.

De cōtēplatio multiformiter agitur: Ca. V.

Ed cū p̃spicax ille cōtemplationis radius semp ex admirationis magnitudine: iuxta aliqd suspendat̃: nō tamē vno modo nec vniformiter id agit. Nā viuacitas illa intelligētē in p̃tēplantis animo: mira agilitate mō it atq; redit: mō se q̃si in girū flectit: modo autes se quasi ad vnū colligit: ⁊ nūc in hanc partē nunc in illā decurrēdo mira agilitate in cōtraria agitur: ⁊ nunc se ad altiora attollit: nunc ad inferiora diuertit: ⁊ velut

Richardus de arca mystica.

immobiliter figit. Huius sane regi formam si recte ppendimus: in celi volatilibus quotidie videmus. Videamus alia nunc se ad altiora attollere: nunc se ad inferiora demergere: et eosdē ascēsiōis descēsiōisve sue modos sepius repetere. Videas alia nunc dextrorsum nūc sinistrorsū diuertere: et nunc in hanc: nūc vero in illā partē declinādo in anteriora parū vel pene nihil se pmouere: et easdē discursum suorum vicissitudines multa instantia multipliciter reiterare. Vides alia cū magna festinātia se in anteriora extēdere: sed mox sub eadem celeritate in posteriora redire. Et sepe id ipsum agere: eosdē excursus: atq; recursus diutina frequētatione p̄tinuare atq; p̄trahere. Videre licet alia quomō sese in girū flectunt: et q̄ subito: vel q̄ sepe eosdē vel similes: nūc paulo latiores: nūc paulo p̄tractiores circuitus repetūt: et semp in idipsum redeūt. Videre licet alia quō tremulis alis sepeq; reuerberatis se in vno eodēq; loco diuti⁹ suspendūt: et mobili se agitatioe quasi immobiliter figunt: et ab eodē suspensionis sue loco diu multūq; herētia penitus nō recedūt: ac si opis et instātie sue executione p̄sus videant exclamare et dicere: Bonū est nos hic esse. Juxta hoc sane p̄positarū similitudinū exemplar: cōtem

plationis nostre volat⁹ multiformiter varia-
 tur: & p psonarū negociorūq; varietate vario
 modo format: nunc de inferiorib⁹ ad sūma:
 nunc de superioribus ad ima ascendit & descen-
 dit: & nūc de parte ad totū: nūc de toto ad par-
 tem: cōsiderationis sue agilitate discurrit: et
 ad id qđ sciri oportet: nunc a maiori: nūc a mi-
 nori argumentū trahit. Hodo autē in hanc:
 mō in oppositā partē diuertit: & cōtrarioꝝ no-
 ticiā ex p̄trarioꝝ sciētia elicit: & p vario oppo-
 sitoꝝ modo ratiocinationis sue executioneꝝ
 variare p̄suevit. Aliqñ in anteriora currit: et
 subito in posteriora redit: dū modo ex affecti-
 bus: mō ex causis: & qualibet cūq; anteceden-
 tibus: vel p̄sequētib; cuiuslibet rei modum
 vel qualitātē dep̄hendit. Quādoq; vero qñ
 in girū speculatio nostra ducit: dum vnicuiq;
 rei que sint cū multis cōmunia consideratur:
 dū ad vnā quālibet rem determinandā: nunc
 a similib⁹: nūc a similit̄ se habētibus: seu cō-
 muniter accidētibus ratio trahit & assignat.
 Tunc autē in vno eodēq; loco cōsiderationis
 nostre defixio quasi immobilis sistit: qñ in q/
 liscūq; rei esse: vel pprietate p̄spicienda atq;
 miranda p̄tēplantis intentio libēter immora-
 tur. Sz ne verba nostra humanā philosophi-
 am videant̄ redolere: vel a catholice doctrine

Richardus de arca mystica.

plano simplicitatisq; tenore discedere cōmo/
di^o fortasse dicem^o: qz descēdere z ascendere:
ire z redire: nūc huc: nunc illuc declinare: mō
in circuitū p̄gere: vel tandē in imo herere: ni/
hil aliud sit q̄ sūma agilitate: nūc de imis ad
summa: vel sūmis ad ima: nunc de primis ad
nouissima: vel nouissimis ad p̄ma: modo dis/
parium meritorum vel premiozum genera/
mente transire: modo circumstantia vel cohe/
rentia cuiusq; rei curiosa plustratione circum/
spicere: vel tandē aliquādo in alicui^o specula/
tionis nouitate nouitatisq; admiratione ani/
mū satiare. Vides certe qd̄ z superi^o locuti su/
mus: quomō p̄tēplationis nostre negociū sp̄/
iuxta aliqd̄ suspēdit: atq; p̄trahit: dū cōtem/
plantis animus iocūditatis sue spectaculo li/
bēter imorā: dū semp̄ studet in idip̄m sepe re/
dire: vel in eodē diutius imobiliter p̄manere.
Audi de illo p̄tēplatiōis modo qui quodā/
modo fieri solet ante z retro. Vb̄ant animalia
z reuertebant̄ in similitudinē fulguris coru/
scantis: accipe z de illo p̄ quē anim^o in diuer/
sa rapit: z nūc in hanc partē: nūc in illā discor/
rendo mira agilitate in cōtraria agitāt: Ful/
gebunt iusti: z tanq̄ scintille in arūdineto dis/
current. Illū qui quasi sursum z deorsum sit:
paucis psalimiste verbis expressit. Ascēdunt

Inquit vsq; ad celos: z descendūt vsq; ad abyssos: z ad illū cōtemplādī modū qui velut in girū ducit pphetica illa voce admoneris: q̄ dicitur: Leua in circuitu oculos tuos z vide. Tunc autē p̄templationis radi⁹ velut in vno loco imobiler figit: quādo illud abachuc in semetipso quilibet experit. Sol z luna steterūt in ordine suo. Ecce iam qd sit p̄templatio determinādo vel defniēdo docuimus: super est: vt eā p̄ species diuidam⁹. Et quot sint genera p̄templationū p̄sequēter videam⁹.

Quot sint: vel que contemplationum genera: Ca. VI.

Ex autē sunt cōtemplationū genera a se z iter se oīno diuersa. Prīmū itaq; est in imaginatione: z fm solā imaginationē. Secundum est in imaginatione fm rationē. Tertium est in ratione fm imaginationē. Quartū est in ratione fm rationē. Quintū est sup̄ rationē: z nō p̄ter rationē. Sextum est supra rationē: z videt̄ esse p̄ter rationes. Duo itaq; sunt in imaginatione: duo in ratione: duo in intelligētia. In imaginatione cōtēplatio nostra: tūc p̄culdubio versat: qm̄ rerū istarū visibiliū forma z imago in p̄siderationē adducit: cū obstupescētes attēdim⁹: et

Spalixma

De p̄templationū genera

Richardus de arca mystica.

attēdentes obstupescim⁹ corporalia ista que
sensu corporeo haurim⁹: q̄ sint multa: q̄ ma-
gna: q̄ diuersa: q̄ pulchra: vel locūda: z ī his
omnib⁹ creaturis illi⁹ sup essentie potētiam:
sapiētiam: munificentā: mirādo veneramur:
z venerādo miramur. Tūc autē p̄tēplatio n̄ra
ī imaginatiōe versat⁹: z fm̄ solam imagina-
tionē format⁹: qm̄ nihil argumētādo querim⁹:
vel ratiocinādo inuestigamus: sed libere mēs
nostra huc illucq; discurret: quo eā ī hoc spe-
craculoꝝ genere admiratio rapit. Secūdu
autē genus p̄templationis est: q̄ ī imaginati-
ōe quidē cōsistit: fm̄ rationem tamē format⁹
atq; p̄cedit: qd̄ fit qm̄ ad ea que ī imaginati-
ōe versamur: z que ad primū p̄templatiōis
genus p̄tinere iam diximus: rationē querim⁹
z inuenim⁹: imo inuentā z notā ī p̄sideratio-
nē cū admiratione adducimus. In illo itaq;
res ipsas: ī isto earū utiq; rationē: ordinem:
dispositionē: z vniuscuiusq; rei causam: mo-
dum z vtilitatē rimamur: speculamur: mira-
mur. Hec itaq; cōtemplatio ī imaginatiōe:
sed fm̄ rationē p̄sistit: qz circa ea que ī imagi-
natiōe versant⁹: ratiocinādo p̄cedit: z q̄uis
iuxta aliquid ī ratione: hec etiā p̄tēplatio cō-
sistere videat⁹: ī qua visibiliū rō q̄rit⁹: recte ta-
men ī imaginatiōe p̄sistere dicit⁹: qz qcquid

in ea ratiocinādo querim⁹: vel inuenim⁹ ad illa pculdubio accōmodam⁹ que in imaginatione versamus: dū circa ea ⁊ ppter ea ratiocinationi insistim⁹. / Tertiū cōtemplationis genus esse dixim⁹: qđ in ratioe s̄m imaginationē formā. Hoc autē cōtemplationis genere veraciter tūc vtimur: qñ p rerum visibiliū similitudinē: in rerū inuisibiliū speculationez subleuamur. Hec vero speculatio in ratione consistit: qz his solis que imaginationē excedunt p intentionē ⁊ inuestigationē insistit: qz solis inuisibilib⁹ intēdit. His solis maxie que p rationē cōprehēdit. Sed s̄m imaginationē idcirco formari dicūt: qz ex rerū visibiliū imaginatōne in hac speculatione s̄militudo trahit. vñ in rerū inuisibiliū inuestigationē animus adiuuēt. Et recte quidē hec contemplatio in ratione quidē: sed s̄m imaginationē esse dicitur: q̄uis ratiocinādo pinoueat: qz omnis ei⁹ ratiocinatio ⁊ argumētatio ab imaginatione fundamentū sumit: ⁊ fundamentū capit: ⁊ ab imaginabiliū pprietate inuestigationis ⁊ assertionis sue rationē trahit. / Quartū gen⁹ cōtemplationis est: qđ in ratioe et s̄m rationē formā: qđ vtiqz fit qñ semoto omni imaginationis officio illis solis anim⁹ intēdit: que imaginatio nō nouit: sed que mens ex ratiocinati

Richardus de arca mystica.

one colligit: vel p rationē cōprehendit. Eius/
modi speculationi insistim⁹: qñ inuisibilia no/
stra q̄ p experientiā nouim⁹: z ex intelligētia
capim⁹ i p̄siderationē adducim⁹: z ex eoz cō/
sideratione in celestiu amorē et sup mūdano/
rum intellectuū cōtemplationē assurgimus.
Hec aut cōtemplatio in rōne cōsistit: qz sensū
bilibus semotis solis intelligibilib⁹ intendit.
Et hec quidē cōtemplatio ab illis utiqz inui/
sibilib⁹ nostris videt̄ z initiū sumere: z fūda/
mentū capere: que hūanū animū p̄stat p ex/
perientiā nosse: vel p cōmunē intelligētiā cō/
prehendere. Sed p hac tñ parte hec p̄templa/
tio: z in rōe recte cōsistere dicit̄: qz hec ip̄a in/
uisibilia nostra a ratione cōprehēdunt̄: z i eo
ip̄so ratiocinationis modū mīne supgrediū/
tur. Que idcirco s̄m solam rationē p̄cedit: qz
ex inuisibilibus p experientiā notis alia z alia
ratiocinādo colligit: que p experientiā nō no/
uit. In hac primū p̄tēplatiōe human⁹ anim⁹
pura intelligētia utit̄: z submoto omni imagi/
nationis officio ip̄sa intelligētia nostra in hoc
primō negotio seipsam: p semetipsam ingere
re videt̄. Nā licet illis priorum cōtemplatio/
nū generibus videat̄ nō deesse: nusq̄ tñ inest
pure: nisi mediāte rōne seu etiā imaginatiōe.
Illis quasi instrumēto utit̄: z velut p speculū

Liber I

Ca. VI.

intuet. hic p semetipsaz operat: z quasi p spe-
 ciem ptemplat. Hic igitur se quasi ad imū in-
 clinat: cū oīno nō habeat quo p semetipsā in-
 ferius descēdat. / Quintū cōtemplationis ge-
 nus esse diximus: qđ est supra rationē: sed nō
 pter rationē. In hanc aut ptemplationis spe-
 culā mentis subleuatiōe ascēdimus: qñ ea ex
 diuina reuelatione cognoscim⁹: que nulla hu-
 mana ratione plene cōprehendere: que nulla
 nostra rōcinatione integere inuestigare suffi-
 cimus. Talia sunt illa que de diuinitatis na-
 tura: z illa simplici essentia credim⁹: z scriptu-
 rarū diuinarū auctoritate pbam⁹. Cōtēpla-
 tio ergo nostra tunc veraciter supra rationez
 ascēdit: qñ id anim⁹ p mētis subleuationē cer-
 nit: qđ humane capacitatis metas trāscendit.
 Sed supra rationē nec tñ pter rationē cēsen-
 da est: qñ ei qđ p intelligētie aciē cernit huma-
 na ratio cōtraire nō pōt: quin poti⁹ facile ac-
 quiescit: z sua attestatiōe alludit. / Sextum
 cōtemplationis genus dictum est: qđ in his
 versat que sunt supra rationē: z videntur esse
 pter: seu etiā cōtra rationē. In hac itaqz sum-
 ma omnīūqz dignissima cōtemplationū spe-
 cula: tunc anim⁹ veraciter exultat: atqz tripu-
 diat: qñ illa ex diuini luminis irradiatiōe cog-
 noscit atqz cōsiderat: quib⁹ omnis hūana ra-

Richardus de arca mystica.

tio reclamatione. Talia sunt pene oia: que de psonarū trinitate credere iubemur: de quib⁹ euz hūana ratio cōsulit: nihil aliud q̄ hīre videt.

Que quib⁹ sunt cōmunia: Ca. VII.

¶ Duo itaq; ex his in imaginatione consistunt: qz solis sensibilib⁹ intēdunt, Duo in ratione cōsistunt: qz solis intelligibilib⁹ insistent. Duo vero intelligentia subsistūt: quia solis intellectibilib⁹ intendūt. Sensibilia dico quelibet visibilia z sensu corporeo pceptibilia. Intelligibilia tñ dico inuisibilia z hūane ratiōi cōprehēsibilia. Intellectibilia hoc loco dico inuisibilia: z hūane ratiōi incōprehēsibilia. Ex his ergo ptemplationū generib⁹ quattuor inferiora versantur maxime in rebus creatis: duo vero sup̄ima in rebus increatis atq; diuinis. Itē ex his quattuor duo sup̄iora versantē circa inuisibilia: duo vero infima circa visibilia: atq; corporea. Infima nāq; duo pculdubio versantē in reb⁹ visibilib⁹ atq; creatis. Duo autē sūma maxime versantē in reb⁹ inuisibilib⁹ z increatis. Duo vero media maxime in reb⁹ inuisibilibus atq; creatis. Maxime idcirco dixi: qz circa inuisibilia atq; creata sunt quedā que ab hūana ratiōe nullaten⁹ cōprehēdi possunt: z fm hoc inter intellectibiliū numerū currunt: et se fm

13
hoc ipſum ad duo ſuprema cōtemplationū ge-
nera poti⁹ p̄tinere oſtendūt. Similiter circa
ſumma illa ⁊ increata vident̄ quedā eſſe hūa-
ne rationi puīa: ⁊ ſim hoc quidē inter intelli-
gibilia deputāda: ⁊ ob hoc ipſum medijs illis du-
obus p̄tēplationū generib⁹ maxime accōmo-
dāda. Duob⁹ itaq; p̄imīs cōmune hoc eſſe
videt̄: qđ vtrūq; eorū circa viſibilia verſat̄.
Terūtāmē in hoc maxime vident̄ differre: qđ
p̄imū quidē ſolet ſine vllō ratiois officio im-
pellente admiratione huc illucq; diſcurrere.
In ſecūdo autē ad ea que p̄ imaginē in mente
verſant̄: ratio querit̄ ⁊ assignatur: vel p̄t⁹ fa-
miliariter nō in admirationē adducit̄. Secū-
dum ⁊ tertiuū hoc habēt cōmune: ſed p̄ ceterū
ſingulare qđ in vtroq; pariter ſibi cōmiſceri
vident̄: imaginatio cū ratione: ratio cū ima-
ginatione. Differunt autē in eo: qđ in ſcdo qđ-
dem ad viſibilia ratio (vt dictū eſt) querit̄ et
accōmodat̄: in tertio vero ad inuiſibilem in-
ueſtigationē ratio a viſibilib⁹ trahit̄: ⁊ in illo
ſepe ex viſibilibus ad inuiſibilia erudimur: ⁊
alia ex alijs cōiūcimus: in iſto ex viſibilū in-
ſpectatione ad inuiſibilem cognitionē p̄mo-
uemur. Tertio ⁊ quarto cōſtat eē cōmune in-
uiſibilib⁹ intelligibilib⁹ intendere. Sed in eo
vtrūq; differre qđ in tertio quidē miſcetur ratio

Richardus de arca mystica.

cū imaginatione. In quarto autē intelligentia pura cū ratione. In quarto et in quinto ratio et intelligentia in vnū cōcurrūt: et in hoc maxie cōueniunt: s̄ in quarto ex rōne et intelligentia puenit. In quinto vero ratio nūq̄ intelligentiā puenit: sed subsequit̄: vel vt multū comitatur. Nā qd̄ ex diuina inspiratione pri^o agnoscitur: rationis postmodū attestatiōe firmatur. Quinto et sexto cōiter accidit: qd̄ vtrūq̄ eorū in itellectibilib⁹ p̄sistit. Sed quinto qd̄ hūana ratio videtur satis cōsentanea. Sexto autē omnis humana ratio videt̄ esse cōtraria: nisi fuerit fidei admixtione suffulta.

Que sunt singulorū ppria: Ca. VIII.

Propriū est p̄me cōtēplatiōni simpl̄r
p et sine vlla ratiocinatiōe visibiliū admira-
tatiōe inherere. Propriū est scōde
visibiliū rerū rōni ratiocinādo insistere. Pro-
p̄riū est tertie p̄ visibilia ad inuisibilia ratiocinādo ascendere. Propriū est q̄rte ex visibili-
bus inuisibilia rōcinādo colligere: et p̄ expro-
rū intelligentiā ad noticiāz ignotoz p̄ficere.
Propriū est quinte itellectibilū intelligentiā
rationi admittere. Propriū est sexte itellecti-
biliū intelligentiā omnē hūanā rationē trāscē-
dere: et quasi ab imo calcare. Cū sit autē trib⁹
primis p̄tēplatiōnū generib⁹ cōe: sine imagi-

natione non esse: in p̄mo imaginatio q̄si infra
 rōnē subsistit. In sc̄do rōnē excipit. In tertio
 imaginatio: ad rōnē ascēdit. Itē cū sit tribus
 vltimis cōmune sine pura intelligentia non
 esse in eorū primo: hoc est: in quarto ipsa in-
 telligētia rationi se inclināt. in q̄nto rationem
 ad seip̄am leuat. in sexto intelligētia rationem
 transcēdit: ⁊ quasi sub seip̄a deserit. Item cuz
 sit quattuor medijs cōmune sine ratiocinati-
 one non esse: In secundo cōtēplationis gene-
 re ratio imaginationi quasi ad ima condescē-
 dit. In tertio imaginationem secum quasi ad
 altiora trahit. In quarto intelligentiaz quasi
 sub se descendente excipit atq; concludit. In
 quinto ratio quasi supra se ad intelligentiam
 ascēdit: ⁊ ei in suis sublimib⁹ alludit. In p̄mo
 itaq; imaginatio in seip̄a requiescit: quemad-
 modū ⁊ intelligētia. In sexto se ad seip̄ā col-
 ligit: ⁊ in seip̄a subsistit. In secūdo ratio sub
 seip̄sam descēdit. In quinto eadez ipsa supra
 semetipsam ascēdit. In tertio imaginatio su-
 pra semetipsam ascēdit. In quarto intelligē-
 tia infra semetipsam descendit. In p̄mo ima-
 ginatio tenet locū infimū ⁊ solitarium. In se-
 cūdo ratio descendit ad imum. In tertio ima-
 ginatio ascendit ad summum. In quarto in-
 telligētia descendit ad imū. In quinto ratio

Richardus de arca mystica.

ascendit ad summū. In sexto intelligentia tenet locū solitariū ⁊ summū.

Qua sibi queq; pportione respondeant: vel quomō inuicēz permisceri soleant: Ca. IX.

Ordū sane q̄ sicut nouissima duo ascendunt supra rationem: sic media duo ascendunt supra imaginationēz.

Et sicut illud sublimius nouissimorum nulla pene solet humanā rationē admittere: sic illō sublimius mediorū debet oēm a se imaginationē excludere. Et sicut illud inferi⁹ duorum nouissimorū ⁊ supremorū cōsistit supra rationē: nō tamē p̄ter rationē: sic illud inferi⁹ mediorum duorū ascendit supra imaginationē: cū tamē nō sit p̄ter imaginationē. Itē sicut duo media infra purā ⁊ simplicē intelligentiā descendūt: sic duo prima ⁊ infima infra ratiocinationē descendūt. Simplicē intelligentiā dico: que est sine officio ratiōis: purā vero que est sine occasione imaginatōis. S; sicut illud sublimius duorū mediorū infra simplicez intelligentiam descendit: nō tamen infra subsistit: qz illorū in quibus versat: alia simplici intelligentia cōprehendit: alia ratiocinādo colligit: sic illud sublimius duorū infimorum vī

Liber I

Ca. IX.

detur infra ratiocinationē descēdere: nō tamē
 infra illam subsistere: qz alia solet p imaginati
 onē rēp̄sentare: z alia ratiocinando colligere.
 Itē qz sicut illud inferius duozū mediorū so
 let infra simplicē intelligentiā descēdere atqz
 subsistere: sic illud inferius duozū infimozum
 solet se ad rationē habere. Nam z illud solū
 illis intendit: que mens ex imaginatione rati
 ocinando colligit: z illud solū illis que p sensū
 imaginationi imp̄ssit. Nō autē hoc primū et
 infimū contemplationis genus: idcirco infra
 rationē: vel poci⁹ ratiocinationē subsistere di
 citur: quasi irrationabile z oīno contra ratio
 nē esse videat̄: cū p intentionē seu etiā disposi
 tionē rationi p̄sentaneū facile cōvincatur: sed
 qz in eo vt supra dictuz est: quantū ad etus p
 p̄rietatē attinet: nihil ratiocinādo colligitur.
 Solent tamē hec que distinximus p̄templa
 tionū genera qñqz inuicē p̄misceri: z hic quez
 assignauimus p̄p̄rietatū modus alterutra p
 mixtione confundi. Mostrū autēz fuit hoc lo
 co ad euidentiā doctrine singulozū p̄pria do
 cere: nihilomin⁹ quid cōmune: quid simile ha
 berent ostendere.

**Qz vix soli p̄fecti ad omnia sex cō
 tēplationū genera p̄ficiūt: Ca. X.**

Richardus de arca mystica.

Ex ista cōtemplationū genera oportet illū familiariter nosse: quicūq; cupit scientiē culmē attingere. His sex sane cōtemplationū alis a terrenis suspendimur: et ad celestia leuamur. Citra pfectū te eē nō dubites: si vsq; adhuc aliq; illarū alarū cares. Decū certe: et cū mei similib; bene agit: si vnū tantū ex his tribus alarū paribus dat. Quis dabit mihi pennas sicut colūbe: et volabo et requiescā. Scio tamē q; in illis duab; p̄mis eiusmodi alis nō dat de terrenis ad celestia euolare: et illa celozū ardua petere v; penetrare. Nā sicut superius iā dictū est in illis sex cōtemplationū generibus: tota priorū duoz; cōsideratio circa terrena et corporalia occupat: nihil in eisde; de inuisibilib; et spūalib; agit. Quis ergo sublimes: quis admodum subtiles circa ista terrena volat in primis illis duab; cōtemplationū alis habeamus parum nobis eē debet: si ad illa sola sufficim; in quibus mūdi hui; philosophos p̄pollere videmus. Terrenū et nūdū celeste animal te eē cōuincis: q̄ diu duab; alis tantū cōtentus fueris: habēs vñ corpus tuū velare: nō vñ volare possis. Certe si adhuc terrenū animal es si vsq; in hodiernū terrenū corpus habes: et

tale deniq; quale ap'ls describit: z mortifica
 re p̄cipit. Bonū p̄fecto erit in p̄mptu habe
 re vnde possis cū volueris tale corpus vela
 re: et a recordationis tue oculis abscondere.
 Mortificate inq̄t mēbra vestra que sunt sup
 terrā: fornicationē: immūdiā: libidinē: cōcu
 piscentiā malā: z silia. Quid est aut̄ huiusmo
 di corp⁹ sub designatis illis cōtemplationuz
 alis velare: nisi mundanozū cōcupiscentiā ex
 mūdane mutabilitatis cōsideratione tēpera
 re imo z in obliuionē adducere: Perpēdis vt
 estimo quātū valeat eiusmodi obductio ala
 rūq; obumbratio. Habes recte ī his alis: vn
 de cum volueris volare possis. Bonuz sane
 est benevolare: z quantū potes ab amore mū
 di te elongare. Bene vtq; in his volant alis
 qui mundane mutabilitatis lubricum quoti
 die considerant: assidueq; retractant: z ex eius
 modi cōsideratione seu retractatione se ab
 eius ambitione alienāt. Quis ergo in his ge
 minis alis vsq; ad celestia volare n̄ possis: tu
 tum tamen fortassis tranquillūq; stationis
 portum in earum remigio inuenire poteris.
 Mitere in eis quantum poteris: apprehende
 saltem nouissima maris. Si sumptero inquit
 pennas meas diluculo: et habitauero in ex
 tremis mar̄. Extrema maris: mundi terminat

no
sit

2

2

Richardus de arca mystica.

sunt: et vniuscuiusque proprie vite defectus. **Ex**
trema itaque maris tenere est mundi finem: mun-
daneque vite exitum cum desiderio expectare. **Ex**
trema maris ut arbitror euolando iam appre-
henderat: qui veraciter dicere poterat: Cupio
dissolui et esse cum christo: puto quod duas has com-
templationis pennas non inuanius accepisti: si
huc usque volare potuisti. Parum tibi tamen esse
debet has duas alas accepisse: sed ut pres-
te celeste animal esse: stude et satage saltim duo
paria habere: id est: alas quattuor: et tunc profecto
habebis in quibus possis ad celestia euolare.
Quattuor profecto alas habebat: et se ex eo ce-
lestia non autem terrestria esse ostendebat: quat-
tuor illa animalia: que propheta ezechiel vidit:
visaque descripsit. Quattuor inquit facies vni:
et quattuor penne vni. Duabus autem ut ibi le-
git corpus suum velabant: necnon ceteris dua-
bus proculdubio volabant. Sic et tu cum ceperis
iam quattuor alas habere: cum te putaueris iam
celeste animal esse: vel corpus celeste iam gere-
re: nihilominus tamen stude illud sub dictis aliis
velare. Sunt enim celestia corpora: et sunt cor-
pora terrestria. Et alia gloria celestium: et alia glo-
ria terrestrium: Alia claritas solis: et alia claritas
lune: et stella a stella differt in claritate. Si er-
go totum corpus tuum lucidum fuerit: non habens

In se aliquā partem tenebrarū: vtile tamē erit
 illud ab humane arrogantie oculis abscondere:
 et sub humane mutabilitatis incerto, p̄prie
 estimatiōis claritatē reperare. Nescit enī ho-
 mo sinez suū: sed sicut pisces capiunt̄ hamo:
 et aues cōprehendūtur laqueo: sic capiuntur
 homines tēpore malo: cū eis ex t̄mplo supue-
 nerit. Et idcirco bonū ē homini bona sua dis-
 simulare: et nil penitus de suis meritis p̄sume-
 re: et se semp in humilitate custodire. In p̄mo
 ḡ alarū pari velet homo corp⁹ suū: in secūdo
 velet ad celū. Cur enī media illa duo cōtem-
 plationū genera hominē ad celestia: et inuisi-
 bilia nō leuent: que de solis (vt dictū est) inui-
 sibilitibus agere habent: Satagat ergo spiri-
 talis quisq; studio et desiderio semp in celestibus
 esse: vt possit cū ap̄lo dicere: Nostra autē
 cōuersatio in celis est. Verūtamen si vsq; ad
 tertium celū cū eodē ap̄lo penetrare paras: nū-
 q̄ id in duob⁹ alarū paribus posse p̄sumas.
 Oportet absq; dubio omnes illas superi⁹ de-
 signatas sex cōtemplationū alas habere: qui
 cupit et ambit vsq; ad tertij celi secreta: diuini-
 tatisq; archana volare. Has vtq; sex cōtem-
 plationū alas soli p̄fecti in hac vita vix habe-
 re possunt. Has omnes ī futura vita electi: tā
 in hominib⁹ q̄ in angelis habituri sunt: ita vt

Richardus de arca mystica.

de utraq; natura veraciter dici possit: sex ale
vni: z sex ale alteri.

Quo prima quattuor pteplationu
genera mystice describuntur: Ca. XI.

His itaq; sex cōtemplationū gene-
rib⁹ moyses (vt mihi videt) sub my-
stica descriptione agit: vbi materialē

illā scz mysticā qdē arcā ex dñica pceptiōe fi-
eri instituit. Primū itaq; designat in arce fa-
bricatiōe. Scōm in ei⁹ deauratiōe. Tertiu in
corona arce. Quartū itelligim⁹ p ppitiatoriu.
Per duos No cherubin qntū z sextū. Si aut
ad figurā z materialē facturā respicim⁹: ex il-
lis sex vtic; manufactis operib⁹ solū primuz
fabricat ex ligno: cetera omnia cōstant ex au-
ro. Sic sane omnia illa vnde primū ptempla-
tionis genus cōstat: p sensum corporeū hau-
rimus: z p imaginationē representamus cū vo-
lumus. Nā alia omnia vnde cetera ordiuntur
ratiocinādo colligim⁹: vel simplici intelligen-
tia cōprehendim⁹. Cogita ergo quid sit inter
lignū z aurum: z inuenies fortassis q̄ cōueni-
enter ista designent in ligno: illa vero figurē-
tur in auro. In ligno quidē que subiacēt ima-
ginationi: In auro autē que solo subiacēt in-
tellectui. Aurū in se magna claritate refulget:

lignum in se nil claritatis habet: nisi q̄ ignem accendit: z in ministeriū luminis flammā nutrit. Sic sane imaginatio nullū in se prudētie lumen: nil p̄clarū habet: nisi q̄ rationē ad dīscressionē excitare: z ad scientie inuestigationē dirigere solet. Recte aut̄ fm̄ illud cōtemplationis genus in quo rerū visibiliū ratio queritur: in lignoz̄ deauratione figurat̄. Quid em̄ aliud est rerū visibiliū z̄ imaginabiliū assignata ratio: q̄ quedā (vt sic dicā) lignoz̄ deauratio: Recte nihilominus corona arce tertii cōtemplationis genus pōt̄ mystica designatione rēp̄sentare: in quo solemus p̄ visibilia ad inuisibilia ascēdere: z̄ ad eoz̄ cognitionē imaginationis manuductione assurgere. Nā corona quidē in sūmitate arce lignis affigebat̄: lignoz̄ tamē sup̄ma alta p̄tensione supergrediebat̄. Sic illud p̄templationis gen^o qd̄ in rōne fm̄ imaginationē versat̄: imaginationi quidē innitit̄: dū ex rerū imaginabilium similitudine rationē trahit: z̄ quasi scalam erigit: p̄ quā ad inuisibiliū speculationē ascēdere possit. Propitiatorii aut̄ ex omni parte: z̄ vsq̄uaq̄ ligno supponit̄: z̄ idcirco satis cōuenienter in eo illud cōtemplationis gen^o figuratur: qd̄ omnē imaginationē excedēs in ratione fm̄ rationē versat̄. Et sicut pp̄itiatorius

Richardus de arca mystica.

vtpote arce opculū nūsq̄ sub ligno descendit
nec ligno se affigi sinir: sic hec cōtēplatio om-
nez imaginationē supgrediens: ⁊ nulli se p̄mi-
sceri cōsentiens: sola inuisibilia respicit: solis
inuisibilibus intendit.

Quō nouissima duo p̄tēplationū
genera mystice designent: **Ca. XII.**

¶ Ho autē nouissima p̄tēplationum
genera exprimunt angelica figura.

Et recte quidē illa operis factura nō
humanā sed angelicā formaz habuit: que illa
cōtēplationū genera p̄ similitudinē rep̄sen-
tari oportuit: quozū materia oēm humanam
rationez excedit. Notandū sane q̄ p̄dicta illa
quattuor quodāmodo in vnū cōiuncta sunt:
ista autē duo nouissima separatim sūt: ⁊ seorsū
posita. Et in illis quidē primis q̄ttuor p̄tēpla-
tionū generib⁹ ex pp̄ria industria cū diuino tñ
adiutorio quotidie crescimus: ⁊ ex vno in ali-
ud p̄ficimus. Sed in vltimis istis duob⁹ to-
tū pendet ex gratia: ⁊ oīno longinqua sunt: ⁊
valde remota ab omni hūana industria: nisi
inquantū vnusquisq̄ celitus accipit: ⁊ angeli-
ce sibi similitudinis habitum diuinitū supdu-
cit. Et forte nō sine causa hec nouissima ope-
ris factura: angelicaq̄ figura cherubin nomē

accepit: eo fortassis q̄ sine huius sup̄me gra-
 tie adiectione quis ad plenitudinē sciētie prin-
 gere nō possit. Sed qz e duob⁹ cherubīn vn⁹
 dictus est stare ex parte vna: z alter ex altera:
 ita vt vnus intelligat stare a dextris: alter au-
 tē a sinistris: animaduerte obsecro q̄ apte li-
 bi ex aduerso opponunt: z ex opposito statuū-
 tur in earū videlicet rerū figura: quarū he ra-
 tioni cōsentire: ille rationi cōtraire videretur.
 Sed forte quis querere p̄gat: qd̄ in quo spiri-
 taliter itelligere oporteat. Vide ergo ne forte
 in illo cherub: qui a dextris stabat: illud p̄tem-
 plationis genus intelligi debeat: qd̄ est supra
 rationē: non tamē p̄ter rationē. In illo autē q̄
 est a sinistris: illud qd̄ est supra rationē: z vi-
 detur esse p̄ter rationē. Scimus autē qz sinī-
 stra sepius sub vestimētis: z quasi in occulto
 tenet: dextera vero in apertū sepius pfertur:
 vnde recte p̄ sinīstrā occultioza: p̄ dexterā in-
 telligunt manifestioza. Manifestioza autē sūt
 rationi cōsentanea: occultioza autē rationi ad-
 uersantia. Quintū ergo p̄templationis gen⁹
 recte intelligim⁹ in cherub dextro. Sextū ni-
 hilominus iuste intelligi potest in cherub sinī-
 stro. Et forte ista doctiorib⁹ animis sufficere
 possunt: ad ea que de moyfi arca: vel p̄teple tē-
 plonis gratia dici debuerunt. Sed qz ociosi su-

Richardus de arca mystica.

27
mus: et ociosis loquimur: propter pigriores quod
dem pigrum nobis esse non debet: adhuc eadem
cum utili: et forte quibusdam necessario supplemen-
to repetere: et eidem materie liberius vacando in
ipsam adhuc aliquid latius agere. Contemplan-
tis itaque more contemplationisque tenore: de con-
templatione agamus: nec tante iocunditatis stu-
dium: et tante admirationis spectaculum in tran-
situ videamus. Occupatis ista compendiosa
breuitate succinximus: ociosis autem eadem repe-
tendo latius explicamus. Simul utrumque prece-
uentes: et festinos viatores contra propositum de-
tinere: et curiosos nouitatum exploratores stra-
votum urgere. Nunc ergo ad singula contem-
plationum genera redeamus: et primum de pri-
mo dicamus.

Venerabilis magistri Richardi
de sancto victore liber primus de ar-
ca mystica feliciter explicit.

Annotatio capitulorum libri secun-
di eiusdem.

De primo contemplationis genere constat in considera-
tione et admiratione rerum visibilium. Ca. I.

De sit copiosa huius contemplationis materia:
et quomodo se philosophi exercuerunt in ea. Ca. II.

Annotatio caploꝝ Libri. II.

- De triplici distinctōe p̄me speculatiōis. Ca. III.
 Quod primus gradus huius speculatiōis p̄side
 rat̄ in materia: forma z natura. Ca. III.
 Quod secundus gradus cōsideratur in operati
 one nature: z industrie. Ca. V.
 Quod tertius huius speculatiōis gradus p̄sistit taz
 in hūanis q̄z in diuinis iustitutiōib⁹. Ca. VI.
 Quod scōm p̄tēplatiōis gen⁹ p̄stat ī p̄sideratiōe:
 z admirāda rerū visibillū ratione. Ca. VII.
 Quod sit copiosa p̄tēplatiōis materia. Ca. VIII.
 Quō se philosophi in hui⁹ contemplationis
 materia exercuerunt. Ca. IX.
 De distinctione secūde p̄tēplationis. Ca. X.
 De pprietate secūde distinctionis. Ca. XI.
 De tertio cōtemplatiōis genere. Ca. XII.
 Quomō in hoc cōtemplatiōis genere homo
 incipiat esse spiritualis. Ca. XIII.
 De distinctione eorū que ad hanc speculatio
 nem p̄tinent. Ca. XIII.
 Quō hoc speculatiōis genus recte in quinque
 gradus diuiditur. Ca. XV.
 Quod illa que ad hanc speculationē p̄tinēt aliter
 adhuc distingui possunt. Ca. XVI.
 Quod in hac speculatiōe corporee similitudinis
 manuductione vt̄mur. Ca. XVII.
 Quō hoc cōtemplationis genus p̄sistat in ra
 tione fm̄ imaginationē. Ca. XVIII.

Annotatio capitulorū.

Quomodo ad pmissioneꝝ vel operationē dei pertineat: quicquid radius contēplationis pluſtrat. Ca. XIX.

Quō ſapientia dei cū ſit ſimplex ⁊ vna diuerſis cōſiderationibꝰ in cōtemplationē adducitur: ⁊ modo ſciētia: mō p̄ſciētia: modo diſpoſitio: mō p̄deſtinatio nominat̄. Ca. XX.

Qz diuina ſapientia ſm diuerſos cōtemplationis modos: in quibuſdā videat̄ mirabilior: in quibuſdā iocūdiōz. Ca. XXI.

In qua ſpeculatione diuina p̄ſciētia vel ſcientia appareat mirabilior. Ca. XXII.

In qua ſpeculatione diuina p̄deſtinatio appareat iocundior. Ca. XXIII.

In qua rez ſpeculatione ſoleat diuina diſpoſitio iocūdiōz apparere. Ca. XXIII.

Qz cōtemplationis noſtre ſpeculuz ſemp comitari debeat: magna admiratio: ⁊ ingens exultatio. Ca. XXV.

Qz ſm modū admirationis ⁊ exultatiōis: variat̄ modus p̄tēplationis. Ca. XXVI.

Qz in omni rerum mutabiliū p̄tēplatione: neceſſe ſit diuine ſapientie conſideratione inherere. Ca. XXVII.

Finis.

Uenerabilis magistri Richardi
de sancto victore liber secundus de ar
ca mystica: In quo de tribus primis
generibus contemplationis agitur:
feliciter incipit.

Quod primū cōtemplationis genus
constat in cōsideratione ⁊ admiratio
ne rerū visibiliū: Ca. I.

Primum itaqz

p

cōtemplationis genus est in
cōsideratione ⁊ admiratione
rerū corporaliū: in omnibus
que p quinque sensus corpo-

reos ingrediuntur ad animus. Et est quidem
omniū infimū: ⁊ debet esse incipientium. Ab
hoc em debent ad huc rudes incipere vt pos
sint paulatim ad altiora: quasi quibusdā pfect
tionū gradibus ascēdere. Ad hoc itaqz cōtē
plationis genus ptinet omnis admiratio cre
atoris: que surgit ex cōsideratione rerū corpo
raliū: ⁊ designat in hac arce descriptione per
cōpaginē lignozū. Et cōgrua satis distinctio
ne p ligna designant ea que ptinent ad imagi
nationē: sicut p aurum: nihilomin⁹ ea que vi

Richardus de arca mystica.

dent p̄tinere ad rationē. Non aut̄ de quibuslibet lignis p̄mittit̄ hec arca fieri: sed tātuz de lignis sethim: q̄ sunt valde īputribilia. Pertinent aut̄ ad ligna īputribilia quelibet reruz scrutinia: honestatis ⁊ vtilitatis ītegritate plena. Ligna īputribilia sunt quelibet rez p̄siderationes: q̄libet op̄ez retractatiōes: q̄ nullam mētis corruptionē inducūt: q̄ sinceritatē ⁊ veritatis ītegritatē custodiūt. In tātaq; rez vīsibiliū copia: inter tot spectaculoꝝ genera videat q̄sq; qd̄ eligat: caueat ne ad illd̄ q̄nq; mētis oculos reducat: vnde cordis sui mūdiciāz polluat. Debet ḡ a cōsideratiōis sue respectu voluptatū irritamēta amouere: qui cupit de īterne īcorruptiōis p̄peruitate gaudere. Quicquid auariciā stimulat: quicquid gulam irritat: quicquid luxuriā inflāmat: ab illa recordationum suarū frequētā secernat. Ille sane mundum: ⁊ que in mūdo sunt vtiliter in cōtemplationē adducit: qui p̄ mundanoꝝ respectuz ad mundanoꝝ despectū venit. Hunc eiusmodi p̄tēplatiōis fructū magnus ille mūdanalū cōtēplator quesuit: ⁊ inuenit: scriptūq; reliq̄t: Vanitas vanitatū dixit ecclesiastes: Vanitas vanitatū ⁊ omnia vanitas. Ille vanitatis cōtemplationē nō inuanū assumit: q̄ ex eo q̄ in īmo respicit ī laudē creatoris assurgit: qui eū

In omnibus operib⁹ suis mirabilē: laudabilē:
 ⁊ amabilē reperit: Dñe dñs noster: q̄ admirabile est nomē tuū in vniuersa terra. Ecce mirabile: A solis ortu vsq; ad occasum laudabile nomē domini. Ecce laudabilē: Justus dominus in omnibus vijs suis: ⁊ sanct⁹ in omnib⁹ operibus suis. Ecce amabilē: Ligna ergo rigida: ligna robusta: ligna durabilia: quelibet cōsiderationes sunt: que mētis vigorez reparant: que cōstantiā roborant: que perseuerantiā cōfirmant. Ligna deniq; ab omni corruptione aliena sūt: q̄ nec maculā feditat: nec vmbra falsitatis cōtrahunt. Pertinēt itaq; eque ad ligna sethim: ad ligna imputrabilia: de rebus corporeis quelibet assertio vera: sentētia rata. Faciēda est itaq; hec sapiētie arca: de lignis imputribilib⁹: de sentētijis irrefragabilibus: vt sentiamus oīa que vident in mūdo facta ab vno deo: ⁊ creata de nihilo: nihil in his oībus diffiniētes: qđ differat a vero.

Q̄ sit copiosa huius cōtemplationis materia: et quomō se philosophi exercuerunt in ea: Ca. II.

habet itaq; materiā hec contemplatio: vt iam dictum est: omnia que sensus corpore⁹ cōtingere pōt. Copiosa

Richardus de arca mystica.

sane materia ⁊ silua nō modica. Currant omnes: intrēt singuli: nemo phibetur: eligat q̄s q̄s qd̄ magis miretur: supabundat satis cuiq̄ materia ad faciendā sibi arcam. Discat tamē quisq̄ eligere ligna imputribilia: vt nihil sentiat cōtra traditionē verā. De hac eadē silua philosophi gentiū studuerūt sibi fabrice sue materiā eligere: cupiētes ⁊ ip̄i nihilomin⁹ sapientie sibi arcam fabricare. Leperunt igit̄ ligna secare: dolare: cōpingere: diffiniendo: diuidendo: argumentando: multa inuenire: tenere ⁊ credere. Fecerunt itaq̄ arcas multas tenētes sentētiās varias: ⁊ cōstituētes sectas innumeras. Intrātes ergo in illud nem⁹ vmbrosū ⁊ condēsū: inseruerūt se questionibus infīnitis: ⁊ tradidit deus mundū disputationibus eorū: ⁊ euauerūt in cogitationibus suis: ⁊ defecerūt scrutantes scrutinio: eo q̄ nō posset inuenire homo: opus qd̄ operatus est deus ab initio vsq̄ ad finē. Reuelauit autem deus p̄ spiritū suū quibus voluit: qm̄ voluit: quantū de his scire oportuit. Quid ergo mirum si potuerunt efficere opus admiratione dignū: qui edocti sunt: p̄ spiritū dei nolentes sequi spiritū suū: nec incedere volentes post cogitationes adinventionū suarū: Etiā tēporibus nostris insurrexerūt quidā pseudo phi-

losophi fabricatores mēdacij: volētes sibi no
 men facere: studuerūt noua iuenire. Nec erat
 eis cura: tam vt assererent vera: q̄ vt putarē
 tur inuenisse noua. Presumētes itaq; de sen
 su suo: putauerūt se posse facere sibi sapientie
 arcam: eūtesq; in adinuētionib⁹ suis tradide
 runt sentētias nouas: arbitrātes secū ortā mo
 riturāq; sapientiā. Et ecce cōputruerūt horū
 omniū alta sapientiū arce: eo q̄ non essent de
 lignis sethim: lignis videlicet imputribilibus
 facte. Et ecce stulti facti sunt oēs p̄ncipes cha
 neos: eo q̄ stultā fecerit de⁹ sapiētā hui⁹ mū
 di. In tantū em̄ infatuata est illa: quondā glo
 riosa mundana philosophia: vt innumeri ex
 eius p̄fessoribus quotidie fiant ei⁹ irrisores:
 ⁊ ex eius defensorib⁹ fiant ei⁹ impugatores:
 ⁊ illam detestātes: nihil aliud p̄fitentē se scire:
 nisi iesum christū ⁊ hunc crucifixū. Et ecce q̄
 multi q̄ pri⁹ fabricabant arcā in officina aristo
 telis: tandē saniori p̄silio discant studere in of
 ficina saluatoris. Et qui prius fabricabāt va
 sa cōtumelie: nūc docētur fabricare vasa glo
 rie: quotidie cōfidentes dño in vasis psalmi:
 eo q̄ peniteat eos fecisse opus p̄fusione dig
 num: ⁊ diu fuisse fabricatores mendacij. Vbi
 sunt nūc queso secte achademicorū: stoicorū:
 perypatheticorū: vbi sunt arce eorū: Ecce iā

Richardus de arca mystica.

omnes isti dormierūt somnū suū: z nihil inue-
nerunt oēs hī viri diuitiarū in manibus suis:
z reliquerūt alienis diuitias suas: z sepulchra
eorū domus illoꝝ in eternū. Et ecce cōputru-
erunt oēs cū arcis suis: pereūtes simul cū do-
ctrinis z traditōib⁹ suis. Sed arca moyſi ma-
ner vsq; in hodiernū diē: nunq̄ firmior: nūq̄
fortior q̄ hodie: vtpote p̄firmata p̄ catholice
fidei veritatē auctoritatē: eo q̄ sit facta de lig-
nis sethim: imputribilib⁹ videlicet z incorru-
ptilibus lignis: z oīs ei⁹ narratio atq; doc-
trina cōtexta sit sentētis veris: z assertionib⁹
ratis. Ecce vidimus de qua materia debeat
fieri: cōsequens est vt dicamus de mensura et
modo faciēdi: vt iuxta moyſi exemplū sequa-
mur in his omnib⁹: nō nostrū sensum: sed di-
uine institutionis documētū. Redeam⁹ itaq;
nūc ad illud cōtemplationis gen⁹: qd̄ p̄stat eē
oīm infimū et primū. Et idcirco eē incipien-
tū: qd̄ etiā figurari dixim⁹ in hac arce descri-
ptione: ex sola cōpagine lignozū.

De triplici distinctione prime spe- culationis: Ca. III.

Ec igitur speculatio triplici ratiōe cō-
sideratur. Prima est in reb⁹: secunda
in opibus: tertia in morib⁹. Illa que

est in rebus p̄tinet ad arce longitudinem: illa que in operibus p̄tinet ad latitudines: illa que est in moribus p̄tinet ad altitudinē. Scimus em̄ lōgitudinē latitudine p̄iorē esse. Similit̄ naturaliter: latitudinē altitudinis respectu: locum p̄iorē tenere. Nā longitudo sine latitudine: et latitudo sine altitudine potest intelligi: quōuis in rerum essentia ab inuicēz minime possint seperari. Sed altitudo sine latitudine vel latitudo sine lōgitudine: nec valet esse: nec licet intelligere. Simplex nāq; lōgitudo intelligit̄: quādo quāritas de puncto ad punctū: et p̄ sola puncta discurrens: in lineā solā saltē cogitatione p̄trahit̄. Sūplīcē latitudinē dicimus: quādo quāritatē de lineā in lineam: et p̄ solas lineas mente distendimus: et in superficiem dilatamus. Nam sicut lineā est longitudo sine latitudine: sic superficies est latitudo sine altitudine. Altitudo autē est: quā quāritas de superficie in superficiem descendit: et corpus solidū reddit: quod tres dimēiones suscipit. Qui ḡ hoc recte p̄siderat: sat̄ ei (vt arbitror) p̄stat: q̄ lōgitudo naturaliter sit p̄ior: latitudine: et latitudo altitudine. Sic sane illa p̄sideratio q̄ est in reb⁹ naturalit̄ p̄ior est: et illa p̄sideratio q̄ est in opib⁹: et illa q̄ est in morib⁹. Quis em̄ nesciat res ipsas: eaz opatiōib⁹: quōq; etiā

Richardus de arca mystica.

tēpore: semp aut naturaliter priores esse: ex quibus et in quibus quilibet operationes habent naturaliter oīno existere: Similiter mores ipsi: siue boni: siue mali circa opera quidē solēt et debent considerari. Nā opera utriusque hominum magna ex parte inquantum sūt ordinata et moderata: pertinent ad mores bonos: inquantum vero sunt inordinata et immoderata: pertinet nihilominus ad mores malos. Unde satis constat quod quēadmodū est prior cōsideratio rerum quā operū: sic naturaliter prior est cōsideratio operū quā morū. Recte itaque dictū est: quod cōsideratio rerū pertinet ad arce nostre longitudinem: cōsideratio operū ad latitudinē: cōsideratio aut morū ad ipsius altitudinē.

Quod primus gradus huius speculationis consideratur in materia: forma et natura: Ca. III.

Repartitū aut triū illarū cōsideratio prima. Prima itaque huius subdivisionis cōsideratio est in materia: secunda in forma: tertia in natura. Materiam et formas visu corporeo facile deprehendimus: nā lapidē a ligno: triangulū a quadrato sine errore discernimus. Illud aut quod ad naturā pertinet: partim expositū est sensui: partim aut profundius

Liber II

Ca. III.

latens repositū est rationi. Natura siquidem
 cōsideratur in rerū qualitate intrinseca: quē
 admodū ⁊ forma cōsistit in qualitate extrinse
 ca. Qualitas autē rerū interior ex magna par
 te corporeo percipitur sensu: sicut saporēs gu
 stu: odores olfactu. Illā autē nature vim: que
 rebus medullitas impōta p̄fundius introzū
 latet: nunq̄ homo sensu carnis adire posset:
 etiā si minime peccasset. Verūtamen ingenū
 sui acumine eā facile p̄spiceret: si ratiōis ocu
 lus pcti nube obductus sub erroris nebula nō
 caligasset. Vado autē ignorantie tenebris in
 uoluti quotiēs de ea aliquid querimus: p̄ ex
 perientie argumēta palpamus potius q̄ vi
 demus. Patet itaq̄ ratio: cur arce nostre lon
 gitudo iuxta dominicū documentū nō debe
 at: vel potius nō valeat habere: nisi duos cu
 bitos: ⁊ dimidiū. Vbi em̄ sciētia humana cu
 bitū plenum habet: vbi certitudinē tenet: vbi
 ea que sciri oportet sensu aliquo cōprehende
 re valet. Habet ergo sensus corpore⁹ cubitū
 in cōspectione materie: habet aliū cubitū ī cō
 sideratione forme: habet cubitum dimidiū in
 p̄ceptiōe nature: quā nō penetrat nisi ex p̄te.
 Partim em̄ vt dictū est exposita ē sensui: par
 tim reposita est ratiōi. Hec itaq̄ tria materia
 scz forma ⁊ natura: qz in substantia corporea

Richardus de arca mystica.

simul sunt: et a se iuicē diuidi nō possūt: se q̄st
in lineā extendunt: ⁊ ad arce longitudinē se p̄
tinere ostendunt.

Que secūdus grad⁹ cōsiderat in ope
ratione nature: ⁊ industrie: **Ca. V.**

Exercitata itaq; mens s̄m hanc tripli
cem cōsiderationē que est in specula
tione rerū: debet se cōsequēter trans
ferre ad speculationē operū: vt cum didicerit
cōsiderationē suam: ⁊ ad opera naturalia: et
opera artificialia extēdere possit arce nostre
latitudo p̄finite magnitudinis mensurā acci
pere. Alia est enim operatio nature: atq; alia
industrie. Operationem nature facile depre
hendere possumus: vt in graminiibus: arbori
bus: animalibus. In graminiib⁹ quō crescūt:
maturescunt. In arboribus similiter: q̄ fron
dent: flores fructificant. In animalib⁹ quō cō
cipiunt ⁊ pariunt: q̄ alia nascuntur ⁊ alia mori
untur. Deniq; quotiēs attendimus quō orta
occidunt: ⁊ aucta senescunt: in naturalis ope
rationis inspectione mentē nostrā exercem⁹.
Opus artificiale: opus videlicet industrie cō
sideratur in celaturis: texturis: In scripturis:
in pictura magistris: in cultura: ⁊ in ceter⁹ ope
ribus artificialibus: in quibus omnibus innu
mera inuenimus pro quibus diuini muneris

dignationem digne mirari et venerari debemus. Opus itaque naturale: et opus artificiale: quod sibi inuicem cooperantur: quasi ex latere sibi alteri insecus iunguntur: et sibi inuicem mutua contemplatione copulantur. Tertium siquidem est: quod ex naturali operatione opus industrie initium sumit: consistit et conualescit: et operatio naturalis ex industria perficitur: ut melior sit. In opere artificiali scientia humana cubitum habet: quod si illud comprehendere non valeret: ipsum utique non inuenisset. Sed in opere naturali plenum cubitum habere non potuit: quod ipsum non nisi forte ex parte comprehendit. Quid ex qua re nasci solet: facile diiudicat. Nam nec poma in vite: nec racemos in segete: nec frumentum querit in arbore. Verumtamen quid horum: vel quelibet alia res ex alia qualiter nasci solet: quam explicare sufficiat. Quando ergo ingenij nostri acumen in hac gemina naturalis et artificialis operis consideratione circumque se diffundit: et mira intelligentie viuacitate multipliciter huc illucque discurrit: Arce nostre latitudo secundum diuine institutionis modum congruam mensuram accipit.

Quod tertius huius speculationis gradus consistit tam in humanis quam in diuinis institutionibus: Ca. VI.

Richardus de arca mystica.

Prima itaque consideratio que est
in rebus: et secunda que est in operi-
bus: sequitur tertia que constat in mo-
ribus: quam ad arce nostre altitudinem pertinere iam
diximus. Disciplina itaque morum partim ex in-
stitutione diuina: partim processit ex institutio-
ne humana. Ad diuina instituta: pertinent diui-
na obsequia: et quilibet ecclesie sacramenta. Ad
instituta humana: pertinent humane consuetudi-
nes: urbanitates: plebiscita: iura ciuilia: et hu-
iusmodi alia multa. Humana institutio propter vitam
inferiorem: diuina institutio propter vitam su-
periozem. Illa ad optinendam salutem: et tranqui-
litate vite temporalis: ista ad capescendam salutem
et plenitudinem eterne beatitudinis. In huma-
na institutione scientia humana cubitum habere
potest: quia illud quod inuenire potest: illud nimirum
comprehendere potest. In sacramentis diuinis
duo esse non dubitamus. Aliud est enim quod exte-
rius in re vel in opere cernimus: atque aliud vir-
tus illa specialis que latet intrinsecus. Res itaque
sacramenti: que intrinsecus latet: credere po-
tes: videre autem omnino non potes. Et idcirco scien-
tiam tuam in hac parte usque ad plenum cubi-
tum extendere non potes. Hec autem vltima spe-
culatio que est in moribus: ad arce nostre alti-
tudinem pertinet: sicut superius iam diximus.

Reuera siquidē qñ humana institutio diuine
 subseruit: ex vtraq; anim^o p̄ficit: ⁊ ad alta tē
 dit. Nam anim^o qui illis que ad primā vel ad
 secundā cōsiderationē p̄tinent inheret: absq;
 dubio adhuc in imo iacet. S; q̄to his q̄ ad
 tertiā p̄tē spectāt p̄fecti^o inheret: tāto p̄fecto
 ad altiora ascēdit. Notādū sane q̄ opatio na
 turalis ⁊ diuina institutio plenū cubitum ha
 bent in re: sed nō nisi semissem habere possūt
 in nostra cognitione. Ecōtra autē artificialis
 operatio ⁊ humana institutio vix semissem ha
 berent in re: plenū autē cubitū habere possūt
 in nostra cognitione. Cū igitur anim^o in hac
 triplici speculatione plene exercitatus fuerit:
 arce nostre mensure congruā sibi magnitudi
 nē quaquauersum accipit. In hoc cōtempla
 tionis genere seipsum p̄pheta exercuisse ostē
 dit: cū dicit: Deditatus sum in omnib^o ope
 ribus tuis. Et alibi. Quia delectasti me inq̄t
 dñe in factura tua. Et alibi in eorū admirati
 one exclamat: Q̄ magnificata sunt opera tua
 dñe: oīa in sapientia fecisti. Et multa de eisdē
 operibus in eodē psalmo explicando cōme
 morat. Totū itaq; hoc primū p̄templatiōis
 genus recte quidē in septē gradus distingue
 re possumus. Primus nāq; cōsistit in illa ad
 miratione rerū que surgit ex cōsideratōe ma

Richardus de arca mystica.

terie. Secundus aut gradus consistit in illa admiratione rerū: que surgit ex cōsideratiōe forme. Tertius vero consistit in illa rerū admiratione: quā gignit cōsideratio nature. Quartus autē huiusmodi p̄templatiōis gradus versat̄ in cōsideratione et admiratione operum circa operationē nature. Quintus nihilominus versatur in p̄sideratione et admiratione operū: sed s̄m opationē industrie. Sextus vero gradus cōstat in cōsiderādis et admirādis institutionib⁹ hūanis. Septimus deinde subsistit in p̄siderādis et admirādis institutionib⁹ diuinis. Hi septem gradus ascētionis primo occurrūt his qui montē dñi ascendere: vel ad illud ezechielis templū intrare cōtendūt. His septē gradibus ad exteriorēs portas in atriū exterius intratur: et in septem inquit gradibus ascensus eius. Habes ergo quibus gradibus inchoationis debeas insistere: quisquis cupis contemplationis arcē apprehēdere. Quō aut hoc cōtemplationis genus in imaginatiōe cōsistat: vel s̄m imaginatiōez discurrat: supior ratio pdocuit: et hic iterare nō oportebit.

Q secundū cōtemplationis gen⁹ cōstat in cōsideratione: et admiranda rerū visibiliū ratione: **Ca. VII.**

Liber II

Ca. VII.

Hinc quō de primo cōtemplatōis ge
 n nere: que interim dicenda videbant:
 quō potuim⁹ iam diximus. Ad scōm
 qđ p arce deaurationē designari: iā dictū est
 transeamus. Si ḡ primū cōtēplationis gen⁹
 recte intelligit esse in specie rerū corporalluz:
 consequēter (vt arbitroz) intelligi oportet: se/
 cū dū p tēplationis gen⁹ esse in pspiciēda rōne
 earū dē rez. Totiēs igit i deauratōe arce nre
 occupamur: quotlēs rerū visibilitū rōez rima
 mur: z in eiusdē rōis inuēte z pspēcte admira/
 tōe suspēdimur: qđtiēs attēdētes itelligim⁹: et
 itelligētes attēdim⁹: hui⁹ mundane machi/
 ne oīa q vident: q̄ sint mirabilr facta: q̄ pue/
 niēter ordīnata: q̄ sapiēter dīsposita: arcā no/
 stram deauram⁹: qñcūq̄ rei cām: modū z ef/
 fectū: vtilitatē z rationē p̄sideram⁹. Quāto
 sciētie auro abundabat: qđ ei ad toti⁹ arce scz
 deaurationē sufficere poterat: qui veraciter
 dicebat. **S**ihī autē dedit deus ex sentētia di/
 cere. Ipse em̄ dedit mīhī horū que sūt sciētiā
 verā: vt sciam dīspositionem orbis terraz: et
 virtutes elementoz: initium z consūmationē
 temporum: vicissitudinū p̄mutationes: z di/
 uisiones temporum: anni cursus: et stellarum
 dīspositiones: naturas animalīū: z iras besti/
 arū: vīm ventozū: z cogitationes hominum:

ma

Richardus de arca mystica.

et differentias virgultorum: et virtutes radicum.
Denique audi: quid ad extremum inferat: ut plenius intelligas: in deurationis sue opus quantum eiusmodi census copia abundabat. Et quocumque inquit sunt absconsa et improvisa didici. Costat ergo arce nostre deauratio: in contemplanda ratione diuinorum operum: iudiciorum: sacramentorum: et humanarum nihilominus actionum: vel institutionum. Simus denique paratissimi documentum petri: omni poscenti reddere rationem: et de ea fide et spe que in nobis est. Arce nostre summa vel exteriora deaurauimus: qui diuinorum sacramentorum seu etiam iudiciorum rationem exponendo commedare nouimus.

Quod sit copiosa contemplationis materia: Ca. VIII.

Qui igitur ad secundam contemplationis huius speciem iam profecit: in tanta plenitudine materie copiose satis inuenit: ubi speculationis sue vela pandat: ubi disputationis sue nauigia exerceat. Quis enim non uideat platea pateat homini considerationis pelagus: quod multipliciter se diffundat hoc mare magnum et spaciosum manibus: In huius admirationis immensitate exclamat propheta: Iudicia tua inquit abyssus multa: abyssus profecto multa

ta: et magna iudicia dei occulta. **D**ulta numero sita magna profunditate: plane infinita: plane inscrutabilia. **H**inc illa miranda spectacula eorum qui vident mirabilia in profundo. **Q**uanta enim mirabilia putas vident in hoc profundo: illi qui descendunt mare in nauibus: facientes operationem in aquis multis: **D**ulci siquidem sunt qui conueniunt ad hoc mare magnum et spaciosum. Sed alij ad transfretandum: alij ad piscandum. **A**d transfretandum quidem illi qui cupiunt transire de gente ad gentes: et de regno ad populum alterius. Sed qui inter eos sunt piscatores hominum: veniunt sane ad piscandum: laxantes retia sua in capturam: mittentes nunc ad sinistram: nunc ad dexteram nauis rete: ad domini preceptum includunt sepe multitudinem piscium copiosam: vagos scilicet hominum sensus affectusque lubricos concludentes ac extrahentes in siccum. Sed nec semper eadem retia: sicut nec in eadem semper capturam mittunt. **N**unc ergo argumentationum: nunc exhortationum retia laxant. **A**liquando ad probandum aliquid verum: aliquando ad improbandum falsum: aliquando ad eliciendum aliquid occultum: aliquando ad persuadendum iustum: aliquando ad dissuadendum aliquid iniustum. **I**sti sane qui nouerunt facere hominum operationem in aquis multis. **I**sti inquit sunt qui vident mi-

Richardus de arca mystica.

rabilia in pfundo. Ab istis etem trahit sapiē-
tia de occulto. Audi quid dicat magn^o ille cō-
templator sapiētie: **Q**z magnificata sunt opa
tua domine: omnia in sapiētia fecisti. Omnia
inquit in sapientia fecisti: absq; dubio miran-
da erant: que viderat: qui sic exclamabat. **U**i
debat sane mirabilia in pfundo: z sapientiam
trahebat de oculo: qui oia in sapiētia facta
dephendit: z indubitāter agnouit: q; sapiētia
attingeret a fine vsq; ad finē fortiter: z dispo-
neret oia suauiter. **E**cce quō in omnib^o operi-
bus diuinis hinc aurū sapiētie apparebat: au-
rū sapientie lucebat: quō in eius oculis sapiē-
tie diuine claritas oia operuerat. **I**ste pfecto
bñ nouerat: facileq; poterat arcā suā deaurā-
re: imo constat satis eū iam arcā suā ab omni
pte auro obduxisse: q; sic p admiratōis sue ma-
gnitudine cogit exclamare: **O**ia in sapientia
fecisti. **C**onemur z nos quātū possum^o: z de-
sudemus in arca nostra deaurāda: vt appare-
ant etiā nobis diuina opera: oia in sapiētia fa-
cta: vt inquātū licet itelligam^o: z q; intelligere
nō licet saltē sine hesitatiōe credam^o oia in sa-
piētia facta: nec solū ea que facit: sed z q; cūq;
fieri pmittit: nunq; sine rōnabili ptingere cā:
nec sine diuina q;uis occulta actitari iusticia.

Quomodo se philosophi in bu

ius contemplationis materia exercu-
erunt: Ca. IX.

Ed neq; hic silentio p̄tereundū pu-
to: quomō huius mundi sapiētes stu-
duerunt arcas suas deaurare: vt vel
sic pudeat nos in arce nostre deauratione nō
laborare. Sat agebant itaq; z ipsi gētiū phī-
losophī sapientiam trahere de occulto: occul-
tas rerum causas rimātes: z vsq; ad abditos
nature sinus ingenj sui acumine penetrantes
eruebant aurum de pfundo. Leperunt ergo
latentes rerum causas inuestigare: inuenire:
z palam p̄ferre: z dubia queq; nō dubijs as-
sertionibus p̄bare. Inuenerunt itaq; multa
inuestigatione pfunda: et admiratione dig-
na: vnde tremor terris: quare maria alta tu-
mescunt: z cetera multa in hunc modū inueni-
entes: scriptoq; commēdantes: ad posteros
transmittere curauerunt. Arcam itaq; suā ex
magna parte: sed exterius tantū deaurare po-
tuerunt. Nam vt eā intrinsecus deaurarent:
erat eis parua cura: possibilitas nulla. Cito si
quidem eorū defecit pecunia: nec erat eis au-
ri tanta copia quo possent eam deaurare in-
trinsecus: quippe quib; pecunia defecerat: ad
eā exp̄ te nature ex integro deaurādā extrinse-
cus. Nō erat em̄ eiusdem facultatis phīscas

Handwritten notes:
} Qui
} aurum

Richardus de arca mystica.

rerū rationes inuenire: z occultas in his q̄ ac-
cidunt iusticie causas diiudicare. Longe aliud
est latentes rerū causas s̄m phisicam rationē
inuestigare z astruere: z longe aliud diuinorū
iudiciorū rationē nō ignorare. Inuestigatio
nature ad arce nostre deaurationē extrinsecā:
assertio diuine iusticie p̄inet ad deaurationē
intrinsecā. Ad hāc utiq; penitus defecerunt:
putātes casu potius q̄ diuino nutu oīa acci-
dere: sacrātesq; aram fortune crediderūt deū
res hūanas minime curare: p̄ eo q̄ cernerent
eque cōtingere bona z mala bonoz maloz iu-
sto z iniusto: immolāri victimas z cōtemnētī
eas: z ipse cui⁹ palpebre interrogāt filios ho-
minū oriri faciat solem suū sup bonos et ma-
los: z eque pluat sup iustos et iniustos. Nos
autē quibus abūdat iā aurū tā de emolimen-
to laborū nostrorū: q̄ de spolijs egyptioruz:
arcā nostrā vestire curemus: nō solū exterius
verū z interius. Attēdamus quomō in sapiē-
tia sua fecit hec omnia: quomō sapiētia sua fū-
dauit terras: z stabiliuit celos prudētia. Quō
sapia illi⁹ eruperūt abyssi: z nubes rose cōcre-
scunt: z arcā nostrā deaurauimus: sed extrin-
secus. Cōsideremus nihilomin⁹: qm̄ vnuer-
se vie dñi misericordia z veritas: quō sit iust⁹
domin⁹ in omnib⁹ v̄hs suis: z sanct⁹ in oībus

Liber II Ca. X. i

operibus suis: et deaurauim⁹ eā intrinsecus. Quō putas oēm lignozū pulchritudinē in arca sua auro obduxerat: qui manifeste dephenderat: et stanterq; de dño affirmabat: quoniā miserationes ei⁹ sup oīa opera eius: Studemus et nos iuxta exemplū pphete auro huiusmodi oīa tegere: et eo vsq; sub tali fulgore abscondere: quaten⁹ in cōparatione diuine rationis atq; dispositiōis: p quā facta sunt: atq; disposita exteriorū omnīū pulchritudo ī oculis nostris appareat parua vel nulla.

*miserationes
Dei
na
su*

De distinctione secunde contemplationis: Ca. X.

Uperius vbi de primo cōtemplationis genere locuti sum⁹: septē illud gradibus distinximus. Longū esset mō singulos pcurrere: et quō p omnes cubitos tā in longitudine q; in latitudine: vel in altitudine arca deaurari debeat ostendere. Sed ne nimis hoc longū faciamus: his interim supsedere melius iudicauim⁹. Si quis autē satagat se in hoc opus accingere: et arcam suā ambiat auro supducere: nihil exteriorib⁹ scientiis obest: et secularib⁹ disciplinis sapie aurū mutare: dūmodo sciat ipsū ab omni falsitatis vel vanitatis scorā mūdare: et ad plenā pfectāq;

*cap
10
gij*

Richardus de arca mystica.

puritatē: ⁊ qualē huius operis dignitas exi-
git medullitus excoquere. Diximus autē ar-
ce nostre deaurationē constare in assignanda
rerū visibiliū ratione. Quis autē nesciat quō
tota pene mundana philosophia in hoc ma-
xime laborat: vt latētes rerū visibiliū causas
sagacitatis sue inuestigatiōe inueniat: ⁊ in pa-
lam pducatur: Vide q̄ magnas: q̄ multas do-
ctrine opes: sciētieq̄ gazas: preclara illa phi-
losophorum ingenta cōquisierunt: reposue-
runt: tibiq̄ in eiusmodi vsus reliquerūt. Ve-
rumtamē hec omnia (vt dictum est) in solam
extrinsecam arce deaurationem sufficere pos-
sunt. Si autē eam intrinsec⁹ deaurare cupis:
melius tibi in eiusmodi vsus a christianis the-
ologis: q̄ a mūdi philosophis materiā requi-
ris. Verūtamē sicut illorū defecerūt gaze ad
arce deaurationē extrinsecā: sic nec istorū suf-
ficere possunt: ad eius deaurationē intrinse-
cam. Nam nec illi occultā rerū naturā ple-
ne pspicere potuerūt: nec isti occultam dei in-
sticiam pfecte penetrare valuerunt. Sed ecce
vnum adhuc tibi thesaurorū ostēdimus: quē
in id negociū ⁊ superabundantē ⁊ indeficientē
esse cognouimus. Certe vbi intelligentie au-
rum defecerit: fidei obrisum deesse non pote-
rit. Sane si omnia philosophorū dicta: si om-

Intelli-
gentia
fidei

nia catholice ptractata perlegere: memorieq̄
cōmendare potueris: innumera tamē in secre-
tioribus nature sinibus: in diuinorū iudicio-
rum archanis inuenies: quorum rationē pe-
netrare nō valebis: sed que intelligere nō po-
tes: credere potes. Quorū igitur rationem p-
spicere non vales: nihilominus tamē ex fidei
regula iusta ⁊ ordinata non dubites. Idcir-
co tibi in eiusmodi dicitur: Si non credideri-
tis nō intelligetis. Crede ergo cuz beato iob:
quia nihil fit in terra sine causa. Crede quia
iudicia domini vera iustificata in semetipsa:
⁊ deaurasti arcam tuā extra ⁊ intra.

**De proprietate secunde contem-
plationis: Ca. XI.**

Factū est autē hoc cōtemplatōis gen^o
hoc habere cōmune: cū superiori ima-
ginatione videlicet versari: ⁊ circa re-
rū visibiliū atq̄ imaginabiliū cōsiderationē
occupari. In hoc tñ maxime distant: q̄ in illo
quidē nihil ratiocinādo querit: sed totum s̄m
imaginationē ducitur: istud autē s̄m ratioc-
nationē textitur: et s̄m rationē formať. Illud
autē est in imaginatione s̄m imaginationem:
illud vero in imaginatione s̄m rationes. No-
randum autem q̄ nec in ea quidem parte que
fidei innititur: potius q̄ intelligentia textitur

Richardus de arca mystica.

nec in ea in quibus parte proprietatis sue terminos
vsquequaque transgreditur. Cum enim innumera dei
opera discreta et ordinata: cum innumera eius
iudicia iusta et vera: intelligentie sue viuaciter
perspiciat: ex his que recta esse intelligit: recta et
illa esse prehendit: quorum rationem penetrare non
sufficit. Vides ergo quod hec speculatio: nec ibi
quidem ubi fidei vestigia sequitur: a ratiocinatio
nis sue tramite penitus abducitur. A deo autem
hec de qua modo loquimur speculatio secundum ra
tionem agit: ut ipsa etiam imaginatio in ea secundum ra
tionem disponi et ordinari videatur. Nam in prima
quidem cogitatio: quo eam ducit admiratio solas
sequitur imaginationem. In hac autem ipsa imagi
natio format: disponitur: et moderatur per ratio
nem. Dum enim quis rerum visibilium rationem tacita
investigatio querit: non solum eas sibi sub alio
ordine proponit: quod eas per sensum inuenit: ve
runt etiam sub alia sepe forma depingit. Eo enim
citerius inuenit rationem: cur ita fieri vel ordinari
debuissent: quo videt mala que sequerentur si
aliter essent. Sicut enim in primo imaginatione per
se cogitationem trahit: sic in ista ratio imagina
tionem circumducit atque disponit. Idcirco autem
utraque in imaginatione consistere dicitur: quod circa
illa quidem utraque per intentionem vel investigati
onem occupatur: que quoties volumus per imagi

Liber II

Ca. XII.

nationē representamus. Quotiēscūq; em̄ ant/
mus in hac gemina speculatiōe p̄ diuersa spe/
ctacula rapit̄: semp̄ speculātis obtuit̄ p̄ inten/
tionis sue p̄positū vel studium in imaginati/
one defigitur.

De tertio contemplationis gene/
re: Ca. XII.

¶ Hinc vero de tertio cōtemplationis
n genere videamus. Ad hoc itaq; gen^o
p̄tinet: quotiēs p̄ rerū visibiliū simi/
litudinē rerū inuisibiliū qualitātē dephēdi/
mus: quotiēs p̄ visibilia mūdi inuisibilia dei
cognoscimus: ut cōstet qd̄ scriptū reperitur:
q; inuisibilia dei a creatura mūdi p̄ ea que fa/
cta sunt intellecta cōspiciunt̄. Recte autē hec
cōtemplatio: que vt ad inuisibilia ascēdat: ba/
culo se corporee similitudinis sustētat: ⁊ q̄da; (vt ita dicā) corporaliū p̄prietatū scala se ad
alta subleuat. Recte inquā hec p̄tēplatio per
coronā arce designat̄: que ab inferiori quide;
parte ligno affigitur: sed a parte sup̄iori ligni
mensurā sup̄gredit̄. Corona itaq; sup̄iora ar/
ce ambit: ⁊ ex parte infra lignuz descendit: ex
parte tñ maiori mensurā ligni transcēdit. Sic
nimirū: sic ista speculatio vsq; ad indagādas
rerū corporeaz p̄prietates sponte se inclināt:

Richardus de arca mystica.

vt habeat vnde ex istis ad illa similitudinem
trahat. Verūtamenē se latius expandēs inferio
rum angustias intra se includit: nec his contē
ta que ex similitudine colligit: sed alia ex alijs
argumētando cōiūtiens: et ratiocinando collī
gens: cōsequentiuū executione omnē corpore
am similitudinē lōge post se relinquit: et arce
nostre suprema alta cōsideratione trāscendit.
In hunc itaq; modum arce corona innititur:
dū in altū erigitur: quia cōtemplantis anim⁹
ad inuisibilia cōprehendenda ex rerū visibi
liū similitudine nō parū adiuuat. Tunc autē
corona supra arcam se expandit latius: et eri
git altius: quādo subtilis cōtemplator mani
feste cōprehēdit bona inuisibilia visibilibus:
et multitudine ampliora: et dignitate excellen
tiora. Longe em̄ copiosior est bonorū inuisibi
lium magnitudo: q̄ vt eam rēpresentare possit
corporalium similitudinū tanta multitudo.
Habent autē corporea omnia ad inuisibilia
bona similitudinē aliquā: sed alia infimā quā
dam: et valde longinquā et pene extraneam:
alia autem viciniorē et manifestiorē: et quan
to ppinquiorē tanto euidentiorē: et sup bec
alia valde ppinquam et cognatā (vt sic dicas)
et penitus expressam: intantū vt videant inui
sibilibus iam nō appropinquare: sed inberere

Liber II

Ca. XIII.

z inferi potius q̄ accedere. Ab ipsis ḡ que ad illa vicini⁹ ascēdūt: z que inuisibiliū imaginē euidentiorē gerūt: debem⁹ vtiq̄ similitudinē trahere: vt ad ea que p̄ experiētiā nō nouim⁹: p̄ ea q̄ cognouim⁹ intelligētia nra possit ascēdere. Hinc est q̄ corona arce nō vsq̄ ad eius inferiora descendit: que tamē se ei in eius superioribus cōiungit.

Quō in hoc p̄tēplatois genere hō incipiat esse spiritualis: Ca. XIII.

In hoc primo statu docet homo esse animalis: z discit effici spiritualis: eo q̄ tūc incipiat spūalia spūalib⁹ cōpare: et reformari in nouitate sensus sui: satagēs q̄ tidie magis: magisq̄ sapere que sursum sunt: nō que super terrā. Magnus vtiq̄ labor consueti deserere: z inolitariū cognitionū vel cogitationū infūna in imo relinquere: z alta per scrutatōe de terrenis ad celestia euolare. Hic primo illa que docet hominē scientiam dei sapientia: lux illa que illuminat omnē homines venientem in hunc mundum incipit se ingerere: et lucis sue radios nunc mētis oculis infundere: nūc subtrahēdo itez abscondere. Crebro itaq̄ animū lustrat: et nūc ad alta euolat: z itez ad ima deponit: z sibi relinquit: s̄ iterū

Richardus de arca mystica.

Inopinate redit: et ubi non sperabat occurrit: et se hilarē ostendit. Incipit hic demū quoddā mire visionis preludiū: ante intuētis aspectū formare: et sicut aquila puocans ad volandū pullos suos: assiduo reuolutionū suarū euolatu: et reuolatu seipsam in diuersa rapere: et cōtemplantis animū ad volandi desideriū primo icitare: et quā ad plenū volatū pfecte informare. Hic primū animus antiquā dignitatē recuperat: et ingenitū pprie libertatis honorē sibi vendicat. Quid em̄ spiritui rationali tam alienū: quid indigne seruituti taz obnoxium: quā ut illa creatura que vere spūalis est spūalia ignoret: et que ad inuisibilia et summa bona facta est: in inuisibiliū contēplationē: nec saltē assurgere quāto min⁹ stare valeat: Hinc (ut arbitror) satis apparet hmōi speculatiōis familiaris assiduitas: et assidua familiaritas: que tertiū locum tenet: quā recte per coronam designatur: quā cōuenienter corona nominat: p quā victor animus coronat. Hanc itaq; spūritualis scientie coronā accepit: quisq; ab huius exilij erūnis: ad inuisibiliū gaudiorum libertatē mentis cōtemplatione trāsire potuit: ubi tandē spirit⁹ ille rationalis: qui diu sederat in tenebris: et in ymbra mortis: victus in mēdicitate et ferro: discussis tandē tenebris ig

norantie: diruptis catenis concupiscētie: in ei⁹
 sane virtute: que educit vinctos in fortitudine
 cōterens portas ereas: z vectes ferreos con-
 fringens inueterate psuetudinis: z obdurati-
 onis angustias superās: p mediā infinite mul-
 titudinis aciem: infimorū desideriorū et car-
 naliū cogitationū vndiq; occursantiū: z vsq;
 qua; obfistentiū violēter erumpit: z vix tan-
 dem se in sui iuris palaciū recipit: dū se in cele-
 stis habitaculi soliū totum colligit: vt de cete-
 ro cū suis cōmilitonibus: similibusq; trium-
 phatorib⁹ fiducialiter psallere possit: Mostra
cōuersatio in celis est.

**De distinctione eorū que ad hanc
 speculationē ptinent: Ca. XIII.**

Standū autē q; corone nostre nulla
 n mēsurā pscribitur: sed in eo ipso q; co-
 rona nominat: eius mensura ex maio-
 ri parte determinat. Nā coronā nō nomina-
 ret: q; superiora arce ab omni parte nō cinge-
 ret atq; coronaret. Iuxta igitur longitudinez
 vel latitudinē arce coronā extēdi vel distēdi
 oportuit: vt ipaz cingere atq; coronare posset.
 Constat itaq; eā fm dimēsiōnē arce duos cu-
 bitos z semissem in lōgitudine: cubitū autē
 vnū z semissem habere in latitudine. Nō autē

Richardus de arca mystica.

equa ratione eius altitudinē estimare possu-
mus: nec etiā debemus altitudinē arce equa
re. Nequaquē em̄ coronā diceret: si totā arca
vestiret: ec non potius eius solūmodo supre-
ma ornaret. Sicut autē superius iam dixim⁹
propriū huius speculationis est: ab inuisibi-
libus ad inuisibilia similitudinē trahere: et ex
illorum cōsideratione ad istorū cognitionem
pposite similitudinis assignatione ascendere.
Si vna ergo vtrobiq; mensura fuit: si eandē
p̄sus hinc arca: illinc corona: tam longitudi-
nem q̄ latitudinem habuit: quid in his aliud
oportet intelligere: q̄ vt discamus ex illis om-
nibus ad inuisibiliū inuestigationē similitu-
dinum rationum trahere: ex illis omnibus in-
q̄ que diximus ad arce nostre longitudinem
vel latitudinē ptinere. Pertinet autē vt dictus
est ad longitudinē arce in speculatione rerum
p̄sideratio materie: forme et nature. Ad ei⁹ ve-
ro latitudinē operatio tā nature q̄ industrie.
Ex his itaq; omnib⁹ ad inuisibiliū inuestiga-
tionem cōgruas similitudinū rationes erue-
re possumus et debemus: et cū eiusmodi indu-
strie vsum in p̄mptu habuerim⁹: quali oport-
uit: vel decuit arcam nostrā coronā circūdu-
rimus. Dictū est autē ptinere ad arce altitu-
dinē in morū consideratione tam humanā q̄

diuinā institutionē: ita vt itelligētie nostre ar
ca plenū cubitū videat̄ habere ex institutionē
hūana: semissem vero ex institutione diuina.
Sed qd̄ est q̄ dicta corona videat̄ sola sup̄iora
arce tangere: nisi qz̄ cōstat hūana instituta ad
inuisibilia z̄ spiritalia: valde longinquā z̄ oī
no peregrinā similitudinē habere: Quis illa
nesciat inuenta in vsū t̄paliū: nō in typū eter
nozū: Creatoris aut̄ opa quelibet visibilia ad
hoc sunt creata: sic sunt disposita: vt ī p̄sentis
vite vsibus ministrarēt: z̄ futurozū bonozum
ymbzā gererent. Unde fit etiā vt operatio in
dustrie inquantū imitat̄ naturā: intantū se ge
stet inuisibiliū: vel futurozū ymbzā. De cete
ro aut̄ humana instituta tanto ab inuisibiliūz
similitudine pegrina sunt: quanto inuentozes
eoz̄ in illozū institutione nihil tale cogitaue
runt. Quotiens t̄n̄ in istis ad illa aliquid situ
dinis inuenim⁹: videam⁹ ne forte in aliquam
illaz̄ p̄siderationū cadat: quas superi⁹ lōgitu
dini vel latitudini arce assignauim⁹. De diui
nis aut̄ institutis notandū est: q̄ quedā in eis
debemus simplr̄ intelligere: z̄ nihil in eis my
sticū q̄rere. Quedā vero z̄ iuxta l̄re sensū exer
ceri debēt: nihilominus t̄n̄ mysticū aliqd̄ figu
rare habent. Quia ergo in p̄ceptis sublimi
ozib⁹: z̄ ad intelligendū p̄fundiozib⁹ mystica

}

}

no
2.

2
no
2.

Richardus de arca mystica.

Intelligentia requiritur: dimidius ille cubitus qui arce nostre altitudini in diuinis instituti-
onibus ascribitur: quasi in suis superioribus corona auro decoratur. Sed nec in hac quidem parte similitudinis accommodatio: ab illarum quinque supradictarum considerationum proprietate penitus recedit. Unde est quod corona ita se iuxta longitudinem latitudinemque arce distendit: ut ipsam undique ambire possit.

Quod hoc speculationis genus recte in quinque gradus diuiditur: *Ca. XV.*

Ecce itaque tertium contemplationis generis in quinque gradus distinguitur secundum quinque dictos illos considerationum modos: ex quibus inuisibiliu[m] inuestigatione similitudinum ratio queritur vel assignatur. Cum enim similitudo ex aliquo ad aliquid assumitur: secundum eosdem modos vario ordine formatur. Primus itaque modus est: quando similitudo sumitur ex eo vbi ipsum est: vel potius ex eo quod ipsum est. Secundus et tertius similitudinem trahit: ex eo quod in ipso est. Quartus et quintus ex eo quod per ipsum est. Et secundus quidem ex eo quod in ipso est: sed extrinsecus. Tertius vero ex eo quod in ipso est: sed intrinsecus. Quartus vero ex eo quod per ipsum fit: sed proposito voluntatis. Primus ergo huiusce

modi ratiocinationis modus in hac specula-
 tione trahit: ex materie proprietate. Secundus
 ex rei ipsius qualitate extrinseca qd diximus
 formam. Tertius vero ex qualitate intrinseca:
 qd superius diximus naturam. Quartus autem mo-
 dus colligitur ex eo qd in re ipsa: vel ab ipsa fit:
 sicut modum naturalem. Quintus deinde ex eo qd
 agit sicut modum artificialem. Ex proprietate mate-
 rie similitudo trahit cum dicit: Crura illius co-
 lumne marmoree: que fundate sunt super bases
 aureas. Qualitas extrinseca constat in colore:
 et figura. A colore similitudo assignatur: eo qd le-
 gitur: Dilectus meus candidus et rubicundus. A
 figure qualitate similitudo sumitur: ubi mysti-
 ca descriptio sacre scripture qualitas commendatur:
 cum dicit: Aspectus earum et opus earum quasi si sit
 rota in medio rote. Nota qd extrinseca quali-
 tas pertinet ad solum visum: quemadmodum intrin-
 seca qualitas ad quemlibet ceterorum sensuum. Ad
 auditum pertinet illa assignatio similitudinis: ubi
 audis: Et vocem quam audiui tanquam vocem citha-
 redorum citharizantium in citharis suis. Ad odo-
 ratum autem illud respicere videtur: ubi sapientia
 de se ipsa loquitur: Sicut cynamomum et balsamum
 aromatizans odorem dedit: quasi mirra electa
 dedit suavitatem odoris. A delictis gustus simi-
 litudo assumitur: ubi eadem ipsa de semetipsa fa-

materia
 forma
 natura

Richardus de arca mystica.

tetur: Spiritus meus sup mel dulcis: et hereditas mea sup mel et fauim. Delicias tactus redolet: quod alias habemus: Sicut unguentum in capite quod descendit in barbam aaron. Hec de qualitate intrinseca dicta sunt: pro ea videlicet parte qua eam corporei sensus attingere possunt. Naturalis operatio per similitudinis gratia in consideratione adducit: cum a domino prophete voce permittit: Quomodo descendit imber et nix de celo: et illuc ultra non reuertit: sed infundit terram: et inebriat eam: et germinare eam facit: et dat seminem serenti: et panem comedenti: sic erit Verbum meum quod egredietur ore meo. Ab artificiali operatione est illa similitudinis accommodatio: quam audis ab apostolo: Superdificati super fundamentum apostolorum et prophetarum ipso summo angulari lapide christo iesu. Hec tibi de similitudinum ratione in corone nostre fabricatione quemadmodum superius in arce deauratione: quasi quedam doctrine semina studuimus spargere: ut habes unde possis cum volueris copiosam scientie segetem colligere. Nam ut hic locus plene et sufficienter explicari possit: proprium tractatum requirit. Tanto hic locus maiori et diligentiori inquisitioni eget: quanto huic rationationi tota huius speculationis ratio incumbit. Constat autem in hac et in sequenti specula-

tionē maximā: et pene precipuā spiritualiū vī
 rozum consolationē nostris tēporibus inesse.
 nam pauci admodū sunt: qui ad nouissima illa
 duo contemplationū genera possint assur-
 gere. Qui autē hoc plenius perscrutari volu-
 erit: meminerit q̄ iuxta modū arce corona ip-
 sius quattuor latera habuit.

Quā illa que ad hanc speculationē
 pertinent aliter adhuc distingui pos-
 sunt: **Ca. XVI.**

St autē aliud qd̄ in hac corona recte
 e notare possumus: si p̄ illā inuisibiliū
 bonorū plenitudinē intelligere debe-
 mus. Corona siqdē pp̄iatoriū ab omni pte
 ambiēbat: et intra seipsam totum includebat.
 Nā quātum ad cōpositionē arce p̄tinet: nihil
 aliud pp̄iatoriū q̄ eiusdē arce opculū eē in-
 telligi debet: quedā videlicet tabula aurea ex
 auro purissimo: ex integro facta: q̄ ab inferio-
 ri quidē pte ab arce sūmitate excipiebāt: et ab
 omni (sicut iā dictū est) pte corona aurea cin-
 gebāt. Per hec itaq; duo scz coronā et pp̄ia-
 toriū: duo intelligim⁹ gnā p̄tēplationū: vnus
 de inuisibilib⁹ bonis: alterū de inuisibilibus
 substantijs: vt in spiritibus angelicis vel hūa-
 nis. Quid est ergo q̄ corona totum pp̄iato-
 rium intra se includit: nisi q̄ beatitudo iustorū

Richardus de arca mystica.

omne desiderium eorum intra se comprehendit.
Nos quodiam sub egenis huius mundi elementis
vivimus: desideria nostra ultra gaudia nostra
extendimus: quia infinite plura sunt que concupiscimus: quae que in hac vita comprehendere possumus. Beata autem illa superiorum spirituum multitudo desideria sua: ultra gaudiorum suorum plenitudinem non extendit: quae felicitatis suae infinitatem vel imensitatem comprehendere omnino non sufficit: quam beatitudinis suae corona undique cingit: et usquequaque magnitudinis suae sinu includit. Est autem eorum gaudium non solum de contemplatione creatoris: sed etiam in contemplatione eius creaturae. Dum enim deum in omnibus operibus suis mirabilem inveniunt: quid mirum si utique mirando venerantur: et venerando mirantur magnalia eius quae diligunt. Inveniunt utique non solum in creaturis incorporeis: sed in creaturis corporeis: unde mirantur: sed etiam unde earum creatorem digne venerantur. Alia ergo sunt que supra se: alia que vident in se: atque alia que vident sub se. Haec omnia iugiter contemplantur: contemplantes mirantur: mirantes letantur: letantur de divina contemplatione: congratulantur de mutua visione: delectantur in rerum corporalium speculatione. Pars infima corone que sub spiritalium descendit: et ligno affigitur: iocundum illud spectaculum designat: quod

Liber II

Ca. XVI.

habent in inferiorib⁹ creaturis. Media pars
 corone q̄ ppitiatorio iungit: ardētissimū illud
 charitat^{is} desideriu figurat: qd̄ p̄trahūt int̄ se
 de iocūditate mutue visionis. Sup̄ma pars
 corone que supra ppitiatoriu eleuat: ineffabi-
 le illud gaudiū exprimit: qd̄ hauriunt de iugi
 cōtemplatione sui creatoris. Discam⁹ ⁊ nos
 p̄tēplantes mirari: ⁊ mirātes p̄templari: quō
 illi sup̄ne beatitudinis ciues omnia q̄ sub ip̄is
 sunt indefinēter aspiciāt: omniū que ab alto
 vident rationē: ⁊ ordinē cōprehendāt: quō de
 mutua societate insolubiliq; charitate in infi-
 nitū gaudeāt: quō in illā diuine claritatis visi-
 onē insatiabiliter inardescant: ⁊ arcā nostram
 coronauimus. Cogitemus quō egrediunt̄ et
 īgrediunt̄: ⁊ pascua inueniūt: ⁊ arce nostre co-
 ronā iuxta cōgruū sibi modū cōsumauimus.
 Vidēs certe q̄ spiritalia pascua inueniūtur:
 nō solū in interiorib⁹: verū etiā in rebus exte-
 riorib⁹. In reb⁹ corporalib⁹ absq; dubio cor-
 poralia bona inquātū bonis inuisibilib⁹ ⁊ in-
 corporeis similia sunt: spiritalibus nimirū
 spiritalia pascua ministrare possunt. Max si
 nullam oīno bona visibilia ad inuisibilia simi-
 litudinē haberent: ad inuisibiliū inuestigatio-
 nē nullatenus nos adiuuare valerent: nec iam
 p̄staret qd̄ de ipsis legit: Quia inuisibilia dei

Richardus de arca mystica.

pea que facta sunt intellecta cōspiciunt. Item
rum vero si ista ab illis multa dissimilitudine
nō discreparent: pculdubio caduca z transi-
toria: z insufficiētia nō essent. Incōparabili-
ter tamē copiosior est horum ad illa dissimili-
tudo: q̄ similitudo. Infinita siquidē est i ho-
rum cōparatione future plenitudinis super-
minens magnitudo. Unde est q̄ vix arce sup-
ma coronā tangunt: eiusq̄ inferiorib⁹ iungun-
tur: quia horū summa illozū ima tot similitu-
dinū suarū signis nō nisi ex parte loquunt.

Qz in hac speculatioe corporee sili-
tudis manuctioe ytimur: **Ca. XVII**

Ocaut inter scōm ptēplatiōis gen⁹:

h z hoc tertiū: de quo modo loquimur
interesse videt: qz illud (yti superi⁹ di-
ximus) versat in imaginatioe: sed moderatur
fm rationē: istud aut cōstat in ratione: sed se-
quit imaginatioez. In hac em̄ speculatione
p oia q̄ anim⁹ multipl̄ scrutat: inuisibilib⁹ in-
tēdit: z ad illa ap̄hēdēda innitit. In eo itaq̄
hec speculatio in rōne p̄sistit: q̄ illis solis iue-
stigādis insistit: q̄ corpore⁹ sensus oino cape-
nequit. Sed qz hui⁹ speculatiois iuestigatio
ad inuisibiliū cognitionē sine corporaliū sili-
tudinū adutorio nō pducit: imaginatiois ma-
nuctioe in hac pte rō sequi videt: z inq̄si-

tiōis sue cursu: eā q̄si ducē itineris habere cō-
 uincit. Dū em̄ Imaginatio rōni rerū visibiliū
 formas rēp̄sentat: ⁊ ip̄am ex earū dē rerū sili-
 tudine ad inuisibiliū iūestigatiōnē infor-
 mat: quodā mō illuc eā conducit: quo p se ire nesci-
 uit. Nūq̄ em̄ ratio ad inuisibiliū p̄templatio-
 nē assurgeret: nisi ei imaginatio rerū visibiliū
 formas rēp̄sentādo exhiberet. Et̄ ad illā sili-
 tudinē traheret: ⁊ iūestigatiōis sue modū for-
 maret. Et̄ est q̄ ille interior hō noster exterior
 rē hoīem ducē suū vocat: cū dicit: Tu nō hō
 vnanimis: dux me? ⁊ notus me?. Certū nāq̄
 est: qz nisi p corporeū sensū: anim? ad exteriorū
 rē noticiā puenire nō pōt. Verito ḡ exterior
 rē hoīem: hō interior ducē suū dicit: sine cui?
 ministerio: vel poti? magisterio ad visibiliū
 cognitiōnē nō p̄tingit: s̄ nec ad inuisibiliū q̄-
 dē: cū ad illa cognoscēda sine horū noticiā as-
 surgere nō possit. Quotiēs ḡ cognoscēda rē
 rē p corporeū sensū experiētiā cape cogit: to-
 tiens nimirū interior hō n̄ ducē suū seq̄ vide-
 tur: absq̄ dubio sensus carnis sensum cordis
 in cognoscēdis rebus p̄cedit: qz nisi prius sen-
 sibiliā p sensū corporeū anim? caper: oīno nō
 iueniret: qd d̄ eis saltē cogitare potuisset. S;̄
 forte mirū nō est: si sensum cordis sensus cor-
 poris illuc ducat: quo ipse ire potest. Sed illd̄

Richardus de arca mystica.

valde mirabile q̄ illuc eū p̄ducit quo ipse ascēdere nō pōt. Sensus siquidē corpore⁹ incorporea nō capit: ad q̄ tñ sine ei⁹ manu ductiōe ratio nō ascēdit: sicut iam supra mōstrata ratio docuit. Certe et si homo minime peccasset in cognitione rerū sensus exterior interiorē adiuuaret. Nā euam suā in adiutorium accepisse adam quis neget: Aliud est cursus sui comitē habere: et aliud est itinerē sui ducē querere. Nā quō eua vix suum semel p̄tra dei cōsiliū vel p̄ceptū post se traxit: et ad consiliū sui cōsensum inclinauit: p̄uaricationis sue pena infirmatus Adā iam eā sequi necesse habet: et vsq; nunc quotidiano eius magisterio eget. Verūtā mē tūc de adiutoris sui ducatu: non solū nō cōfundit: sed et gloriā: qñ interueniente eius obsequio ad inuisibiliū p̄templationē corporearū similitudinū calle p̄ducit. Homo inquit vnanimis: dux me⁹ et notus me⁹. Quō aut sit interior dux suus vnanimis: vel not⁹: satis (vt arbitror) patet: nec multa expositiōe indiget. Cogita nunc quō motui cordis motus corporis vltro occurrit: et citi⁹ inuenis q̄ vnanimis ei sit. Statim vt anim⁹ vult: mouetur pes: vel manus: ad nutū eius circūfertur oculus: ad eius arbitriū mouetur lingua: mouetur et labia: vel alia queq; corporis mēbra.

Albertus

Quid queso in rerū natura dissimili? q̄ spiritus
 et corpus: Verūtamen vbi obsecro tantam
 tam pfecte cōcordie vnanimitatē inuenimus:
 vt pene imo penitus eodē tēpore sit fieri vel
 le et fieri moueri: velle atq; moueri: Unū solū
 quidē corporis est mēbrū in ea videlicet par
 te qua libido regnat: qđ interioris hoīs impe
 rio nō obtemperat. Cū vero hanc ei? cōtradi
 ctionē ex diuino adiutorio p moderatā afflic
 tionē poterit reprimere: iā deinceps audet eū
 vnanimē dicere: et hominē pacis sue appella
 re: Homo inquit pacis mee. Ecce quō vnani
 mis: sed quō notus: Illud quidē satis cōstat:
 qz q̄cquid ī qualibet pte corpis agit: vbi cūq;
 leditur: vbi cūq; quali delectatione fouetur:
 statim ad animi noticiā puenit: vt eū oīno la
 tere non possit: q̄cūq; afflictio vel delectatio
 sensum corporeū afficit. Et sicut mot? cordis
 absq; contradictione statim exit p motū cor
 poreum: sic omnis sensus corporis absq; mo
 ra intrat in animū. Et sicut in omni actōe sua
 corporalis mot? arbitrio cordis obsequitur:
 sic omnis passio corporalis absq; repulsa ad
 animū ingredit. Et qz vere nulla corporis in
 iuria: vel oblectatio animū lateat: illa tā sub
 ta cōpassionis vel cōgratulationis velocitas
 pbat. Nam sicut vno eodēq; tēpore est mo

Richardus de arca mystica.

ueri velle atq; moueri nolle: sic vno eodemq;
momēto est corpore pati: z corde cōpati: exte-
rius delectari: interi^o cōgratulari. Elige quid
magis mireris: aut corporis ad animū taz ce-
lerem obedientiā: aut animi ad corpus taz fa-
miliarem noticiā. **V**ira obediētia: vbi omne
animi desiderū motus corporis pene preue-
nit. **V**irāda noticie familiaritas: vbi qcquid
corpus sentit animus pene presentit. Et nunc
qdē ille interior noster homo de hac domesti-
ci sui tā familiari noticia habet vnde miretur:
nō tamē vnde gloriatur. Non magna gloria-
tio animi nosse que soleant corpus suum dele-
lectari: vel ledere: sed illud pculdubio magnū
erit: cū iam multis experiētie documētis nos-
se ceperit: qua discretiōe debeat appetitui car-
nis et in necessarijs obtēperare: et in supfluis
cōtrare: ne si nimis foueat suscitet sibi hostes
z nutriat rebellem: vel si nimis affligat peri-
mat ciuem: z opprimat adiutorem. Sane ad
hīmōi noticie perfectionē animus vix p multa
argumēta: vix post multa experimēta pertin-
git: sed ea semel adepta ex illa nimirū non pa-
rum pficit: sine hac nunq; poterit adam ad-
iutorio suo bñ vti. Per hanc docetur exterior
hō noster delicias egypti paulatim fastidire:
tandemq; obliuisci. Assuetusq; nihilominus

Spiritualibus alimentis delectari. Virū hoc
 vel poti⁹ incredibile alicui videbit: s̄ si mihi in-
 de nō credit: vel expto credat. Audiam⁹ illū:
 quē hec experientia docuerat: ⁊ attēdam⁹ qđ
 dicat: Homo inquit pacis mee in quo spera-
 bam: qui edebat panes meos. Et in hoc itez
 loco. Qui simul inecum dulces capiebas ci-
 bos ⁊c. Qui aut̄ sint panes quos interior ho-
 mo noster exteriori apponit: vel quibus eū ci-
 bis reficiat: manifestat scriptura: que dic̄: Fu-
 erunt mihi lachryme mee panes die ac nocte.
 Et alibi de huiusmodi panibus itez ait: Sur-
 gite postq̄s sederitis: qui manducatis panem
 doloris. Huiusmodi panē homo interior ali-
 quando solus comedit: aliquādo vt etiam se-
 cū comedat: domesticū suū vix multa fatiga-
 tione cōpellit. Panē suū spiritus solus come-
 dit: qñ animus quidē de peccatis suis dolet:
 veruntamen lachrymas nulla ratione extor-
 quere valet. Panē doloris pariter comedūt:
 ⁊ cibū vnū quasi vnanimīter sumūt: cū interi-
 or homo pfunde ingemiscit: ⁊ ad eius gemi-
 tum exterior homo vbertim lachrymas fun-
 dit. Prius autē omnis homo cōpungit timo-
 re: postmodū vero cōpungit ex amore. Com-
 pūctio timoris amaritudinē habet: compun-
 ctio amoris dulcedinē habet. Qui igit̄ adhuc

L

no

Richardus de arca mystica.

solo timore cōpungit: cibus quidē spiritalib⁹:
minime tamē dulcib⁹ pascitur. Qui vero iam
ex eternozū gaudiozum desiderio lachrymas
fundit: iste pfecto dulcib⁹ cibus spiritalibusq³
se reficit. Quz ergo ceperit homo ille interior
domesticū suū talib⁹ cibus reficere: pōt de eo
veracit^r psallere: Qui mecū dulces capiebas
cibos. Talibus ergo studijs quāto vterq³ hō
amplius ad puritatē pficiūt: tāto vtiq³ alacri
us currunt: Quz vero post tante cōcordie pfe
ctionē carnis z spiritus: eozū pacē malignoz
spirituū infestatio pturbet: ex eo q³ subiungit
tur intelligenti liquide apparet. Quid est eniz
q³ ille qui fm deuz creatus est homo interior
de homine pacis sue: de homine vnanimi plā
git: z mox nō in illum: sed in alios maledictio
nis iaculū intorsit: nisi q³ in illos p increpatio
nem seuit: quozū seuitia pacis sue quietē am
sit. Tu vero inquit homo vnanimis: dux me
us z notus me⁹. Qui simul mecū dulces capi
ebas cibos in domo dei ambulauim⁹ cū con
sensu. Est subiungit statim: Veniat mors sup
illos. Nō dicit sup te: sed sup illos. De illis er
go se vindicat: quozū fraude pacis sue confor
tem amiserat. Sepe em̄ spiritus maligni: spi
ritui pacis inuidētes: dū carnē subita: z vehe
menti tēptatione fatigant: spiritū pacis ptur/

Liber II

Ca. XVIII.

bant: z reddunt ei de vnanimi hostē: de duce
 seductorē: z efficiunt de noto ignotus: de do-
 mestico inimicū. Sed ecce dū vnum scriptu-
 re locū plenius pscrutari volumus: circūiacē-
 tia plustrare cōpuli sumus. Nā dū d̄ exte-
 ris hominis ducatu dicere aliquid ratiōis or-
 do expostulauerit: obscuritas circūadiacen-
 tiū verborū expositionē nostram paulo lati⁹
 nos extendere coegit.

Quomō hoc cōtemplationis ge-
 nus consistat in ratione fm imagina-
 tionem: Ca. XVIII.

Enc vero ad id redeamus vnde di-
 n gressi sumus: quō scz p rerum visibī-
 liū imaginationē adiuiemur ad re-
 rum inuisibiliū inuestigationē. In eo em̄ exte-
 rior homo inuestigationis sue cursu interiorē
 adiuuat: quo ei inuisibiliū imaginationē p re-
 rum visibiliū formas rēp̄sentat. Et dū ducatus
 sui officiū explet: illuc istum similitudinū
 calle pducit: quo ille intrare nō audet. Sic se-
 pe famuli dños suos in via vsqz ad regias fo-
 res p̄eunt: z tainē istis intro vsqz ad interiora
 palaciū p̄perantib⁹: illi exterius subsistūt. Pa-
 tet ergo (vt arbitror) qd̄ superi⁹ iam dixim⁹:
 quomō hoc cōtemplationis gen⁹ esse quides

Richardus de arca mystica:

In ratione: et secundum imaginationem intelligere debemus: quia et inuisibilia sunt que mente conspicimus: et tamen ex rerum visibilium similitudine illa nobis formamus. Quid enim dicimus rerum visibilium formas: nisi quandam quasi rerum inuisibilium picturam: Sic modo aliquis qui nunquam leonem vidisse se dicat: quem videre desiderat: si ei leonis imago in pictura aliqua convenienter expressa ostenditur: profecto quale eum cogitare debeat ex eo quod videt statim admonetur. Denique secundum lineamenta que superficietentur expressa desiderat solida membra: et vivum animal sibi in mente format. Cogita nunc quantum sit inter illud quod videt exterius: et inter hoc quod in sua cogitatione sibi fingit interius. Sic sane in hoc contemplationis genere longe a se distant: et inuisibiliaque in mente versamus: et ea que per imaginationem cernimus: et tamen ad illa exprimenda ex istis similitudinem trahimus. Reddidimus quomodo potuimus rationem: cur hoc genus contemplationis videatur esse in ratione: et secundum imaginationem.

Quomodo ad promissionem vel operationem Dei pertineat: quicquid radius contemplationis plustrat: Ca. XIX.

p Ostulat rationis ordo de circulis et vectibus hoc loco aliqua vel brevis

dicere vt idem ordo seruetur in expositione
 quē auctor seruare voluit in descriptiōe. Pri
 mo itaq; p̄siderandū est que sint latera arce:
 vt p̄sequēter possim⁹ agnoscere q̄s q̄ in latere
 circulos debeam⁹ ponere. Per arcā gratiam
 p̄tēplationis accipiū⁹: vt̄i sup̄i⁹ iā diximus.
 Quia igit̄ radius p̄tēplationis ab alto radiat:
 ⁊ se in oēm partē p̄ subleuate mētis capacita
 te dilatat: oīa que sub p̄tēplatiōe cadere p̄nt:
 ad hāc se arcā p̄tinere euidēter se oñdūt. Alia
 vero p̄sideratio est: q̄ attendim⁹: eorū q̄ q̄tidie
 fiūt: alia iusta: alia esse iusta: ⁊ lōge alia p̄side
 ratio: illa q̄ p̄spiciū⁹ vsib⁹ hūanis: alia eē cō
 moda: alia vero incōmoda. Erigūt ḡ in arca
 n̄ra parietes duos sibi inuicē ediuerso opposi
 tos: hīnc vnū eq̄tas: illīnc alterū inīq̄tas. Du
 os vero alios parietes e regiōe se inuicē respi
 ciētes efficiūt nūhilomin⁹ hīc vnū p̄speritas:
 illīnc alterū aduersitas. Illud aut̄ valde admī
 randū: ⁊ multa admiratōe dignū: quō vel vo
 luntas bona: vel q̄liter volūtas mala: deo oīa
 moderāte ⁊ iuste disponēte: hīnc mō aduersi
 tate repellit̄: mō illic p̄speritate religat̄: ne h̄
 vel illa in infinitū excrescat: ⁊ diuine dispositi
 onis modū excedat. Cogita nūc quēadmodū
 in arca n̄ra parietes se i lōgū extēdētes: ⁊ lōgi
 tudinē arce metiētes: duo aliū parietes p̄ trās

Richardus de arca mystica.

uersū occurrētes hinc inde p̄cidāt: ⁊ ad certā
mēsuram restringant. Iuxta hanc utiq; silitu
dinē diuina dispensatio diuersis volūtātibus
nunc ad votū famulatur: vt inueniāt quomō
se extendāt: mō eis aduersat: ne destinationis
p̄finite moduz excedant. Ne em̄ p̄fluamus
(vt iā diximus) hinc religamur vinculo cupi
ditatis: illinc obstruimur repagulo necessita
tis. Multa em̄ sepe dimittimus ne amittam⁹
qd̄ diligimus; multa nihilominus ne incurra
mus qd̄ odimus. Vbi ergo aduersitas atq; p̄
ueritas se inuicē collidunt: quodāmodo in ar
ca nostra angulū efficiunt. Vbi vero p̄sperī
tas atq; aduersitas inuicē occurrūt: alter an
gulum cōponunt. Occursio vero equitatis ⁊
p̄speritatis tertiū angulū constituit. Collisio
autē equitatis ⁊ aduersitatis quartū coniun
git. Ad primū angulū corripuntur malī: ad q̄r
tum corriguntur bonī. Itē ad secundū desti
tuuntur malī: ad tertiū p̄teguntur bonī. Per ad
uersitatē siquidē reprobi corripuntur: nō autē
corriguntur: si em̄ seipsos corrigerēt utiq; re
probi nō essent. S; p̄ aduersitatē bonī a ma
lis suis corriguntur: seu etiā ad meliora p̄mouē
tur. Itē p̄ p̄speritatē malī in seipsis resoluūt:
⁊ a deo destituuntur: bonī autē per p̄spera ⁊ ad
bona fouentur: ⁊ a malis p̄teguntur. Itē prim⁹

angulus est ad correptionē: secūdus ad desti-
 tutionē: tertius ad p̄tectionē: quartus ad cor-
 rectionē. Patet autē q̄ illi parietes p̄ moysen
 latera arce dicunt: qui longitudinē arce meti-
 untur. Horū duorum q̄ ceterorū parietū: si-
 cut in arce cōpositione est quātitas maior: sic
 in rerū significatione z veritatis p̄tēplatione
 est eorū dignitas sublimior. Quis em̄ nesciat
 q̄ sit incōparabiliter maior illa que est iusti z
 iniusti: q̄ illa discretio que est cōmodi z incō-
 modi: Prima autē p̄tinet ad parietes: qui me-
 tiuntur arce longitudinē. Nam illa que est cō-
 modi et incōmodi: p̄tinet ad illos parietes q̄
 metiunt arce latitudinē. Ad duo itaq̄ latera
 arce: p̄tinet q̄rūlibet cōsideratio: scz que fiunt
 iuste: seu etiā iuste. Que vero iuste fiūt: quis
 ignorat fieri dei operatiōe: q̄ iniuste fiunt: so-
 la eius fieri p̄missione.

Quomō sapientia dei cum sit sim-
 plex z vna diuersis considerationib⁹
 in contemplationē adducit: z modo
 scientia: mō p̄scia: mō dispositio: mō
 p̄destinatio nominat: Ca. XX.

Uia ergo iam que sint latera arce ha-
 bemus: quia eiusdē angulos quattu-
 or iam expositione tenem⁹: queram⁹

Richardus de arca mystica.

adhuc qui sint illi quattuor annuli aurei: qui
tubentur singuli in singulis angulis poni. De
auro satis constat: q̄ cetera omnia metalla cla-
ritatis sue magnitudine superat: sed diuina sa-
pientia quid clarius: quid lucidius: cui etiam
nihil cōparabile inuenimus: De hoc auro q̄
si ad diuersas opationes materias sumimus:
quādo illam que in se simplex ⁊ vna est diuer-
so modo cōsideram⁹. Dei quidē sapiētia cuz
sit (vt dictū est) simplex: ⁊ vna: mō p̄scientia
dicif: mō scientia nominat: nūc eam p̄destina-
tionē dicimus: nunc dispositionez vocamus.
Sic res vna a nobis diuerso mō distinguit:
vt a nostra exiguitate qualicūq; mō distincta
vel ex parte capiat. Sciētia est qua oīa cog-
noscit: p̄scientia qua ab eterno oīa p̄uidit: pre-
destinatio qua ab eterno oēs siue ad mortē si-
ue ad vitā p̄ordinauit: dispositio qua omnia
vbicq; incessanter disponendo nihil inordina-
tū reliquit. Hos nostre p̄siderationis modos
quasi in circulos flectim⁹: qñ in omni diuine
sapiētie ordinatiōe initiū cū fine cōcordare vi-
demus. Nunq̄ em̄ diuina p̄scientia in sua p̄ui-
dentia fallit: nunq̄ diuina p̄destinatio in suo
pposito decipit: nūq̄ eius scientia in suo iudi-
cio errat: nunq̄ eius dispositio in suo cōsilio
nutat. Dum em̄ circulus in semetipsū ab om-

ni parte inflectit: in ipso pculdubio sicut nec
 initiu; sit: nec finis inuenit. Illa itaq; nihilo/
 minus cōsideratio ad hos circulos ptinet: q̄
 in omni diuine cōphensionis p̄tēplatiōe ini/
 tiū: finē: vel mediū mens n̄ra inuestigare non
 valet. **H**orū circuloꝝ ambit⁹ ab omni pte ad
 vnū mediū punctū eq̄liter circūferē: qz om̄is
 diuina examinatio nusq; in vna re q̄ i alia ab
 vni⁹ z simplicis veritatis definitiōe longius
 euagat. **H**i circuli in seip̄is oīa cōphendunt:
 z suo in sinu vniuersa pcludūt. **H**i sūt hi q̄ttu/
 or (vt arbitroz) circuli: q̄ p moysen: p quattu/
 or arce angulos iubent ordinari.

Q diuina sapientia fm diuersos
 contemplationis modos: in quibus/
 dam videatur mirabilior: in quibus/
 dam iocundior: **Ca. XXI.**

Orū aut circuloꝝ duo sedez hnt in la/
 b tere vno: duo reliq; i latere alio. Sin/
 guli itaq; certū locū deputāt: q̄uis ad
 toti⁹ arce euectionē oēs pariter coopenē. **I**bi
 em̄ qlibz hmōi circuloꝝ sedē h̄re dz: q̄ q̄sq; in
 loco p̄ ceteris mirabilior seu iocūdior n̄re p̄si/
 deratōi apparet. **N**ā ab eo q̄sq; loco se ampli⁹
 elōgat: vbi p̄tēplantis admiratiōez min⁹ exci/
 tat: vbi i admirātis aīo minorē locūditatē ge

Richardus de arca mystica.

nerat. Accipiunt ḡ sedes duo in latere vno: et duo inde in latere alio. Superi⁹ aut dictum ē quō ad latus vnū ptineant que fiunt dei pmissiōe: vel quō eque ad latus aliud ptinere videant^r que fiunt dei opatiōe. Ordinent^r itaq³ in pmissiōis latere circulus p̄scientie: ⁊ circulus scientie. Similiter in latere diuine operationis circulus p̄destinationis: ⁊ circulus dispositionis. Vis aut scire q̄ recte: q̄ ordinate circuli qui dicunt^r sciētie: vel p̄scientie illis maxime p̄sident: que fiūt dei pmissiōe. Cogita ergo si potes quāta admiratione dignū sit: q̄ hec oīa potuit p̄scire ab eterno: quoz est tam innumera multitudo: ⁊ tam multiplex variatio. Sed hec eius p̄scientia cū sit in vtrisq³ mirabilis: mirabilior tamē apparet in rebus malis: q̄ in reb⁹ bonis. Que em̄ mala sunt: qz iniuste fiūt: sola vtriq³ fieri eius pmissiōe scim⁹: nūq³ autē ei⁹ operatione. Cogita ergo si potes quāta admiratione dignū sit: q̄ illa etiam p̄scire potuit: que aliene voluntati reliquit: et volūtati qdē que nōdū fuerat: ⁊ quā nūq³ factur⁹ erat. Voluntatē em̄ malā nunq³ facit: q̄uis eam esse pmittat. Certe min⁹ miramur ea ipsum posse ab eterno p̄scire: que ab ipso erant faciēda: q̄uis sint taz multa ⁊ pene infinita: q̄ ea que posuit sub potestate aliena: et

Libeꝛ II Ca. XXI.

volūtatī pꝛaria. Quid autē de eiꝰ scientia di-
 cturi sumꝰ: q̄ omniū que sunt: qualitatē: mo-
 dum: ordinē: locū: z numerū: sub vno simpli-
 cis visionis radio cōprehēdere scimus: **O** ve-
 re miranda: o vere stupenda. Si autē queris
 vbi mirabilior nostre cōsiderationi appareat:
 que vere vbiqꝰ est mirabilis: quis eā nō vide-
 at mirabiliorē videri in rebꝰ occultis: q̄ in re-
 bus manifestis: Quale queso est occulta ho-
 minū: secreta videlicet cogitationēz: affectio-
 nū: voluntatū z intentionū indefinēter aspice-
 re: z quēlibet cordis motū ante diuine sciētie
 pꝛspectū nō posse latere: Quotiēs em̄ bonas
 hominū cogitationes z volūtates attēdit: qd
 in his omnibꝰ in cordiū archano aliud aspicit
 q̄ quod ibidē ipsemet reposuit: Bonos siqꝰ
 dem cordiū motus quoslibet absqꝰ cōtradī-
 ctione ipse operat: ipsiqꝰ cooperat. Illud ve-
 ro pꝛe omnibus mirū qꝰ nihil omniū ignora-
 re valeat: eorū etiā que cordibꝰ humanis ipse
 nō inspirat. **H**ec est illa in diuine scientie pꝛspi-
 cacia: vere sūma z singularis admiratio: qꝰ ni-
 hil eā oīno latere possit in cordiū maloz: tam
 pꝛfunda: z tam tenebrosa abyssō. **E**cce vbi pꝛ-
 uidentie z scientie circuli in pꝛmissionis latere
 sedē accipiunt: vbi vti apta ratio pꝛdocuit no-
 stre cōsiderationi mirabiliores occurrūt. **C**e

Richardus de arca mystica.

teros aut̄ predestinationis videlicet ⁊ dispositionis diuine circulos latus aliud habere debet: ⁊ cur hoc sit: multa (vt arbitror) expositione non indiget. Et em̄ taceamus eos in hac parte apparere mirabiliores: quis eos neget in his que electorum saluti militant: que sola ad hoc latus spectant apparere iocundiores. **D**iuine siquidē p̄destinationis ⁊ dispositiōis rationē: in saluandorū reparatione: p̄motiōne: glorificatione: q̄ in malorum iusta reprobatione: deiectione: dānatione carnis amplectimur: iocūdius veneramur: honorificentius magnificamus. Ita em̄ predestinatio specialiter ⁊ p̄prie ad hoc latus p̄tinere videt̄: vt pene de sola p̄ordinatione ad vitam dici soleat: ⁊ ad aliā partē nō nisi abusiue ⁊ improp̄e referat̄. Diuina vero dispositio q̄uis ad vtralibz p̄tineat: eo q̄ nusq̄ aliqd̄ iordinatū reliquat: soli t̄n̄ electorū saluti oīs ordinatio militat. Ecce iam diximus q̄s in quo latere circulos ordinare debeamus.

In qua speculatione diuina prescientia vel scientia appareat mirabilior: **Ca. XXII.**

f Orte adhuc hic aīm pulsat: in q̄ q̄sq̄ angulo poni debeat. Attēde ne forte

quadā supeminētie singularitate speciali^o p/ tineat circulus p̄scientie ad angulū primū: cir- culus scientie ad angulū secūdū: circulus p̄de- stinationis ad angulū tertiu: circulus disposi- tionis ad angulū quartū. Collisionē aduersi- tatis z iniquitatis primū angulū facere: superi^o iā diximus: z ad malorū correptionē: nō autē correctionē p̄tinere docuimus. Si ḡ ad dei p̄- scientiā respicias: quid qđ in ipsa mireris am- plius inuenies: Quid queso reprobos: p̄ ad- uersantiū malorū flagella corripit: si eos a su- is malis nūq̄ velle resipiscere p̄noscit: Quid eis quasi prauitatis verbera adhibet: prece- ptis cohibet: minis terret: quos eternis malis addictos esse preuidet: Si ergo in diuina p̄- scientiā qđ ampli^o mireris nō inuenis: nō est cur eam huic angulo artius inherere mireris: Item superius monstratū est occursionē p̄- speritatis z p̄uersitatis: scđm angulum face- re: z eū ad malorū destitutionē z delectionē maxie p̄tinere. Nūc q̄so ad diuine scie cōside- rationē intelligētie oculos reflecte: diligēt^o ob- secro ituere: mirare: obstupesce. Stupēdum valde quō mala hoīm de^o idesinēter aspicit: q̄ tñ detestat z odit. Nūqd q̄so n̄ p̄t dei oīpo- tētia tot z tāta mala cohibere: q̄ ipsius sapia nūq̄ p̄t ignorare: q̄ oīp̄s bonitas: nūq̄ p̄s

Richardus de arca mystica.

amare: Ad hmoi admirationis cumulū illud accedit: q̄ malis etiā bona tēporalia tribuit: p̄ que quodāmodo in eis ea mala multiplicare videt̄: que p̄ omnib⁹ ⁊ sup̄ omnia detestatur. Nā p̄ bona tēporalia (vt superi⁹ dictum est) mali in seip̄is resoluūtur: ⁊ a deo destituunt̄. Nūquid nā illa diuine scientie p̄spicacia quō mali suis donis abutātur nō cōsiderat: an forte quid quo animo gerant ignorat: sed q̄s hec dicere audeat: Attēde ergo q̄ sit difficile hui⁹ p̄plexionis inuolutū: digna admiratione venerari: ⁊ inuenies q̄ iuste hui⁹ diuine scientie circulus huic angulo debeat vicinū iungi: firmit̄ aprari.

In qua speculatiōe diuina p̄destinatio appareat iocūdio: Ca. XXIII.

¶ Tertius itē angulus vti sup̄ius habet ex occurrence p̄bitatis ⁊ p̄speritatis cōiungit̄: ⁊ ad bonorū cōsolationem ⁊ p̄tectionē p̄tinere cōprobat̄. Hinc nunc q̄so ab hoc angulo: ad oppositū ei āgulū respice: ⁊ nunc hunc: nūc illū diligenter attēde: vt positionis rationē quā queris possis citius inuenire: p̄spicaci⁹ penetrare. In hoc angulo boni hui⁹ mūdi p̄sper̄ fouent̄: in illo mali mūdana aduersitate flagellant̄. Attēde diligentius: examina frequent⁹ dei pietatē: illinc ei⁹

seueritatē: pietatē in bonis: seueritatez in ma-
 lis. Quē seuerū esse putamus: quod illis nec in pre-
 senti parcat: quod tēporalē vitam sine pena tran-
 sire non pmittit: quos eternis penis addixit.
 Illud autē quod pium erit: quod bonos quidē quā-
 tum eis expedit: bonis tēporalib⁹ fouere non
 desistit: quos tñ ad vera z ad eterna bona p-
 ordinauit. Discute si potes: quale quod magnū:
 quod pium possit esse: gratuito quidez istos illis
 reiectis ad eterna bona pdestinare: z tñ tēpo-
 ralīa bona ad vsum imo ad vtilitatē nō nega-
 re: Quid hac cōsideratione dulcius: quid in
 dei pdestinatione iocūdius inueniri poterit.
 Recte ergo in eo angulo diuina pdestinatio
 describitur: vbi temporalis p̄speritas electis
 ad vtilitatē famulatur. Recte aureus iste cir-
 culus fixā illic sedem tenet: vbi quāto clarior
 tanto nimirū iocūdior apparet.

In qua rerum speculatione sole-
 at diuina dispositio iocundior appa-
 rere: Ca. XXIII.

Et vt ad quartū tandē angulum veni-
 e amus: illum longe superi⁹ esse expo-
 sumus: vbi aduersitas ex aduerso oc-
 currens p̄bitatē exercet. Nam ipse (vti ibi di-
 ctum est) ad bonorū correctionē p̄tinet.

Richardus de arca mystica.

qz nec boni quidē hanc vitā sine macula ptrā
seunt: z semp quantūuis pfecti quo crescendo
p̄ficere possint inueniūt. Habēt ex hoc angu
lo vnde purgentur: habent pariter vbi exerce
antur. Hinc angulo circulozū nostrorum vlti
mus familiarius p̄sider: qz alias quo sedē sin
gularē accipiat nō habet. Hinc iterū si hunc
angulū cū ei opposito angulo conferimus ra
tionē quā querimus citi⁹ inuentem⁹. In illo
mali p̄sperant: in isto boni flagellantur. Ibi
mali ex bonis qui accipiūt gratiā dñi ampli⁹
tepescunt. Unde in ei⁹ amore acrius ignesce
re debuerunt. Hinc ecōtra in bonis disponē
te deo id agitur: vt vnde in eis extinguendus
videbat: inde in eis amoris ardor acrius inflā
metur. Quāto em̄ mundi malis acerbius vz
gentur: quāto grauiorib⁹ flagellis atterūtur:
tanto ad dei amorē vehemētius accendunt.
Mirare obsecro: mirare z vehemēter obstu
pesce: vel quō ī malis amor dei deficiat ex be
neficio: vel qualiter in bonis diuina dilectio
crescat ex flagello. Absqz dubio plus in laurē
tio amor dei cōuoluit ex incēdio: q̄ in nerone
ex imperio. Immo in laurētio incādūit amor
domini p̄ incendiū: in nerone penitus defecit
p̄ concessē potestatis imperiū. Et q̄ adhuc est
maius: z multo mirabili⁹: plus fortasse ī mar

Liber II Ca. XXIII.

tyre amoris flamma cōualuit: ex tam acerba
 pena: q̄ potuisset ex qualibet ⁊ quātalibet tē
 porali gloria. Vide queso tale consiliū: tam
 mirandū artificū: Vides quomō ille summ⁹
 artifex peritiā sue artis ostendit: qui in electis
 suis cōtraria ex contrarijs gignit: fouet et nu
 trit. Iuuat ⁊ hunc angulū adhuc: et cum illis
 cōferre: ⁊ diuine dispositionis ordinē ex eorū
 cōparatione cōmendare. In primo angulo
 (vt dictū est) mali puniūtur nec purgant. In
 isto boni flagellantur et corrigūtur. Quid q̄
 so est q̄ easdem culpas eadem flagella in his
 corrigunt: in illis penitus corrigere non pos
 sunt: Immo simul per omnia corruptele ru
 biginem per vaporem temporalis flamma
 in electis ad plenum excoquit: q̄ in reprobis
 tot tormentorum tanta acerbitas: ⁊ illud ge
 henne crudele incendiū in eternum excoque
 re non sufficit. Cur queso dissimilem effectus
 habet: non dissimilis causa: nisi q̄ diuine dis
 positionis ratio: cum sit vtrobicq̄ mira: in re
 probis apparet iustior q̄ pia: In electis vero
 pia potius q̄ seuera. Ecce cōtulimus iam q̄r
 tum hunc (de quo loquimur) angulū primo
 cū secūdo: scdo cū primo: tertio nūc cōparet̄
 cū tertio. In tertio itaq̄ angulo boni bñficiū

Richardus de arca mystica.

ad cōsolationē accipiunt. In quarto (de quo
z modo agimus) flagellis fatigari se sentiunt.
In illo fouent: in isto exercent. In illo suauiter
pausant: in isto fortiter pugnant. In illo a
rege suo quasi militaturi donatiua p̄cipiunt:
in isto pugnādo victoriā: z in vincendo eter-
ne retributiōis palmā acquirūt. In illo itaq̄
angulo ex accepto diuino beneficio id in eis
agitur: vt dei sint fidei debitores: in hoc autē
angulo ex patientie z fortitudinis sue merito
id in eis efficiē: vt dei fiant (si dici fas est) iusti
exactores. De reliquo (inquit ap̄lus) reposi-
ta ē mihi corona iusticie: quā reddet mihi do-
minus in illū diē iustus iudex. Reddet aut: nō
dabit: z iudex iustus: non pius. Sed vt fieret
postmodū tantī premiū iustus debitor: spon-
te prius factus est talis meriti gratuit⁹ largi-
tor. Logita ergo quale sit deum cum magno
quodā quasi studio excogitare: cū multo q̄si
exercitio satagere: cū miro quodam artificio
quādoq̄ in electis p̄ficere: vt fiāt ex eis iusti:
ex seruis liberi: ex miseris debitoribus meri-
tis diuites: z regni celestis heredes. Hec est
(vt arbitror) sufficiēs ratio: cur diuine dispo-
sitionis circulus ille aureus singulariter pre-
spondeat huic angulo: vbi p̄ modicorū laborum
certamina subleuat hominē ad p̄mia eterna.

Liber II

Ca. XXV.

Hoc est illud in quo huius circulus aureus resplendet amplius: rutilat darius. Hoc est in quo in quo diuina dispositio in tribulatione gaudentibus: et sibi in contumelijs placetibus apparet gloriofior atque iocundior. Ex his itaque que de angulis siue de lateribus arce iam diximus satis (vt arbitror) euidenter ostendimus: quomodo in latere vno circuli prescientie et scientie apparent mirabiliores: vel quomodo in latere alio circulo predestinationis et dispositionis appareant iocundiores.

Quod contemplationis nostre spectaculum sepe comitari debeat: magna admiratio: et ingens exultatio: Ca. XXV.

Uto quia iam laboriosum non erit inuenire cuiusmodi vectes: huiusmodi circuli debeant habere: vel que: in quo latere debeamus ponere. In his siquidem que magis miranda sunt opus est nimirum magna admiratio. In illis autem que iocundiora videntur: vtile erit magna exultatio. Sit ergo nostra magna admiratio: sit vehemens nostra exultatio: et quales exigit diuinorum operum contemplatio. Sit utraque magna: sit utraque fortis: sint ambe robuste in modum vectis: et que sufficere possint ad vectiones tanti oneris. *Facia*

Richardus de arca mystica:

mus ergo de vtraq; vectē ligneū: nō baculus
arundineū. Debet autē non de quolibet ligno
fieri: sed de sethim ligno: videlicet forti: et īcor-
ruptibili: vt sint p fortitudinē inflexibiles: et p
longanimitatē īcorruptibiles. Boni sane hu-
iusmodi vectes ambo: magna scz et diuturna
admīratio: ingens et pseuerās exultatio. Ut
autē formā habeant ad modum vectis: et pos-
sint vectiuz explere officium: sit vtraq; robu-
sta: sit et vtraq; deaurata. Fīāt ergo de robo-
re pstantie: dirigantur ad normā iusticie: ope-
riantur ambe d auro sapientie: vt sint ambe et
p fortitudinē valide: et per equitatē directe: et
p discretionē splendide. Multū et per omnez
modum placet in his vectib⁹ hmōi deaura-
tio: quia multū in omnib⁹ valet prudens: et p-
uida discretio. Sit q̄ discreta admīratio nra:
vt nihil in dei p̄scientia: nihil in ipsi⁹ scientia
admīremur qd̄ falsum sit. Sit nihilominus di-
screta cōgratulario nra: vt nihil in p̄destinati-
one: vel dispositiōe diuina veneremur: qd̄ va-
num sit. Scit vtiq; vtraq; illarū esse mirabi-
lis sine patrociniō falsitatē. Scit qd̄ et vtraq;
istarū esse dulcis sine cōdimēto vanitatis. Ni-
hil ergo in dei p̄scientia: nihil ī ipsi⁹ sciētia mi-
remur qd̄ falsum sit. Nihil in eius p̄destinati-
one: nihil in eius dispositione veneremur: qd̄
vanum sit: et sapientie auro: quo debuim⁹ ve-

ctes nostros operuim⁹. Huiusmodi ergo vectes circulis aureis inserant^r: z fm documentum dominicu^m vel preceptu^m nu^mq^m foris extrahant. Semp sit admiratio tua intra spectaculum diuine p^rscientie: z diuine scientie. Semp sit delectatio tua in cōsideratione p^rdestinationis: z dispositionis diuine. Semp in illis inuenies qd mireris: semp in istis reperies unde delecteris. Quid ergo necesse erit alia pro alijs querere: z p vana huc illucq³ cogitationu^m euagatione discurrere: Nusq³ copiosior materia admiradi: nusq³ vtilior ca^m gratuladi. Sane z in his z i illis inuenies vñ mireris: z in q^o delecteris. Nā vterq³ vectis q³uls vno late rivicini⁹ inhereat: neuter tñ a neutro multu^m se elogat. In his g^o sp sit admiratio tua: in ist^o sp delectatio tua. Sint g^o huius vectes i hūc modū inserti sp circulis aureis: z dñicu^m p^rceptum te impleffe gaudebis.

De fm modū admirationis z exultationis variatur modus contēplationis: Ca. XXVI.

Is vectib⁹ arca n^ra huc illucq³ circū fert: his vectib⁹ in alta sustollit. His itez ad ima reponit. Profecto i diuinoz opoz rōe: eiusq³ p^rteplatōe q³to apli⁹ ad

Richardus de arca mystica.

mirando delectaris: et delectando admiraris: tanto libētius imoraris: tanto diligētius perscrutaris: profundiusq; illuminaris. Quotiens ex admiratione tua animus tuus per diuersa rapitur: et ad singula delectabiliter afficit: totiens arca tua circūferē: quia cōtēplatio tua dilatatur. Si te admiratio tua ad alciora et profundiora rapit: et te in eorum inuestigatione delectabiliter suspendit: nimirū arca tua in altum surgit: quia intelligentia tua subtiliora capit. Quando decrescit seu cum deficit speculationis admiratio: et admirationis delectatio: arca deponitur ad ima: quia cessat reuelatio diuina. In hunc itaq; modū secundum qualitatem et quantitatem nostre admirationis et exultationis arca nunc in girum flectit: nunc ad alta sustollit: nunc ad ima deponitur: quia secundum desiderium estuantis animi reuelatio formatur: et intelligentia multipliciter illuminatur.

Quod in omni rerū mutabiliū cōtēplatione necesse sit diuine sapiētie cōsiderationē inherere: Ca. XXVII.

Uinc illud cōsideratione dignū videtur: quod cōueniēter per moysen de circulis et vectibus statim subiungit: post quod de triplici cōtēplationis genere mystica descriptione digessit: quod (vni superius tracta-

tū est) de rebus visibilibus surgit. Quis enī
 nesciat hmōi visibilis machine: tā varia mul-
 tiplicitas: z tam multiplex varietas: quante
 cōfusiōi subiaceat: cum vniuersa eque eueni-
 ant iusto z impio: bono z malo: mundo z im-
 mundo: imolanti victimas: z sacrificia contē-
 nenti: sicut bonus: sic z peccator: vt piur?: ita
 z ille qui verū deierat. Quis queso est iste re-
 rum ordo: imo que tāta cōfusiō: q̄ oībus oīa
 eque eueniūt: q̄ bonis bona z mala: q̄ malis
 bona z mala pari sorte p̄tingunt: Intantū em̄
 huius cōfusiōis caligo imperitorū obtutū
 obnubilat: vt deū res humanas curare dubi-
 tet: vel penitus diffidat. Hinc vtiq; factū esse
 quis neget: vt antiquitas fortune fanū erige-
 ret: altare cōsecraret: Lerte si solis bonis so-
 la bona: et solis malis sola mala contingere
 cernerēt: id recte: id iuste fieri: nec imperiti ne-
 garent. Si vero bonis tantummodo mala: et
 malis tantūmodo bona acciderent: in hmōi
 dispositionis ratione assignāda: minus fortas-
 sis laborarēt. Videretur forte diuine iusticie
 cōgruere: nō nisi multis laborib⁹ p̄batos ad
 premia eterna p̄uehere. Nūc autē cū cōmu-
 nis casus cōmuniter omnes inuoluat: quātū
 putas in tanta diuinorū iudiciorū abyssō hu-
 mana p̄sideratio fluctuat. Si em̄ tāta mox di-

Richardus de arca mystica.

uersitatem diuina iusticia nō ignorat: cur q̄so
mortalib⁹ tā disparib⁹ disparia nō dispēsāt:

Si de⁹ malozū oīm finē p̄uidit: si certos quos
q̄ ad vitā p̄ordinauit. Quid q̄so est q̄ sapie ce
terozq̄ sp̄ualitū carissimatū dona reprobis eti
am q̄busdā largiter tribuit: multosq̄ electozū
sine his virtutū diuitijs induratos vitijs diu
facere pmittit. Si vero in oī hmōi fluctuatōe
p̄dictos diuine sapie circulos fidei manu for
titer app̄hēdimus: ad firmū certitudinis sta
tū nosipos citi⁹ erigimus. Si his circulis for
titer inherem⁹: si deū nō mō oīa scire: oīa dis
ponere: imo oīa ab eterno: z p̄sciuisse: z p̄ordi
nasse firmiter credim⁹: facile p̄uidere poterī
mus: quō in his oībus sapie sue peritiā cōmē
dat: qd̄ in tam tenebrosa tate cōfusions calī
gine: nihil est qd̄ an p̄sciētie z scie ei⁹ p̄spectū
latere valeat: qd̄ p̄destinatiōis sue: z dispositi
onis sue cursū: in tanta tot p̄turbationū silua:
nullū unq̄ alicui⁹ offensiōis obstaculū: q̄stu
lūcūq̄ p̄pediat: q̄ inē tot mutabilitatis anfra
ctus p̄ equitatis z pietatis semitas absq̄ villo
euagationis deulo ad destinatū locū p̄currat.

Venerabilis magistri richardi de
sancto victore liber secundus de arca
mystica feliciter explicit.

**Annotatio capitulorum libri tertii
eiusdem.**

**De materia quarte cōtemplationis: eiusq; p
rietate. Ca. I.**

**Quō differat: vel quantū emineat hoc ptem
plationis genus primo vel sc̄do. Ca. II.**

Itē quō differat: v̄l supemineat sc̄do. Ca. III

**Quomodo differat: vel quātum superemine
at tertio. Ca. III.**

**Quantū valeat fortiter insistere huic cōtem
plationi: vel quō mens ad ipsam pficiat ex
multa cōsideratione z cognitiōe sui. Ca. V.**

**Quō ex speculatione sui spiritualiū intelligē
tia cōparat̄: seu etiā amissa reparat̄. Ca. VI**

**Quō ex speculatione sui accepta intelligētia
ad omnia dilatat̄. Ca. VII.**

**De sensu triplici: p quos discurrere habet cō
sideratio sui. Ca. VIII.**

**De sensu intellectuali: quo solo possunt inuisi
bilis videri. Ca. IX.**

**De intellectuali specula: eiusq; supereminen
tia. Ca. X.**

De triplici distinctiōe q̄rte speculatiōis. Ca. XI

**De subdistinctione primi gradus huius con
templationis. Ca. XII.**

Quō in primo gradu huius p̄tēplatiōis mēs

Annotatio capitulorū.

ercere se debeat: vel quantū eiusmodi exercitatio valeat. Ca. XIII.

Designatio eorū que in hoc speculatiōis gradu cōprehendī nō possunt. Ca. XIII.

Quod nec negligere debemus illa que non nisi ex parte cōprehendimus. Ca. XV.

De subdīstīnctione secundi gradus huius cōtemplationis. Ca. XVI.

Quod quedam similiter in secūdo huius cōtemplationis gradu sunt: que cōprehendī non possunt. Ca. XVII.

De prima et secūda dīstīnctiōe huius cōtemplationis earūdem dīfferentia. Ca. XVIII.

Quod nullo sensu nostro cōprehendī valeant: quod ad tertiā dīstīnctiōem spectant. Ca. XIX.

Quō hoc cōtemplationis genus possit in quinque gradus diuidī: et que pertineāt ad primum gradum. Ca. XX.

De cōsideratione eorum que p̄tinent ad secūdum gradum. Ca. XXI.

De cōsideratione eorum que p̄tinent ad tertium gradum. Ca. XXII.

De cōsideratione eorum que p̄tinent ad quartum gradum. Ca. XXIII.

De cōsideratione eorum que p̄tinent ad quintum gradum. Ca. XXIII.

Finis.

Generabilis magistri Richardi de sancto victore liber tertius de arca mystica: In quo de quarto genere contemplationis tractatur: feliciter incipit.

De materia quarte cōtemplationis: eiusq; proprietate: Ca. I.

Ostquam ea

P que de circulis z vectib⁹ dicēda videbant^r executi sum⁹: postulat expositionis ordo: vt de quarto genere cōtēpla

tionis aliqua loqui debeamus. Cōstat itaq; hoc cōtemplationis genus: vt superi⁹ iam diximus: in incorporeis z inuisibilib⁹ essentijs: vtpote spiritib⁹ angelicis z spiritibus humanis. Digna sane materia: digna plane eorum sciētia. Nec est em̄ nobilis illa: imo nobilissima creatura ad imaginē dei creata: omnibus creaturis p̄lata: ad summū bonū facta: in ipso z de ipso honorū omnium creatore beanda. Ceterarum omnium p̄fectio creaturarū: sanctā sciētia hōz quasi ab imo respicit: z quātūcūq; excrescat: q̄uis multū se erigat: ad huius cel

Richardus de arca mystica.

3
2
1
itudinis culmē non ptingit. Attende q̄ recte
designetur p̄ ppitiatoriu: quod erat quidem
nō totum deauratū sed aureū: totum de auro
solo mundo atq̄ purissimo factū. Illud iube-
tur fieri de auro puro z mundo: tu doceris ex
eo in hac cōsideratione vti debere intellectu
subtili z puro. Quid hic facit phantasmatum
corpaliū creatrix: moderatrix: reparatrix ima-
ginatio. Recedat procul ab hoc negocio tot
phantasiaruz imaginatio formatrix: que tot
corporealiū formas quotidie nouas creat: an-
tiquas reparat: z p̄ tam multiplices variosq̄
modos p̄ arbitrio disponit z ordinat. Nil hic
psunt imo multū obsunt suoz simulacrorum
tam copiosa multitudo. Quid te improbum
huic operi ingeris: Quid te in hui⁹ p̄templa-
tionis officinā cum tāta importunitate intru-
dis: Quid tu in hac officina: quid tibi cū pu-
ra intelligentia: Nescis operari in auro: nihil
tibi in tali officio. Nescis purgare auruz: qui
semp turbas intellectū purū: aurum tuū mix-
tum est scorzia: immo auri tibi nulla est copia.
Faciendū est ppitiatoriu nostrū de auro mū-
dissimo. Nō est tibi qd offeras: nō est tibi qd
agas: ad tale z in tali negocio: nihil in hoc ope-
re opus habem⁹ opa tua paupcula z indisci-
plinata. Nec habes aurū: nec nosti artificiu.

Quicquid aliud est quam aux quod paras offerre:
non eo opus habemus: Tolle quod tuum est
et vade. Nil in hoc opere opus habemus ca-
parum pilis: sed nec pellibus arietinis: seu etiam
quibuslibet lignis. Quis multum sis dives:
et si hec seu his aliquid amplius habes: aurum
tamen habere non potes: nec est tibi in quo ar-
tifices adiues: pili caprarum: sordes concupi-
scentiarum: et ex carnis delectatione fetide dili-
genter inspecte sepius retractate: adiuvare pos-
sunt compunctos in oratione: exempla passio-
nis: et quis pelles arietum proprio sanguine rubri-
cate: iuvare possunt quamvis afflictum tribulati-
one pietatis operationes: et homini quolibet ar-
bores per misericordie opera fructifere: a mundi
silva absce: et ad iusticie normam dolate pdeem
possunt sedulis in administratione. Sed ho-
rum omnium et homini quorumlibet memoria turba-
re potest: potius quam adiuvare animos suspensos
in homini contemplationis specula. Quato enim
omnium corporalium phantasmatum perfecti obli-
uiscimur: tato profundius: tato liberi super munda-
narum essentiarum occulta rimamur. Dunder ergo
aurum suum: studeatque purgare intellectum ab
omnium incurfione phantasmatum: qui anhelat
ad faciendum sibi propitiatorium. Quis tamen det iue-
nire virum divitiarum: virum plene eruditum: talem

Richardus de arca mystica.

Deniq; virum: cui nec desit auri copia: nec artis industria: ad faciendū ppiciatoriū quo operienda est arca: Quis est ille qui sciat aurum suū ab omni scoria mundare: qui nouerit cor suū ab omni fantasia a deo purgare: quātum exigit dignitas operis: vel vrget auctoritas p̄ceptoris: Quis ille est qui sciat h̄mōi opus: ⁊ ad diffinitū diuino documento modū distēdere: ⁊ ad certā mensurā restringere: qui nouerit cor suū infimarū rerum cogitationibus in imo relictis: in solo sup mundanorū spectaculorum intuitu defigere: ⁊ quantū hui⁹ speculationis amplitudo exigit: intelligētie sue radios circūquaꝝ diffundere: Quis inquā ille qui tantā apud se copiā inueniat: qui tāta intelligentie viuacitate vigeat: vt sufficiēter ad manū habeat: vnde ⁊ quō possit ppiciatoriuz suū in tantā longitudinē extēdere: ⁊ in eā latitudinē expandere: qua possit totā arcam operire: qui eousq; ad celestīū animorū cōcordiā spūaliū gaudiorum armoniā intendat: vt omnem mundanā gloriā: omnē mundanā prudentiam: ⁊ p̄ despectū deorsum premat: ⁊ sibi ipsi interim p̄ obliuionē abscondat. Optimus mūdator auri: peritus artifex ppiciatoriij: qui tota nouit intētionē inherere celestib⁹: querens sola que sursum sunt sapere: vt nihil infimorū

Liber III Ca. II.

oim: vel p desideriu respiciat: vel p cogitatio-
ne aduertat. Quartu aut cōtemplationis ge-
nus q p̄dicta tria mira dignitatis sue eminentia
superet: diligētius intuentē: recte intelligē-
tem ratio manifesta latere nō sinit.

Quomō differat: vel quantū emi-
neat hoc cōtemplationis genus pri-
mo vel secundo: Ca. II.

Is scire quantū intersit inter primū:
v z hoc de quo loquimur quartū. Dis-
cute si potes quantū a se distent: auz
z lignū. Nam primū opus ex ligno: quartuz
ex auro cōficiē. Et prima p primū opus: secū-
da p scōm considerationis species figuratur.
Quantū a se differre putamus spiritū z cor-
pus: si tantū a se distat corpus et corpus: q̄s-
ta differentia erit corporis z spūs: Compera
si placet solē cū silice: z que sit summorū z in-
fimorū corporū differentia: facile poteris ad-
uertere. Longe tñ maior credit cuiuslibet dif-
ferētia corporis ad quēlibet spiritū: q̄s possit
esse differentia quozūlibet z quātūlibet dissimiliū
corporū. Puto qz fm distantia essenti-
arum: erit z differētia scientiarū. Quāta autē
differentia sit harū quas hic ad inuicē cōferi-
mus speculationū: saltē te admoneat vtriusqz

b

Richardus de arca mystica.

Instrumentū. Illa siquidē imaginationi: ista autē innititur rationi. Sed quantum putamus interesse inter imaginationē et rationē: nisi quantum interest inter dominā et ancillā: iter indy- tam et ignominiosam: eruditā et fatuam: Vidi si quantum hoc cōtemplationis genus supereminet primo: attende et nunc quantum differat a secundo. Cōpara ad inuicē figurā amborū: cogita si potes quod sit iter arce deaurationē et ppitiatorij aureū: opus videlicet secundū et quartum. Attende itaque vtriusque sitū et locum: et quod illud quidē adheret: istud autē supereminet ligno. Sed et illud surgit ab imo: istud vero iacet in summo. Et quidē vtriusque opus ex auro cōficitur: nā in vtraque harū speculationū rerum existentij ratio queritur: sed in illa ratio rerū visibilium: in ista essentiarū inuisibiliū dignitatem aut occultam rimamur: aut propalatam miramur. Ibi ergo ligna quedam velut auri fulgore ornamus: ibi rerum tantummodo dispositionem cū rationis assignatione discutimus. Sed artificiale illud ppitiatorij nostri opus recte quidem lignis omnibus superfertur: quod calcatis vndique corporalium fantasmatum occurribus sublimis huius investigationis libamine animus ad summa leuatur: et in eorum admiratione suspenditur. Ibi quidem arce nostre

deauratio paulatim surgit ab imo: et dum sen-
sim ad altiora proficit: quandoque summitates arce
nostre apprehendit. Sic nimirum: sic ex rerum vi-
sibilem cognitione: ex vanitatis mutabilita-
tisque consideratione cogit animus ea ipsa que
minus miratur fugere: et de quodam quasi im-
mense fluctuationis diluuium in auram vere liber-
tatis effugere: cui est proprium plene inma dese-
rere: inferiora omnia per despectum calcare: et in
summis et veris bonis per desiderium requiesce-
re. Nihil verius: nihil rectius utique: et absque
ulla dubitatione mundanorum mutabilitas quam-
to diligentius conspicitur: tanto melius: tanto
manifestius et per fortitudinem fugienda: et per de-
spectum calcanda cognoscitur. Quis enim in ip-
sis sunt innumera ex diuina dispositione mi-
randa: sunt tamen eadem ipsa et per sua mutabilita-
te contemnenda: et per nostra utilitate fugienda.
Quid est quod propitiatorium ne lignis immediate iun-
gatur deaurationis interpositioe semouet: nisi
quod ex mutabilium cognitione: et mutabilitatis con-
templatione ab eorum amore repellimur? At-
tendant ergo unusquisque nostrum in huius propitiatorium:
et tunc redeat ad seipsum. Ecce propitiatorium no-
strum imis superminet: in summis iacet. Su-
pereminet ut presideat: iacet ut quiescat. Ascen-
de ergo et tu ad cor altum: fige in summis de-

Richardus de arca mystica.

siderium tuū: et inuenies tam iocundū quā tran-
quillū reclinatoriū.

Item quomodo differat: vel sup-
emineat secūdo: Ca. III.

3
p
2
3
Assumimus tamē adhuc differentiam
harum cōtemplationū propriam et spe-
cialem ostendere: si in earū figurā ve-
limus diligētius intendere. Oportuit em̄ pro-
piatorū utpote arce operculū nō nihil habere
re spissitudinis. Deauratio vero multū tenuis
pene imo penitus nil videt hēre nō dicā crassi-
tudinis sed nec soliditatis. Quid em̄ deaurati-
onē rectius appellemus: quā quandā sensus ex-
terioris illusionē? Illud siquidē cui deaura-
tio supducitur: totū aureū visui exteriori men-
titur. Sic nimirū: sic scientia illa que inflat: quā-
rundā quidē alta sapientiū: sed carnaliter de-
sipientius: oculos magis illudit quā illuminat.
Quo em̄ tibi sciētia exteriorū: nisi forte te ad-
iuuet ad sciētiam interiorū: alioquin sapiētia
tua stulticia est apud deū. Quid tibi prodest ce-
tera omnia scisse: et teipsum nescire: creatorēque
tuū ignorare? Quid tantū gloriari mundi philo-
sophe? Si gloriari oportet: non in te: sed in
dōno gloriare? Profecto si hec tua sapiētia in-
sipida: et doctrina indocta: te ad cognitionem

tui: seu etiã ad noticiã dei puocaret: te nõ taz
 tumidum q̃ timidũ redderet. Si sapis recte:
 si sapis vere: noli altũ sapere: sed time. Quid
 habes qđ nõ accepisti: Gloriarĩ oportet in il-
 lo a quo accepisti. Quid autẽ gloriaris quasi
 nõ acceperis: Si voluero inquit gloriari nõ
 ero insipiens: veritatẽ em̃ dicam. Vides cer-
 te qđ nomen habeã ex re: philosophus dicoz:
 amator sapientie: eo qđ dixerim sapiẽtie: So-
 roz mea es: z prudentiã vocauĩ amicã meaz.
 Falleris falleris philosophe: species em̃ de-
 cepit te: z cõcupiscentia subuertit cor tuum.
 Hec quã sapientiã putas: sapientiã nomĩas:
 stulticia est apud deũ. Quid tibi pdest cetera
 omnia scisse: Quis ergo inquis ei locus est in
 arca sapiẽtie: vel quid tale opus tali eguit de-
 auratione: si supficientenus lucet: si nihil sol-
 dum habet: cur in tali opere locũ materie te-
 net: Audi ergo si placet: quid placeat in ope-
 re nostro: vel quid nobis displiceat in opere
 tuo: Arca tua nõ habet operculũ: nescĩ facere
 ppitiatorũ: sed sola contentus deauratione:
 gloriaris de operis cõsumatione: facis et ne-
 scis opus cõtumelie: dignũ sane omni derisi-
 one: eo qđ ceperis edificare: z nõ potueris con-
 summare. Stulte z insipiens nescis an dissimu-
 las: qz vas qđ operculũ nõ habet iuxta diu-

Richardus de arca mystica.

num p̄ceptū facile occasione frangi oportet.
Dignum sane vas qđ frāgi debeat: eo qđ sem-
per ⁊ vbiq; sordibus omnibus pateat. Dun-
das immūde philosophe: qđ deforis est va-
sis tui: intus autē plenū est omni spurcicia: et
sola cōtentus fama nullum studiū exhibes in
emundanda cōscientia. Arca tua exteri⁹ splē-
det: intus sordet: vtpote que operculū nō ha-
bet. Captator fame: neglector cōscientie: nun-
qđ nā non attendis: quia hec oportuit facere:
⁊ ūla nō omittere. Luceat arca tua exteri⁹: lu-
ceat nihilomin⁹ interi⁹. Exteri⁹ luceat p̄pter
illō: Sic luceat lux v̄sa corā hoīb⁹: vt videāt
opa v̄ra bona: ⁊ glorificēt patrē vestrū qđ in ce-
lis est. Intus autē nihilomin⁹ luceat: p̄pter il-
lud: Pharisee cece munda prius qđ intus est
calicis ⁊ parapsidis: vt fiat ⁊ id qđ de foris est
mundū. Opus ergo habet arca nostra deaur-
ratioe: sed nō oportet eā sola deauratione p̄tē-
tā esse: nā sine operculo non pōt internā mun-
diciā cōseruare. Stude ḡ iuxta diuinū docu-
mentū facere p̄pitiatorii: ⁊ quale sapientie ar-
cam decet. Accipe opculū philosophe imun-
de: si vis habere sapientie arcā intrinsec⁹ mun-
dam: ⁊ si cōseruare cupis cordis mundiciam.
Ascēde ad hunc quartū p̄tēplationis gradū:
qui designat p̄ arce p̄pitiatorii. Superi⁹ ias

dixim⁹ q̄ hec illa est speculatio que habet de
substantijs inuisibilibus: humanis videlicet
seu etiā angelicis spiritib⁹. Primū ergo est in
hac cōsideratione vt redeas ad teipsū: intres
ad cor tuū: discas estimare spiritū tuū. Discu
te quid sis: q̄d fueris: quid esse debueris: q̄d
esse possis. Quid fueris p̄ naturā: q̄d mō sis p̄
culpam: quid esse debueris p̄ industriā: quid
adhuc esse possis p̄ gratiā. Discce ergo ex tuo
spiritu cognoscere: quid debeas de alijs spiri
tibus estimare: hec porta: hec scala: hic intro
it⁹: iste ascēsus. Hac intrat̄ ad intima: hac ele
uatur ad summa. Hec via ad huius specula
tionis fastigiū: hoc fabricandī ppitiatorij arti
ficiū. Hec est ars absq̄ dubio p̄ quam cordis
mundicia recuperat̄: recuperata seruat̄. Vi
des certe q̄ recte hoc opus arce operculū di
cimus: p̄ q̄d interiorum mundiciā munimus.
Vtiq̄ si arca tua cū deauratione sua tali op
culo huius ppitiatorio subiaceret: si tua phi
losophia tali philosophie subseruiret: utiq̄
nobis ⁊ ipsa placeret. Sed norūt ea utiq̄ no
stri melius theologi q̄ mūdi philosophi. De
niq̄ audi q̄d nobis ī nostro opere placeat: vel
quid tibi in arce nostre deauratione placere
iuste debeat. Primo q̄ ligno superponitur:
secundo q̄ propitiatorio supponitur: tertio

Richardus de arca mystica.

¶ vtriq; interponit. Ligno supponit vt emi-
neat: z cōcupiscentiā oculorū tibi abscondat:
z sit tibi in velamē oculorū tuorū: ne forte ape-
riantur oculi tui z videant vanitatē. Propiti-
atorio supponit: vt in alta attollat: vt inferior
scientiā supiori subseruiat: z mētis oculū mul-
to exercitio ad altiora capiēda exacuāt. Pro-
pitiatorio z ligno interponit: vt ab inuicē di-
uidat: z anīmū humanū ab inferiorū amore
suspendat: ne forte de sublimibus deiect^o: et
de loco voluptatis a ppria cōcupiscentiā ab-
stractus: z illect^o: post cōcupiscentiās suas eat
z fiat vagus z pfugus sup terram.

Quomō differat: vel quantū sup
emineat tertio: La. III.

Comparauimus iam quartū cōtem-
c plationis gradū cū primo z secūdo:
cōferatur adhuc si placet etiā cū ter-
tio. Sed hoc forte melius facim^o si i vtriūsq;
figurā intēdimus. Intendēs itaq; in amboꝝ
figurā: aureū scz ppitiatoriū: aureāq; coronā
multiplicē eorū inuenio differentiā. Taceo il-
lud q; corona ligno affigitur. Nā tertius pte-
plationis gradus (vt super^o monstratus est)
imaginationi innitit. Quart^o vero hic (de q;
modo loquimur) omnē imaginationē sue in-

uestigationis altitudine calcare cōtendit. Unde ppter similitudinis exp̄ssionē pp̄itiatorii nostrū: nec ligno adherere: nec affigi debuit. Transeo ⁊ illud q̄ corona stans in altrū surgit: pp̄itiatorii vero iacens in magnā se circū qua q̄ amplitudinē expandit: eo q̄ in hmōi p̄tem platōis dulci suauitate: ⁊ suauī dulcedine anī mus sibi magne securitatis locum: ⁊ mirande tranquillitatis secretū primo inueniat: ⁊ tam insolita: inexptaq̄ iocūditas cordis desiderii ad quietē colligat: ⁊ ad pacem cōponat. Sed vtriusq̄ magnitudinē attendo: ⁊ eorū in hac parte differentiā sine diligenti cōsideratione nō transeo. Ecce em̄ qđ negare nō valeo: nihil differūt in materie qualitate: sed multum est p̄ omnē modū: q̄ ab inuicē distant in materie quātitate. Vtrūq̄ ex auro format: quia vtrūq̄ in ratiocinatiōe versatur. Sed p̄ exigūū valde est illud tantillū auri vnde corona p̄ducitur: si ad pp̄itiatorii magnitudinē comparet. Deniq̄ hmōi mensura cū magna diligentia tam in lōgitudine q̄ in latitudine diuīno magisterio diffiniē. De illi⁹ autē magnitudine oīno tacetur: nec ulla ei⁹ mensura describitur: ac si diuīn⁹ sermo de corone fabricatione tacite innuat: Qui pōt cape capiat: ⁊ vnus quisq̄ q̄tū pōt facere faciat. Puro q̄ si eius

Richardus de arca mystica.

altitudo: vel vsq; ad dimidiū cubitum se extē-
dere potuisset: qđ diuinus sermo hoc oīto ta-
cite nō preteriret. Sed nouit domin⁹ figmen-
tum nostrū: z eum qui docet hominē scientiā
oīno latere nō potuit: quātā ad hoc opus hu-
mana paupertas auri inopiā sustineat: z quō
eam in eius cōsiderationis specula sensus sui
exiguitas angustet. Quo nā em̄ mō eo loco sa-
piētie auri abūdet: vbi ad ea q̄ intelligēda sūt
oī instrumentō caret: vel si hz habet. Quale q̄
sō homo instrumentū inueniet ad apphēdē-
dam eā pacem: que exuperat omnē sensum:
Quo queso sensu cōprehendat quod oculus
non vidit: nec auris audiuit: nec in cor homi-
nis ascēdit. Nam cū paulus vel paulo simi-
lis eleuatur sup seipsum: rapit vsq; ad tertius
celum: profecto archana illa que non licet ho-
mini loqui: nō inuestigat per spiritū pprium:
sed reuelat ei deus per spiritū sanctum. Sed
quicquid iuxta hunc modum per quendam
mentis excessum humana ratio attingit: hu-
lus tertie cōsiderationis specula p̄ nimia exi-
guitatis sue angustia minime capit. Deniq;
ad aliud non autē ad hoc cōtemplationis ge-
nus pertinet quicquid humana experientia p̄
mentis excessum raptim videt. Quid ergo mi-
rum si mentes humanā scientie sue exiguitas

angustat: in ea potissimū consideratione: ubi ad ea que inuestiganda sunt magna sensus inopia laborat. Quicquid em̄ de rerū inuisibilium cognitione: ratiocinādo colligit: vel per rerum visibiliū similitudinē inuenit: in veritatis cōtemplatione pene nihil esse deprehendit. Unde est q̄ corone nulla mensura prescribit: que in ppitiatorij descriptione tam diligenter exprimitur: puto qz ex his patenter datur intelligi: cur in hoc adhuc opere tāta sit inopia auri.

Quantum valeat fortiter insistere huic cōtemplationi: vel quomō mēs ad ipsam pficiat ex multa cōsideratione ⁊ cognitione sui: Ca. V.

Si aut̄ querit sapiētie auro abūdare q̄ debet iuxta vires suas huic q̄rte cōtemplationi insistere: ac ppitiatorio fabricādo fortiter desudare. Placet em̄ multuz poēm modū huius opus: ⁊ offert in id operis sponte sua oīs vltioneus: nō dicā quātū satis est: sed pene sp̄ plusq̄ necesse est. Nunq̄ auri copia illi deesse poterit: qui huic operi fortiter institerit. Si rationē queris rationē accipe. Cum em̄ incipis spiritalibus theorijs insistere: ⁊ per spiritū tuū cōsiderationē in spiritū

Richardus de arca mystica.

cōtemplatione assurgere: et in hunc modū spiritalibus spiritualia cōparare: incipis et tu spiritualis esse. Immo absq; dubio in hac cōtemplatione pficeris: qđ in pcedenti incipis esse videlicet spūalis. Et satis nosti: qz spūalis dūdicat oīa: et b̄ q̄lis erit sciētia: q̄ntaue auri huius copia posse dūdicare oīa. Tūc adhuc tibi apertius ostendi vnde tibi cōparare possis hanc copiā auri. Nūquid nam mētī excidit qđ regnū dei intra nos sit: Ecce inquit intra nos est regnū celozū. Sed nūquid similiter intra nos est etiā aurū? Quid inquit tūcine oblitus es: quia simile est regnū celozū thesauro abscondito in agro. Ecce vnde tibi copia auri: copiose abūdet ad manus habes: effode si placet: tantūmodo vade: et vende que habes: et eme agrū istum: et quere thesaurus absconditum. Quecūq; in mūdo cōcupiscis: quecūq; in mūdo amittere metuis: impēde libēter p libertate cordis. Empto autē agro fode in altū: exultans nimirū sicut qui effodiunt thesaurū: gaudentq; vehemēter cū inuenerint sepulchrum. Querere autē oportet thesaurū hunc in pfundo: qz sapientia trahit d̄ occulto. Sed me miserum: vnde mihi aurū in deauratiōe corone: et ppitiatorij. Argentū et aurū non est mihi: et vnde vel quō possunt hec fieri. Qua arte q̄so

Liber III

Ca. V.

aurū mibi cōpero: Fodere nō valeo: mendicare erubescō: scio quid faciā: vadaꝝ ad patrē meū: patrē misericordiārū: a quo omne datū optimū: z omne donū pfectuz: eo q̄ sit diues in omnes: qui dat omnib⁹ affluēter: z nō improperat. Effundo itaq; in cōspectu ei⁹ orationem meā: z paupertatē meā ante ipsum p̄nuncio: z auri inopiā: z dicam ei: Domine tu scis insipientiā meā: z substātia mea tanq̄ nihil ante te. Da mibi intellectū dñe: z aurū habeo: z diues sum. Custodi animā meā qm̄ infirmus sum: z quale cōcupisco habeo pp̄itiatorii. O quāta illi copia auri extitit: qui in veritate psallere potuit: Sup omnes docentes me intellexi. Et rursus: Sup senes intellexi: qz mandata tua quesui. O quale pp̄itiatorii habebat: qui corā dño fiducialiter psallebat: Protexisti me a cōuentu malignantiū a multitudine operantiū iniquitatē. Sero quidem verūtamē tandē aliquādo paulus sibi fecerat pp̄itiatorii: qui palā p̄fitetur: nihil mibi conscius sum. Sine em̄ ingenti cōsilio cōscientie sue arcā mundare nō nosset: z sine aureo pp̄itiatorio cordis archana munda seruare nō posset. Sz eo adhuc tempore quando p̄secutus est ecclesiam dei: puto qz pp̄itiatorio careret. Sz reputatū est ei ad indulgētiā: eo q̄ nesci⁹

Richardus de arca mystica.

hoc faceret: et aurū nō haberet unde sibi ppitiatorium faceret. Deniq; quo nā modo ppitiatorium facere poterat: quādo apertis oculis nil videbat: sed postq̄ recepit lumen oculorū suorū: factus est vir videns paupertatē suam et de reliquo curam sui curiosius agens: reuersus est in semetipsum: et experimento didicit: qđ absq; dubio intra nos sit regnū celoz. Inuento nāq; thesauro abscondito in agro: ditatus est valde: et factus inclyt⁹ cepit possidere substantiā multā nimis sup milia auri et argenti. Deniq; audī gloriante: nō tam de auro q̄ de thesauro. Habem⁹ aut (ait) thesaurū istū in vasis fictilib⁹. O virum diuitiarum: o vere inclytuz factū. Nunquid nā nō erat vir ille ditissimus inter omnes oriētales: qui sapientiā loquebat̄ inter pfectos: Sed quid de illo dicturi sumus: qui nō sero quidē sicut paulus: sed ab ineunte etate ppitiatorium sibi fecerat: p quod et cordis sui mundiciā seruauerat. Unde et dicebat: Neq; em̄ rephendit me cor meum: i omni vita mea. Deniq; si et tu cupis implere dominicū pceptū: omni custodia serua cor tuū: et quale a te dñs exigit cepisti facere ppitiatorium. Disce vel exemplo quid facere expediat. Audi dauid quomō tibi seipsum in exemplū pponat: Deditatus sum (inquit) no/

cte cū corde meo: et exercitabar ⁊ scopebā spi-
ritum meū. Deditabatur ille cum corde suo:
meditare ⁊ tu cum corde tuo. Scopebat ⁊ ille
spiritum suū: scope et tu spiritum tuū. Exerce
agrum istū: attende temetipsum absq; dubio
insistens huic exercitio: inuenies thesaurum
istum absconditū in agro.

Quomō ex speculatione sui spiri-
tualiū intelligētia cōparat: seu etiam
amissa reparatur: Ca. VI.

Hoc exercitio crescit auri copia: mlti-
plicatur scientia: augmentatur sapi-
entia. Ex hoc exercitio cordis oculus
mundat: īgeniū acuit: intelligētia dilatat. Nū-
hū recte estimat: qui seipm ignorat. Nescit q;
sub pedibus suis omnis mūdana gloria iace-
at: q; pditionis sue dignitatē non pensat. Ne-
scit oīno: nescit qd de spiritu angelico: qd de
spiritu diuino sentire debeat: q; spiritū suū pri-
us nō cogitat. Si nōdū idone⁹ es intrare ad
temetipsum: quomō ad illa rimanda idoneus
eris: que sunt supra temetipsum: Si nondū
dignus es intrare in tabernaculum primum:
qua fronte psumis īgredi in tabernaculū secū-
dū: h est: in scā scōꝝ: Si nōdū moliri potes
gress⁹ altos: vt cū dño iesu: vel saltē cū moyse

Richardus de arca mystica.

ascendas in montē excelsū: qua p̄sumptiōe
paras volare in celum: Prius redi ad te q̄ r̄i
2 mari p̄sumas que sunt supra te. Prius sol or
tus sui cōfinita irradiat: q̄ ad altiora conscen
dat. Hinc etiā p̄ salomonē dicitur: Oritur sol
z occidit: z ad locū suū reuertit: ibiq̄ rena
scens girat p̄ meridiē: z flectitur ad aquilonē.
Ergo sol ad locū suū reuertit: vt ibi renasca
tur: indeq̄ renascēs paulatim se ad altiora ele
uat: vt postmodū celi verticē tangat. Oritur
inquit sol: z occidit: z ad locū suū reuertit.
2 Sol oritur quādo veritatis itelligētia cordi
inspiratur. Itēq̄ sol occidit: cū itelligētie ra
dius subtrahit. Sed post occasum sol ad lo
cum suū reuertit: vt iterū renascatur. Solis
2 huiuscemodi locus ip̄e est anim⁹. Ex ip̄o em̄
animo itelligentia nascit: qū a diuina gratia
visitatur. Quid ergo est solē ad locū suū redi
re: nisi mentis intuitū ad sui cōsiderationē re
flectere: Post occasum ergo sol ad locū suū
2 reuertitur: qz p̄ subtractionē gratie ad defect⁹
sui cōsiderationē mentis oculus reuerberat.
Per hoc em̄ qd diuina gratia se ad tēpus sub
trahit: cogitur homo coḡscere q̄ nihil sit: z q̄
p̄ se nihil possit. Sed post loci sui reuersionē
iterū renascit: qz p̄ cōsiderationē pprie infirmī
tatis amissa itelligentia reparat.

Quo ex speculatione sui accepta
intelligētia homo ad omnia dilatat.

Capitulū. VII.

In loco autē suo sol renascēs paulatim
ad altiora p̄scēdit: cū anim⁹ p̄ sui co-
gnitōez ī celestiu p̄tēplatiōz assurgit.

Sz cū ad summū vsqz p̄ducit: ibi libēter im-
morat: qz mira illic sup̄celestiu spectaculorū
iocūditate reficit. Studiosē itaqz in eo locoꝝ
moras innectit: vbi cursum suū in circulū fle-
ctit. Ea pp̄t vtiqz gyrat p̄ meridiē: neqz eo de-
siderio fert: ī imo: s̄ flectit ad aq̄lonē. Focū
da sane admodū plaga meridiana a nimietate
luc̄ z calore diei: eo q̄ dulce sit valde z dele-
ctabile aspectu contemplari beatoꝝ spiritūū
ordines hilarescētes in claritate et charitate
dei. Nihil p̄culdubio tale habet aquilonaris
illa plaga p̄petuis tenebris addicta: z p̄ henni
frigore dānata: eo q̄ in talib⁹ regiōib⁹ digne
cruciet̄ reproboꝝ corda: z p̄ maliciā frigida: z
p̄ ignorantia ceca. Nō ḡ illuc vsqz p̄currit: sed
tū flectit. Nā nullo desiderio puto ad tam in-
amabilē regionē trahit: flectit tū vt q̄ illic sūt
q̄si alonge p̄spiciat: et q̄ mala qua cautelaqz
vitare debeat agnoscat. In oriēte accipimus
cognitiōnē morū n̄oꝝ: discretiōnē virtutū z

Richardus de arca mystica

vitioꝝ. In meridie cōtēplamur p̄m̄ia merito
rū bonoꝝ: gaudia ciuiū supnoꝝ ⁊ arcana di
uinoꝝ secretoꝝ. In septētrione cognoscimus
retributiōes maloꝝ meritoꝝ: malignoꝝ sp̄iri
tuū dānationē ⁊ reproboꝝ hoīm finē. Vides
q̄tū valeat homī plena cognitio sui p̄i? Ex
hac siq̄dez cognitioe p̄ficit hō ad cognitionē
omniū celestiuū: terrestriuū ⁊ infernoꝝ.

**De sensu triplici p̄ quos discurre
re habet cognitio sui. Capi. VIII.**

¶ Iḡ cupis euolare vsq̄ ad secūduū si
ue etiā vsq̄ ad tertiuū celū: sit tibi trāsi
tus p̄ p̄mū. Sp̄s siq̄dē oīa scrutat:
etiā profunda dei. Si ergo ⁊ tu scrutari pa
tas p̄funda dei: scrutare prius p̄funda sp̄s
tui. Profundū siq̄dē ūno ⁊ p̄auū ē cor hoīs
⁊ inscrutabile: ⁊ q̄s coḡscet illud: Inscrutabi
le sane nisi forte ei q̄ spiritalis ē. Spiritalis. n.
diūdicat oīa: ⁊ ip̄e a nemine iudicat: eo q̄ so
li spirituales digni inuēti sūt q̄ videāt opa dei:
⁊ mirabilia ei ī p̄fūdo. In h̄ sane p̄fūdo iue
nies multa stupēda: ⁊ admiratiōe digna. Ibi
iuenire licet aliū quēdā orbē terraz: latū q̄dē
⁊ amplū: ⁊ aliā quādā plenitudinē orbis terra
rū. Ibi sua quēdā t̄ra suū habet celū: nec vnū
t̄m: s̄ post p̄mū secūduū: ⁊ tertiuū post p̄mū ⁊ se

cū dū. Et vt h̄ triplex celū cōgrua possim⁹ di-
 stinctiōe discernere: p̄mū dicat̄ imaginabile:
 secūdū rōnale: tertīū intellectuale. Tenet ita }
 q̄ imaginatio vicē p̄mi celi: rō sc̄di: intelligen- }
 tia h̄o tertij. Et horū q̄dē p̄mū ceterorū cōpa- }
 tiōe grossū atq; corpulentū: z suo q̄dāmō pal- }
 pabile atq; corpeū: eo q̄ sit imaginariū atq; }
 fāsticū: post se trahēs z i se retinēs formas }
 z silitudines rerū corpaliū. Reliqui h̄o duo }
 celi hui⁹ cōpatiōe admodū stiles sūt z oīno }
 incorporei: z a p̄mi crassitudine ml̄tū lōginq;. }
 Sic sane celū exteri⁹ q̄d nos dicim⁹ firmamē }
 tū absq; vlla dubitatōe cōstat eē visibile atq; }
 corporeū: z ip̄m q̄dē oīm p̄mū z infimū. Qd }
 aut̄ est tr̄a ad h̄ visibile celū: h̄ ē sensus corpo- }
 re⁹ ad illud internū et fantastīcū ac imagina- }
 riū celū. Nam sicut hoc visibile celū omniū }
 q̄ terra gignit atq; nutrit multitudinez sinus }
 sui magnitudine cōprehēdit: sic omniū q̄ sen- }
 sus attingit: appetitus suggerit silitudines in- }
 tra sinū suum imaginatio includit. In primo }
 itaq; celo cōtinent̄ oīm rerū visibiliū imagi- }
 nes z silitudines. Ad secūdū h̄o ptinēt visibi- }
 liū oīm rōnes: diffinitīōes: z inuisibiliū inue- }
 stigatōes. Ad tertīū aut̄ spectant spiritaliū }
 operum z diuinorū cōmp̄hensiones z cōtem- }
 plationes.

Richardus de arca mystica.

De sensu intellectuali: quo solo
possunt inuisibilia videri. Ca. IX

Intelligētie siquidē oculus est sensus
ille quo inuisibilia videm^r: non sicut
oculo ratōnis quo occulta z obscura
inuestigatiōe querim^r z inuenim^r: sicut sepe
causas p effect^r: vl' effect^r p causas: z alia atqz
alia quocūqz mō rōcinādo cōprehendim^r: s
sicut corporalia corporeo sensu videre solemus
visibiliter: p̄sentialit̄ atqz corporalit̄: sic utiqz
intellectual̄ ille sensus inuisibilia capit inuisibili
ter quidē s̄ p̄sentialit̄ s̄ essentialit̄. Sed habet
sane hic oculus intellectualis añ se velū ma
gnū oppansū ex delectatiōe peccati fuscatum:
et tot desiderioꝝ carnaliū multiplicitate con
textū: qz cōtemplantis intuitū a diuinorū se
cretorū arcanis arceat: nisi quātū diuina di
gnatio quēlibet pro sua aliorū ve utilitate ad
miserit. Testat̄ h̄ p̄ph̄a qui dño pclamabat:
Reuela oculos meos. Profecto velatos ocu
los se h̄ie probat: q̄ eos a dño reuelari postu
lat. Videt tñ aīa isto oculo q̄ citra velū sunt:
hoc est inuisibilia sua: ea videlicet que in ipsa
sunt: nō tñ oīa: qz nō oīa citra velū sūt: eo qui
dem oculo q̄ sua quedā: videlicet seip̄am: id est
aīe ip̄i^r essentiā videre nō valet. Sz dubitari
pōt vtrū nam eodē hoc intelligētie oculo vi

67

Liber III Ca. IX. .X.

furi sumus ea q̄ vltra velū esse significam⁹: an
alius sensus sit q̄ vtamur ad vidēda iuisibilia
nra: ⁊ ali⁹ sensus sit q̄ vtamur ad videnda in-
uisibilia diuina. Sed q̄ aliū sensum intuitum
supioꝝ: ⁊ aliū intuitū inferiorū esse cōtendūt:
videāt vñ hoc pbare possint. Hinc tñ eē cre-
do q̄ hui⁹ vocabuli: h̄ est intelligētie significa-
tionē toties cōfundūt. Nam nūc circa supioꝝē
tñ: nūc solū circa inferiorē speculationē eius
significationē restringūt: nūc vtrūq̄ sensū s̄b
vni⁹ hui⁹ vocabuli significatōe cōprehēdūt.
Verūtñ hūc geminū supioꝝ ⁊ inferiorū intui-
tū: siue dicam⁹ geminū q̄ si in vno capite sen-
sum: siue duplex tñ eiusdē sensus instrumētū:
siue eiusdē instrumenti geminū effectū: q̄cqd
hoꝝ velimus eligere: nihil tñ impedit dicere
vtrūq̄ eoꝝ ad intellectuale celū p̄tinere. Cur
etenī h̄ etiā celū duo lumīaria magna non di-
cat h̄e sicut ⁊ de ceteri oportet credere: vt i h̄
supmo celo speculatio s̄blimioꝝ atq̄ subtilioꝝ
sit lumīare mai⁹: ⁊ speculatio inferior ⁊ obscu-
rior sit lumīare min⁹:

**De intellectuali speculatione eius-
q̄ supeminentia. Capi. X.**

h Habet autē h̄ vltimū ⁊ sūmū celū diem
suā: habet nimirū ⁊ noctē suā. Et si h̄

Richardus de arca mystica

celū attendim⁹ q̄ diu in hac vita sumus: quid aliud q̄ noctē habem⁹: Nihil aliud h̄re possum⁹ donec nox ī suo cursu iter suū pegerit: ⁊ auroza lucis rutilās: noctis tenebras deterferit. Verūt̄n̄ hec nox sicut dies illuminabit: eo q̄ quilibet inferiorū celoz dies ab hui⁹ noctis super claritate. Siquidē fecit deus lunā ⁊ stellas in potestātē noctis: ⁊ idcirco hec nox illuminatio mea in delictis meis. Habet em̄ lunā suā lumīare illud minus qd̄ sup̄ius assignauimus: Habet ⁊ stellas expandentes lumen suum: multiformes utiq; modos diuinaz reuelationū. Sz q̄ dormiūt: nocte quidē dormiūt nec possūt videre celi hui⁹ lumīaria: nec corā dño psallere cū p̄p̄ha: Qm̄ videbo celos tuos opa digitorū tuoz: lunā ⁊ stellas q̄ tu fundasti. Sic nec illd̄: Vedia nocte surgebā ad p̄fitendum tibi. Quid dicam d̄ hmōi homīe: eo q̄ frustra expectet diē ⁊ nō videat nec lucē surgētis auroze: Profecto q̄ eiusmodi sūt sicut cera q̄ fluit auferent̄: sup̄cedit ignis ⁊ nō viderūt solem. Felices q̄ fiducialiter de hui⁹ diei mane psallere audēt: Vane astabo tibi ⁊ videbo: qm̄ nō deus volēs iniquitatē tu es. Puto hui⁹ diei meridiē significasse: q̄ dilecto suo dicebat: Indica m̄ quez diligit aīa mea: vbi pascas: vbi cubas ī meridiē: Puto hui⁹

diei mane significare voluisse: eiusq; deside-
rio diu estuasse q̄ dicebat: Sperabā vsq; ad
mane. Quis ex nobis oib; exultauit vt vide-
ret diem istum: vidit z gauisus est: Profecto
magn; ē q̄cūq; ille ē. Meminē tm̄ credo ad h;
diei meridiē in hac dūtaxat carne corruptibi-
li posse p̄tingere: q̄uis nō audeam negare de
mane. Profecto q̄sq; nostrū ad hui; diei cla-
ritatē potuerit puenire: dū ortus fuerit sol de
celo: videbit sn̄ie illius veritatē: quā absq; du-
bio dicit sapia: Dulce lumē z delectabile ocu-
lis videre solē. Sol hui; diei ortū habet: sed
nescit occasū: sic z ip̄e dies caret vespa: q̄uis
incipiat ab auroza. Nō nouit illud celū celoz;
nisi vnū diem tm̄. Sed melior est dies vna in
atrys eius sup milia diez inferiorz celoz. Nā
scdm̄ p̄fecto celū habet dies multos z noctes
etiā innumeras: fm̄ q̄ sol ei; orit; z occidit: et
ad locū suū reuertit;. Sic z p̄mū celū accepit
lunā in tpe: z sol cognouit occasum suū. Sed
sūmū celi: sol z luna steterūt ī habitaculo suo.
Lū em̄ celi hui; lumīaria ad sūmū puenerint
figūt cursū suū: nec de cetero vnq; declināt ad
ocassū. Si oino z absq; dubio regnū celozū
intra nos ē: si ī nobis ip̄is illd̄ inueniri pōt: vbi
q̄so q̄ in h; celozū sūmo recti; querit;: citi; in-
uenit;: z tutius possidet;: Puto q̄ oīs regni

Richardus de arca mystica.

illi⁹ regiões abundāt auro: eo q^d sile sit regnū
celoz thesauro abscondito in agro. Nā si scie
auruz: si sapie thesaurū q^{ris} z diligis: vbi q^o
so abūdantiorē copiā q^m in h^o celoz sūmo inue
nire poteris: Vbi obsecro summe sapie clari
tas poterit tibi melius elucescere: q^m in exp^{ta}
illi⁹ imagine: q^m in excellētissimo eius ope: aie
videlicet creatōe: repatōe atq^e glificatiōe: Ex
hac sane specula: quasi e vicino valet et solet
videri q^{lis} sit illa sublimitas spūs angelici: et
q^{lit} sit illa supeminēs magnitudo spūs diuini.
Nusq^e locoz apparet veri⁹: certi⁹ atq^e limpi
dius: q^m e sublimi solij huius fastigio: q^{lit} sit illa
supnoz ciuiū sūma et sempiterna beatitudo.
Nusq^e q^m ex h^o excellētissimo celoz spūs ille q^o
scrutat oīa etiā pfunda dei: sereni⁹ ptemplat
iuisibilia illa dei: q^o p ea q^o facta sūt itellecta cō
spiciunt. Nusq^e in omī ei⁹ ope q^m in aie crea
tiōe: repatiōe z glificatiōe apparet ei⁹ v^l po
tētia sublimior: vel sapiētia mirabilior: v^l mi
sericordia iocūdior. Certe vides vt arbitroz
vnd tibi illa tanta auri copia: quā tibi supius
pmisi: quō videlicet ex multa cōsideratiōe z
agnitiōe spūs tui sbleueris ad agnitiōē z cō
templationē spūs angelici: z spūs diuini.

**De triplici distinctiōe quarte spe
culationis. Capitulū. XI.**

Ed qz iā p expositionē tetigim⁹ vñd
 f in tale ac tm̄ opus auro abūdemus:
 videam⁹ qd dñs de ppitiatorij nostri
 lōgitudine vel latitudine p̄cipiat: vñ cur de ei⁹
 altitudine oīno taceat. Si rerū naturā cōsuli
 mus in ip̄is p̄fecto corpib⁹ discere poterim⁹
 quō pedē inuestigatiōis in spiritales theoriz
 as ponere debeamus. Videm⁹ sane in rebus
 exteriorib⁹ qd oīs corpea crassitudo a longitu
 dine incipit: ex latitudine crescit: z in altitudi
 nē desinit. Longitudo itaqz ppitiatorij ni fal
 lor designat ea q̄ in spūali natura sunt ad in
 choationē. Latitudo vñ illa signat q̄ sunt ad
 p̄motionē. Altitudo aut̄ illa signat q̄ sunt ad
 p̄sumatōz. Scdm̄ hec itaqz tria q̄ dixim⁹: tri
 plicē in spūalib⁹ essentijis diuinorū donorū di
 stinctōez facim⁹: P̄rio spirital̄ creatura creat̄
 vt sit. Scdo iustificat̄ vt bona sit. Tertio gli
 ficat̄ vt beata sit. Per creatiōz itaqz ad bonū
 inītiat̄: Per iustificationē in bono dilatatur:
 Per glorificationē vñ in bono p̄sumat̄. Ho
 na creatiōis sūt ad inchoationē. Bona iusti
 ficatiōis ad p̄motionē. Bona aut̄ gli
 ficatiōis sūt ad p̄sumationē. P̄ria bona sūt creati
 onis dona: Scda bona sūt creatoris dona et
 creature merita. Tertia bona sunt creatoris
 dona z creature p̄mia: scz p̄sumatio bonorū z

Richardus de arca mystica

retributio meritorum. Prima itaque bona pertinent ad longitudinem: Secunda ad latitudinem: Ultima vero ad altitudinem. Nam in primis bonis ut dictum est: rationalis creatura ad futuram plenitudinis perfectionem incipit: Ex secundis bonis proficit et crescit atque dilatatur. In ultimis autem bonis sublimatur ad gloriam: et in gloria consummatur.

De subdistingtione primi gradus huius contemplationis. Ca. XII.

Ideamque primo de purgatorio nostri
v longitudine: quam iubemur in duos cubitos et dimidium extendere. Quotiens itaque creationis nostre bona illa spiritualia que superius assignauimus: corde versamus: diligenter inuestigamus: conuenienter distinguimus: sufficienter discutimus: toties purgatorii nostri opus in longitudinem producimus: et ad certam mensuram extendimus. In hac itaque fabricandi purgatorii production: triplex nobis occurrit diuinarum donationum distinctio: circa quam solum vel maxime versari debet nostre considerationis frequens diligensque retractatio. Ex ipsa creationis sue conditione naturale est omni rationali creature: esse: scire et velle. Cogita itaque quod necessarium: quod iustum et diuine bonitati quod congruum: tam digne creature: tam excellenti nature: boni ac mali discretionem dare: simul et arbitrii proprii libertatem concedere: ut esset bonum

Liber III Ca. XII. XIII

num eius tam acceptū: q̄ voluntariū: tā gra-
 tum q̄ gratuitū. Quotiēs in hmōi discussiōe
 desudas: tūc in ppitiatorij tui pductiōe labo-
 ras. Scrutare: cōtemplare: mirare arbitrij li-
 bertatē: iudicij discretionē: essentie sublimita-
 tem: z ppitiatorij tuū cū hoc facis fm cōgru-
 entia ordinis z modū quātitatē in longū p-
 ducis. **D**iro: si p teipm nō aduertis q̄ sit vti-
 lis: q̄ve necessaria hoz omniū assidua consi-
 deratio. **E**x hoc em̄ mens tua quotidie illumi-
 nat: inflāmat z solidat in omni bono.

Quō in primo cōtemplatiōis gra-
 du mens exercere se debeat: vel quā-
 tū hmōi exercitatio valeat. **Ca. XIII.**

Cogita ḡ frequēter: cōsidera vehemē-
 ter: inuestiga diligēter voluntatē non
 solū tuā: sed alienā seu bonam seu ma-
 lā. **C**ognosce tuā: vt scias quid corrigere seu
 etiā vnde debeas deo gratias agere. **C**ogita
 etiam animos pfectoz: nec non z puersoz: et
 aios spirituū bonoz: z spirituū malignoz: vt
 ex contrariorū consideratione elucescat quid
 imitari vel vitare te expediat. **A**ttende quid
 scias: attende quantū nescias: **A**gnosce quā-
 tum emineas per ingeniu z spiritibus brutis:
Agnosce quātū sbiaceas p̄ intellectū spiritib⁹

Richardus de arca mystica

angelicis. Si attēdas quātum pcedas sensu
sp̄m brutū cātabis p̄cordialit: B̄ndicā dñm
q̄ mihi tribuit intellectū. Si cogites intelligē
tiā angelicā clamabis p̄fecto: De^o tu scis in
sipiētīā meā. Discutere ḡ ignorātīā meā vtile
valde z p̄ necessariū mihi ē vt sciā qd desit mī:
z cū beato iob dicere possis: Si qd ignorauī:
ignorātīa mea mecū est. Sed q̄tiēs in memet
ip̄so attendo quō vel q̄ sepe incerta z occul
ta sap̄ie sue manifestauit mihi: p̄fecto magni
ficat aīa mea dñm: q̄ erudit nos sup scientias
volucy z iumētōy: eo q̄ ip̄e sit q̄ illuminat om
nē hoiem veniētē in hūc mūdū. Vides certe
quāta sit vtilitas h^o gemie p̄sideratiōis attē
dere: videlicz affectū rōnalis volūtāt: seu etiā
sensū rōnis. Sed de tertiā assignatay p̄sidera
tionū qd dicā: in q̄ admirādo p̄tēplamur: z cō
tēplando mirām aīe essentiā: essentie naturā:
nature excellētīā: Facile vt arbitroz pōt vnū
quēqz p̄p̄a exp̄ientia docere quātū valeat h̄
speculatio animū vl̄ ḡ vitiū erigere: vl̄ ad bo
nū animare. Coḡsce hō q̄so dignitatē tuā: coḡ
gita excellentē illā aīe tue naturā: quō fecerit
eā deus ad imaginē z similitudinē suaz: quō sub
limauerit eam sup omnē creaturā corporeā: z
statī mirari icipies: quō indyta v̄go filia syon
p̄iecta sit de celo in terrā: z p̄iter cū p̄p̄ha dño

clamare incipies: Quid m̄ ē i celo: ⁊ a te qđ vo-
 luit sup terrā: Quid mirū q̄so si in recordatiōe
 pditiōis mee: si ad aspectū anime mee sbito ⁊
 absq; mora cōfusio faciei mee cooperuit me:
 Quē em̄ nō pudeat ciuē celi: dominā mundi:
 dilectā dei addixisse seruituti corpis: p̄stitu-
 isse spiritibus imundis: diu tenuisse sub iugo
 seruitutē ad faciendā carnis curā i desiderijs:
 Mirabit̄ sane quisq; cū aie sue dignitatē co-
 gitauerit: cū bñ attēderit qđ sit: vel esse debu-
 erit: vñ vel quo p̄iecta sit. Mirabit̄ inq; quō
 facta sit q̄si vidua dñā gentiū: p̄nceps puinci-
 arū facta sit sub tributo. Ad hanc vt arbitroz
 cōsiderationē reuocare nos voluit qui dixit:
 Quid est isrl̄ qđ in terra inimicoꝝ es: inuetera-
 sti in terra aliena: coinquinatus es cū mortuis:
 deputatus cū his qui in inferno sunt. In hac
 itaq; triplici cōsideratiōe debem⁹ vt iam dixi-
 mus p̄pitiatōrij nostri longitudinē p̄sumare.

**Designatio eoz que in hoc specu-
 lationis gradu comprehēdi nō pos-
 sunt. Capitulū. XIII.**

Ed in p̄ma ⁊ secūda p̄sideratiōe scien-
 tia tuā vsq; ad cubitū extendere po-
 teris: nā in tertia oīno nō poterit. Vbi em̄ ad
 id qđ sciri oportet instrumētū idoneū habes

Richardus de arca mystica

ibi pculdubio q̄si vice certitudinis cubitum tenes: eo q̄ cognoscēdo rei noticiā p̄ expimentū capere valeas. Quasi em̄ ad plenū cubitū sciētia tua excrescit: cū ad certitudinis firmitatē p̄ expimentū attingit. Sed quē queso nō doceat ppria expientia: quid sit velle: v̄l quid sit scire? Nōne legit hoc vnusquisq̄ quotiēs voluerit in pprio corde? Nūquid nā ignoras q̄ infinita velis: et q̄ infinita nolis: q̄ innumere scias: et q̄ innumera nescias? Sed nūquid quō vides volūtatē tuā: quō nosti cogitationē tuā: potes eque videre vel noscere aīe tue substantiā? Quis inq̄ in hac adhuc carne positus animā suā vel quālibet spiritalē substantiam: in sua puritate vidit vel videre potuit? Proculdubio in hac pte hūanus intellectus cec⁹ est a natiuitate: et necesse h̄z q̄tidie clamare dño: Illumina oculos meos. Profecto si quis que hmōi sunt in hac corruptibili carne videre potuit p̄ mētis excessum: supra semetip̄m fuit duct⁹: et in eo qd̄ vidit: intellect⁹ humani corpis metas: nō ppria industria: sed ex reuelatione diuina trāscendit. Sed quicqd̄ in hunc modū hūana expientia potuit attingere: cōstat nimirū illud nō ad hoc: sed ad aliud cōtemplatiōis gen⁹ ptinere. Quātūcunq̄ ḡ in hac cōsideratōne ingenū tuū exercueris:

Liber III Ca. XV.

quātūcūq; studiū tuū corinuaueris: ⁊ quātūcūq; in hac pte sensū tuū dilataueris: scientiā tuā ad plenū cubitū extēdere nō poteris.

Q nec illa negligere debem⁹ que nō nisi ex pte cōprehēdim⁹. **Ca. XV.**

Alta tñ sunt minimeq; spernēda que
m de spiritualis essentie possum⁹ pprieta
te: vel ex diuinaz scripturaz auctori
tate colligere: vel religionis attestatiōe pba
re. **S**tudeam⁹ ḡ scire quō vl' quātūcūq; pos
sum⁹: quīs ad expientie cubitū nos extēdere
nō possum⁹: **B**odicū quidē sed multū est qđ
in hac cōsideratiōe sciri pōt. **B**odicū sane ē
ad plenitudinē: s̄ multū p omnē modū est ad
utilitatē. **N**oli ḡ negligere qđ potes de h̄ cu
bito h̄re: quīs ipsum minime possis explere.
Et em̄ de ceteris taceam q̄ p̄tinere vident̄ ad
speculationē istā: quātū putas detrimētū in
curris: si aīe imortalitatē nescis: vel oīno non
credis: **S**i em̄ de aīe imortalitate nō constet:
qs̄ q̄so ad futurā retributionē p̄perat: **Q**uis
obsecro vitam suam restringat: ne post cōcu
piscencias suas eat: **E**t quis de p̄petratis ma
lis deo satisfaciat: **Q**uis se ad fortia opa ac
cingat: **Q**uis inter tot dñozū malozū flagel
la: taz acerbam patientiā habeat: si de futura

Richardus de arca mystica.

vita penitus diffidat: Totū qđ de redēptio-
ne humani generis asserit: totū qđ de diuinis
sacramētis credit: quicquid de diuinis institu-
tiōibus p̄cipit: quicquid de diuinis p̄missioni-
bus expectat: penitus destruitur si de aīe per-
petuitate et immortalitate despat. Si in hac vi-
ta tm̄ i xp̄o sperātes sum⁹ / miserabiliores oī-
bus hominib⁹ sumus. Ecce reliquim⁹ oīa et se-
cū sumus ip̄m: quid ergo erit nobis? Si om-
nino mortui nō resurgunt: vt qđ p̄pter ipsum
mortificamur tota die? Si nulla ab ip̄o span-
da est corona iusticie: et si oīmo vn⁹ est interit-
us hoīs atq; iumētoꝝ: et equa vtriusq; cōdi-
tio: qđ mihi p̄derit: si maiorem sapiētie atq;
iusticie operā dederō? Nōne ml̄to melius fa-
ciunt qui comedūt et bibunt et ducūt in bonis
dies suos: qui epulant̄ quotidie splendide: q̄
q̄ mortificant̄ tota die? Nōne ml̄to meli⁹ erit
ire ad domū cōuiuij: q̄ ad domū luctus? Si
post hanc vitā homo iumēto nihil habet am-
plius: cur nō vadā et affluā delitijs: et fruār bo-
nis q̄ sunt? Si oīno mortui non resurgūt: cur
illā vocē libēter nō audiam⁹: q̄ dicit: Come-
damus et bibam⁹: cras em̄ moriemur? Vides
certe quāta mala sequant̄: si de anime immorta-
litate dubitet̄. Vinima itaq; cōtemnere non
debem⁹ q̄ de hoc cubito efficere possum⁹: q̄

Liber III Ca. XVI

uis ad ei⁹ expletionē minime sufficiam⁹. Ab hac ḡ triplici cōsideratōe essentie: videlicz spi-
ritalis eiusq; discretiōis ac volūtatis ppitiaz-
torij nr̄i opus inchoat: z ad diffinitā mēsurā
pducit. Qui ḡ animū suū in hoz speculatiōe
plene exercuit: ppitiaztorij sui longitudinē ex-
pleuit. Hec de ppitiaztorij longitudine iā dixi-
mus: nūc ad eius latitudinem inuestigatiōis
manū cōuertamus.

De distinctiōe secūdi gradus hu-
ius cōtemplationis. Capi. XVI.

De latitudinē spectant: vt dixim⁹: ea
a que sunt ad p̄motionē: sicut ad longi-
tudinē ea q̄ sūt ad inchoationē. Ho-
nū aut nostrū qđ ab ope creationis inchoat:
iustificatio dilatat: z se ex hoc ad latitudinem
ptinere demōstrat. Hoc aut opus sine duob⁹
nō p̄sumat. Nunq̄ em̄ hoc opus p̄ficiť si cre-
ature sue creator nō coopat. Possēt quidē si
vellet sine creature coopatiōe totū creator p̄
seipm̄ explere: sic̄ potuit cū voluit tot z tanta
d̄ nihilo creare: Nos aut sine eius adiutorio
nitētes de nr̄is viribus si p̄sumim⁹ frustra la-
boram⁹. Testat hoc dñs q̄ in euāgelio suo di-
cit: Sine me nihil potestis facere: eo qđ ip̄e sit
qui opat in nobis et p̄ficere z velle pro bona

k

Richardus de arca mystica.

volūtate. Nō est em̄ volētis neq; currentis & miserētis dei. Quid em̄ sine ip̄o p̄ memeti p̄m potero: q̄ nec saltē dicere possū: Dñe iesu nisi ī spūs sancto: Ip̄e utiq; est q̄ opat̄ oīa in oib; diuidēs singulis p̄t̄ vult. Verūtamē in iustificatiōis n̄re opus volūtariū p̄sensū req̄rit: q̄ dicit: Si volueritis z audieritis me: bona fre comedetis. Libero arbitrio ascribit̄: cū h̄ op̄ p̄pendit̄: cū dicit̄: Si p̄plus me? audisset me: isrl̄ si ī v̄ijs meis ambulasset: Pro nihilo forsitan inimicos eoz hūiliafse: z sup̄ tribulātes eos misissem manū meā. Si em̄ nos in h̄mōi ope nihil facim?: frustra ei? adiutoriū implo- ram?: falsoq; eū adiutorē vocam?. Aliud ei ē facere: atq; aliud adiuuare. Quid ē em̄ auxi- liari: nisi opanti vel coopanti cooperari: Adiu- torē em̄ se h̄re z ī bono coopatorē intellexit q̄ dixit: Adiuor me? z liberator me? es tu dñe ne moreris. Quotidie ei? adiutoriū q̄rim?: cū ei in q̄tidianis ōonibus p̄clamam?: Adiuua nos deus salutaris noster. Patet q̄ q̄ h̄ opus a duobus p̄ficiť: in q̄ creature sue creator co- opat̄. Opus itaq; ē in h̄ ope p̄pria industria: z diuina gr̄a. Frustra em̄ q̄ sp̄ia libero arbitrio ih̄rit̄ nisi diuino adiutorio sulciat̄. Perficit̄ aut̄ iustificatio n̄ra ex deliberatiōe p̄pria: z in- spiratiōe diuina. Solū em̄ iusta velle: est iam

74
iustū esse. Ex sola siquidē volūtate recte iusti
v' iniusti dicim: quibus ex opatōe ī vtrūq; ad-
iuuemur. Duob' aut modis nobis deus co-
opat: interi' videlicet z exteri'. Interius per
occultā inspirationē: Exteri' p manifestā ope-
rū suor administrationē. Sed nil ad hoc con-
templatiōis gen' illa cooperatio q̄ exteri' sit:
eo q̄ ppitiatorium nostrū de auro puro fieri
oporteat: z hec speculatio in pura intelligen-
tia subsistere debeat. Hec itaq; duo sunt ex q̄
bus pfici' ppitiatorij nrī latitudo: ppria vide-
licet deliberatio: z diuina inspiratio.

Quaedā sumunt de secūdo con-
templatiōis hui' gradu que ad ple-
nū cōprehēdi nō possunt. Ca. XVII.

Uid aut sit deliberatio q̄tidiano usu
q̄ didicimus: z de eius certitudine tot
expimenta habētes hesitare nō pos-
sum': z idcirco sciētiam nostrā in hac pte vsq;
ad plenū cubitū extendere possum'. Sed q̄s
queso in hac dūtatur vita comprehendere suf-
ficiat: quo nā mō diuina gratia cor vīitare et
sua inspiratiōe ad omnē volūtatem suam in-
clinare soleat: Quātūcunq; in hac considera-
tiōe laborem' opus nrī in hac pte ad plenū
cubitū non extēdimus. Quomō enim diuine

Richardus de arca mystica

Inspiratiōis modū intelligētia hūana cōpre-
hēdat: cū dñs in euāgelio suo de eiusdē rei in-
cōprehēsitabilitate admoneat: Spūs inq̄t vbi
vult spirat: ⁊ vocē eius audis: s̄ nō scis vnde
veniat: aut quo vadat. Docemur itaq; de grē
diuine adiutorio p̄ auctoritatē scripturarū: qđ
⁊ ip̄i p̄bamus p̄ quotidianū n̄re infirmitatis
defectū: ⁊ p̄ manifestū coopatiōis ip̄i⁹ effectū.
Ad hoc siquidē nobis ei⁹ grā subtrahit toti-
ens: vt q̄ p̄ se nihil boni possit hūana infirmi-
tas ex p̄prio defectu doceat. Ad hoc iterū ea-
dem q̄ fuerat subtracta grā restituit: vt p̄ eius
effectū qđ ex dei munere sim⁹ expiamur: vt q̄
vnū idēq; mō possum⁹: mō nō possum⁹: nisi
qz gratiā adiuuantē mō habem⁹: mō nō ha-
bemus. Patet itaq; q̄ de diuine grē adiutorio
minime nos liceat dubitare: q̄uis coopatiōis
eius modos possum⁹ minime cōprehendere.
Cubitū itaq; in hui⁹ n̄re p̄sideratiōis ope ex-
plere non possum⁹: qz ingeniū nostrū in hui⁹
inuestigatiōis latitudinē vsq; ad cōprehēsi-
ōis terminū non extendim⁹. Patet itaq; rō-
cur p̄pitiatorij n̄ri latitudo vsq; ad duos cubi-
tos se extēdere nō valeat: vel cur cubitū ⁊ di-
miditū iuxta documētū diuinū h̄re oporteat.
Si igit̄ animū tuū in hac gemina p̄sideratiōe
ad plenū exercuisti: p̄pitiatorij tui latitudinē

Liber III Ca. XVIII.

suxta modū congruū explesti.

De p̄ma ⁊ secūda hui⁹ cōtemplati
onis distinctione earūq; differentia.

Capitulū. XVIII.

¶ Eino putet eandē esse cōsiderationē

n illā: quā supius posuim⁹ volūtatis: ⁊

hāc quā mō latitudinē assignuim⁹ deli

beratiōis. Nā ad illā p̄tinet qđ i mēte agit ex

sola opatiōe nāe: ad istā aut qđ in ip̄a actitatē

ex opatiōe industrie. Ad illā spectat q̄libet ani

me vis ip̄i naturalit̄ insita: ad istāz q̄libet aie

virt⁹ p̄ industriā cōpata. Ad illā deniq; q̄libet

aie mot⁹ qđ nāli q̄daz impulsu agit: ad istā aut

q̄libet animi virt⁹ qđ rōnali quodā dispositio

nis moderamēte ducit. Et quidē solemus vim

illā aie qđ ex se valet ⁊ solet tot affectus forma

re: ⁊ p̄ tam multiplices modos variare. Vīm

inq; illā aie solem⁹ voluntatē noiare: Sicut ei⁹

motū: ⁊ h̄mōi vt ita dicā instrumētī actū vo

luntatē dicim⁹: ⁊ ip̄m velle volūtātē vocam⁹.

¶ Nec solum illud velle quod solo naturali mo

tu fertur: voluntas nuncupat: verū etiā illud

qđ liber animi p̄sensus ex deliberatiōe comita

tur. Sed cogit nos vtq; verborū inopia: ver

borū significatiōes mō extēdere: mō restrige

re: ⁊ p̄ necessitatis ingruētia cōgruēter vari

Richardus de arca mystica.

are. Sed vt sufficiēter distinguamus qđ huic
cōsiderationi ascribere debeam⁹: oīs aīe con
sensus: z quicqđ ex p̄sensu in aīo agit: ad hāc
cōsideratiōez p̄tinere videt^r: quēadmodū oīs
sensus vel q̄libet aī mot⁹: qđ p̄tra cōsensum v̄l
p̄ter cōsensū agit lōgitudinis cōsideratiōi re
cte ascribit^r. Bona nāq; creatōnis: vt sup̄ iā
dictū est: assignāda sunt p̄pitiatorū nr̄i longi
tudini. Et scim⁹: qz quicūq; in aīa p̄ter cōsen
sū ē mot⁹: hoīem vtiq; iustificare nō pōt. Ad
p̄imā itaq; p̄siderationē p̄tinet diligēter attē
dere: qđ⁹ bonis naturalit̄ mēs nr̄a polleat vel
careat. Ad secūdā v̄o spectat noscere: q̄ bona
mens ex virtute iam habeat: vel q̄ necdū h̄re
valeat: Facile est vt arbitroz videre vel nosse
q̄ sit necessariū vel vtile vtrāq; harū p̄sidera
tionū familiarē h̄re: z frequēter quidē in con
templationē adducere. Ex p̄ma em̄ cōsidera
tione agnoscit homo ad que bona sit natura
liter p̄mptior: vel ad que mala p̄cliuior: qui
bus studijs debeat vehemētius insistere: con
tra q̄ mala debeat instātius vigilare: quibus
exercitijs valeat melius p̄moueri: quib⁹ vi
tūis valeat facilius corrumpi. Ex secūda autē
cōsideratiōe intelligit hō qđ⁹ culpīs sb̄iaceat
vel qđ⁹ meritis emineat: z qđ p̄ his pene vel
p̄m̄ij expectare debeat: q̄tū q̄tidie p̄ficiat v̄l
deficiat: cū quanta aī industria satagat p̄teri

ta mala delere: pñtia declinare: futura pueni-
 re: cū quāta animi pstantia studeat recupare
 bona amissa: custodire vel multiplicare bona
 possessa: q̄ gratū: q̄ cōmodū: q̄ ve iocūdum
 spectaculū: p̄m p̄siderationē p̄mā: tot aī q̄li-
 tates: tot ei⁹ cogitatiōes: tot ip̄i⁹ affectiōes ī
 speculatiōz adducere: ⁊ ī eoꝝ admiratiōe ani-
 mū suspēdere. Q̄ q̄ mirāda speculatio: Q̄ q̄
 stupenda delectatio iuxta secūdā cōsideratio-
 nē: tot animi virtutes: tot ei⁹ exercitationes:
 tot eius studia vel merita p̄ oculis h̄ze: ⁊ eius-
 modi cōtemplationi diuti⁹ inherere.

Q̄ nullo sensu nostro cōprehendi
 valeant q̄ ad tertiā distinctionē spe-
 ctant. Capitulū. XIX.

Ed nūc sane dignū illud videt̄ p̄side-
 ratione: cur d̄ ppitiatorij nr̄i altitudine
 oīno tacuit: q̄ ei⁹ tā lōgitudinē q̄ lati-
 tudinē adeo diligēt exp̄ssit: S̄ ⁊ demonstratū
 est sup̄ ad hāc p̄sideratiōz p̄tinere illa p̄cul-
 dubio q̄ sunt ad gl̄ificatiōez: sic ad eius latitu-
 dinē ea que sunt ad iustificatiōz. Sed gl̄ifica-
 tōnis nostre modū q̄s sensus hoīm capere: q̄
 rō pōt cōprehēdere: Quis hui⁹ rei exp̄imen-
 tū: q̄s eiusmodi euidentie documentū: vel in
 alio vidit: vel in seip̄o exp̄iri meruit: Hui⁹ rei

Richardus de arca mystica

sane homo in hac vita: nec sufficiens habet argu-
mentum: nec ullum valet capere experimentum. Recte
ergo dicti operis altitudini nulla mensura prescribitur:
quod glorificationis nostre modus: ut dictum est: nullo nostro
sensu comprehenditur. Equidem purgatorium non ni-
hil crassitudinis habet dicitur: sed in ceterarum dimen-
sionum comparatione non reputatur. Sic utique glo-
rificationis nostre certitudinem fidei attestatone tene-
mus: quibus qualitatis vel quantitatis eius modum per
intelligentiam necdum capere possimus: sed per modum
co et pene per nihil reputatur quicquid humana
aviditas experimento non probatur. Scimus autem quod
post plenam emundationem conscientie: post multa exer-
citia iusticie: incipit tandem aliquando humana mens
sperare quod prius vix poterat credere: et in hunc
modum purgatorii nostri mensura in altum surgit: et
ad soliditatem crescit. Credo sane pertinere ad so-
lilitatem eiusmodi purgatorii: quando mens incipit
in domino gloriari: et per bono conscientie testimonio non
modicum gratulari: et intantum ut veraciter aude-
at profiteri: Quia gloria nostra hec est testimonium
conscientie nostre. Tu vero si vis ut purgatorium tuum in
altum proficiat: et congruam partem in hac vita fieri
valet soliditatem accipiat: nunquam desistas: nunquam
quiescas donec future illius plenitudinis aliquis
ut ita dicam: arras obtineas: donec eterne felici-
tatis quantumtulascumque primitias accipias: donec

diuine suauitatis dulcedinē p̄gustare incipi-
as. Ad h̄mōi sane desiderium nos aīare vo-
luit: qui dixit: Gustate et videte quā suavis est
dñs. Propitiatoriuū ḡ tuū nō nihil spissitudi-
nis h̄re iam credim⁹: si iam gustasti q̄s dulcis
est dñs. Sed quātūcūq; ad hanc gratiā cre-
ueris: quātūcūq; in ip̄a p̄feceris: debes semp
modicū reputare: et p̄ future felicitatē magni-
tudine: quasi pro nihilo ducere. Hoc est sane
quod scriptura sancta tacite inuit: q̄ de p̄pitiato-
riū nr̄i altitudine oīno nihil dixit: ac si p̄ taci-
turnitatē ip̄am alti⁹ clamet: longe q; meli⁹ in-
sinuet: qz quicquid mens hūana in hac vita dū
taxat de interne suauitatis abundātia capere
valet: p̄ nihilo reputare debeat. Tacēdo cla-
mat: q̄ si oīno ducat idignū de eius opis nos
mēsurā instruere: ad cui⁹ inchoationē huma-
na infirmitas in hac vita vix pōt assurgere.

**Quō hoc cōtemplationis genus
possit in quinq; gradus diuidi: et que
ptineant ad primū gradū. Ca. XX.**

Ed quō primā illā p̄siderationē q̄ ad
longitudinē ptinet in tria distinxim⁹:
secūdā autē q̄ ad latitudinē spectat in
duo diuisim⁹: possum⁹ hoc cōtemplationis
gen⁹ in quinq; portioēs secare: et p̄ totidē gra

Richardus de arca mystica

duſ diuidere. In p̄mo itaq; gradu hui⁹ con-
templatiōis cōsideramus ea que p̄tinent ad
anime qualitātē vel ip̄ius eſſentie p̄rietatē:
q̄ vita quedā ⁊ p̄petua ſit q̄ nullis peniſ: nul-
lis vnq; tormētis extingui poſſit: q̄ non ſolū
poſſit ip̄a in p̄petuū viuere: ſed corp⁹ etiā ad
vitā ⁊ ad ſenſum animare: q̄ nullo ſuſtēramē-
to egeat: q̄ ſine ſubſidio ſempiternē ſiſtat:
Quō ſit ip̄a p̄ corp̄is mēbra diſfuſa: cū tñ ſit
ip̄a ſimplex p̄tribusq; carens: indiuidua eſſen-
tia: Quō in toto corp̄e ſuo q̄ſi in ſuo quodaſ
mūdo ſit vtiq; vbiq; tota: quēadmodū deus
inuenit vbiq; totus ī omī creatura ſua: Quō
ī illo ſuo mūdo: ſola volūtate oīa mouet atq;
diſponit: Sic in hoc mūdo deus ſolo volūta-
tis nutu oīa regit: qui eodē volūtatis ſue nu-
tu oīa creauit. Inuenies in hoc ſpectaculo: ⁊
alia multa p̄ſideratiōe digna: q̄ nec ſine admī-
ratiōe ſpeculari: nec ſine iocūditate poſſis ad-
mirari. Quid tñ mirū ſi inuenim⁹ in ſpū rō-
nali mirāda mlta atq; ſtupēda: cū ipſe ſit p̄ci-
pua dei creatura: ⁊ ad imaginē ⁊ ad ſilitudinē
eius fact⁹: Cū em̄ ſit mirabilis de⁹ in omnib⁹
operib⁹ ſuis: magnus atq; laudabilis nimis
in omnib⁹ magalib⁹ ſuis: vbi tñ obſecro ap-
parebūt mirabiliora virtutū ei⁹ inſignia q̄ in

imagine sua: Absq; dubio om̄ipotētis dei ar-
tificis industria: que vbiq; mirabilis apparet:
in eiusmodi opere singulariter mirabilis emi-
net.

**De cōsideratione eorum que per-
tinent ad secūdum gradū. Ca. XXI.**

In secundo huius contēplatiōis gra-
du cōsiderant̄ illa q̄ ptinet̄ ad cogni-
tionem: vel virtutis studio deseruire
possunt: z quecūq; in augmentū scientie con-
currunt atq; conducūt. In hac sane conside-
ratione recte miramur volubilitatem cogita-
tionis: agilitatē imaginatōis: ingenij acūmē:
discretionis exaen: capacitatem memorie:
viuacitatem intelligentie: z circa h̄ alia queli-
bet stupenda z admiratione digna. Quis em̄
digne pensare: quis sufficiēter estimare vale-
at: quis in eius consideratōnis admiratione
non expauescat: si diligenter attendat: que sit
illa tam multiplex cogitationis humane vo-
lubilitas: que sit eius tam inquieta z infatiga-
bilis velocitas: q̄ per tam multa: tā varia z tā
infinita discurret: que nllā hora: nllō t̄pis mo-
mēto q̄escit: q̄ tot spacia loq;: q̄ tot volumia

Richardus de arca mystica

temporū ī tanta festinatōe p̄transit: cui vñdīq̄
patet tā facilis trāsitus: tam agilis discursus
de sūmis ad ima: de imīs ad sūma: de p̄mis ad
nouissima: de nouissimis ad p̄ma. S̄z de ima/
ginationis agilitate facultatisq̄ eius facilitate
quid nos dicturi sumus: vel q̄d inde digne di
cere possum⁹: que omnīū eorū q̄ anim⁹ sugge
rit ī tanta velocitate imaginē dep̄igit: Quicq̄
q̄d a forīs anim⁹ p̄ auditū haurit: quicq̄d ab
intus ex sola cogitatione cōcipit: tota imagina
tio absq̄ moza ⁊ omī difficultate seposita per
repsentationē format: ⁊ quarūlibet rerū for
mas sub mira festinatōe rep̄ntat. Quale q̄so
est tot rerū atq̄ tantarū ī momēto: in ictu oculo
li picturas efficere: ⁊ iterū easdē eadē facilita
te delere: vel alio atq̄ alio mō multiformiter
variare: Nōne p̄ imaginationē anim⁹ quoti
die nouū celū ⁊ nouā terrā cū voluerit creat:
et in illo fantastico mūdo q̄si ali⁹ quidā crea
tor quantaslibet etiusmodi generis creaturas
oī hora actitat: ⁊ p̄ arbitrio suo format: Nā
hūmān⁹ aūt sī ingenij acūmē intēdim⁹: q̄d ī
illo mirari debem⁹ citius inuenim⁹. Vide q̄
multa imo pene infinita hūano ingenio puia
sunt: q̄ nullo vnq̄ corporeo sensu attingi pos
sunt. Vide quō illud humani ingenij acūmen
soleat p̄funda inuestigare: intima queq̄ pe

netrare: inuoluta et pplexa: obscura et in tenebris posita euoluere: enodare: illustrare: atque in lucē euocare: Intimos ut ita dicā: latitātis nature sinus abditosque recessus viuacitatis sue subtilitate quotidie adit: irrumpit atque pertransit: festinās et anhelans in vltiora semper penetrare et altiora ascendere. Attende quot sciētie disciplinas inuenerit: quō tot artes excuderit: et tūc incipies obstupescere: et ex nimia admiratiōe deficere. Sic sane si memorie capacitatem eiusque amplitudinē attēdas: inuenies absque dubio quod digne mirari debeas. Quātus queso est ille tam imense amplitudinis sinus: qui tot rerū substātiās: tot substantiarū formas: tot genera rerū: tot species generū: tot indiuidua specierū: indiuiduorū quoque tot proprietates: tot qualitates: et tot quātitates: actiōes et passiones: habitus: situs: loca: tempora latitudinis sue ambitu cōprehēdit: abscondit atque custodit: diuque custodita iterum in medium pducit: Cogita si potes quae sint illa gazophylacia: et quae mirra: quae lata: quae ampla: quae profunda vel alta: quae tot sciētie thesauros: et sapientie gazas possunt vndecūque colligere et incōfuse custodire: Miranda proculdubio memorie capacitas: sed non minus mirabilis intelligentie viuacitas. Quae sit autem magna

roza - m. opust
qy est

Richardus de arca mystica.

vel miranda: facile est ppendere z ex predicis colligere. Quicquid em̄ sensus attingit: cogitatio parit: quicquid imaginatio format: ingenium inuestigat: memoria conseruat: horum omnium noticiam intelligentia capit: z cum libuerit: in considerationē admittit: vel in contemplationē adducit.

De cōsideratione eorum que pertinent ad tertium gradum. Ca. XXII.

In tertio huius cōtemplationis gradu cōsideramus rationalis animi uoluntatem: multiplicēq; eius affectū.

Quis enī digne explicare possit: quot alternationis modos in omētaneis pmutationib⁹ induit: q̄ multiformiter se alternantium uicissitudinū moribus variare consueuit: Cogitet quisq; quibus pturbationibus quotidie animus suus afficiat: indeq; colligat: q̄ multiformiter uariat. Dō se anim⁹ in fiduciā erigit: modo in diffidentia; cadit: nunc p constantiā figitur: nūc subitaneo timore concutit: modo cum ira perturbat: modo ingens furor exagitat. Nec illud adeo mirum q̄ variis qualitatibus diuersisq; pturbationibus per singula momenta afficitur: sed illud supra modum

Liber III Ca. XXII.

stupendum: q̄ sub eodem pene momento: sepe contrarijs affectionibus tangit: nūc odio: nūc amore ducitur: modo gaudio: modo merore distrahitur. Qū sepe videmus inter mirā gratulatiōis nostre tripudia: quomodo superveniens subito q̄ emergēs tristicie causa: animū vehementer concutit z deijcit: z omnē illā exultantis animi solennitatē subito in merorem vertit. Nec tamē adeo mirum: q̄ pro diversis rebus animus sepe z subito contrarijs qualitatibus se induit: s̄ illud multo mirabilius: q̄ propter vnam eandēq̄ rem: cōtrarijs affectibus: contrarios affectus supducit. Nam diu multūq̄ nimīū dilecta: postmodū odio sepe psequimur: z vehementer approbata atq̄ desiderata subito detestamur. Sed vt adhuc ampli⁹ mireris: vnū eūdemq̄ hominis affectum: si diligēter attendere velis: circa vnam eandēq̄ rem multiformiter variare videbis. Nam modo de magno fit parvus: modo de paruo fit magnus: Quādoq̄ autem de magno fit maior: quādoq̄ de modico fit adhuc minor. Idem itaq̄ animi affectus circa eandem rē crescit atq̄ decrescit: et mō vehementer intumescit: z modo penitus deficit: et post plenū sepe defectū iterum reuiuiscit. Attende

Richardus de arca mystica

et illud in hūano affectu: quod sit magnus in magnis: et in sblimib⁹ sublimis: quod sit paru⁹ in paruis: et in vilib⁹ vilis. Quod sit in quibus magn⁹ et sublimis: cum se in altū erexerit: et quod paru⁹ et vilis: cum se in ima deiecerit. Quod se in audaciā erexerit: videbis eum sepe etiā mortē cōtemnere: et inter summa picula nil trepidatōnis habere. Eundē autē ipm videbis postmodū inter nocturna silentia ad tenuēq; flatū: et ad vni⁹ ramusculi motū: seu etiā foliorū lapsum: subito trepidare: et animi constantiā pdere. Sed quod oēs hūane affectionis qualitates enumeret: Quis oēs variatōis eius modos explicare sufficiat: Pene quot sunt diuersitates reru: tot sunt varietates affectionū. Sic em̄ in approbatiōe rerū circa diuersa diuerso mō afficimur. Scdm̄ iudiciū em̄ approbatiōis variari etiā solet desiderū affectionis: si nō semp tamē quādoq;.

De cōsideratione eorū que ptinēt ad quartū gradū. Cap. XXIII.

In quarto gradu huius cōtemplatiōnis virtutē deliberatiōis cōtemplamur piter et admiramur: quō tot animi affectiōes quotidie in virtutes redigit: in quātū eas per discretionē disponit: et in bona

Intentione figit. Quia enim nihil aliud sit virtus
 quam affectio ordinata et moderata: ex intentione
 bona agit ut sit affectio ordinata: et per discre-
 tionem efficitur ut fiat moderata. Debemus autem
 semper deliberationis nostre studium circa bene-
 gocium vehementer impedere: et huic exercitati-
 oni tam fortiter quam frequenter insistere: ut omnis nostra
 affectio ab illicitis transiens per licita discurrat:
 et ut in licitis etiam desideriis equitatis mode-
 stiam ubique custodiat. Mone ex virtute delibe-
 rationis quotidie agit: ut affectus mali cohi-
 beantur: minuantur: destruantur: Mone ex virtute
 deliberationis quotidie efficitur: ut affectus bo-
 ni nutriantur: promoveantur: solidentur: Vide quomodo
 quosdam affectus in perpetuum dant: alios vero in
 eternum exaltat: sicut quod eius officium est deponere
 potentes de sede et exaltare humiles. Itaque huic
 humiliat et huic exaltat: suscitans de pulvere egen-
 tum: et de stercore erigens pauperem. Mone illius
 officium est: totam illam in carne familie turbam: totam
 cogitationum: totam affectionum per arbitrio suo di-
 sponere: et imperatis more suis legibus subigere
 quotidie iudicium et iusticiam facere: a mare dnanum
 usque ad mare: et a flu. usque ad terminos orbis terrarum
 Mone ipsius est carnalia desideria fortiter castiga-
 tione percutere: fluctuantium cogitationum tumultum
 violenter reprimere: sed quotidie ad spirituales

Richardus de arca mystica

pugnā accingere: ad faciendā vindictā in na-
tiōib⁹ et increpatiōes ī pplis: Mōne ipius est
oēs rebelles animi mor⁹: elationū q̄ fast⁹ for-
tit⁹ p̄mere: hostilēq̄ illū vitioꝝ exercitū virilit⁹
opprimere: ad alligandos reges eoz in cōper-
dib⁹: z nobiles eoz in manicis ferreis: Debet
aūt nō solū vitia rep̄mere: verū etiā virtutes
extollere: familiā nabuchodonosor forti aiad
uersiōe ferire: domū aūt dauid sagaciter dis-
ponere z diligēter enutrire. Iudicabit itaq̄ ī
natiōib⁹ z implebit ruinas cōquassabit capi-
ta ī ira multoꝝ. Sed et sup solū dauid z sup
regnū ei⁹ sedebit: vt p̄firmet illud: z corrobo-
ret ī iudicio z iusticia. Quis aūt digne descri-
bat: q̄lis vel quāta sit illa virtutū turba: terrī-
bilis vt castroꝝ acies ordinata: ipius discipli-
nis instruēda z ipi⁹ ordinatione disponēda:
Quales q̄so vel quāte credēde sunt ille virtu-
tū phalāge: q̄ curr⁹ pharaonis z exercitū ei⁹
euertūt: q̄ salomonis nr̄i currū vndiq̄ cingūt
z muniūt: Curr⁹ ei⁹ dei decē milib⁹ mltiplex:
milia letatiū: dñs in eis ī fina ī scō. Sed si tā-
tis virtutib⁹ pollet in hac vita etiāz q̄libet aīa
p̄fecta: q̄ta q̄so erit illa virtutū p̄sumatio quā
hēbit ī illa sūma future plēitudinis gl̄ia: Logi-
ta si potes quāta sit illa futuroꝝ bonoꝝ tā cor-
poraliū q̄ spūaliū copia: que ve sit eozū q̄
multiplex differētia. Profecto s̄m differētiā
bonoꝝ: erit z differētia affectionū. Neq̄ enim

Liber III Ca. XXIII.

eodez mō afficiemur circa mīnora v̄l maīora
 bona: qz sic n̄ra affectio in oib⁹ ē ordinata: sic
 absq; dubio erit p̄ter z moderata. Quis ḡ ob
 secro erit ille v̄tutū numer⁹ in tot ordinatis z
 moderat⁹ aīe affectiōib⁹? Si te in h⁹ cōsidera
 tiōis specula attollere valeas: miroz si nō cre
 das milia miliū mīstrare ei: z decies milia cen
 tena milia assistere ei. Perpēde ḡ q̄le specta
 culū sit q̄sue locūdū: tot aīaz sc̄taz v̄tutes q̄
 bus interī pollēt: vel in futuro pollere h̄nt in
 cōtemplatiōz adducere: z ī eiusmodī admiratio
 ne animū suspendere.

**De cōsideratione eoz que ptinent
 ad quintū gradū. Cap. XXIII.**

In q̄nto h⁹ cōtemplatiōis ḡdu sic sup̄
 iā dixim⁹: si gratie q̄litate vel mo
 dos cū attētiōe miramur: z cū admī
 ratiōe attēdim⁹: tūc absq; dubio q̄cqd boni ī
 bonoz cordib⁹ agit: h̄ totū septiformis ille spūs
 p̄ īspiratiōis gr̄az opat. Ecce vn⁹ atq; idē spūs
 tot mētib⁹ sp̄ z vbiq; p̄sidet: z gr̄e sue mūera
 mltipliciter impēdit. Ecce tot hoīm mētes tot
 modis inforat: z oīm volūtates ad volūtatis
 sue arbitriū sine aliq̄ coactōe inclināt. Ip̄o re
 uelate v̄tutes aḡscit: ip̄o īspirāte bōitas amat.
 Nā sine coopante gr̄a oīno nō sufficim⁹ v̄l ad
 cognitiōz v̄tutē v̄l ad amorē v̄tutē. V̄tutē q̄
 magnū q̄ mirabile eē credit: q̄ q̄cqd v̄tutis

Richardus de arca mystica

in nobis operatur: nobis ad meritum deputatur: et merito quodam incomprehensibilis modo sic nobis sue voluntatis beneplacitum inspirat: ut iuste nobis ad meritum reputari debeat quicquid bonitatis eius in nobis gratia impertit vel reformat. Saluo enim humane voluntatis arbitrio: et omnino absque ulla coactione quilibet bona voluntas per inspirationem gratiam in diuine voluntatis complacitum conflatur: et ideo homo ad retributionum gratiarum cumulatur quicquid ex libero mentis consensu in ipsa diuinitate agit. Operatur autem illa studiose bonorum operatrix gratia quedam in nobis que sunt ad augmentum debiti: quedam vero que sunt ad incrementum meriti: quedam etiam que videntur esse ad inchoationem primii. Quoties namque fuit ut nostre debiti diuina benignitas augetur: et sibi nos magis obnoxios reddit quoties in nobis scientie et sapientie dona accrescunt. Hec itaque et quilibet homini in augmentum sunt debiti potius quam meriti. Sed quicquid virtutis nobis diuina bonitas inspirat: merita retributionis accumulatur: quicquid vero intus suauiter: quicquid diuine dulcedinis mentibus nostris diuinitate infundit: ad primii inchoationem quodammodo spectare videtur. Hec omnia operatur vnde atque idem spiritus: Nam et unctio eius docet nos de omnibus: Et charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datur est nobis: Et nihilominus constat esse ab ipso quodlibet gaudium in

spūscō. Vult autē apti⁹ noscere ad quē fructū
 soleat ille spūs: spm̄ n̄m secundare: Fructus
 autē spūs est: vt ait ap̄lus: charitas: gaudiuz:
 par: patientia: longanimitas: bonitas. Quōs
 multa: o quōs magna sunt quā spūs iste opat̄ i no-
 bis: diuidēs singulis put vult. Diuisiones em̄
 grāz sunt: idē autē spūs: Alij quidē p spm̄ dat
 sermo sapie: alij sermo scie: alij fides: alij grā
 sanitatū: alij opatio virtutū: alij pphetia: alij
 discretio spiritūū: z cetera innumera. in hunc
 modū. Perpede obsecro quō sit spectabile: quō
 ve salubre: hasz hmōi diuini spūs opatiōes
 i speculationē adducere: z i eaz ptemplatiōe
 animū suū ad hūilitatē z charitatē robore.
 Vultū em̄ p oēm modū anim⁹ tā ad dilecti-
 onē dei quō ad respectū sui pficit: cū sepe attē-
 dit: cum plene agnoscit quō per se nihil possit.
 Quō admirāda: quō amplectēda illi⁹ grā: p quā
 ita opat̄ in nob oīa opa n̄ra: vt sint tam sua quō
 n̄ra: dona sua z merita n̄ra. Supi⁹ iā assigna-
 uim⁹ quō sint multiplices vel multiformes hūa-
 ni cordis affect⁹. Hos itaqz ille diuinus spūs
 quōtidie i electis suis paulatī ptempat: z in vnā
 harmoniā pformat z grē sue plectro quōsi citha-
 reda doctissim⁹ hos extēdendo: illos relaxā-
 do ad cōcordē quandā psonatiā coaptat: do-
 nec reboet ex his i aurib⁹ dñi sabaoth melo-

Richardus de arca mystica

3
dia quedā melliflua: et sup modū dulcis tanq̄
citharedoz multozū citharizantiū ī citharis
suis. Sed si tā mira harmonia: tā multiplex
cōsonātia surgit de corde vno: in tanta plura/
litate tā multipliciū affectionū: que queso vel
quāta erit illa supcelestiū aīoz p̄sona concor/
dia: cōcorseq̄ cōsonātia: in tanta multitudine
tot miliū angeloz: tot animaz sanctaz exul/
tantiū et laudantiū viuentē in secula seculozū.
Hec omnia itaq̄ agit et disponit multiformis
illa diuini spūs gratia: que vt supius iā dictū
est: opat̄ oīa in omnib⁹. Si in his ergo q̄nc̄
cōtemplationis gradibus exercitatos sensus
habemus: si ad eiusmodi speculatōnes p̄m/
pti et p̄ni sumus: profecto p̄pitiatoriū nostrū
iuxta p̄positū diuini documēti modū exple/
uimus.

Magni contemplatoris eximijq̄
doctoris Richardi de sancto victo/
re liber tertius de arca mystica expli/
cit.

SIMMONSCHAED
TZ

Annotatio capitulorum libri quarti.

De quinto et sexto cōtemplationū generibus
Capitulū. I.

Quod rationē humanā excedant que ad has nouissimas speculatiōes spectant. Ca. II.

Quod ea que supra rationē sunt gemina distributione distingui possunt: et que cui generi subsint. Ca. III.

Quod sint aliena ab omni imaginatiōe que pertinent ad hec cōtemplationū genera. Ca. IIII.

Que sit supēminentia harum nouissimarum cōtemplationū. Ca. V.

Quod sit arduū vel difficile ad hec nouissima cōtemplationū genera ascendere: vel gratiā sibi comparare. Capi. VI.

Quod frustra homo ad hos theoreticos excessus nititur: nisi diuinis reuelatiōibus adiuuetur. Capi. VII.

Quod quintū cōtemplatiōis genus similitudinū ratione adiuuat: sextum vero totius similitudinis proprietatem excedit. Ca. VIII.

Quōd per hec duo cōtemplationū genera temperat cuius amor et approbatio sui. Ca. IX.

Cum quāta animi auiditate debeāt vel soleāt spirituales viri his nouissimis cōtemplationū generibus inhiare. Ca. X.

Richardus de arca mystica

Quo post multā desiderij sui fatigationē alij
soleant: alij nō soleāt ex visitante gratia sup
semetipsos leuari. Ca. XI.

Quia ea que p excessum mētis solēt videri: alia
possunt: alia oīno nō possunt ad cōmunem
intelligentiā inclinari. Ca. XII.

Quia omī hora aīa sancta ⁊ pteplatiua ad susce
ptionē grē debet esse pata. Ca. XIII.

Quia sit paucorū ad susceptionē grē semp habe
re animū patū. Ca. XIII.

Quia sit arduū vel difficile cuius pfecte aīe se
ipaz ad semetipsam totā colligere: ⁊ i solo di
uinitatis desiderio requiescere. Ca. XV.

Quia sit pene impossibile cuius aīe seipam ex
tra semetipsā totā effundere: ⁊ supra semet
ipsam ire. Ca. XVI.

De his q specialiter ptinent ad quintū gen^o
cōtemplationis. Ca. XVII.

De his que specialiter ptinent ad sextū gen^o
cōtemplationis. Ca. XVIII.

De mutua collatiōe trium nouissimarū spe
culationū. Ca. XIX.

De mutua collatione duarū nouissimarū spe
culationū. Ca. XX.

Quia frequentationē trium nouissimarū specu
lationū semp comitef frequētia diuinarum
reuelationum. Capi. XXI.

Liber III Ca. I

Or in omni contemplationis genere contineat pteplantis mentē excedere. Ca. XXII.

Or excedendi donū: alij fortuitū habent: alij iam quasi ex virtute possident. Ca. XXIII.

Magni cōtēplatoris eximijq; doctoris Richardi de sancto Victore liber quartus incipit: In quo de quinto et sexto cōtemplationū generibus tractat: feliciter incipit.

De quinto et sexto cōtemplationū generibus. Capitulū. I.

Estat adhuc

r de quinto et sexto contemplationis genere tractare: q̄ moyses in his verbis videt ex mystica descriptione

designare. Duos quoq; cherubin inquit aureos et pductiles facies ex utraq; pte oraculi. Cherub vnus sit in latere vno: et alter in altero: et vtrūq; latus ppitiatorij tegat: expāden

Richardus de arca mystica

tes alas suas: et opiētes oraculū: respiciātq;
se mutuo x̄sis vultib⁹ i. ppitiatorū. Libet sa/
ne huic descriptioni intendere: ⁊ doctrine nre
regulā ex pposita similitudine sumere: ⁊ iuxta
desc̄ptiois h⁹ formulā opis nri formā v̄l mo/
dū extēdere. Puto em̄ qz aliqd magnū aliqd
pclarū in hoc nobis ope pponit: ⁊ nobis sub/
tili forma exp̄mit: qd tali nomie censet: quod
angeloz formā imitat. Duos inqt cherubin
aureos et pductiles facies. Vere aliqd ma/
gnū: vere aliqd pclarū vtiq; supmūdānū et
oīno aliqd plus q̄ hūanū esse debuit: qd sub
angelica nobis forma rep̄itari oportuit. Cer/
te cherubī plenitudo sc̄ie dicit: ⁊ sub talis vo/
cabuli p̄sagio magnū quiddaz secretioris vel
sacratioris sciētie pponere v̄l polliceri videt.
Sed ⁊ illud adhuc aduertere debemus q nō
quoslibz angelos: sed summos ⁊ deo imedia/
te cōiūctos cherubin vocare solem⁹. Ad sup/
mūdāna itaq; imo ⁊ supcelestia hui⁹ opis for/
ma nos puocat: ⁊ ad sūmoz ⁊ diuinorū spe/
culationū intelligētā nostrā sub hac ppositi/
one inuitat. Cogita itaq; supra hominē esse ⁊
humane rōnis modū v̄l capacitātē excedere:
que ad hec duo nouissima cōtemplationū ge/
nera vident p̄tinere. Unde oportuit ea ad si

militudinis exp̄ssionē: nō taz hūana q̄s ange-
lica effigie rep̄senrare. Nisi em̄ hūane ratio-
cinationis angustias harū speculationū ma-
teria excederet: humane potius q̄s angelice si-
militudinis formā formādi opis exemplū ha-
bere oporteret. Oportet ḡ nos sup̄ nosmetip-
sos leuare: ⁊ ad ea que supra rōnem sunt con-
templatiōe ascendere: si ad angelice similitu-
dinis instar cupimus intelligentie nostre vo-
latum formare. Queram⁹ itaq̄ que sint illa
que supra rationem sunt: que humane ratio-
nis vim ratiocinatiōis nostre moduz transcē-
dunt.

Quod rationem humanā excedant q̄
ad has nouissimas speculationes spe-
ctant. Capitulū. II.

Sicut quedaz esse constat q̄ sunt infra
rōnem: sic sunt quedā absq̄ dubio q̄
cōstat esse supra rōnem. Et inter hec
sunt alia quedā media q̄ vtriq̄ rōni sunt puia.
Infra rōnez sunt: q̄ sensu corporeo pcipim⁹:
Et fm solā rōnem sūt que rōne inuestigam⁹.
Supra rōnem vō sūt q̄ p reuelatiōz discim⁹:
vel sola auctoritate pbamus. Candida ⁊ ni-

Richardus de arca mystica

gra : calida et frigida : dulcia et amara : sensu corporeo discutim⁹ et discim⁹ non ratiocinando pbamus. Vera et falsa : iusta et iniusta : utilia et inutilia ratiocinando discernim⁹ non alio sensu corporeo. Deum autem in una substantia personaliter trinum : in tribus personis substantialiter unum : nec ullus sensus corporeus docet : nec alio humana ratio plene persuadet : sed hoc utriusque alii per revelationem discunt : alii autem sola auctoritate coniungunt et credunt. Infra rationem itaque sunt corporea : supra rationem sunt divina. Supra rationem utriusque est : quod nullus corporeus sensus attingere : nec ulla humana ratio potest penetrare. Supra rationem hoc esse dicimus : quod veraciter esse credimus : sed tamen illud nec experimento probare : nec intellectu comprehendere possumus. Et quidem circa divina hominibus sunt multa : quibus humana ratio facile acquiescit : quibus penitus contradicere nolit : sed per veris recipit : et rata esse consentit : cum tamen ea nec per experimentum probare : nec per intellectum plene comprehendere possit. Verito ergo eiusmodi queque supra rationem esse dicenda sunt : que capacitatis nostre exiguitate incomprehensibilitatis sue magnitudine transcendunt. In his tamen que nostra exiguitas comprehendere non valet : angelica celsitudo liberos contemplationis volat⁹ exercet. Et igitur in nobis angelice similitudinis formam quicunque modo possit

simus excudere: oportet in eiusmodi rerū admiratiōe animū nr̄m iugī celebritate suspēdere: et ad sublimes et vere angelicos volatū contemplatiōis nr̄e pennas assuescere.

Quae ea que supra rationē sunt gemina distributiōe distingui possunt: et quae cui generi subsint. Ca. III.

Vos autē cherubin facere diuinitē iubemur: vñ in his quae supra rationem sunt duo cōtemplationū genera querere admonem̄. Intēdam itaq; in ea quae supra rationē sunt et inueniem⁹ quae gemina distributiōe distingui possunt. Ex his em̄ alia sunt supra rationem: sed nō p̄ter rationem: Alia autē sunt supra rationem et p̄ter rationem. Premonere in p̄mis volum⁹: quae in sumis et diuinis cū aliud p̄ter rationem vel cōtra rationem asserim⁹: de ratione hūana nō de ratione diuina h̄ intelligi volum⁹. Quicquid em̄ in illa summa et diuina essentia esse constitit: summa et incōmutabili ratione subsistit. Quae multa tamē de diuina natura indubitāter credim⁹: de quibus si rationem cōsulimus: omnis nostra ratiocinatio repugnat: et omnis humana ratio reclamationat. Que em̄ humana ratio habet filiū patri coeternū esse: eiq; per omnia equalem a quo habet esse: viuere et intelligere: In his ḡ

Richardus de arca mystica

q̄ supra rationē sunt multa in hūc modū inue-
niri possunt: q̄ si humana estimatiōe pensēt:
cōtra rationem omnino esse videntur. Supra
rationem aut̄ illa esse dicimus: que nullo expi-
mēto pbare: nulla ratiocinatiōe ad plenū in-
uestigare sufficiunt. Præter rationē vero ea vi-
dentur esse: quibus exempla cōtraire et argu-
menta solent cōtradicerē. In illis siquidē ex-
perimenta desunt: et argumenta succumbūt:
istis vero tam exempla q̄ argumenta cōtra-
dicunt. Illa sepe et auctoritatibus pbamus:
et argumentis p̄firmamus: et similitudinibus
psuadem⁹: probata tamen et psuasa nulla no-
stra intelligentia plene p̄prehendimus: quia
nullo: vt dictum est: expimento: nullo euidentī
exemplo: ex his q̄ p̄ experientiam nouimus:
pbare sufficienter valem⁹. Ista autē modo
miraculis: modo auctoritatibus psuadent̄:
et modo reuelationibus discunt̄. Infidelib⁹
etenim sepe psuasa sunt multitudine mira-
culorū: fidelibus autem quotidie psuadent̄
auctoritatibus scripturarū: prophetis viris
sepe ostensa sunt multiplici varietate diuina-
rum reuelationū: Verūtamen eiusmodi sūt
nec alias omnino nisi fide mediante pbari nō
possūt: etiā ab his q̄ ea reuelatiōe didicerint.
Ad horū itaq; attestatiōem opus est poti⁹ mi-
raculis q̄ exēplis: auctoritatib⁹ q̄ argumēta

tionib⁹: reuelationib⁹ q̄ rōcinationib⁹. Illa aut̄ supiora eiusmodi sūt vt ad eoz inuestigationē nulla hūana rō sufficere possit: nisi diuinis reuelatiōib⁹: vel autēticiis attestatiōib⁹ fuerit approbata. Sz fideli mēte cū fuerit eiusmodi auxilio subnixā: rōnes multe vndiq̄ occurrūt: mlta deniq̄ argumēta emergūt: q̄ eā ī sua inuestigatiōe adiuuāt: vel ī sua inuentiōe p̄firmāt: vel ī sua etiā assertiōe sniaz platā defēdūt. Recte itaq̄ vt arbitroz eiusmodi dicta sūt esse sup̄ rōnē nō tñ p̄ter rōnē. Ista x̄o posteriora hmōi sūt vt cū fuerit miracul⁹ vel auctoritatib⁹ pbata z credita: si sup̄ his hūanā rōnem p̄sulim⁹: eiusq̄ p̄silijs acq̄escere dispōnim⁹: totū statim labefactari incipiet q̄cqd̄ fī dei rō ī his p̄us ratū tenebat: et oīno in eoz inuestigatiōe: discussiōe z assertiōe nihil facit hūana rō: nisi fuerit fidei admixtiōe subnixā. Recte q̄ q̄ eiusmodi sūt vt fm̄ hoēz loq̄mur: nō solū sup̄ rōnē s̄ etiā p̄ter rōnē eē dicūt. Pr̄ia aut̄ q̄nto p̄tēplatiōis generi ascribūt: posteriora x̄o ad. vj. p̄tēplatiōis gen⁹ p̄tinere vidēt.

Q̄ sint aliena ab oī imaginatiōe q̄ p̄tinēt ad h̄ p̄tēplatiōnū gnā. Ca. III

Uto aut̄: qz iā nostra expositiōe non p̄egeat: cur hui⁹ opis angelica factura aurea esse debeat. Si aurea z illa p̄ponunt̄ q̄ ī rōne versant̄: z a rōne comprehendunt̄

Richardus de arca mystica

dunt: quātomagis illa q̄ rōnem supgrediūt.
Si aurea sunt q̄ excedūt imaginationē: quātomagis illa q̄ excedūt rōnem. In hac gemina speculatiōe nihil imaginariū: nihil fantasti-
cū debet occurrere. Longe em̄ oēm corporee similitudinis pprietatē excedit quicqd̄ spectaculi tibi hec gemina nouissimi opis speculatio pponit. Si em̄ quartū illud cōtēplatiōis gen^o quilibet corporea fantasmata soleant sp̄ obnubilare poti^o q̄ adiuuare: quātomagis ab his digniorib^o z multo sublimiorib^o debent longi^o abesse: z penit^o nō cōparere. Cedat itaq̄ imaginatio: interi cedat penitusq̄ r̄cedat: Nō ēvitiq̄ in q̄ h̄ opus illa adiuuare valeat. Quid eniz imaginatio potest vbi ratio succumbit: Quid ibi faciat imaginatio vbi nulla est trāsmutatio: nec vicissitudinis obumbratio: vbi pars non est minor suo toto: nec totū vniuersali^o suo indiuiduo: imo vbi ps a toto nō minuit: z totū ex partibus nō constituit: qz simplex est qd̄ vniuersaliter pponitur: z vniuersale qd̄ quasi pticulare proferē: vbi totū singula: vbi oīa vnū: z vnū omnia. In his itaq̄ et absq̄ dubio succūbit humana ratio: z quid faciet imaginatio: Absq̄ dubio ī eiusmodi speculatio officere potest: adiuuare omnino non potest.

Que sit supeminentia harū nouissimarū cōtemplationū. Ca. V.

Quanta aut sit harū nouissimarū speculatio-
 q nationū supeminētia inde facile colligī: q̄ oīs earū cōsideratio atq; pfectio
 circa sūma z diuina vsq; quaq; versat. Logi-
 tet ḡ qui valet quātū hūana sciētia ascēderit: cū ad hos cōtemplatiōis gradus subleuari me-
 ruerit. Que em̄ in p̄mis cōtemplationū gradib⁹
 ad pfectionē inchoat: in his duobus nouissi-
 mis ad plenitudinē cōsumat. In duob⁹ nāq;
 p̄mis erudimur ad sciētia rerū exteriorū z cor-
 poraliū: in duob⁹ aut medijs pmouemur ad
 noticiā rerū inuisibiliū z spiritaliū creaturaz:
 in duobus nouissimis subleuamur ad intelli-
 gētia supcelestiū z diuinorū. Debem⁹ ḡ a no-
 uissimis z notissimis incipe z scie nre p̄motōz
 paulatī sbleuare z p exteriorū noticiā ad inuisi-
 biliū agnitōz ascēdere. Cū em̄ exteriorū sciaz
 apprehēderis: z in eorū doctrina exercitatos
 sensus habueris: debes ad altiora ascēdere: et
 spūaliū creaturaz sciētia compare. Sz cū i
 eiusmodi iterū plene z p̄ posse exercitat⁹ fue-
 ris: habes adhuc quo altius ascēdere possis.
 Restāt adhuc longe sup ista sūma atq; diui-
 na: vide quātū potes z conare ad illa. Profe-

Richardus de arca mystica

cto si ad illoꝝ speculatōꝝ sbleuat⁹ fuerit: vltra
h̄ alia ad q̄ adhuc ascēdere h̄eas: vlti⁹ oīno
iuenire n̄ poterit: q̄ vltra deū nihil ē: ⁊ idcirco
scīa alti⁹ vel vlti⁹ ascēdere nō pōt. Si ḡ che
rubin plenitudo scīe dicit̄: vide q̄ recte illa ex
trema opis nostri factura cherubin noīat̄: in
q̄ scīe oīs sūmi grad⁹ figurali⁹ exp̄munt̄. Cer
te ī dei notīcia q̄tidie crescere potes: ⁊ in h̄ sub
limitatis volatu tota die alti⁹ ⁊ alti⁹ sblimari
potes: s̄ sup̄ h̄ac p̄tēplatiōis speculā aliā ad
huc excelsiorē oīno iuenire nō poterit. Aliud
nāq̄ ē ī h̄ speculationū genere huc illucq̄ dis
currere: scientiāq̄ suā in dei cognitionē dilata
re: ⁊ aliud ē sup̄ h̄ alia altiora q̄rere velle: cū nul
lo mō possit inuenire. Supra deū nihil ē: sed
nec esse vel esse posse cogitari potest. Non est
q̄ sciētia alti⁹ ascēdat: vel altius ascēdere va
leat. Plenitudo itaq̄ scīe est deū cognoscere.
Plenitudo aut̄ hui⁹ scīe plenitudo est glorie:
p̄sumatio gre: p̄petuitas vite. Hec ē inq̄t vita
et̄na vt coḡscāt te solū verū deū: et quē misisti
iesū xp̄m. Cognoscere itaq̄ eū qui ver⁹ ē de⁹:
oīs p̄sumatiōis ē termin⁹. Ad hui⁹ scīe pleni
tudine⁹ bene nouissime speculationes paulatī nos
p̄mouēt ⁊ q̄nq̄ sane p̄ducere habēt. Hui⁹ ple
nitudis p̄fectio ī hac vita inchoat̄: s̄ in futura
cōsumat̄. Recte ḡ hui⁹ opis figura dī cheru
bin: ī qua ad oīs scīe plenitudinē inītiāmur.

Quod sit arduum vel difficile ad hec
nouissima contemplationū genera ascē
dere: vlt sibi gratiā compare. Ca. VI.

Ed nūc illud cōsiderem⁹ qd sibi velit
f q h nouissima opa ductilia quidē fa
cere iubemur. Ductile sane feriendo
pducit: z crebris ictibus multa qz tunsiōe ad
destinatā formā paulatī pmouet. Puto ergo
qz opus ē in hoc ope: intima poti⁹ cōpunctōe
qz pfunda inuestigatiōe: suspirijs qz argumē
tis: crebris poti⁹ gemitib⁹ qz copiosis argu
mētatiōib⁹. Scimus aut qz cordis intima nil
adeo purgat: mētisqz mūdiciā nil adeo repat:
nihil ambiguitatis nebulas sic detergit: cor
disqz serenitatē nil meli⁹: nil citius adducit: qz
vera animi cōtritio: qz profunda z intima aīe
cōpunctio. Sed qd ait scriptura: Beati inqt
mūdo corde: qm̄ ipi deū videbūt. Studeat g
cordis mūditiē q cupit deū videre: q in diuī
noz pteplationē festinat assurgere. Quāta
instātia: o quāta diligētia opus ē in eiusmodi
artificioso studio: studiosoqz artificio: anteqz
freni amoris scoziā anim⁹ plene detergat: ve
riqz amoris incēdio psūmat: añqz intelligētie
sue aurū ad eā puritatē decoquat: quo ad h⁹
operis dignitatem dignuz idoneūqz reddat.

Richardus de arca mystica.

absq; dubio sine omni cōtradictōne nō ē leue
vel facile hūanū animū angelicā formā indu-
ere: ⁊ in supmūdanū quēdā ⁊ vere pl⁹ q̄ hūa-
nū habitū trāsire: spiritales pennas accipe: ⁊
se ad sūma leuare. **Q**uoties necesse est aurū
suū in ignē mittere: ⁊ iterū extrahere: ⁊ nūc in
hoc nūc in illud lat⁹ vertere: crebrisq; ictibus
vndiq; tūdere: añq; angelicā formā ind⁹ excu-
dat: cherubinq; pducatur. **Q**uāta prudētia:
o quāta puidētia formāda ē illa opis nrī ma-
teria: **H**inc diuini amoris: hīc diuini timoris
respectu est tpanda: ne vel nimio diuine spi-
ritationis respectu anim⁹ resolut⁹ in nimia sui
cōfidētia liq̄scat: vel imoderato diuine seueri-
tatis intuitu obdurat⁹: vsq; i despatione pau-
lati torpescat: ⁊ de p̄sumpti opis cōsumatōne
penit⁹ diffidat. **Q** q̄ prudēti circūspectiōe: o
q̄ frequēti increpatiōe oportet inuigilare vel
insistere ne vllus mentis excessus vel cogita-
tiōis euagatio discretōis p̄spiciā lateat: nec
sine redargutiōne fortiq; castigatiōe p̄trāseat.
Sed q̄s digne describat q̄ arte: quātaue solli-
citudine opus sit donec in se celestū ⁊ p̄na-
torū aīaliū figurā trāsformet: ⁊ hūan⁹ anim⁹ i
eorū se imaginē trāsfiguret: **L**erte p̄us necesse
est vt assuescat in celestibus cuz celicolis am-
bulare: ⁊ ad terrena negocia exteriorūq; curā
nisi p̄ solo obediētie debito charitatis ve offi-

91

Liber III Ca. VII.

cio nunq̄ descendere: anteq̄ angelicos illos
excessus in ardua diuine incōprehēibilitatis
arcana audeat attēptare.

Q frustra hō ad hos theoreticos
excessus nititur nisi diuinis reuelati-
onibus adiuuet. **Cap. VII.**

Inc ergo vt arbitroz facile ppendit̄
b quāta supexcellētie p̄rogatiua huius
nouissimi opis dignitas p̄dicta cete-
ra supgredit̄: q̄ sup̄me illi⁹ hierarchie ī angel⁹
archangelicā sublimitatē ex quadā industrie
sue emulatōne imitat̄. **R**ogita obsecro cuius
sit excellētie illi⁹ ordinis in se similitudinē per
imitationē trahere: q̄ sūme deitati īmediate
adheret: qui facie ad faciē ⁊ sine speculo ac si-
ne enigmate deū videt. **Q**uale q̄so est q̄ in-
telligētia hūana quotidie ad illos supcelestiū
aīoz theoreticos excessus nitit̄: ⁊ q̄q̄ etiā pro
diuine dignatiōis b̄n̄placito ad illa sūme ma-
iestatis magnalia p̄templanda subleuat̄: **A**d
hec ḡ q̄s idoneus: q̄s ad hec opa dignus ar-
tifex inuenit̄: nisi quez diuina gratia p̄ueniat
⁊ subsequat̄: **D**eniq̄ aliud ē arcā facere atq̄
aliud est cherubin formare. **Q**uid sit arcā cō-
pingere auroq̄ vestire: corona cingere: opcu-
lūq̄ supducere: ⁊ nosse possum⁹ ⁊ quotidiana

Richardus de arca mystica

no experimento pbamus: nec pegrina sūt a nostris sensib⁹. Sed cherubin quis vidit: q̄sve videre possit: Et quomō illā formā exp̄mere valeam quā videre nō valeo: Puto qz nec moyses ad illā exp̄mēdaz sufficeret: nisi antea z ip̄e hoc p̄reuelationē didicisset. Unde ē illō qd̄ ei dicit: Uide q̄ oīa facias sic tibi in monte mōstratū est. Prius itaqz moyses in montem ducit: p̄us ei p̄reuelationē ostendit: añqz nosse valeat qd̄ de eiusmodi opatōne p̄cipere debeat. Necessē ē itaqz hoīez ad cor altū ascendere: z p̄ mētis excessuz ex dominica reuelatione addiscere quid sit illud ad qd̄ suspirare v̄l studere oporteat: z ad qualē sublimitatē habitū animū suuz cōponere z assuescere debeat. Nā si semel ad lucifluā illā angelice sublimitiōis gloriā admīssus fuerit: z ad illō diuinorū radioz spectaculū intrare meruerit: qz intimis desiderijs: qz pfūdis suspirijs: qz inenarrabili b⁹ gemitib⁹ eū q̄ eiusmodi ē putam⁹ insistere: qz assidua recordatiōe: qz iocūda admiratiōe inspectā claritatē credim⁹ eū retractare: menteqz reuoluere illā desiderādo: illā suspirādo: illā cōtēplando donec tandē aliquādo in eandem imaginationē transformet⁹: a claritate in claritatem tanqz a domini sp̄ritu. A dñi inqz sp̄ritu nō a suo. Optimus itaqz in hoc nego-

cio artificij modus ē vt superi⁹ iam diximus:
 suspirijs gemitibusq; insistere: si vult op⁹ p⁹
 ductile facere cherubin⁹ formare. Quid nā
 q; aliud est opus suū feriēdo pducere q̄ mul-
 ta cordis contritiōe de dñi pietate cōfiderē et
 pillā se gratiā posse obtinere: ad qd̄ q̄sq; p se
 ipsuz nō pōt sufficere: Nemo tñ hec de q̄bus
 mō loq̄mur z p̄dicta opa idcirco eq̄pendat v⁹
 parū a se inuicem differre credat: eo q̄ cōmu-
 nem materiā habeant: z ex auro vtraq; fiant.
 Sane si auro p̄ciosius aliquod metallū inue-
 niri potuisset: ex eo nimirū hec angelica for-
 ma fieri debuisset. Dignitatis itaq; eius sup-
 eminentia que minus potuit ex materiā: ple-
 ni⁹ cōmendat̄ ex forma. Subemur itaq; z che-
 rubin pducere z non modo hominū: non de-
 mū quozūlibet angelozū: sed super excellentius
 spirituzū imagines figurare: vt harum nouis-
 simarū speculationū dignitas melius eluces-
 cat ex huiusmodi figuratiua adumbratiōe.

Qz q̄ntū p̄teplatiōis gen⁹ similitudi-
 nū rōne adiuuet: sextū vō toti⁹ similitu-
 dinis p̄rietatē excedit. Ca. VIII.

Et o aut̄ illud non esse negligēdum:
 nec sine diligētī p̄sideratiōe p̄tereun-
 dū: qd̄ de his duob⁹ cherubī dñica voce p̄ci-

Richardus de arca mystica.

pitur cū dicit: Cherub vn^o sit in latere vno: et alter in altero. Statuendū itaq; sunt ex vtraq; parte oraculi tegentes vtrūq; latus ppitiatorij. Idem autē intelligim^o per oraculū qd̄ p ppitiatorij. Queram^o ḡ que sint ista duo ppitiatorij nri latera: vt cōsequēter inueniam^o quō vnus ex cherubin stare debeat ex parte vna: et alter ex altera: sicut suplus iā satis ostēdim^o: p ppitiatorij illud ptemplatiōis gen^o intelligim^o qd̄ habet de spiritib^o rōnabilibus. Cre-
dimus autē rōnalez creaturā: tam angelicā q̄ hūanā: ad imaginē et similitudinē dei creatā. Et de homie quidē scriptū est: Creauit deus hoīem ad imaginē et similitudinē suā: Ad imaginē dei creauit illū. Et p angelica natura dictū
putam^o qd̄ a^o legim^o: Tu signaculū similitudinis: plen^o sapiētia et pfect^o decore in deli-
tijs paradisi dei fuisti. Ecce q̄ apte angelica nā signaculū similitudinis dicta sit: etiā p ea pte q̄ in veritate nō stetit. Propheta tñ dauid manifeste pclamat et dicit: Non ē similis tui in dijs dñe: Et Esaias apte denūciat: Qm̄ om̄s gentes q̄si nō sint: sic sunt corā eo: et q̄si nihilum et inane reputati sunt. Quō ergo q̄si nihilū et inane si diuinū habet aliqd̄ simile: An forte qd̄ vn^o dicit alius cōtradicit: Absit. Nā ecce apud dauid lego: Deus quis similis erit tibi.

Seditex apud eundē inuenio: Signatū est
 sup nos lumē vult⁹ tui dñe. Quid igit aliō ex
 tā diuersis sentētijis colligim⁹: nisi q⁹ veracit⁹
 z absq⁹ dubio auctori nro ex aliquo siles z ex
 aliq⁹ dissimiles existim⁹: Vide quomō ī mul-
 tis homo ei dissimilis non est: de quo veracit⁹
 scriptū est: Qm̄ vniuersa vanitas ois hō vi-
 uens: Ecce quō dissimilis: Verūtū in imagi-
 ne ptrāsit hō: Ecce quō similis: Quid em̄ est
 homo vt possit sequi regē factorē suuz: Sed
 nec angel⁹ vtiq⁹ in celo illā creatoris sui simi-
 litudinē pfecte emulat. Quis similis tui ī for-
 tibus dñe: q⁹s filis tui magnific⁹ in sanctitate
 terribilis atq⁹ laudabilis z faciens mirabilia:
 Vide ḡ ne forte illa in qb⁹ siles sum⁹ ei ptine-
 ant ad latus vnū: z illa in quib⁹ dissimiles su-
 mus ptineant eā ad latus alterū. Dicat itaq⁹
 ppitiatorij nri si placet latus vnū diuina in rō-
 nabilibus substātijis similitudo: dicat z alter
 in eisdēz essentijis diuinitatis sūme multiplex
 dissilitudo. Videam⁹ ḡ quō vn⁹ de cherubin
 stet ī vno: z alter in altero latere: v⁹ q⁹s in quo
 debeat stare. Supius iaz dixim⁹ q⁹ ad vnum
 cherubin ptineat cōtemplatio eorū que sunt
 supra rōnem: nō tū pter rōnem: ad alterū autē
 pteplatio eorū q̄ sunt supra rōnem z vident eē
 pter rōnem. Cōstat autē q⁹ illa p⁹ dicta diffi-

Richardus de arca mystica

cilioꝝ: reliqua multo sit facilioꝝ: ⁊ idcirco i vſu
nꝛo debet ⁊ solet eſſe pꝛioꝝ. Alia ꝛo quāto eſt
difficilioꝝ: tanto vtiqꝝ dꝛ eē poſterior. Pꝛioꝝ
itaqꝝ dicaꝝ cherub pꝛimꝰ: ſecūda ꝛo hꝛ cō-
templationū dicaꝝ cherub ſecūdꝰ. Quiuſmo-
di igiꝝ cherub ſtare debet in latere vno: ⁊ alter
in altero. Ab vno ſane latere cherub ſtare vi-
detur: qñ in hiſ cōtemplationiſ radijſ figi-
tur: ad que inueſtigāda vel cōfirmāda qua-
liſcūqꝝ ſimilitudinſ adaptatio facile accōmo-
daꝝ. Quasi ab altero latere cherub ſtat: qñ ad
illa cōtemplāda hūana intelligētia ſe eleuat:
ad q̄ nulla ſilitudinſ adumbratio ſe plene co-
aptat. Ad vnū nāqꝝ latus: vt dictū eſt: pꝛinet
cōſideratio ſilitudinſ: quēadmodū ad alterꝝ
cōſideratio diſſimilitudinſ. Cōſtat autē illa
faciliꝰ comprehendī poſſe ⁊ viciniōꝝa magiſ qꝝ
ꝓpꝛinqua atqꝝ cōſentanea eſſe ratiōi: que ſe ſi-
nūt ad aliquā ſimilitudinē applicari. Maꝝ ce-
tera quideꝝ tanto ab hūana rōne longiꝰ rece-
dunt: quāto cuiuſlibet adiūcte ſimilitudinſ
rōnem trāſcendūt. Pꝛimꝰ itaqꝝ cherub ſtat i
latere ſimilitudinſ: ſecūduſ autē in latere diſ-
ſimilitudinſ: vt ea que ꝓpter rōnem non ſunt et
aliquā ſimilitudinē admittunt: ſimilitudinſ
latus quaſi e vicino tangant: eiꝝqꝝ ꝓ cōſidera-
tionē inhereāt. Similiter ⁊ illa q̄ ꝓpter rōnem
vel ꝓtra rōnem eſſe videntē omnēqꝝ adhibite

similitudinē proprietatē supgrediunt: dissimilitudi-
 nis lat⁹ q̄si iuxta se habeāt ip̄m̄q; e vicino re-
 spiciāt: Si autē qd̄ dī latus vnū ⁊ alterū: vnū
 ad dexterā: alterū ad sinistrā q̄s referre velit:
 profecto h⁹ cōsiderationis similitudo in eandē
 sententiā nos p̄ducit. Dextera nāq; nr̄a op̄adi-
 gr̄a sepi⁹ solet p̄ferri: ⁊ idcirco p̄stat eā frequē-
 tius videri. Sinistra x̄o sepius q̄ dextera sub
 vestimētis tegit: ⁊ eo ip̄so utiq; tardi⁹ videt̄.
 Recte ḡ p̄ sinistrā occultiora sicut p̄ dextrā cō-
 grue satis designant manifestiora. Prim⁹ ita-
 q; cherub q̄si a dextris assistit: qz in ea q̄ rōni
 oīno nō sunt aliena: oculū p̄tēplatoīs infigit.
 Secūduḡ autē cherub q̄si a sinistris affigit:
 qz illa sola maxime p̄tēplā: q̄bus oīs hūana
 ratio cōtraire videt̄.

Quō per hec duo cōtemplationū
 genera tempa cuiq; amor ⁊ approba-
 tio sui. Capitulū. IX.

Utrū est autē p̄ oēm modū q̄ hec duo
 m p̄tēplatoīs genera nos vel p̄ mala ro-
 borāt: v̄l ad virtutē adiuuāt. Vñ ē qd̄
 de eisdeḡ addit cū subiūgit: Utrū lat⁹ p̄p̄tia-
 torū tegant: expandētes alas suas ⁊ operien-
 tes oraculū. Vñ autē aliquid tegimus: duob⁹
 modis id facere solemus: Nam modo in abs-
 consionem; modo in protectionem. Et sepe

Richardus de arca mystica

cum aliqđ nobis vmbzraculū p̄tra solē suppo-
nūmus: eius nobis tā calorē q̄ claritatē tem-
peram⁹. Si ḡ in hec duo p̄tationū gene-
ra gratiā diuinit⁹ accipim⁹: si s̄m acceptā gra-
tiā eis diligētius insistim⁹: credo qđ ⁊ ip̄a nob̄
erūt in vmbzraculū diei ab estu: ⁊ in securitatē
⁊ in abscoſionē a turbine ⁊ a pluuiā. Utinam
cū tanto studio ⁊ desiderio in eoz aspectū ra-
peremur: ⁊ in eoz admiratiōe cū tanta animi
alienatiōe sup̄ nosmetip̄os duceremur: vt in-
terim mens n̄ra seip̄am nesciret dū in eiusmodi
cherubin aspectū suspēsa stuperet: int̄m vt
cū ap̄lo dicere auderet: Siue in corpe siue ex-
tra corpus nescio: deus scit. Vide qđ p̄funde
sub dictoz cherubin alis lateat qui seip̄m in-
terim ignorat. Sed si nō pōt alaz hec adum-
bratio mēris respectū in eiusmodi excessū ab-
alienare: debet tñ qđ ⁊ sp̄ solet aureū illū p̄piti-
atorij fulgorē obnubilare: ⁊ n̄ris aspectib⁹ tē-
pare. Propitiatorij n̄ri fulgor absq̄ dubio su-
pducta adumbratiōe obnubilat: qñ quicqđ ī
nobis lucere videt: maioris ⁊ supeminētioris
claritatē cōpatiōe despiciet. Propitiatorij no-
stri claritas dignitatē quidē designat spirital̄
nature: supposita aut̄ alarū expāsiō celsitu di-
nem diuine supeminētie. Quid ergo mirum
si hui⁹ obumbratiōe p̄pitiatorij nostri vtrūq̄

latus obducit: Nam quicquid diuinis simile:
 vel diuinis dissimile in nobis cernit: diuinorum
 uti iam dictum est compatiōe fuscat. Solet autē
 ut diximus obnubilatio non solum claritatē:
 verū etiā calorem temperare: et utrumque tolera-
 biles reddere. Et fit sepe quod oēs nouimus: ut in
 nostra erga nosmetipsos estimatione vel de-
 sectione modum tenere nesciamus: sed ex diui-
 narum utique rerum assidua cōtemplatione: pfun-
 daque admiratōne in nobis agitur ut utriusque
 ymbre nimietas et supfluitas dep̄mat. Nullū
 oīno: nullū inquam omnium rationabiliū spirituum
 credo priuatū illū pprie excellētie amorē vel
 opinionem ad verā et legitimā equitatis men-
 surā posse restringere: nisi qui nouit seipsus ve-
 raciter in eorum que diximus compatiōe de-
 spicere. Recte ergo dicti cherubin utrumque p-
 pitiatōrii nostri latus tegere dicunt: quia in no-
 bis nihil oīno reperitur quod summis et diuinis
 non sit vel pegrinū in qualitate vel incōpabile ex
 quantitate. Et non quod quemadmodum arca ppitiatō-
 rio tegit: sic et ipsum ppitiatōriū dictarum alarum
 expāsiōe tegi iubet. Absque dubio sicut ex cō-
 templatione spiritalis creature eiusque eminē-
 tie obducit amor et approbatio mundi: sic ex cō-
 templatiōe creatricis essentie: eiusque supemi-
 nentie temp̄at apud unumquemque amor et appro-

Richardus de arca mystica

batio sui.

Cum quanta animi auuiditate debeant vel soleant spūales viri his nouissimis cōtemplationū generibus inhiare. Capitulū. X.

Ed tūc pculdubio designati cherubi
f .ppitiatorij latera sufficiēter tegunt: sū
alas suas sufficiēter ⁊ indefinēter ex
pandūt. Quid ē alas suas p̄tinua expansione
distēdere: nisi omni in loco: omi in tpe diuine
p̄tēplationi inhiare: ⁊ eiusmodi studio vel de
siderio vbiq; insistere? Lerte aues cū volare
volūt alas suas expandūt. Sic sane debem⁹
⁊ nos cordis nr̄i alas p̄ desideriiū extēdere: et
diuine reuelatiōis horā sub omi hora: imo sū
omni momēto expectare: vt quacūq; hora di
uine inspiratiōis aura mētis nr̄e nebulā deter
ferit: veri⁹q; solis radios amota oīs caliginis
nube detexerit: excussis statim p̄tēplatiōis sue
alīs mēs se ad alta eleuet ⁊ auolet: ⁊ fixis ob
tutibus in illud eternitatis lumē qđ desupra
diat: in aq̄le volāntis impetu oīa mūdane vo
lubilitatis nubila trāsuolet atq; trāscēdat. Il
lū sane dixerim hoc dñicū p̄ceptū vel docu
mentū implere: ⁊ q̄si expāsis alīs erectū stare

q̄ post acceptā gr̄az in h̄ nouissima p̄tēplatio-
 nū genera sp̄ studet se q̄ntū ī ip̄o est ad hm̄oi
 volatū p̄mptū z patū exhibere: z cū tempus
 b̄n̄placiti diuini aduenerit z aura spirātis gr̄e
 afflauerit: idoneus possit inueniri q̄ ad illd̄ di-
 uinorū secretorūz spectaculū debeat admitti.
 Debem⁹ autē non solū ad hoc qd̄ in hac vita
 h̄re possum⁹: verū etiā ad diuine p̄tēplatiōis
 spectaculū qd̄ in futura vita speram⁹ aīos no-
 stros suspēdere: z in eiusmodi expectatiōe ve-
 hemētī desiderio anhelare. Ad hoc siquidem
 nobis dat̄ huiusmodi gr̄a: ad hoc inquā in-
 fundit̄ eternoz intelligētia: vt sciam⁹ qd̄ inde-
 fesse debeam⁹ p̄ studiū q̄rere v̄l p̄ p̄tinuū desi-
 deriū suspirare: Alioqn̄ frustra in nob̄ diuine
 cognitiōis abūdātia cresceret: nisi diuine ī nob̄
 dilectiōis flāmā aufereret. Debz itaqz ī nob̄
 crescere sp̄ z ex cognitiōe dilectio: z nihilomi-
 nus ex dilectiōe cognitiō: z mutuis incremē-
 tis mutua incremēta m̄strare: debēt z alter-
 nis augmentis alterna augmenta accrescere.
 Debet ergo anima p̄fecta z assidue summorū
 cōtēplatiōi dedita: omni hora p̄grinatiōis
 sue terminū ergastuliqz hui⁹ egressū cū sum-
 mo desiderio expectare: quo id qd̄ interim vī-
 det per speculum z in enigmate: mereat̄ facie
 ad faciem videre. Hinc est qd̄ abraam in ostio

Richardus de arca mystica.

tabernaculi sui sedebat: Hinc est q̄ helias in spelūce sue ostio stabat. Uterq̄ ad egressū patius: z uterq̄ in domini aduentuz suspensus. Unū utiq̄ uterq̄ prestolabatur: vnus ī spelunca: sed alter in tabernaculo: uterq̄ tamē ī ostio: sed vnus stando: z alter sedendo. Aīaduertis vt arbitroz: quia vite hui⁹ molestiam vnus militiam: alter vero miseriam reputat: et eandem temporis peregrinationē hic carcerem: ille expeditionē iudicat. Sunt qui se ipsos quasi in spelunca vident: z carnem suaz p̄ ergastulo habent: dum vite huius molestiam moleste sustinēt. Alij de corpore suo quasi tabernaculum faciunt: z ad domini militiā se accingunt: z patienter tolerant q̄ viuūt: vt domini lucris deseruiāt. Alius itaq̄ impatienter: alius patienter viuūt: dum vn⁹ sibi metuit: alter dominicis lucris intendit. Alius ḡ stans multūq̄ laborans: z alius sedens laborēq̄ pene non sentiēs penitusq̄ nō reputās: dominicum aduentuz p̄stolabat: z tñ uterq̄ ī ostio z q̄si ī ip̄o exitu inuenit. Et igit̄ de his interim taceam⁹ q̄ libenter viuunt: z in tabernaculi nō dicā palatij sui intimis delectabiliter iacentes requiescunt: uterq̄ illoz aduentum dñi meruit: z is qui in ostio sedens militieq̄ sue molestiaz patienter sustinēs: ad dñi

occurfus; suspēsus anhelabat: et ille qui ī ostio stans visitationisq; sue horā p̄stolās sub expectatiōis sue desiderio pene impatiēter laborabat. Vultis audire q̄ inuīte viuebat q̄ in spelūce sue ostio stabat: Vñ et dicebat: Obsecro dñe: tolle a me aīaz meā: neq; em̄ melior sū q̄ patres mei. Quid aut̄ q̄so ē q̄ vultū suū operuit qñ dñm trāseuntem habuit: qui in idip̄m sic suspēsus stetit: An forte sub dñica p̄ntia ī p̄fectū suum p̄fectius agnouit: et īmpfectionē suā videre erubuit: Videre tñ voluisti q̄ videre timuisti. O q̄ multi sunt q̄ iam se patos esse credūt: et tñ sub ip̄o visitatiōis sue articulo illic trepidāt timore vbi antea nō erat timor: et exitū quē p̄us anxie requirebāt: iaz eum fieri formidant.

Quō post multā desiderij sui fatigationē: aliij soleant aliij nō soleant ex visitante se gratia supra semetipsos leuari. Capitulū. XI.

Ece qui stando p̄stolat: nō ostiū exisse: nec dño occurrisse legit: de spelūca tñ s̄ velata facie p̄sperit: vocēq; trāseuntis in trāsitu audiuit: et q̄ iā ad requiē suspīrauerat qd̄ adhuc eñ facere oporteret ex dei reuelatiōe cognouit. Alius aut̄ ad aduen-

Richardus de arca mystica.

tū dñi de tabernaculo p̄siliuit: et reuelata fa-
cie aduenienti dño occurrit: illum introducit:
pascit: et pro desiderij voto dominicā promissi-
onem accepit: Progredientē p̄sequit: et cum
stante morat: dñm sabaoth q̄stionib⁹ pulsat:
futurozūq; p̄scientiā accipiēs in illud diuino-
rū iudicio p̄ secretariū intrat. Quid autē est de
habitu suo ī dñi transitū attēdere: nisi ex
his q̄ circa se diuinit⁹ gerunt: diuine disposi-
tionis moderamine: cooperationisq; eius gra-
tiā subtiliter intelligere: Dū em̄ spiritū vehe-
mentē cōmotio: cōmotionē ignis: ignē sibil⁹
aure leuis sequit: trāseuntis dñi p̄ntia cōpre-
hendit: qz dum mens magnis mirisq; quibus
dā p̄turbatiōib⁹ sbito sepe sentit se totā p̄cuti:
et mō nimio timore dexici: mō nimio dolore
excoqui: vel pudore cōfundi: et iterū p̄ter spē
et estimationē ad magnā animi trāquillitatem
seu etiā securitatē cōponi: velit nolit visitatis
gr̄e opationē p̄pendit: et diuinit⁹ h̄ actitari in
se luce clar⁹ agnoscit. Deū autē p̄sentē sic q̄si
trāseuntē habem⁹: dū lumis illi⁹ p̄tēplationi
diuinit⁹ inherere necduz sufficim⁹. Admonētis
autē dñi seu etiā instruētis vocē audire: est que
sit volūtas ei⁹ bona: bñplacēs et p̄fecta ex ei⁹
inspiratiōe cognoscere. Sed ille q̄si de taber-
naculo in aduenientis dñi occursum p̄gredit:

egressus autē q̄si faciē ad faciē illū intuet̄: quī
 p̄ mentis excessum extra semetipsum ductus
 sūme sapiētie lumē sine aliquo inuoluto figu-
 rar̄ adumbzatiōe: deniq; nō p̄ speculū z i eni-
 gmate: sed i simplici vt sic dicā veritate cōtē-
 plat̄. Exterius visum introsum trahit: q̄n id
 qd̄ p̄ excessum vidit: multa retractatiōe: vehe-
 mētīq; discussione capabile seu etiā cōprehē-
 sibile sibi efficit: z tā rōnū attestatiōe: q̄ silitu-
 dinū adaptatiōe ad cōmunē intelligentiā de-
 ducit. Tunc hō mactat̄ vnde dñs pascat̄: q̄n
 mens hoīs his p̄motionis gradib⁹ roburo-
 ta: aliqd̄ de pprie volūtatis bñplacito abscidit
 qd̄ p̄us libent̄ fouit atq; custodiuit: q̄n id de p̄-
 prijs studijs vel nisib⁹ amputat vnde diuine
 p̄templatiōi p̄fectius inherere vel diuine p̄-
 p̄tiationi se altius placere sperat. Dominū
 pascim⁹: q̄n virtutū n̄az victimis ampliatoq;
 acrioris vite p̄posito charitatis ei⁹ i nos beni-
 uolentiā nutrim⁹ z augescim⁹. Ecce inq̄t dñs:
 Ego pulso ad ostiū: si q̄s aperuerit mihi in-
 trabo ad ipsum z cenabo cum illo. Cum do-
 mino sane apud nosmetipsos comedim⁹: q̄n
 id eius obsequio libenter impēdimus: totum
 quod facere possumus illud facimus: et ex eo
 eius beneplacito deseruimus: vñ illi⁹ in nos

Richardus de arca mystica

beniuolentiā puocam⁹: vñ in nostrā in ipm fi
duciā augeam⁹: Et hac fiducia accumulatiōe
agit: vt ad diu cupitā multūq; desideratā gra
tiā mens p̄ter spem ⁊ supra estimationē subi
to animef. Egradientē x̄o dñm p̄sequimur
qñ p̄cepte diuinit⁹ intelligētie diligēter insistē
tes: p̄ id qđ d̄ cognita veritatis luce miramur:
ad altiora cōtemplanda leuamur supra nos
metipos: ⁊ reuelātis gr̄e vestigijs inherētes
p̄euntē dñm comitamur. Post egressum autē
cū stāte dño stare ē i illo celsitudinis statu re
uelate luci p̄ p̄tēplationē diuti⁹ inherere. Stā
ti dño assistit q̄ totū hūane mutabilitatis lu
bricū ambiguitatisq; incertū alta mētis sub
leuatiōe trāscendit: ⁊ in illo eternitatis lumie
defixus inspecte imaginis in se similitudinē tra
hit. Nos inq̄t ap̄lus oēs reuelata facie gliaz
dñi speculātes in eandē imaginē trāformam̄
a claritate in claritatē tanq; a dñi spū. In hac
mētis subleuatiōe hūana aīa sepe diuinorū iu
diciozū abyssum ingredit: ⁊ ad futurozū etiaz
vt iam dictū est p̄scientiā erudit.

Qz ea q̄ p̄ excessū mētis solēt videri
alia possunt: alia oīno non p̄nt ad cō
munē intelligentiā inclinari. Ca. XII.

Standū itaq; q; mō extra positi vi-
 sum dñm introfū trahim⁹: z mō int⁹
 positi cū exeunte dño eximus. Nam
 hoc qd̄ de dñi claritate p̄ mētis excessū cogno-
 scit: qñq; etiā postmodū a sobria mēte cōphē-
 dit: z sepe ex eo q; apud nosmetīpos sobriū ri-
 mamur p̄ admiratiōis magnitudie ī mētē ali-
 enationē abducim⁹. Itē z illd̄ notādū q; extra
 positi: vīsum dñm mō introducimus: mō nō
 introducimus. Nā z abraā ad secūdā egressi-
 onē reduxisse dñm nō legit. Quedā nāq; eius
 modi sunt q̄ humanā intelligentiā excedūt: et
 hūana rōne inuestigari nō possūt: z tñ vti su-
 perius iā dictū est p̄ter rōnem nō sunt. Cum
 igit̄ eiusmodi q̄libet p̄ mētis excessū discim⁹:
 cognitā exterius vīsiōnē q̄si nobiscū reporta-
 m⁹: si cōsona rōni eai⁹ postmodū dephēdi-
 mus q̄ p̄us p̄ reuelationē didicim⁹. Sed illa
 q̄ z supra rōnem z p̄ter rōnem esse vident: qñ
 p̄ reuelationē z q̄si in extasi discunt: qz eorūz
 rōnez ad nos postmodū reuerſi nulla hūana
 estimatiōe cōprehēdere vel assignare suffici-
 mus: cognitā vīsiōnē tūc q̄si extrinsec⁹ relin-
 quim⁹: cui⁹ tñmō velut memoriā quādā reti-
 nemus. Quid em̄ ait scriptura: Abijt dñs in-
 quit postq; cessauit loqui ad abraā: et ille re-
 uersus est in locū suūz. Dñs recedit: z abraā

Richardus de arca mystica.

reuertit: quoniam subtracta reuelationis gratia intellectualis sensus ad communem statum reuocatur. Ad primam itaque egressionem abraam illum quem vidit multa fatigatione ad se intrare compulit. Ad secundam autem egressionem et post diutinam visionem: longamque confabulationem oino non reduxit. Exterius visum dominum nobiscum introducimus: cum theophania: id est diuinam apparitionem raptim perceptam ad communem intelligentiam ratiocinando postmodum paululum inclinamus. Exterius visus dominus minime introducitur: quoniam theoretica reuelatio quanto magis iuxta humanam rationem discutitur: eo amplius omni humane opinioni aduersari videtur. In eiusmodi enim speculatione antequam animus ad consuetam redeat: dominus abit longiusque recedit: et incomprehensibilitatis sue magnitudinem ostendit sue visionis elongatione. Hec itaque duo rerum genera que in hac gemina visione ex diuina reuelatione cognoscuntur: ad predictos illos duos cherubim spectare videntur. Hec est sane illa et digna satis materia: vnde excudenda est angelica forma: penataque animalia. Ex hac nobis materia cherubin formamus: quoniam fidei nostre arcana: que vel ipsi per reuelationem didicimus: vel a theologis viris accepimus: assuescimus in contemplationem adducere: et in eorum admiratione animum nostrum suspendere:

pascerez habiliare: z ad diuinorū desiderium acriter inflāmare. Debem⁹ itaqz iuxta abrae z helie exemplū in ipso habitatiōis nre exitu z velut i ostio stantes dominicū aduentū expectare. Debem⁹ etiā iuxta diuinū documētum cherubin nrorū alas expandere: z in reuelantis gratie occursum rapidis passibus desideriorū festinare.

Quia omni hora anima sancta z cōtemplatiua ad gratie susceptionē debet esse parata. Ca. XIII.

¶ Emp debet aīa sancta et veri sponsi christi amica ad dilecti sui aduentum summo cū desiderio anhelare: parata semp adueniēti occurrere z pulsanti aperire. Debet itaqz sp in h sollicita eē z parata inueniri ne subito z inopināte adueniens sponsus minus comprā minusqz decoratam inueniat: vel diu exclusus diutine p̄stolatōis vllā molestiā sustineat. Molestia satis verba estuātiqz desiderio multū onerosa: Vanda remāda: expecta reexpecta: modicū ibi: modicū ibi. Verba sūt sane aīe pigre: aīe tepide: min⁹ circūspecte z nimis i grate. Quid em̄ dic̄ hmōi aīaz i suis

Richardus de arca mystica

fordibus inuenta: cum se dolet in opinato dilecti aduētum pueniri: et erubescit se min⁹ cōptam: minusq; ornatam inueniri: Certe inq̄t illa aduentū tuū scire debuissē ut te solenniter suscipere: et ea q̄ deberē alacritate tibi occurrere. De cetero q̄ aduentū tuū mihi p̄nuncia: et nūcio tuo p̄eunte aduētus tui horā p̄remāda. Nūcius itaq; p̄currat qui me qd̄ facere me velis edoceat. Nūcius inquā int̄ nos medius discurrat qui me de singulis instruat. Doceat me n̄ solū sup̄ statu meo: s̄ etiā de statu tuo: doceat quō apud te sit: vel quicqd̄ de me placuit: manda itaq; atq; remāda: nuncia atq; renūcia. Non decet amātes inutua studia: mutua desideria in alterutrū nescire: nec sufficit estuanti aīo: ardentiq; desiderio semel audire. Obsecro q̄ manda remāda: māda remāda. Forte multū amat: multū estuat: que sic instat: q̄ tam importune internūcia q̄ritat. Videamus q̄ quid faciat: Ecce iuxta verbum suū nūcijs sepe missis: sepe remissis: tandem aliquā nuncios suos subsequit̄ ut cupitis amplexibus p̄fruat̄ et inutua dilectiōe foueat̄. Ecce iam p̄ forib⁹ stat: ecce iam ad ostiū pulsant: ecce vox dilecti tui pulsant: ap̄i mihi soror mea: amica mea: colūba mea: inmaculata mea: qz caput meū plenū ē roze et cīcīni mei

guttis noctiū. Quid obsecro: quid inq̄ p̄fuit
 q̄ nūcios premisit q̄ ostiū clausum repit: Ad
 vocē hō dilecti cur saltē nō statim p̄silis: ape
 ris: introducis z in amplexus eius ruis: Ex
 poliaui me inq̄s tunica mea: quō induar illa:
 Laui pedes meos: quō inquinabo illos: Ex
 pectet tñ modicū si vult vt suscipiā illū. Pul
 sat z introitū postulat: z dicis expecta. Ecce
 expectat: Ecce iterū pulsat z dicis reexpecta.
 Et q̄d inquis est magnū: O quātū timeo ne
 istud modicū p̄trahas in longū: donec trāse
 at z declinet: z diu multū fatigatus discedat.
 Ostendit hoc illa vox tua z nimis sera q̄rela.
 Pessulū ostij mei aperui dilecto meo: at ille
 declinauerat atq̄ trāsierat. Sed ecce itez re
 diens priorisq̄ cōtemptus iniuriā non repu
 tās: stat post parietē: respiciēs per fenestras:
 p̄spiciēs p̄ cācellos. Audi vocantē q̄ nolūisti
 suscipe pulsantē. En dilect⁹ tuus loquit tibi:
 Surge p̄pera amica mea: columba mea: for
 mosa mea z veni. Cur nō statim exilis: occur
 ris: apprehendis z oscula iūngis: Quid adhuc
 dicis expecta: Ecce adhuc expectat: ecce ite
 rū vocat: Surge amica mea: speciosa mea z
 veni: in foramibus petre z in cauernis mace
 rie. Quid tu: Reexpecta adhuc modicū. O
 aīa ingrata: o viscera dura vsq̄quo fatigas

Richardus de arca mystica

dilectū tuum: Pulsat et ei nō vis aperire: vocat te et nō vis eum audire. Pulsat semel et iterum: et tu euz expectare et reexpectare iubes: modicū et modicū. Vocat semel: vocat et iterū: et tu nihilomin⁹ eū expectare et reexpectare cogis: modicū et modicū. Modicū in vno loco: et modicū in alio. Modicū ibi: et modicū ibi. Cogitur itaq; dilectus tuus facere sepe et multū: qđ tu dicis modicū et modicū. Nā modicū et modicū p̄trahis in longū et longū: et in hūc modū fraudas amicū tuū: et fatigas dilectum tuū. O quāto iustius: o quāto recti⁹ foret vt p̄ foribus obseruares: et cum abraā vel helia dilectoris tui aduentuz expectares: aduenienti occurreres et cū exultatiōe suscipes. Deberes sane sicuti dilecti tui colūba in foraminibus petre et in cauernis macerie suspensis alis colloq; p̄tenso foras p̄spicere: et amici vnici tui aduentū cum colūbino quodam cantu et gemitu querere et expectare. Sed forte adhuc nostri cherubin alas nō habemus: vel si habemus expansas necdum habem⁹. Nondum fortassis opus nostruz ad plenum formauimus: necdum formam illam angelicam ex integro iuxta dominicā sententiā consummauimus.

Liber III Ca. XIII.

Quis sit paucorum ad susceptionem gratie animam semper hunc paratum. Ca. XIII

Aceo de illis qui foris sunt: qui spiri-
 tualem dilectionem necdum scire pote-
 runt: qui domini mandata ex doctorum
 quotidie dictis vel scriptis audiunt: necdum
 acquiescunt: quotidie peccantes: quotidie pe-
 nitentie tempora dari sibi postulantes. Ex quibus
 dum verba vite quidem libenter audiunt:
 quid aliud per studium quam mandata remanda di-
 cunt: Et dum quotidie peccata peccatis accu-
 mulant: quid aliud quam expecta reexpecta per de-
 siderium clamant: Quotidie spacium penitentiae
 postulantes: et resipiscendi tempus quotidie
 proponentes: quotidie plangentes. Lente ad
 satisfaciendum desiderio suo: totum huius vite
 spacium carnali menti videtur permodicum. Et
 dum eiusmodi anima modo in uno vitio: modo
 in altero multa tempora expendit: totumque
 tamen velut momentaneum reputat: quod queso
 aliud in diuina patientie aure: quam modicum ibi: mo-
 dicum ibi resonat: Sed o his interit tacetes: quod de
 nobis obsecro dicturi sumus qui habitum re-
 ligionis suscepimus: qui spiritualibus exercitiis
 incipimus: qui diuine dilectionis assidue
 quasdam velut arras accipimus: Haxie tamen nos

Richardus de arca mystica

3 quid queso dicemus: qui nil aliud iniuncti officij habem⁹: nisi legere: psallere: orare: meditari: speculari: pteplari: vacare et videre q̄ sua uis ē dominus: Nūquid nā nō pudebit nos eadem dicere: et dilectū nostrū in huiusmodi verbis fatigare: **M**anda remanda: expecta reexpecta: modicum ibi: modicū ibi. **Q**uotidie ni falloꝝ vos qui lectioni vel meditationi aut orationi insistitis: et nuncios suscipitis: et mandata cognoscitis: quotiēs ex abditis scripturarū recessibus novos intellect⁹ eruitis: quid aliud q̄ quosdam dilecti nostri nūcios excipit⁹: **H**uic sane negotio subseruit omnis sacra lectio: et sagax meditatio. Alijs itaq̄ legentibus: et alijs meditantib⁹: diuinorū secretorum internūcij occurrunt: qui dilecti nostri mādata ad nos perferāt: et de singulis nos instruant. **E**t sepe fit ut in vna eadēq̄ scriptura dum multipliciter exponitur: multa nobis in vnū loquatur: **M**oraliter nos docens qd dilectus noster facere nos velit: **A**llegorice nos admonens: quid pro nobis semetipsum fecerit: **A**nagogice proponens: quid adhuc de nobis facere disponit. **I**n hunc itaq̄ modum sepe nobis mandat et remādat et quasi p vnū nūciū multa nobis denūciat. **S**epe nāq̄ vnū idēq̄ mandatū sub varijs enigmatib⁹ et figur

ris pponitur: vt mentib⁹ nostris altius imprí-
 mat: Et dū idē mult⁹ modis nob⁹ z multoties
 dī: qđ aliud q̄ idem sepe mandare z remāda-
 re videtur: Et q̄ multi sunt qui hmōi nūcios
 quotidie accipiunt: de pristino vero opere v⁹
 negligentia parum aut penit⁹ nihil corrigere
 volunt. Sciunt sane vnde possūt gloriari: nō
 autē edificari: scientiam quidē nō sactimonīā
 affectant: z non tam sancti q̄ scioli esse deside-
 rant videri. Quz ergo quotidianis nisib⁹ no-
 uos sensus novosq; intellectus q̄ritant: qđ ali-
 ud q̄ manda z remanda p affectum z studiūz
 clamitant: Hmōi nūcios quotidie excipim⁹:
 z alijs alijsq; sepe supuenientibus: alios alios
 q; adhuc quotidie importune exigimus: z in
 auribus domini sabaoth fortiter clamamus:
 māda remāda: māda remāda. Sz quātoma-
 gis copia dictōz nūcioz abūdat: tanto sane
 acerbi⁹ tantoq; molestius p̄ria nos p̄sciētia
 accusat z cruciat. Hinc fit sepe vt vitam n̄as
 corrigere disponamus: semper tamen differa-
 mus: z dum hoc fieri in futuro pponim⁹: fit
 vt illud futurū semp sit futuruz: imo fortassis
 nunq; futurū. Sepe aut aliqđ certū futuruz
 determinat quo corrigat vita n̄a: z dicat inte-
 rim dilecto n̄fo expecta: z tñ illud futurum in-
 psens nō x̄tit. Itē in aliđ futurū trāssert: z dī

Richardus de arca mystica.

dilecto reexpecta. Quia multi sepe proponunt fortiterque apud se statuunt: ut si ex alienis affectibus quibus interim implicantur: semel detur eis se posse explicare: nunquam amplius in eadem velle recidere: et interim modicum illud postulant expectari. Et cum eosdem forte affectus amiserint: potius quam abscederint: vehementer satagunt resarcire quod perdidit: et iterum adhuc modicum se volunt expectari et petunt reexpectari. Sane hoc totum dicunt: modicus et modicum. Quicquid namque non satiat desiderium quantumcumque sit affectatum: videtur paruum. Modicum itaque et modicum se petunt expectari et reexpectari quae eiusmodi sunt. Modicum ibi et modicum ibi: et modicum sepe sub affectu uno et altero: et tempore tamen uno. Et in his omnibus dilecto nostro cantamus canticum odiosum: expecta reexpecta: modicus ibi: modicus ibi. Quando putas homini anima pigra et tepida poterit ductile illud opus formare: et angelicam formam excudere: praesertim cum opus sit in hoc opere alarum expansione: urgente te in idipsum divina utique iussione: intus ut nunquam in homini studio liceat desideriorum nostrorum penas ab intentionis elevatione deponere.

Quia sit arduum vel difficile cuius aie

perfecte seip̄az ad semetip̄az totā colligere et in solo diuinitatis desiderio requiescere. **Capitulū. XV.**

Non dicā ānua: nō mēstrua v̄l diurna
 s̄ p̄modica ad modū morosa v̄l morula
 impatiēti desiderio satis ē molesta.
 Spes siquidē q̄ differē affligit aīm. **D**e-
 bet itaq; veri dilecti amica: et veri amici dile-
 cta: vt sup̄ iā dictū est: p̄mpta sp̄ et p̄ata eē et
 pulsantē amicū absq; vlla dilatiōis iniuria su-
 scipe et veniēti cū oī alacritate occurrere. **S**cī-
 mus aut̄ q̄ singularis amor p̄sortē nō recipit:
 sociū nō admittit. **V**ide ḡ ne tūc p̄mū incipi-
 as p̄strepētū turbas eijcere velle: cū iā ip̄e ce-
 pit ad ostiū tuū pulsare: alioq̄n qd̄ iā eris di-
 ctura cū apud te tūc t̄pis fuerit eiusmodi tur-
 ba inuēta: **Q**uid inq; eris dictura: nisi expe-
 cta: reexpecta: **E**xpectādū sane itēq; reexpe-
 ctandū ad eijciēdū turbā extraneoz: ad eijciē-
 dū familiā tuoz. **O**ēs em̄ cogitat̄ tā vani q̄
 noxij extranei iudicādi sūt: q̄ nllī n̄re vtilitati
 deseruiūt. **I**llos n̄o q̄si domesticos et familia-
 res habem̄ quos n̄ris vsibus vel vtilitatib; **i**-
 mplicam̄. **Q**m̄ n̄o singularis amor solitudi-
 nē amat: solitariū locū req̄rit: totā hm̄oi tur-
 bā: nec solūmō cogitationū: verū etiā affectio

Richardus de arca mystica

nū oportet eūcere vt dilecti nostri amplexib⁹
quāto liberius tanto iocūdius liceat inherere.
Quāta queso in eiusmodi expectatiōe mo-
ra: quotiēs fuerat repetēdū expecta: reexpe-
cta: modicū ibi: modicū ibi: Modicū in vno
loco: z modicū ī alio: modicū ī horto: z modi-
cū in vestibulo: modicūq; in thalamo: donec
tandē aliqñ post multā expectationem: z post
multā fatigationē cubiculum introeat: z inti-
mū atq; secretissimū locū obtineat. Modicū
ī horto dū tumultuantīū turba digerit. Mo-
dicū in vestibulo dum thalamus adornatur.
Modicū in thalamo dum lectul⁹ sternit: Et
cogit dilect⁹ oib⁹ his locis expectare modi-
cū: z modicū ibi: modicū ibi. Ex hortulo di-
lectus audit: in vestibulo videtur: in thalamo
deosculat z in cubiculo amplexat. Auditur p
memoriā: videt p itelligētā: deosculat p affe-
ctū: amplexat p applausus. Itē audit p recoz-
dationē: videt p admiratiōz: deosculat p dile-
ctionē: amplectat p delectationes. Vel si hoc
melius placet: Audit dilectus p reuelationē:
videt p cōtemplationē: deosculat p deuotio-
nē: amplexat p dulcedinis sue infusionē. Au-
ditur p reuelationē donec voce eius paulatiz
inualescente tota perstreptūū tumultuatio
sopiat: solaq; ip̄a vox eius audiat: donec ois

illa tandem tumultuantium turba disperat: solusque dilectus cum sola remaneat: et solum sola per contemplationem aspiciat. Videat dilectus per contemplationem donec ad insolite visionis aspectum pulchritudinisque eius admirationem paulatim anima incalescat: magis magisque inardescat: et tandem aliquando tota incandescat donec ad veram puritatem internamque pulchritudinem tota reformetur: et ille interne habitationis thalamus purpureus et bysso: hiacyntho coccoque distincto vinctusque porneus: donec tandem aliquando thalamo ornato et introducto dilecto fiducia iam inualescente desiderioque purgante: cum se ulterius iam cohibere non valeat: subito in oscula ruat et impressis labiis intime deuotionis oscula figat. Per deuotionem sepe et multiformiter dilectus deosculatur: dum interius cubiculum sternit: donec intimam anime suam ad summam pacem et tranquillitatem componat: donec tandem dilecto inter vbera sua collocato ad ineffabilem quandam diuine dulcedinis infusionem tota in illius desiderio liqueat: et spiritus ille qui domino adheret: vnus cum eo spiritus fiat. Puto quod ex parte tanta dulcedine: et tanta intima suauitate: de cetero iam non possit anima illa dilecto pulsanti aliquis moras innectere: vel vlla expectatione fatigare: nec ulterius per hac parte dictura sit: expectata: reexpectata: praesertim cum sibi ipsi

Richardus de arca mystica

ois mora nimis longa: z expectatio videatur onerosa. Deinceps vt arbitroz cū abraā p̄i/ archa: siue etiā cū helia p̄ha habitatiōis sue introitum libēter obseruabit: vt ad dilecti sui susceptionē semp sit pata. Sub hoc tpe vt arbitroz illud opus nostrum ductile incipit nō mediocriter p̄ficere: z cōsūmationi appropinquare: eo q̄ illi n̄ri cherubin incipiant alas suas iā latius extēdere z se se iā q̄si ad volatū oī hora suspendere.

Q̄ sit pene impossibile cuiuis aīe p̄fecte seip̄am extra semetip̄am effundere: z supra semetip̄am ire. **Ca. XVI**

Ed q̄uis pata iam sit tūc t̄pis hmōi aīa aduenientē sp̄sum suscipe: nescio si z eque pata z expedita sit vocanti occurrere. Timeo ne adhuc pro hac pte dilecto suo sit dictura: expecta: r̄expecta: modicū ibi: modicū ibi. Puto em̄ nō esse eiusdē facilitatis suscipe venientē: z sequi vocantē. Aliud nāq̄ est cū ip̄so introire: atq̄ aliud est ad ip̄m exire. Ibi aīa ad seip̄am reuertit: z cū dilecto suo vsq̄ ad intima cordis sui penetralia ingredit: hic extra semetip̄am ducit: z ad sublimia cōtemplāda subleuat. Quid nāq̄ est eius in-

troire: nisi se totā intra semetip̄am colligere:
Quid nō ē eius exire: nisi seip̄as extra semet-
ip̄am totā effunderet: Nihil itaq; aliud ē aīaz
cum dilecto suo in cubiculū ingredi: et solam
illā cū solo morari: dulcedineq; p̄frui: nisi ex-
teriorū omniū penitus obliuisci: et in eius dile-
ctōne sūme et intīme delectari. Se solā anima
cū dilecto videt: qñ exteriorū omniū oblita ex-
p̄ria cōsideratiōe in dilecti sui dilectionē de-
sideriū suum purget: et ex his que in intīmis
suis cōsiderat: animū in eiusmodi sensū et affe-
ctum inflāmat: et tā ex bonorū q̄ ex malorū su-
orū cōsideratiōe in gratiarū actionē assurgit:
et hinc p̄ imp̄esa gratia: hinc p̄ indulta venia
intīme deuotiōis victimas persoluit. Et q; in
intīmū dilectus perducit: et in optimo collo-
cat: quādo ex intīmo affectu et sup̄ oīa ille dili-
git. Cogita quid sit q̄ in hac vita tua arden-
tius dilexisti: anxius cōcupisti: quid te iocū-
dius afficiebat ceterisq; oīb; p̄fundit; delecta-
bat. Cōsidera ḡ si tandē affectionis violentiā
delectatiōisq; abundantia sentis: quādo in sū-
mi dilectoris desideriū inardescis: qñ ī ei; di-
lectione requiescis: cū dubiū nō sit: q̄ intīmū
illum affectionis tue sinum: necdum teneat
si intīme dilectionis aculeus animam tuam

Richardus de arca mystica

In diuinis affectionibus minus penetrat: tepidius exagitat: quā in alienis affectiōib⁹ aliquā penetrare vel exagitare solebat. Sed si tantā p̄sus vel forte validiorem dilectiōis vel delectationis violentiā in intimis tuis circa diuina p̄spereris: quā alias nūquā exptus fueras: vide adhuc si forte aliud aliqd sit in quo delectari vel cōsolari possis: dilectus intimū cordis tui nō penetravit. Certe quōdiu possumus ex aliena qualicūq; re cōsolationē vel iocūditatē cōcipere: nōdū audeo dicere dilectū intimū ardentissimi amoris sinū tenere. Satage: festina trahere eū adhuc ad interiora: et exteriora cordis tui penetralia euellere quocūq; es adhuc h̄mōi aīa. Quis. n. neget intimū illud cordis hūani penetrabile: tales recess⁹ h̄re seu etiā obtinere posse: ī quib⁹ sūmi et singularis amoris violentia cū aliqd p̄ affectū illi infixit aliena oīno delectatōe auelli nō possit: Certe si alienā aliquā p̄solationē queris v̄l recipis: deū tuū quōuis fortassis sūme: nōdū tū singulariter diligis: Nōdum ergo ille in intimū introduceat: ac nondū in optimo collocat. Si igitur nō satagis introducere eū in intima tua: quō credā te velle vel posse sequi eū in intima sua: vel ad sublimia sua: Certū ergo signū tibi sit quecūq; es aīa quā dilectū tuū minus diligis:

Liber III Ca. XVI.

vel ab ipso minus diligeris: si ad theoreticos illos excessus nondū vocari: vel vocantē sequi nōdū meruerit. Quō em̄ pfecte diligē vel diligēt: si ī sūmox desiderio ad supna n̄ rapis: z ī anagogicos illos excessus mēt̄ alienatiōe nō transis: His nosse: qz sublimitas diuinax reuelationū sit manifestū diuine dilectōnis īdiciuz: audi qd̄ ille in euāgelio discipulis suis dicat: *Faz nō dicam vos seruos sed amicos: quia omnia que audiui a patre meo nota feci vobis: Attēdez illud: qz ex magnitudine diuine dilectiōis pendet modus diuine reuelationis. Comedite inqt̄ ille z bibite amici mei: z iebziamini charissimi. Ecce q̄ amici z chari sunt comedūt: qui n̄o charissimi sunt bibunt: īmo nō solū charissimi potant: s̄ z inebziant. Certe qui comedūt: dum sumptū cibū mastīcant nō sine mora vel qualicūqz labore illud ī q̄ delectant̄ trañciūt in ventrē: Qui n̄o bibūt cū summa facilitate vel velocitate illud qd̄ sumūt in ventrē traducūt. Nūquid ḡ nō illi vident̄ tibi comedere qui cū multo studio z longa meditatiōe vix p̄nt ad veritatis delicias p̄tingere: Bibūt aut̄ quodāmō qui ex diuinis reuelatiōibus sūma cū facilitate z iocūditate hauriūt qd̄ de intīna veritatis suauitate ardet̄ cōcupiscūt. Chari ḡ comedūt: sed cha-*

Richardus de arca mystica

rissimi bibunt: quia secundum mensuram dilectionis dispensat et modus manifestationis. Ebrietas autem mentis alienationem efficit: et superne quidem revelationis infusio eos duntaxat qui charissimi sunt in mentis excessus abducit. Tale propheta ebrietatem designare voluit cum dixit: Inebriabuntur ab ubertate domus tue et torrente voluptatis tue potabis eos. Si ergo concupiscimus hac ebrietate madere: et hos mentis theoreticos excessus frequentare: satagamus deum nostrum intime amare et summe diligere: et omni hora in divine contemplationis leticiam summo cum desiderio anhelare: et hoc erit nostris cherubin alarum expansas habere. Ecce iam quanto labore sudavimus: ecce quia multa in idipsum circumlocutione usi sumus ut cherubin nostri alas suas sufficienter expanderent: et propitiatorio nostro quale oportet umbraculum ostenderet.

De his que specialiter pertinent ad quintum generum contemplationis. Ca. XVII.

Estat nunc et illud querere: cur se debeant
r dicti cherubin mutuo respicere: et in
respiciendo vultum in propitiatorium portare.
Respiciant se inquit mutuo versis vultibus in propiti-

Liber III Ca. XVII.

tiatorium. Diximus aut supius: qz ad primū cherubin ptinent ea q̄ sunt supra rōnem: nec tamē p̄ter rōnem. Ad secūdū aut cherubi ea que sunt supra rōnem: z vident esse p̄ter ratiōnē. Scdm̄ hanc itaqz distinctionē videte ne forte ad primū cherubin specialiter ptineant ea que considerant̄ circa diuine illi⁹ summe z simplicis essentie vnitatē. Ad secūdū aut cherubin ptineat ea que cōsiderant̄ circa psonaz trinitatē. Qz̄ multa em̄ sunt q̄ de personaz trinitate credunt̄: asserunt̄ z scripturaz auctoritate pban̄: que oīno vident̄ nature repugnare: z omī hūane rōni p̄traire. Recte itaqz oīa eiusmodi ad secūdū cherubin vident̄ ptinere in quo illa que hūane rōni repugnant in cōtēplatōez adducunt̄. Que aut̄ circa diuinitatis vnitatē cōsiderant̄ in vna z simplici natura videamus q̄z sint hūane intelligētie modū excedentia: cū tñ nihilomin⁹ sint rōni cōsentanea: et idcirco maxie ad primū cherubin: h̄ est ad quintū cōtemplatōnis gen⁹ ptinentia. Certe p̄ncipale illud et summū oīm credim⁹ vere simplex z summe vnū: z in illo vno z simplici bono esse om̄e bonū. Quātū ad essentiā nihil illo simplicius: q̄tum x̄o ad efficaciam nihil illo multiplicius. Qz̄ tum ad essentiā qd̄ illo simplicius quod vere z summe vnum est:

Richardus de arca mystica

Quātū nō ad efficacīā qđ illo multiplici⁹: qz
ne z absq; vlla dubitatione oīa pōt. Vide q̄
sit difficile hūana rōne cōprehēdere om̄e qđ
est: z tūc intelliges q̄ sit incōprehēibile illō
bonū in quo est om̄e bonū. Supra rōnem est
cōprehēdere quō illud bonū vere simplex et
sūme vnū omne bonū sit. Verūtāmē huic as-
sertionī hūana ratio facile acq̄escit: z sua atte-
statiōe alludit: cōsiderās z affirmās z veracit̄
cōtestans: qz plenū z pfectū z oīno sufficiens
non esset in illo summo z sempiterno bono si
boni aliqđ d̄esset. Quō ḡ comprehendī pōt
qđ īmensū z infinitū est: Magnus inq̄t dñs
z laudabilis nimis: z magnitudinis eius non
est finis. Sz q̄s sensus pōt capere: que ratio
comprehēdere: quō possit deus vtrūq; esse z
simplex z īmensus: z vere simplex si est īmen-
sus: z summe vnus si est infinitus. Et tñ ratio
cū rōcinatiōe attestat̄: qz illō vere simplex ē:
qđ veraciter cōpositū nō est: qz om̄e qđ cōpo-
sitū est naturaliter diuidī pōt: z qđ naturalit̄
est diuisibile: s̄m aliqđ est z cōmutabile. Cō-
sentit ergo ratio vere simplex esse qđ oportet
incōmutabile esse: qđ cōstat optimū z sūmū
oīm esse. Apud quē inq̄t ap̄tus: nō est cōmu-
tatio nec vicissitudinis obumbratio. Si ergo
bonū est incōmutabile esse bonū: z eque bo-

nun erit simplex esse: Cōsequēs ḡ est: qz sum
 me simplex est qđ summe bonū est. Si ḡ illo
 nihil simplici⁹: nihil est illo subtilius: z qđ nihil
 subtilius: nihil illo pfundius: z pfundissimo
 nihil est inscrutabili⁹: z cōsequēter nihil incō/
 p̄hensibilius. Videam⁹ adhuc qđ ex mutua
 collatōe pueniat simplicitatis z īmensitatis:
 vnitatis z vniuersitatis. Si om̄e bonū ibi est
 z quicqđ ibi est sūme bonū est: ergo sūma po/
 tentia: ergo sūma sapiētia: summa bonitas: z
 summa felicitas. Vbi ḡo sūma simplicitas ē
 totū qđ est vnū idēq; ipm ē. Vnū itaq; idēq;
 est ei esse: viuere z intelligere z posse: bonū et
 beatū esse: Et vide qđ hoc est incōprehēibile.
 Non est ergo aliūde potens: aliūde sapiens:
 aliūde bonus: aliūde beatus. Cogita ḡ qđ sit
 illa potētia cui ē idē facere qđ fieri velle. Attē
 de que sit illa sapiētia cui idē est posse z scire.
 Pensa qđ sit illa bonitas cui quicqđ placet eo
 ip̄o decet quo placet: cui quicqđ displicet eo
 ip̄o indecēs est quo displicet. Considera qđ sit
 illa vita cui idem est esse qđ beatū esse. Itē et
 illud attēde: qz si vere oīpotēs est: z oīa vbiq;
 pōt. Potētiālī⁹ ḡ vbiq; ē: z vbi loc⁹ est: z vbi
 locus nō est. Si ḡo potētiālīter z essentialī⁹:
 qz nō est alia eius potētia: z alia eius essentia.
 Essentialīter ergo est intra oīa: extra oīa z sup

Richardus de arca mystica

oia: z infra oia. Si itra oia: nihil illo secreti^o.
Si extra oia: nihil illo remoti^o. Si infra oia:
nihil illo occulti^o. Si sup oia: nihil illo subli-
mius. Quid ergo illo incōprehensibili^o quo
nihil secreti^o: nihil remotius: nihil occultius:
nihil sublimius: Item si in omni loco deus ē:
nihil illo p̄sentius. Si extra omnē locū est: ni-
hil illo absenti^o: S; nūquid eo ip̄o absenti^o q̄
oib^o p̄sentī^o: z eo ip̄o p̄sentī^o q̄ oib^o absenti^o:
cui aliū de z aliū de nō est esse om̄e qd̄ ē: S; si
absentissimo nihil ē p̄sentī^o: si p̄sentissimo ni-
hil ē absenti^o: qd̄ illo mirabili^o: qd̄ illo incōpre-
hensibilius: Itē si nō est aliud ei^o potestas: z
aliud eius felicitas: vbicūq; est eius potestas
summa: ibi z summa ē felicitas. Sūma ergo
felicitas vbicūq; est: quō ḡ vel ī inferno loc^o sū-
me miserie esse pōt: vel pōt quisq; miser esse
cū sūma felicitas nusq; p̄t abesse: nūq; deesse:
Hec oia mira z de incōprehēsibila sūt. Dul-
ta īmo pene īfinita circa diuinitatē vnitatē: z
circa vnitatis cōsiderationē rō approbat: cuz
tamē illa nō cōprehēdat. Eiusmodi itaq; oia
sup rōnem sunt: z eo ip̄o fm̄ supius dictā de-
terminationē ad primū cherubin se veraciter
ptinere ostendūt.

De his que specialiter ptinent ad

sexto genus contemplationis. Ca. XVIII.

Circa personarum autem trinitatem trinitatisque speculationem quae multa firmiter creduntur: veraciter asseruntur: quae tamen non solum supra rationem: sed etiam contra rationem esse videntur. Credimus unum deum patrem et filium et spiritum sanctum: Patrem a nullo: filium a patre solo: et spiritum sanctum a patre et filio: Patrem generando: filium nascendo: et spiritum sanctum procedendo. Credimus itaque unum eundemque in personis trinum: et in substantia unum. Unde alius est pater: alius est filius: et alius est spiritus sanctus: Nec tamen aliud est patris quam filius: nec aliud est patris vel filius quam amborum spiritus. Nam alia est persona patris: alia filii: alia spiritus sancti: cum sit omnibus una substantia: eadem essentia et sola natura. Haec omnia credimus: haec omnia profitemur: et constat veraciter sic esse: et tamen in his omnibus si iuxta humanam estimationem pensentur: videtur humana ratio fortiter repugnare. Si pater est ingenuitus: filius genuitus: est neque suba patris ingenuitus: et filii genuitus: Et cum utriusque sit una eademque suba: erit ipsa genuita et ingenuita: hoc est genuita et non genuita. Numquid eadem ipsa genuit seipsum: et genuit a seipso: numquid eadem ipsa genuit et non genuit: nascitur et non nascitur: Si filium nasci dicimus: quod de eius natiuitate dicimus: Numquid eius natiuitas aeterna non erit

Richardus de arca mystica

apud quē nō est transmutatio nec vicissitudi-
nis obumbratio: Si eius natiuitas aliquñ nō
fuit: quō patri coetern^o v^l coequalis fuit: Et
si illi^o natiuitas aliquñ nō erit: quō illa natura
incōmutabilis erit: in qua aliqd trāsfit: Si sp
fuit: quō ab alio eē accepit: qui nunq̄ esse in-
cepit: sine quo pater nunq̄ eē potuit: Et quō
eius natiuitas p̄fecta ē si adhuc futura ē: An
forte iterat̄ semp vt possit eē semp: Nunquid
ḡ nō vna s̄ multiplex z infinita erit: quā in in-
finitū iterare oportebit: Quicqd̄ x̄o de filiū
natiuitate diximus: vide ne forte z circa spūs
sancti p̄cessionē eadē ratiocinatiōe q̄rere pos-
simus. Ecce z ista si iuxta hūanā estimationē
pensent̄: hūane rationi repugnare vidēt. Si
spūs sanet^o cū patre eiusdem est potentie: nū-
quid z ip̄e pōt̄ qcqd̄ p̄ pōt̄: Nunquid ḡ talē
filiū qualē pater gignere pōt̄: An forte filius
gignere potētia nō est: z talem filiū qui omi-
potēs est: An forte nō vult cū possit: Quō ḡ
eandē cū p̄re volūtāt̄ similitudinē similitudinēq̄
plenitudinē possidebit: Multa ī hūc modū z
pene innumera circa p̄sonaz trinitatē iuenies:
q̄ hūane rōni nō solū incōprehēsibilia s̄ etiaz
dissona repies. Multa inq̄ eiusmodi iuenies
circa p̄sonaz trinitatē. Multa etiā eiusmodi ī
x̄bi icarnatōe circa subaz vnionē. Quid q̄so

111

Liber III Ca. XVIII.

ē etiā q̄ hūanitas ⁊ diuinitas vnite vt sūt vna
 p̄sona eē possint: Nūq̄d aliq̄d q̄d hoīs ē: aut
 aliq̄d q̄d dei est: vel aliq̄d q̄d vtriusq̄ ē: Sz si
 vtriusq̄ nō ē: quō in eo vniri p̄nt q̄d ab alter
 utro alienū ē: Si aliq̄d q̄d homīs ē: q̄ creatu
 ra est. Si aliq̄d q̄d dei est: ergo supra creatu
 ram est: ⁊ iā creatura nō est. Si aliq̄d q̄d dei ⁊
 hominis est: ergo ipse deus ⁊ homo est: nnu
 q̄d idiūm vtrūq̄ erit: ⁊ vtrūq̄ nō erit: creatu
 ra scz ⁊ nō creatura: Sed questio ista valde ē
 inusitata: ⁊ hucusq̄ vt arbitror nō est mota: ⁊
 idcirco recti⁹ ē sup̄rimēda. Sz de aīa xp̄i q̄d
 dicimus: quam omnis gratie plenitudinē ac
 cepisse negare nō audem⁹. Nā quicq̄d pater
 habet ex natura: ip̄a xp̄i aīa habet ex gr̄a: qz
 ī ip̄a inh̄itat oīs plenitudo diuinitatis corpa
 lit. Si accepit aīa xp̄i omnē plenitudinē gr̄e:
 ergo ⁊ plenitudinē sapiētie: ⁊ plenitudinē po
 tentie. Si q̄ equalē accepit sapiētia: equalē
 potētiā habet cū patre: q̄d negari nō potest:
 Nūq̄d ⁊ p̄ri equalis erit: et creatura creatori
 coeq̄ri potuerit: q̄d oīno fatēdū nō est. Sz si
 equalē sapiētia ⁊ equalē potētiā aīa ch̄usti
 accepit absq̄ dubio habet: quō ei coequari n̄
 valet: Sed q̄d hoc de aīa xp̄i dicim⁹: q̄n cir
 ca corpus eius iuxta fidei assertionem multa
 credim⁹ atq̄ tenemus; que hūana rō impu

Richardus de arca mystica

gnat et impossibilia iudicat: Quoniam corpus suum
christus discipulis suis distribuebat: nunquam seipsum
manibus suis portabat: Nunquam ipse idem erat qui
portabat et portabatur: Idem ipse erat qui dabat et
qui dabatur: Quoniam a discipulis sumebatur: tentibus
terebatur: nunquam ledebatur: An forte in eo qui da
batur impassibilis erat: sicut et inuisibilis erat:
quoniam quis scilicet idem qui dabat sicut visibilis sic et passi
bilis erat: Nunquam ergo unum idemque corpus
vno eodemque tempore erat visibile et inuisibile: passi
bile et impassibile: cum tamen hoc sit incomprehensibi
le: et videatur esse impossibile: Vide quomodo in multis
locis idem corpus christi quotidie consecratur et ha
betur: nunquam ergo per partes diuiditur ut in tam multis lo
cis habeatur: Quomodo ergo ipsum christi corpus vere erit
impassibile et incorruptibile: An forte vere cum
sit per tota loca dispersum ubique erit integrum: incor
ruptum et omnino indiuisum: Si ergo attendas in quibus
multis locis per eandem sanctificationis virtutem
esse possit: quo te tunc quoniam ducet tua cogitatio:
nisi ut unum idemque corpus videatur tibi in infinitis
locis esse posse: et hoc sub vno tempore: Sed vide id
ipsum quoniam sit non solum proprietatem corporum: veretiam
super omnem proprietatem spirituum. Si igitur tam incompre
hensibilia sunt: et tam incredibilia esse videantur quoniam
de corpore christi veraciter credunt: quantomagis
illa que circa animam christi considerantur omnem hu

manā rōnem longe excellētius supgrediunt̄.
 Incōpabiliter tñ sublimiora sūt q̄ cōsideran-
 da occurrūt circa psonaz trinitatē. Hmōi ita
 q̄ oīa q̄ vident̄ hūane rōcinatiōis angustias
 nō solū excedere: s̄ etiā infatuare: recte q̄dem
 dicunt̄ ad secūdū cherubin ptinere. Recte ita
 q̄ dictū est: qz maxie q̄ cōsiderant̄ circa diui-
 ne sube vnitatez ptinent ad cherubin primū.
 Que vō p̄siderant̄ circa psonaz trinitatē: ma-
 xime spectāt ad cherubin secūdū. Ad quītū
 itaqz genus cōtemplatiōis ptinet p̄sideratio
 prior. Ad sextum vō z vltimū pertinet cōsi-
 deratio posterior.

**De mutua collatione triū nouissi-
 marū speculationū. Ca. XIX.**

De aut̄ de hac gemia p̄sideratiōe de
 h̄ q̄nto videlicet z sexto p̄tēplatiōis ge-
 nere caute ē obseruādū z diligētī ob-
 seruatiōe p̄cauendū: vt sic asseram⁹ ea q̄ ptī-
 nent ad vnū: vt nō destruaam⁹ illa q̄ ptinēt ad
 alterū. Sic ī summis illis z diuinis astruaam⁹
 sube vnitatē: vt nō destruaamus psonaz trini-
 tatem: Et sic confirmemus psonarum trini-
 tatem: vt non dissipemus substantie vnitatē.
 Debent itaqz dicti cherubin seipsos mutuo

Richardus de arca mystica

respicere: nec intelligentie sue consideratione
a mutuo concordie conensu speculationis sue
oculos in contraria diuertere. Quia multi in eo quod
de summe diuinitatis unitate sentiunt: veram
trinitatis fidem euacuare contendunt. Et item
quod multi in eo quod de trinitate asserunt: diuine esse-
tie unitatem dissipare volunt. Arius dicit:
Aliud est pater: aliud est filius: aliud est spiritus
sanctus. Recte quidem diceret: si alius dice-
ret: non aliud. Is utique in eo quod dicit diuinita-
tis unitatem dissoluit: Sabellius dicit: Idem
deus quando vult pater est: quando vult filius est:
quando vult spiritus sanctus est: ipse tamen vnus
est. Iste autem in eo quod loquitur: vere trinitatis fi-
dem euacuare conatur. In huius sane cheru-
bin nostri alterutro aspectu faciem auertunt:
quod contraria assertioe multis diuersis et sibimet ipsis
oppositis intendunt et acquiescunt. Secundum pri-
mum cherub dicimus: quia vnus et solus de-
us est: qui cuncta ex nihilo creauit. Iuxta se-
cundum cherub affirmamus: quia alius est
qui genuit: et alius est quem genuit: et alius est qui
ab utroque procedit. Sed cherubin isti duo respi-
ciant se mutuo: et dicamus: quod vnus idemque de-
us est substantialiter vnus: personaliter trinus.
Dicimus secundum primum cherub: quod pater et filius
et spiritus sanctus vnus sunt: in substantia vna:

Liber III Ca. XIX.

In essentia vna: i natura vna. Dicimus etiam
iuxta cherub secundū: qz aliū est p̄r in psona:
aliū ē filiū in psona: z aliū ē spūssanctū i psona.
Respiciant se isti cherubin mutuo z p̄fiteam̄
absq̄ dubio: qz nō sunt aliud z aliud p̄r z filiū
z spūssanctū: q̄uis veracit̄ sint aliū z aliū. Aliū
nāq̄ est p̄r: aliū filiū: z aliū spūssanctū iuxta che-
rub secundū: nec tñ aliud ē p̄r: aliud filiū: aliud
spūssanctū iuxta cherub p̄mū: cū s̄m mutuū
respectū affirmem̄ veraciter: qz p̄r z filiū et
spūssanctū nō tres dī sūt: s̄ vnū ē deus. Juxta
secundū cherubin p̄fitemur: qz filij suba nostre
sube in vnā psonā vnita ē. Juxta cherubin p̄-
mū indubitāter affirmam̄: qz p̄ris z filij z spi-
ritus sc̄i suba vna z idiuidua ē. Verūtñ iuxta
mutuū respectū p̄fitemur: qz solū filiū veracit̄
incarnatus est. Cherub itaq̄ cherub respicit:
qñ qd̄ vnū dicit aliū nō d̄dicit. Cherubin che-
rubin respicit: qñ q̄ntū p̄tēplatiōis gen̄ illa q̄
sue p̄sideratiōis sūt sic asserit vt tñ q̄ alterius
sunt oīno euacuare nolit. Cherubin se mutuo
respiciūt: qñ nouissima duo cōtēplatiōnū ge-
nera inuicē sibi occurrūt: z mutua sibi x̄itate
cōcordia alludūt. Itē vnū cherub aliū respi-
cit: qñ qd̄ fieri cōsuevit n̄ra speculatio a penul-
timo genere incipit: z in nouissimū desinit: vt
ecōtrario ab vltio incipit: z i penultimo desinit

Richardus de arca mystica

De mutua collatiōe duarū nouissimarū speculationū. Ca. XX.

Oebent autē hi duo cherubī nō solū se inuicē respicere: verū etiā in ipso respectu alterutro vultū in ppitiatoriiū vertere. Vultū suū cherubīn designati in ppitiatoriiū vertūt: qū nouissima duo cōtemplationum genera in eo q̄ de sublimibus z diuinis cōcorditer sentiūt: ab illis q̄ quarto p̄tēplationis generi subiacent in assertiōis sue testimoniū rōnis similitudinē trahūt. Quartū siquidem p̄tēplatiōis gen^o intelligim^o p̄ ppitiatoriiū: sicut z in duob^o cherubīn intelligim^o quintū z sextū. Sic autē iā supi^o dictū est: quartū cōtemplatiōis gen^o versat̄ in illis maxie q̄ cōsiderari solēt circa sp̄m rōnalē sed creatū: quintū 7° z sextū versant̄ i illis p̄cipue q̄ cōsiderari oportet circa sp̄m diuinū z increatū. Quia igit̄ rationalē creaturā ad creatoris imagines agnouimus factā: recte ab illa natura similitudinis rōni familiarius querimus modūq̄ inuestigatiōis nr̄e formam^o: ab illa inq̄ natura in cui^o cōditiōe diuine imaginis vestigia vehementius imp̄ssa z euidentius exp̄ssa nō dubitamus. Quid itaq̄ aliud ē cherubīn vult^o suos i ppitiatoriiū p̄tere: q̄ in diuinarū rerū specula-

tione et inuestigatiōe rōnalē creaturā attēde-
 re: et inspecta similitudine ad diuinitatis intelli-
 gentiā alti⁹ p̄ficere: Si miraris quō ille oīm
 opifex deus tot et tā varias rerū spēs p̄t vo-
 luit in ip̄o mūdi exordio ex nihilo in actū p̄-
 duxit: cogita q̄ sit hūane aīe facile omī hora
 q̄libet rerū figuras p̄ imaginationē fingere:
 et q̄sdam quasi sui generis creaturas quotiēs
 voluerit sine p̄iacētī materiaz velut ex nihilo
 formare: et incipiet min⁹ esse mirabile qd̄ p̄us
 videbat̄ fore impossibile: In quo inuenies et
 illud valde notabile: q̄ rex veritates q̄ sūma
 veritas est reseruauit sibi: rerū nō imagines
 qualibet hora formandas sue concessit imagi-
 ni. Si miraris quō vnus idēq̄ deus possit eē
 in oīb⁹ locis nō p̄ ptes diuisus s̄ vbiq̄ totus:
 attende q̄ vna et eadē aīa sit p̄ oīa corpis mē-
 bra dīffusa: nec tñ p̄ ptes ipsa sit diuisa: sed in
 singulis tota et indiuidua. Quō ergo se habet
 deus in mūdo quem regit: eodez modo se ha-
 bet anima p̄ modulo suo in corpore suo: hoc
 est in sui iuris mūdo: quem et ipsa regendum
 accepit. Si miraris quomō deus omnia que
 in mūdo gerunt absq̄ vlla contradictiōe so-
 lo voluntatis nutu ad omnem suum benepla-
 citū inclināt: p̄sidera qz et aīa quecūq̄ corpis

Richardus de arca mystica.

sui mēbra p solo volūtātē sue arbitrio mouet:
moderat̄ z ordiat. Un^o itaq; vtrobiq; q̄tū ad
silitudinē agēdi mod^o: q̄uis ineqlitatē cōpa
tiōe diuersus. In his omib^o p̄mus cherub in
pp̄itiatoriū intendit: dū ex rōnali creatura ad
creatoris p̄tēplatiōz silitudinis rōnez trahit.
In hac ip̄a rōnali creatura si diligēter attēdi
m^o: aliqd vt credim^o sūme trinitatis vestigiū
inuenim^o. Est em̄ ibi aliqd ex mente ip̄a: h̄ est
ei^o sap̄ia: z est ibi aliqd tā de mēte ip̄a q̄ de ei^o
sap̄ia: scz dilectio sua. Dis em̄ mens sapiētā
suā diligit: z idcirco sap̄ie sue amor ex vtraq;
pte p̄cedit. Est ḡ sap̄ia a mēte sola: amor v̄o
ex mēte p̄ter z sap̄ia: sic fili^o q̄ est p̄ris sap̄ia ē
a p̄re solo: sp̄s aut̄ sanct^o q̄ est vtriusq; amor
a p̄re z filio est. In hūc modū secūd^o cherub
Inuenit quō in pp̄itiatoriū cōsiderationis sue
vultū vtilit̄ v̄tere possit: si in diuinaz rez spe
culatiōe silitudinis attestatiōē q̄rit. Motan
dū sane q̄ illa tria que in rōnali aīa p̄siderāda
occurrūt: p̄sonaz trinitatē non faciūt: quēad
modū illa tria in deo fm̄ differentā pp̄rietatū
tres p̄sonas diuidūt. Vnde ḡ qz in his q̄ p̄ sili
tudinē adducta sūt i rōnali aīa ad illā summā
trinitatē maior ē dissilitudo q̄ silitudo. Nec
mirū tñ qz secūdus cherub dissilitudinis lat^o
in pp̄itiatorio nostro vicinius tangit. Latus

autē similitudinis q̄si e longinquo respicit. Si tibi mirum sit: quomō solus filius patris videlicet sapiētia incarnat⁹ sit: quō in carne ad nos venit: ⁊ tamē a patre nō recessit: perpende q̄ in imaginaria trinitate sola mētis sapiētia voci hūane incorporatur: ⁊ p vocē corporealem egreditur: egressa agnoscat: agnita retinetur: ⁊ tamen ab illa de qua nata est mēte penitus nō separatur. **V**ultu sūt eiusmodi i rationali mente ppter q̄ secundus cherub debet at in ppitiatoriu intēdere. **E**cce iam p expositionē tenem⁹: quō hī duo cherubi iuxta dominicū documentū se inuicem respicere debeant. **T**enem⁹ nihilomin⁹ q̄ ratione vel utilitate vultus suos in ppitiatoriu vertere debeāt.

Que frequētationē triū nouissimarū speculationū semp comitetur frequētia diuinarū reuelationū. **Ca. XXI.**

Illud quoq; nō est negligēdū: nec sine diligenti cōsideratiōe ptereundū: qđ dñica voce pmittitur: cū ad moysen dicit: **I**nde loquar ad te: super ppitiatorio videlicet: ⁊ de medio duorū cherubin. **L**ogita q̄ magnū sit vel q̄le oī hora cū op⁹ fuerit deū consulere: ⁊ i quibz necessitate cū oportuerit cōsiliū diuinū q̄rere ⁊ accipere: et tunc aduertere

Richardus de arca mystica

poteris quod sit necessarium vel utile hos tres nouissimos speculationum modos familiares habere. Inde inquit dominus loquar ad te: de quo quod solo loco vult videri. Desuper propitiatorio inquit: et de medio duorum cherubin. Si vult ergo familiare habere diuinum oraculum: tunc ascendat homo ad cor altum: et mente transcendens illud propitiatorium teneat duorum illoz cherubin medium: ut per quartum contemplationis genus ascendat ad quintum et ad sextum. Quasi super propitiatorium eleuata mens in medio duorum cherubin versat: quoniam contemplatiua anima non modo corporale: verum etiam spirituale creaturam sublimi consideratione transcendens: in summe unitatis et trinitatis admiratione suspenditur. Quasi per desuper propitiatorium erigimur in hominis specula admirationis: quoniam ex rationalis creature inspectione diuineque imaginis consideratione ad diuinitatis agnitionem altius promouemur. Quasi inter propitiatorium et duos cherubin medium discurrimus: quoniam ex mutua trium nouissimarum speculationum collatione ad singularem inspectionem plenius proficimus. Debemus itaque inter haec tria speculationum genera libenter discurrere: et per summe trinitatis et unitatis speculum et imaginem: ad eiusdem trinitatis et unitatis gloriam speculanda profundius penetrare. Si illud quod de rationalis creature dignitate: si et illud quod de

creatoris dignatione vel claritate agnouim⁹
 libēter retractam⁹: frequēter in cōsiderationē
 et admirationē adducim⁹: inerebimur et illa
 circa eadē spectaculoꝝ genera ex diuina reu-
 latione agnoscere q̄ antea nullatenus potui-
 mus intelligere. Hoc est q̄ qd̄ tibi p̄mittit̄ a
 dño cū dicit̄: Inde loquar ad te. Pensa q̄ qd̄
sit vtile fidei nre sacramēta sepe retractare: ⁊
 in frequēti memoria habere: qm̄ quidē ex eius-
 modi studio diuinarū reuelationū frequētiā
 poterimus obtinere. Si igitur illa q̄ de diui-
 narū p̄sonaz trinitate ⁊ sube diuine vnitatis
 deo credim⁹ p̄ mētis excessum videre: ⁊ pura
 p̄spiciuaq; intelligētia cape nequimus: nihilo-
 min⁹ tñ ⁊ ea q̄ inde catholica traditōne acce-
 pim⁹ ac fide tenem⁹: put nobis possibile ē
 in frequētem cōsiderationē adducam⁹: vt ex
 huiusmodi studio diuinarum reuelationum
 copiam p̄mereri possimus. Puto siquidem
 quia diuinarū reuelationū cōsolatio nō omi-
 no peregrina erit eis qui diuinorū sacramen-
 torū arcana fidei oculo tam frequēter q̄ libē-
 ter aspiciunt: quātō magis illis maxime fami-
 liaris erit: qui ea intelligentie oculo assidue
 cōtemplando: ⁊ per mentis excessum sepe vi-
 dendo suo desiderio satisfacere non possunt.
 Qui ergo moysi officium gerit: qui curam

Richardus de arca mystica.

pastoralē suscepit: cui deniq; ex dñico p̄cepto
incūbit pplm dñi de domo seruitutis educe-
re: p̄ loca solitudinis traducere: in terrā pro-
missiōis intrudere: necesse ē utiq; int̄ p̄dicta
illa tria p̄tēplationū genera libero volatu cir-
cūferri: vt possit semp dign⁹ inueniri: q̄ digne
debeat tā de sua q̄ de ppli ignorātia q̄tiēs op⁹
fuerit ex dñi oraculo instrui: et sup̄ q̄libet incer-
to certificari. Si ḡ agnoscere cupis ex inspira-
tōne diuina q̄ sit volūtas dei bona bñplacens
atq; p̄fecta: esto semp p̄mptus et p̄nus ad no-
uissima illa tria speculationū genera. Huius
exercitiū merito mereber̄ fortassis p̄missiōis
illi⁹ veritatē p̄bare: Inde loquar ad te.

Quod in omni cōtemplatiōis genere
cōtingat p̄templātis mentē excede-
re. **Capitulū. XXII.**

Quāuis aut̄ familiare sit et q̄si p̄prium
q̄ videat̄ duob⁹ nouissimis p̄tēplatio-
nū generib⁹ p̄ mētis excessus videre:
ecōtra aut̄ q̄ttuor p̄mis quasi domesticū sit et
pene velut singulare: sine vlla animi alienatiōe
in p̄tēplationē assurgere: possunt tñ oīa atq;
solēt mō utroq; p̄tingere. Nā ex illis q̄ p̄mis
p̄tēplationū generib⁹ subiacēt: possum⁹ q̄das
ex diuina reuelatiōe cognoscere p̄ mentis ex-

cessum ⁊ ꝓtēplatiōis oculo cernere: ⁊ ea itē q̄
 ad duo nouissima ꝓtēplationū genera ꝓtinēt
 solemꝑ put volumꝑ ⁊ valemꝑ s̄m cōmunē aī
 statū in ꝓsiderationē adducere ꝓ ꝓtēplationē
 q̄ videre. Sꝫ qꝫ illa semp̄ q̄ ad nouissima duo
 ꝓtinēt: hūane mētis ꝓspicaciā excedūt: cuz ea
 iuxta cōsuetū aī statū oībꝑ in ꝓsiderationē ad
 ducit: seu ecōtra vt aliquid in his ꝓspicaciꝫ
 ⁊ limpidiꝫ cernere possit: ip̄a mens hūana se/
 metip̄az excedit: ⁊ in alienationē transit: apte
 quidē eadē ip̄a nō tam hūana effigies q̄ an/
 gelica forma mystice exprimere oportuit. **De**
 aut̄ hec oīa sex ꝓtēplationū genera possint ꝓ
 extasim cerni: mystico moyssi exēplo tenemꝑ.
De Nō sine vllō mētis excessu in ꝓtēplationē
 possint adduci: ex typico illo beseleel ope ha/
 bemꝑ. Et em̄ moyses arcā ⁊ vtrūqꝫ cherubi
 ex diuina reuelatione videre potuisset: montē
 ascendit: nebulā subintrauit. Et aut̄ beseleel
 mysticū illud opus oparet̄ ⁊ itueret̄: nec mō/
 tē: nec nebulā q̄sisse vel subisse legit̄. Quid est
 aut̄ mōtē subire: nisi s̄m ꝓphetiā sententiā ad
 cor altrū accedere: Eiusmodi Nō mōtē nubes
 tūc terigit: q̄n exteriorū omniū menti memo/
 ria excidit. In hoc mōte moyses sex diebus
 morat̄: ⁊ in septimo de medio nubis ad collo/
 quū dei vocat̄. Sex diebus vt notū est opa

Richardus de arca mystica

nostra pagimus: et in septimo requiescimus.
Quasi sex ergo dies transigim⁹ in hoc monte:
quā cum multo labore magnaq; animi indu-
stria ī eiusmodi sublimitatis statu diutius as-
suescimus permanere. Tūc autē q̄si ad diē septi-
mū peruenit: quādo tanta mētis subleuatio
menti in oblectamentū vertitur: et sine vllō la-
bore subitur. Quasi ad septimū diem iam p-
tingit: quā in illo sublimitat⁹ statu tandē aliq̄nt
ad summā anim⁹ trāquillitatē cōponit: vt nō
solū omnē curā et sollicitudinez deponat: imo
vniuersas pene humane passibilitatis mole-
stias excedat. Ad colloquiū dñi dño vocante
admittit: quādo ex diuina inspiratiōe et reue-
latiōe in illā diuinorū iudiciorū abyssum intro-
mittitur. In mediū nebule moyses ingredit:
quā humana mens ab illa diuini luminis im-
mensitate absorpta: sūma sui obliuione sopi-
tur: ita vt mirari valeas: et iuste mirari debe-
as: quomodo cōcordet ibi nubes cum igne: et
ignis cum nube: nubes ignorantie cum igne
illuminatē intelligentie: ignorantia et obliuio
notorū et expertorū cum reuelatione et intelli-
gentia prius ignotorū et eousq; inexpertorū.
Nā vno eodēq; mō et tempore hūana intel-
ligentia et ad diuina illuminatur et ad humana
obnubilat. Hanc subleuati animi pacem: ob-

nubilationem ⁊ illuminationē psalmista pau-
cis verbis comprehendit: cum dicit: In pace
in idipsum dormiam ⁊ requiescas. Veraciter
anima tūc pacem inuenit: quādo supra semet
ip̄am ducta humane passibilitatis molestias
omnino nō sentit. In hac pace consopita q̄c
quid sobria cogitare cōsueuerat: ei in obliui-
onem venit. Qui enim dormit: que circa ipsū
sunt: imo ⁊ seipsum omnino nō nouit. Recte
ergo per soporem mētis: alienatio exprimit̄:
per quam a presentibus elongat̄: ⁊ quasi per
somnia occupata a rebus humanis diuinarū
rerum cōtemplatione pegrinat̄. Et tunc qui-
dem in idipsum obdormit: quādo in eo p cō-
templationē ⁊ admirationem requiescit: cui
vnū idemq̄ est esse omne quod est: qui solus
veraciter dicere pōt: Ego sum qui sū. Quod
igit̄ moyses designat p diē septimū: hoc da-
uid apertius ⁊ aptius nominat pacem. Et qd̄
apud moysen est ingredi mediū nebule: hoc
idē apud dauid ē obdormire. Et q̄ dauid re-
quiescit in idipsum: hoc est idem q̄ vocatus
moyses ascendit ⁊ morat̄ apud dñm. Quasi
ad moysi itaq̄ similitudinē montis verticem
ascēdens mediū nebule ingredit̄: ⁊ arcā tā di-
ctā designatosq̄ cherubin dño reuelāte videt

Richardus de arca mystica

z cōtemplatur: quādo p mētis excessū: suble-
uationem z alienatiōem quis in sublimia rap-
tus: ad illa sex q̄ descripsimus contēplatio-
num genera: ex diuina inspiratione pmoue-
tur. Moysi itaq; dictum est: Vide vt omnia
facias: sicut tibi i mōte monstrata sunt: Si es
a dño monstrata sūt omnia: ergo nō solū che-
rubin: s; etiā z arca. Hoc est qđ supius iam di-
xi: quia ad quodlibz cōtemplatiōis genus p-
tinentia possunt dño reuelante p mētis excels-
sum videri: Sed ex beseleel opere nihilomi-
nus potest perpendi: qz qlibz horū absq; vllō
mētis excessu possūt z solēt in p̄tēplationē ad-
duci. Quid em̄ q̄so est arcā fabricare: auro ve-
stire: corona cingere: pp̄ticatorio tegere: che-
rubin adiūgere: nisi gradatim qđē i dicta cō-
templationū genera artē ppare: et multo stu-
dio atq; labore alia post alia addiscere: z i vsū
adducere: z tandē aliqñ op^o consūmare: z ad
vltimū in omnib⁹ pfectum esse: Sed vt de ar-
ca taceam: qđ de ipsis cherubin dicam: Nū-
quid vt eos formaret: vel eos formato videret:
legit vel montē ascendisse: vel nubē intras-
se: Unde z manifeste dat̄ intelligi: qz z illa no-
uissima duo cōtemplationū genera qbus q̄si
pp̄rium esse videt̄ p mētis excessum exerceri:
solent tamē qñq; infra hūane p̄phensibilitatē

metas exhiberi: Sim ꝑtēplatonū genera pos-
sunt modo utroq; fieri: z modo ꝑ mētis exces-
sū: modo sine aliq mētē excessu solēt exerceri.

Quæ excedendi donū: alij fortuitū
habēt: alij iam q̄si ex virtute possidēt
Capitulū. XXIII

Orum autē qui in suis ꝑtemplationi-
bus sup̄ semetipsos ducū: z vsq; ad
mētis excessum rapiunt: alij hoc ex-
pectant z accipiūt vsq; adhuc ex sola vocāte
gratia: alij ꝑo vt hoc possint sibi cōpant cum
gratie tñ cooperatōne ex magna animi indu-
stria. Et illi quidē hoc donum quasi fortuitū
habent: isti ꝑo tam velut ex virtute possidēt.
Quasi fortuitū cuiq; ē: qđ vel qñ vult vñ ꝑut
vult hoc nullo mō potest. Velut fortuitū hoc
habēt: q̄ nihil ex ꝑria industria valēt: sed solā
vocantis gratie horā expectant. Jam ꝑo ve-
lut ex virtute eiusmodi grē efficacīā hñe dicē-
di sunt: qui ex magna ꝑte id possunt cū volūt.
Uni⁹ rei figurā habem⁹ in moyse: alteri⁹ autē
in aaron sacerdote. Quæ em̄ moyses arcam in
montē videre meruit: sola reuelātis dñi gra-
tia fuit: qz vt eā ꝑ arbitrio videret in sua oīno
potestate nō habuit. Aaron autē iā ex magna
ꝑte in ꝑtate sua hēbat: quotiēs idipm ordo vñ

Richardus de arca mystica

ratio poscebat in sanctas sanctoꝝ intrare: et in-
tra ipm̄ veluz arcam dñi videre. Satis utiqꝫ
constat: qꝫ sanctas sanctoꝝ in tabernaculo fede-
ris tenebant intimū et secretissimū locum. Si-
cut ergo p̄ verticem montis intelligimꝫ mē-
tis summū: sic p̄ sanctas sanctoꝝ humane men-
tis intimū. Sed in humano p̄culdubio ani-
mo idem est sūmū qđ intimū: et intimū qđ sū-
mū. Idē itaqꝫ intelligimꝫ per verticem mon-
tis: qđ p̄ oraculuz tabernaculi federis. Quid
igit̄ est montis verticē vel interius taberna-
culum subire: q̄ summū et intimū mentis si-
num ascēdere: apprehēdere et tenere. Per pri-
mū nāqꝫ tabernaculū: illū quem omnes noui-
mus: intelligimꝫ cōmunē animi statuz esse.
Per secūdū hō intelligimꝫ illū quē pauci ad-
modū nouerūt: qđ fit p̄ mētis excessum. Ad il-
lum maxime p̄tinet sensus ratōnalis: ad istuz
hō sensus intellectualis. In illo sane specula-
mur inuisibilia n̄ra: in isto hō cōtemplamur
inuisibilia diuina. Sed hūc vtrūqꝫ statū: vnū
videlicet oībꝫ notū: alterū aut̄ paucis exptum
diuidit et secludit densuz obliuiois velū. Luz
em̄ per mentis excessum supra vel infra nos
metipos ī diuinoꝝ p̄replationē rapimur: sta-
tim exteriorū oīm: imo nō solum eoz qđ extra
nos: verū etiā eoz qđ ī nobis sūt oīm obliuiscit̄

Liber III Ca. XXIII.

mur. Et item cū ab illo sublimitatis statu ad nosmetipos redim⁹: illa q̄ p̄us supra nosmetipos vidim⁹: in ea veritate v^l claritate q̄ p̄ri⁹ p̄spexim⁹ ad nostras memoriā reuocare oīno nō possum⁹. Et q̄uis inde aliqd̄ in memoria teneam⁹: z q̄si p̄ mediū velū: z velut in medio nebule videam⁹: nec modū quidē vidēdi: nec qualitātē visionis cōprehēdere vel recordari sufficim⁹. Et mirū in modū reminiscētes nō reminiscimur: z nō reminiscētes remiscimur: dū vidētes nō puidem⁹: z aspiciētes nō p̄spicim⁹: z intendētes nō penetram⁹. Vides certe: qz hūana mēs siue ī id intīmū arcanorū secretariū introeat: siue d̄ illo ad ext̄iora exeat: vides inq̄: qz vtrobiqz eā velū obliuioīs excipiat. Idē itaqz ē nubē intrare: z se intra velūz ingerere. Sz q̄uis ad vnū respiciāt: z illd̄ qd̄ moyses gerebat: et illud qd̄ aaron actitabat: differt tñ in h̄ maxīe qd̄ vterqz agebat: qz ille ad alieni solūmō bñplaciti in h̄ horā respiciebat: iste q̄si p̄ officio suscepat: z magna ex pte p̄ volūtate gerebat. Sz vt aarō idonee possz z p̄mptū h̄et intra velū intrare cum vellet z oporteret: pōtificālē sibi ornatū z habitū ī id officij idoneū cōpauerat z possidebat. Quid autē ē habitū ī id officij idoneū h̄e: nisi illa virtutū merita cōpare p̄ que possit eiusmodi grē

Richardus de arca mystica.

officiū in vsu h̄ie: Oportet aut̄ nō in solo pō-
tificiali ornatu: verū etiā cū aromatici fumi ob-
umbratiōe iuxta dñicuz p̄ceptū incedere qui
vult i interiora velaminis penetrare: vt intro-
gressiōis sue hora tanta celestū desideriorū
exhalatiōe: z q̄si aromatici fumi exestuatione
efferveat: q̄ten^o i respectū ei veniat: z oīno q̄si
p̄ nihilo reputet: quicq̄d de exterioris hominis
ornatu placere poterat. Forte aut̄ idē ē moy-
sen turbā ad pedē mōtis relinq̄re: z aaron aut̄
ingressū tabernaculi cōmunē habitū depone-
re. Idē aut̄ est eundē moysen cū senionib^o isrl̄
montē ascendere: z aaron cū pontificali orna-
tu i interiora tabnaculi intrare. Nec forte aliud
z aliud ē illū seniorib^o in ascēsu mōtis relictis
cū solo solueverticē mōtis apprehēdere: z istū
cū aromatico incēso in sancta scōz p̄perare.
Et idē nihilominus sit illū se in nebulā: istūq̄
se in velū ingerere: vt h̄ solū inē vtriusq̄ actū
q̄tū ad mysticā traditiōz differat: q̄ vnus ex
sola domini vocatione: aliter ex p̄pria delibe-
ratione ad secretum illud diuine reuelationis
alloquiū subintrabat.

Magni cōtemplatoris Richardi
de sancto Victore liber quart^o de ar-
ca mystica explicat.

121
Liber V

Annotatio capitulorū libri quinti.

De tribus modis in gratia cōtemplatiōis p/ ficimus. Capitulū. I.

Quibus modis soleat oīs cōtemplatio cōtin gere: mētis videlicet dilatatiōe: mētis suble uatione z mētis alienatiōe. Ca. II.

De mētis dilatatiōe quib⁹ gradib⁹ soleat ac crescere. Ca. III.

De mentis subleuatiōe quibus modis z gra dib⁹ soleat assurgere. Ca. IIII.

De triplici ex causa fieri soleat humane men tis excessus. Ca. V.

De prim⁹ excedendī modus surgat ex magni tudine deuotionis. Ca. VI.

De prim⁹ excedendī modus quōq; fiat ex sola feruētis desiderij estuatiōe. Ca. VII.

De prim⁹ excedendī modus quōq; fiat tam ex estuanti deuotione q̄ ex adiuncta sibi diui na reuelatiōe. Ca. VIII.

De secūdu excedendī modus fieri soleat ex magnitudine admiratiōis. Ca. IX.

De secūdu excedendī modus quōq; a sola ad miratione incipit z in feruentissimū deuoti onis desiderium desinit. Ca. X.

De secūdu excedendī modus quōq; a sola ad miratione inchoat; z in eodem tenore per/

Richardus de arca mystica.

seuerat. Capitulū. XI.

Quod in secūdo excedēdi mō quāq; diuina reuelatio nre meditationi occurrat. Ca. XII.

Quod in secūdo excedēdi modo diuina reuelatio quādoq; nostram meditationem preuenit. Ca. XIII.

Quod terti^o excedēdi mod^o fieri soleat ex magnitudine iocūditatis et exultatiōis. Ca. XIII

Quod quilibet mentis excessus hūane industrie vel meriti modū excedat. Ca. XV.

Quod in tertio maxime modo excedēdi totum pendet ex diuino beneficio. Ca. XVI.

Qui ad hunc tertiū eiusmodi gratie gradum profecerit vnde in idipsum adiuuari possit. Capitulū. XVII.

Quid maxime soleat valere ad innouationē eiusmodi gratie. Ca. XVIII.

Quibus gradibus excrescat humane mentis excessus. Ca. XIX.

~~SEPTIMA~~ Finis

Magni contemplatoris eximijq;
 doctoris Richardi de sancto victo-
 re liber quintus: In quo de tribus mo-
 dis quib⁹ in gratia p̄templatiōis p̄fi-
 cimus tractat: feliciter incipit.

De tribus modis in gratia cōtem-
 plationis p̄ficimus. Capitulū. I.

Odis autem

tribus in gr̄a cōtemplati-
 onis p̄ficimus. Aliqñ ex
 sola gr̄a: aliqñ ex adiūcta
 industria: et aliqñ ex alie-
 na doctrina. **H**orū autem

m

no

triū in trib⁹: moyses videlicz: beseleel et aaron
 typū vel exemplū habem⁹: si eoz gesta cōsu-
 limus. **M**oyes p̄mo arcā in monte et in nu-
 be sine vllō industrie labore ex sola dñi reuela-
 tiōe vidit. **B**eseleel q̄ten⁹ videre potuisset p̄-
 prio eā labore formavit. **A**aron aut arcā alie-
 na iam opatiōe formatā videre cōsuevit. In
 morē moysi arcā dñi videm⁹ sine aliqua hūa-
 na industria: cū ex sola dñi reuelatiōe radium

Richardus de arca mystica

cōtemplatiōis accipimus. Sed tūc q̄si iuxta
beseleel exemplū in idip̄m ex pp̄rio labore et
ope pficimus: cū in eandē p̄templatiōis gra
tiā n̄ro studio z labore artē p̄tēplatiōis com
pamus. Tūc aut̄ vt arcā d̄ni cū aaron videre
possim⁹: q̄si ex aliena opatōe accipim⁹: q̄n ex
aliena traditiōe eiusmodi gr̄e vs̄m assuesci
mus. Sed qd̄ de industrie opatōe discimus
nec sic accipe valem⁹: q̄si sine gr̄e coopatione
aliquid possim⁹: cū q̄libet n̄ra industria non
sit nisi ex gr̄a. Sed aliud ē gratiā p̄tēplatiōis
diuinit⁹ pcipere: atq; aliud ē eiusmodi donū
dei quidē coopatione pp̄rio exercitio cōpare.
Modis itaq; trib⁹ hāc gr̄am obtinem⁹. p̄mo
qd̄ ex diuina inspiratiōe: secūdo ex pp̄ria ex
ercitatiōe: tertio aut̄ ex aliena traditiōe. Illō
no notandū est q̄ quidā ad hāc gratiā pp̄ria
industria z sine alicuius doctrine magisterio
pmouent̄: qui t̄n̄ in suis cōtemplatiōib⁹ vsq;
ad mētis excessum nullo mō rapiunt̄. Quidā
aut̄ ad eandē gratiā ex aliena traditiōe maḡ
q̄ pp̄rio mētis acumine pficiunt: qui tamē in
suis cōtemplationibus sepe vsq; ad mētis ex
cessum assurgūt. Hinc est q̄ beseleel arcā qui
dem fabricasse non tamē ad illā intrasse legit̄:
Aaron no arcā aliena iā opatiōe fabricatā: z
intra velū collocatā ex more intrasse nō dubi

taf. Ecce nos i hōpe q̄si beseleel officiū susce-
 pimus: qui te ad cōtemplatiōis studiū instru-
 ctiorē reddere: ⁊ q̄si in arce opatiōe desudare
 curauim⁹: lōge tū in hac grā me p̄cedis si ex
 his q̄ audis adiut⁹ intrare p̄ualeas vsq; ad in-
 teriora velaminis: Si illud qd̄ q̄si in p̄patulo
 laboram⁹ ⁊ iuxta cōem vsū cōprehēdimus ⁊
 assignam⁹ tu p̄ualueris p̄ mētis excessum p̄-
 spicere ⁊ q̄si intra veluz videre. **Notandū** q̄s
 est q̄ quidā ea q̄ p̄ mentis alienationē conspi-
 ciunt ad semeip̄os reuersi iuxta cōmunē ani-
 mi statū nullo mō cape vel recolligere possūt.
Hinc est q̄ rex nabuchodonosor somniū vi-
dit: s̄ excussus a somno visum somniū ad me-
moziā reuocare nō potuit. Alij qd̄ p̄ excessus
mētis cōsiderāt: postmodū facile retractant.
Alij vt h̄ possint multo labore desudāt. Hinc
ē q̄ rex pharao somniū vidit: visūq; retinuit.
Ecōtra aut̄ rex nabuchodonosor amissū som-
niū multa recupauit instantia. Et moysi qui-
dem arca dñi ex dñica reuelatiōe est in mōte
ostensa: postmodū aut̄ in valle est ei familia-
riter nota ⁊ frequenter visa. Alij item qd̄ rap-
⁊ velut fortuitū habēt in suis videlicet cōtem-
plationib⁹ mēte excedere incipiūt aliqñ illud
familiare habere. Hinc est q̄ ad arcā dñi moy-
ses intra veluz familiarit̄ tandē intrauit: quē-

Richardus de arca mystica.

admodū ⁊ ad solā dñi vocationē ⁊ reuelatiōz prius p nubē videre accepit. Vltima etiā sunt in his omnib⁹ sacramēta: que modo nec possunt: nec debent tractari p singula.

Quibus modis soleat omnis cōtemplatio cōtingere: mentis videlicz dilatatiōe: mentis subleuatiōe: ⁊ mētis alienatione. Ca. II.

Tribus autē modis vt mihi videt cōtemplatiōis qualitas variat. Modo em̄ agitur mentis dilatatiōe: modo mētis subleuatione: aliquñ autē mentis alienatiōe. Mentis dilatatio est: quādo animi acies latius expandit ⁊ vehementius acuit: modū tamē industrie humane nullaten⁹ supgrēditur. Mentis subleuatio est: quādo intelligētie viuacitas diuinitus irradiata humane industrie metas transcēdit: nec tamē in mentis alienationē trāsit: ita vt supra se sit qd̄ videat: ⁊ tñ ab assuetis penitus nō recedat. Mentis alienatio est: qñ p̄sentiū memoria menti excidit: ⁊ in pegrinū quēdam ⁊ humane industrie ignotū animi statū diuine opationis trāsmutatione transit. Hos tres cōtemplatiōis modos expiunt: q̄ vsqz ad summā eiusmodi gratie arcē subleuari merent. Primus itaqz surgit ex industria humana: Tertius surgit ex so

la gratia diuina: Sedius aut ex vtriusque sur-
 git p̄mixtiōe: hūane videlicet industrie: et diui-
 ne gratie. In p̄mo gradu quasi arcam nostro la-
 bore fabricamus: quā contemplan-
 di artē nostro studio et industria compamus. In secūdo gra-
 du arca supposita supportantiū humeris sub-
 leuat: et quasi p̄cedētis nubis vestigia sequit:
 cum industria satagente: et reuelatiōis gratia
 coopante: et quasi p̄eunte cōtemplationis ra-
 dius dilatat. In tertio gradu arca in sancta
 sanctorū inferit et quasi intra velum collocat:
 quādo cōtemplationis acumen ad intimum
 mentis sinū colligit: et ab exteriorū memoria
 obliuionis et alienatiōis velo secludit. Prim⁹
 itaque grad⁹ p̄tinet ad arce fabricatiōis. Secū-
 dus p̄tinet ad arce erectionē. Tertius perti-
 net ad eiusdē arce introductionē: et veli obdu-
 ctionē. De p̄mo recte intelligit quod ad abraam
 a dño dicit: Leua oculos tuos et vide a loco in
 quo nunc es ad aquilonē et meridiem et orien-
 tē et occidentē: omnē terrā quā cōspicis dabo
 tibi et semī tuo. De sc̄do recte intelligit illud quod
 de moysē scribit: Ascēdit moyses de capestrib⁹
 moab sup mōtē nebo in x̄ticē phasga p̄ hierico
 oñditque ei dñs oēm frā galaad vsque dan. Ad
 tertium autē respicit: quod dñs trāfiguratiōis sue
 testes in montē excelsum ductos nube lucida

Richardus de arca mystica

obumbravit: et sicut supius iam dictus est: q̄
moyses p̄ mediū nebule ad dñm accessit. Et i
p̄mo quidē abraā nec iubet montē ascendere
nec ei legit̄ ibi dñm aliqd̄ ostēdisse: sed a loco
in quo erat iubet oculos suos leuare: z terrā
quā accepturus erat: circūspicere. Nulla mē
tio ascētionis vel ostētionis ibi legit̄: in quib⁹
vel subleuate mētis exaltatio vel diuine reue
latiōis demonstratio designet̄. A loco in q̄ su
mus vel esse cōsueuim⁹ oculos nostros leua
mus: qñ in cōtemplatiōis nre spectaculis cō
munē z cōsuetū animi statū nō deserim⁹. Cō
p̄hensibilitatis nre mod⁹: locus ē in q̄ interi p̄
intelligentiā sum⁹. Hereditatis accipiēde ple
nitudinē cōsideram⁹: qñ ad quādā p̄fectōnis
latitudinē deuotiōis nre p̄fectibus tandē ali
quā p̄tingere possum⁹: cōtemplatiōis nre ocu
lis longe ante p̄uidem⁹. Nichil in his scriptu
re verbis innuit̄ qd̄ hūani industriā excedere
videat̄: vnde recte ad primū illū p̄templandi
gradū accommodat̄. Sz q̄ moyses iubet mon
tē ascendere: z q̄ dñs dicit̄ illi terrā p̄missiōis
ostēdisse: attēde q̄ expresse videat̄ designare
scdm̄ cōtemplandi gradū. Quid est ḡ illa moy
si mōtana ascētio: nisi hūane mētis supra hu
mane possibilitatis planum: quedā in supna
eleuatio: Quid est aut̄ illa dñica ostētio: nisi

Intime inspiratiōis infusa illuminatiō: Terrā
 autē pmissiōis ad diuinā demonstratiōē p-
 spicere: est future retributiōis plenitudinē ex
 diuine illustratiōis reuelatiōe cognoscere: et
 eiusmodi cōtemplationi insistere. Hūane vi-
 detur industriē q̄ moyses in mōtana ascēdit:
 gratie diuine q̄ dñs ei terrā pmissiōis osten-
 dit. Un̄ z hoc scripture testimoniū ad secūdū
 quē dixim⁹ gradū respicere se innuit. Quā autē
 moyses in montē ascendens ad dñm p mediū
 nebule legit accessisse: quomō ad tertium con-
 templandi gradū vltimū respiciat: ex supius
 sã dictis possum⁹ satis colligere. Quid em̄ est
 ad diuine vocatiōis accessum nebulā intrare:
 nisi mentē excedere: z p obliuionis nebulā q̄si
 in adiacentiū memoriā mēte caligare: Ad
 idē respicit q̄ discipulos xp̄i nubes lucida ob-
 umbravit. Una itaq; eadēq; nubes z lucēdo
 obumbravit: z obumbrādo illuminauit: qz illu-
 minauit ad diuina: et obumbravit ad hūana.
 Istis itaq; tribus modis oīs cōtemplatio so-
 let cōtingere: mētis videlicet dilatatione: mē-
 tis subleuatione z mentis alienatione. Leua
 ergo in circuitu tuo oculos tuos z vide: Ecce
 de illo contemplationis genere qd̄ fit mentis
 dilatatione. Qui sunt isti qui vt nubes vo-
 lant zc̄: Ecce de mentis subleuatiōe. Ego dixi

Richardus de arca mystica

In excessu mentis mee oīs hō mēdax: Ecce de
mentis alienatione.

De mentis dilatatione z quibus gra
dibus soleat accrescere. Ca. III.

¶ Le aut cōtemplationis modus qui
i fit mentis dilatatiōe tribus solet gra
dibus excrescere: scz arte: exercitatio
ne z attentioe. Artē nobis veraciter ad aliqd
compamus: qñ quō aliquid agēdū sit veraci
traditione seu etiā sagaci inuestigatione addi
scimus. Exercitatio est: quando id siquidē qd
arte pcepim⁹ in vsū adducim⁹: z in eiusmodi
officiū executione nosiplos p̄mptos z expe
ditos efficim⁹. Attentio est: quādo studio qd
exequimur summa diligentia insistim⁹. Prī
mū itaqz est cuiuscūqz discipline artē compa
re. Secūdū est illud qd didicimus in vsuz ad
ducere. Sed tertiū est in id ad qd eruditi z ex
ercitati sumus cum summa viuacitate insiste
re. His itaqz trib⁹ vt dictū est gradibus mēt
sin⁹ dilatait: z ad omnē disciplinā vel eruditi
onē capacioz efficīt. Certe quāto amplius et
quāto firmitus aliqua didiceris: tanto ad am
pliora z pfundiora capiēda copiosius dilata
ris. Sed z illud qdē nihilomin⁹ p̄stare videt:
qz qlibet disciplina eruditione pcepta: vsu et

exercitatione roborat: dilatatur atq; p̄ficiť.
 Item quid est q̄ in vno eodemq; studio in q̄
 eruditi z exercitati sum⁹: modo tenuius: mo-
 do perspicacius videmus: nisi q̄ fm modum
 attentionis crescit dilatatio z p̄spicacia men-
 tis: Primus ergo gradus est ip̄ius artis per-
 ceptio. Secūdus est eiusdem artis p̄cepte fre-
 quens exercitatio. Tertius est ip̄ius exercitiij
 diligens z studiosa attentio. Ad primū itaq;
 dilatationis sue gradū mens h̄mana admo-
 net: cum ei p̄ p̄phetam dicit: Statue tibi spe-
culaz: pone tibi amaritudines: dirige cor tuū
in viam directam in qua ambulasti. De secū-
 do audis cum legis p̄phetā dicentē: Super
custodiam meā stabo: z figam gradum meū
sup munitionē: z cōtemplabor quid dicat mi-
hi. De tertio est illud quod dicit p̄ p̄phetam:
Transite ad insulas cethim z videte: z mitti-
te in cedar z cōsiderate vehemēter zc. Quid
 est autem speculam statuere: nisi cōtemplan-
 di scientiam compare: Ad h̄ speculā erigim⁹
 vt in longinquum videre: z visum nostrum in
 omnē ptē dilatare possimus. Recte itaq; illa
 mētis dilatatio i his v̄bis designat: in q̄ ptē
 platōis specula erigit: z eiusmodi studijs sc̄ia
 comparatur. Quid est autē sup custodiā stare z
 gradum figere: nisi speculandi scientiam visu
 formare: Qd̄ em̄ vn⁹ vocat speculā: hoc ali⁹

Richardus de arca mystica

dicit custodiam. Ob publicam enim seu p̄ua-
tam custodiam speculas solemus erigere: vt
inde p̄spicientes possimus iminentia picula
longe ante p̄uidere. Sic ⁊ nos cōtemplatio-
nis gratiā: quasi spiritalē speculā erigamus:
vt temptatoris nostri insidias p̄uenire possi-
mus. Aliud est autē speculā statuere vel ascē-
dere: atq; aliud est in ip̄a stare seu etiam gra-
dum figere. Illud est discipline compande:
sed istud est discipline exercende. Quā autē ve-
hementer considerare iubemur: quis queso
non videat quomō ad tertiū illum dilatatio-
nis nostre modū p̄tineat: In cedar iquit mit-
tite: ⁊ cōsiderate vehemēter. Et recte quidē
hoc dicit ⁊ p̄cipit: quia ex vehementia consi-
derationis ⁊ attentionis crescit ⁊ dilatat ca-
pacitas mentis. Si his itaq; tribus p̄ficien-
di gradibus diligēter insistis: ad magnā p̄spi-
catie p̄fectionem magis magisq; dilataberis.
Vagna quippe in his est mētis dilatatio: sed
nō minor delectatio.

**De mentis subleuatione quibus
modis et gradibus soleat assurgere.
Capitulū. III.**

Philominus autē ille contemplandi
modus qui mentis subleuatione acci-
dit: tribus gradibus accrescit. Intel-

127

Liber V Ca. III.

ligentia nāq̄ humana diuinitus inspirata: et illo celesti lumine irradiata aliquādo subleuatur supra scientiā: aliquādo ⁊ supra industriā: aliquādo autē ⁊ supra naturā. Supra scientiam mentis subleuatio ascendit: quādo quilibet nostrū tale aliquid ex diuina reuelatōne cognoscit: qđ modū pprie scientie v̄l intelligētie excedit. Supra industriā mentis subleuatio erigit: quādo ad illud hūana intelligentia diuinitus illuminat: ad qđ nulla sua scia sufficit: nec illa quā interūm habet: nec vlla sua industria compare valet. Supra naturā sinus mentis dilatatur: quādo humana intelligentia diuina inspiratione afflata: non cuiuscūq̄ hominis: sed generaliter totius humane nature modum industrieq̄ metas transgreditur. Supra scientiā speculantis animus eleuatur: cū expitur qđ dicit: *Accedat homo ad cor altum: ⁊ exaltabit deus. Tunc quidē deus in conspectu subleuate mentis exaltatur: qñ deo reuelante aliquid de diuine maiestatis celsitudine ei ostendit: qđ eatenus habite scientie modū excedere videat. Diuinitatis nāq̄ illa celsitudo que in semetip̄a quomō crescere vel exaltari valeat non habet: quotidie in nostra cognitione crescere ⁊ cōtemplationis nostre aspectibus sublimior apparere valet. Supra*

Richardus de arca mystica.

mentis autē industriā mens subleuata attol-
litur: qñ in ip̄a implet qđ dicit: Expādit alas
suas ⁊ assumpsit eos atq; portauit in hume-
ris suis. Lerte nō ē industrie humane p̄ aera
iter legere: sed quo ire non possumus suppo-
tantiū alis ferri possumus. Supra industriā
itaq; nō autē supra naturam videt esse p̄ aera
iter habere. Supra industrie itaq; sue metas
p̄templatiua anima ascendit: quando diuina
dignatio arcanorū suorū manifestatione ⁊ q̄si
alarum suarū expansione vel subleuatione in
illud supeminētis scientie fastigiū eā attollit:
quo nulla vnq; sua industria ire possit. Sed
illa mentis subleuatio humane prozsus natu-
re vt videt modū transcendit: ad quā p̄pheta
suspirabat cū dixit: Quis dabit mihi pennas
sicut columbe: ⁊ volabo ⁊ requiescā: In idēz
respicit qđ domin⁹ per esaiam p̄mittit: Qui
cōfidunt in domino mutabunt fortitudinez:
assument pennas vt aquile: volabūt ⁊ non de-
ficient. Supra humanā naturam est p̄culdu-
bio pennas habere: ⁊ p̄ volūtatis arbitrio ad
alta volare. Quid est autē pennas quasi p̄tra
naturā accipe: nisi mirā quandā p̄templandi
efficaciā ex virtute possidere: qua possis cum
volueris in secretioris scientie ardua et omni
humane industrie inuia p̄spicacie tue penna

penetrare: Pennata itaq; animalia veraciter tunc esse incipimus: quādo gratie munere in idipsum diuinitus accepto: humane cōditio- nis metas cōtemplatiōis nostre volatu trāscēdimus. Omne autē genus pphetie si tamē fu- erit sine mentis alienatione: videt̄ ad hūc ter- tiū subleuationis gradū ptinere. Nōne enim supra humanā naturā est videre de p̄teritis: qđ iam nō est videre de diuinis: qđ supra sen- sum est: Restat adhuc illud querere: quib⁹ vi- delicet ex causis soleat humane mentis exces- sus accidere: vel quibus etiam soleat gradib⁹ excrescere.

Qz triplici ex causa fieri soleat hu- mane mentis excessus. Ca. V.

Ribus autē de causis vt mihi videt̄ i- mentis alienationē ducimur. Nam modo p̄ magnitudine deuotiōis: mō p̄ magnitudine admiratiōis: mō v̄o p̄ magni- tudine exultatiōis fit vt semetipsaz mens oīno nō capiat ⁊ supra semetipsam eleuata in alie- natiōz trāseat. Magnitudine deuotiōis mēs hūana sup̄ semetipsam eleuat: qñ tanto cele- stis desiderij igne succendit̄: vt amoris intīmi flāma vltra hūanū modū crescat: q̄ aīaz hūa- nā ad cere similitudinē liq̄factaz a pristino statu

Richardus de arca mystica

penitus resoluat: et ad instar fumi attenuatā
in supna eleuet: et ad sūma emittat. Magnitu
dine admirationis anima hūana supra semet
ipsam ducitur: qñ diuino lumine irradiata: et
in sūme pulchritudis admiratiōe suspēsa: tā
vehemēti stupore cōcutitur: vt a suo statu fū/
ditus excutiā: et in modū fulguris coruscan/
tis: quāto pfundius p respectū sui inuise pul/
chritudinis respectu in ima deī cī: tanto sub/
limius: tantoq; celeri⁹ p supernorū desiderū
reuerberata et sup semetipsam rapta in subli/
mia eleuat. Magnitudine iocūditatis et ex
ultatiōis mēs hominis a seipsa alienatur: qñ
intima illa interne suauitatis abundantia po/
tata: imo plene inebriata: qd sit: qd fuerit: qd
erit penit⁹ obliuiscit: et in alienatiōis excessuz
tripudiū sui nimietate traducitur: et in supmū/
danū quēdam affectum sub quodā mire felī/
citatatis statu raptim trāsfornatur. Qz diu igit
hūmōi excessus in nobismetipsis minime sen/
timus: quid aliud qz quod supius plocuti su/
mus: de nobis sentire debemus: nisi quia mi/
nus diligimur: nisi qz minus diligimus: Si
em̄ quisq; es plene perfecteq; diligeres: for/
te dilectionis tue nimietas estuantisq; deside/
riū tui anxietas in eiusmodi te raperet exces/
sus: quales tibi supius ex parte descripsimus.

Itē sane si diuina dilectiōe plene dignus ex-
 titisses: si tante dignationi te idoneū exhibe-
 res: forte tanta luminis sui claritate intelligē-
 tie tue oculos irradiaret: tantaq; intīme dul-
 cedinis sue suauitate cordis tui desideriu; in-
 ebriaret: que te ipsum supra temeripsum rape-
 ret: ⁊ per mentis excessum ad supna eleuaret.
 Hos autē tres anagogicos excessionis mo-
 dos: eodem quo illos hic ordine posuimus:
 mystice quidem descriptos in canticis canti-
 corū vt arbitror inuenimus. De primo qui-
 dem recte intelligit̃ qđ dicit̃: Que est ista que
 ascendit per desertū sicut virgula fumi ex aro-
 matibus myrre ⁊ thuris ⁊ vniuersi pulueris
 pigmentarij: De secundo autē recte intelligi-
 mus qđ longe post in eisdem canticis legim⁹:
 Que est ista que p̃greditur quasi auroa cō-
 surgens: pulchra vt luna: electa vt sol: terribi-
 lis vt castrorū acies ordinata: Ad terriū autē
 recte illud accōmodat̃: qđ in nouissimis can-
 ticorum legit̃: Que est ista que ascendit de de-
 sero delit̃s affluens: innixa super dilectum
 suum:

Qđ p̃mus excedendi mod⁹ surgat
 ex magnitudine deuotiōis. Ca. VI.

Richardus de arca mystica

v Altis autē melius nosse q̄ conueni-
enter primū illud ad primū exceden-
di modū possum⁹ accommodare. Pri-
mus itaq; excessus mentis fit: vt superius au-
distis: ex desiderij anxietate ⁊ magnitudie de-
uotionis. Fumus autem semp̄ consurgit ab
igne. Quis autē neget amorē spiritale ignem
esse: Recte itaq; illa mentis in supna eleuatio
que ex feruore dilectionis oritur: fumo ni fal-
lor comparat. Quid aut̄ intelligimus per eius-
modi fumū: nisi deuote mentis desiderium:
Quasi ergo fumus: anima in supna ascendit:
quādo dilectione feruente: ⁊ in hoc ipsum vr-
gente suū eā desiderij super semetipsā rapit.
Est aut̄ virgula: vt omnes nouimus: ⁊ gracil-
is ⁊ recta. Et ergo virgule similitudinē in se
trahat ascensio tua: sit anxij: sit ignitum de-
siderij tuum: ⁊ surgens ex intentione recta.
Si autem p̄ myrrhā carnis contritionez: per
thusaꝝ deuotionē: p̄ vniuersum aut̄ puluerē
pigmentarij virtutū omniū intelligimus cō-
summationem: attende quomō hec omnia in
eādē sententiā concurrūt: que omnia per se
facile intelligi possunt. Nam hoc satis con-
stat: quia quisquis charitate plenus est: cete-
ra virtutū insignia non habere nō potest. Si
enim apostolo creditur: Cōsummatio virtu-

Liber V Ca. VII

tum est charitas. Illud sane notandum est: quod anima sancta tunc veraciter quasi fumus per desertum ascendit: quando ex his que in semetipsa inuenit seu bonis seu malis: affectum suum in celestis sponsi desiderium accendit. Maior autem sed quantum ad meritum ut mihi videtur est illa mentis eleuatio que fauente quidem gratia surgit intentione et attentione propria: quam illa que surgit ex sola reuelatione vel aliqua inspiratione diuina. Et quod ceteris digna inueniatur: oportet animam ab eiusmodi ascensione incipere: et primo quasi per desertum ascendere. Verumtamen ut eadem ipsa velut columna fumi fiat quamuis per desertum ferri incipiat: oportet ut super ipsum desertum assurgat: Alioquin mens ipsa in mentis excessum non rapit: nisi super semetipsam eleuet: nisi semetipsam in imo deserat: et seipsam deserendo desertum faciat: quo deserto in more fumi magis magisque in sublimia transcendat.

Quod primus excedendi modus quandoque fiat ex sola feruentis desiderii exestuatione. Capitulum VII.

Olet tamen eiusmodi mentis excessus modo fieri ex sola desiderii feruentis exestuatione: modo tamen ex eiusmodi exestuatione quam ex adiuncta sibi diuina reuelatione. Cur enim

Richardus de arca mystica

spiritual' ille et in corpore ignis diuine dilectionis
eandem vim in spiritualibus non obtineat: quam ignis
iste corporeus in rebus corporalibus habere consuevit. Sa-
tis nouimus quod ignis iste corporeus in vasis quibus
modico liquore perfusus operari soleat: et primo
quidem incipit liquorem ipsum ab imo euerte-
re: postea non nunc in hanc: nunc in illam partem:
nunc sursum: nunc non deorsum iactare: et paula-
tim quidem ad superiora attollere: totumque vas
ex quouis modico usque ad summum replere:
tandem autem supra ipsum vas attollere: et cum
violentia quadam interiora vasis euacuare: et
foras effundere fortiter eijcere. Sic sane ani-
mus humanus diuino igne succensus id sepe
in seipso semetipsum feruens et fremens: estu-
ans et spumans: sibiipsum irascens: seipsum de-
spiciens: sibiipsum etiam vehementer indignans:
et semetipsum vehementer concilians: summis
inhians et in supermundana gestiens. Et dum
eiusmodi estu diutius vritur: multumque iactat:
dum per inferiorum contemptum ab infimis repellitur: et
per superiorum desiderium ad superiora trahitur:
fit sepe ut impetu spiritus impellente deside-
rio extra semetipsum et supra semetipsum eie-
ctus: suique penitus oblitus et in extasi suble-
uatus: totus in superiora rapiatur. In hunc
itaque modum celestis desiderii ardor cum vehe-

mēter exestuat: humanā animā diuino amo-
re feruidam: supra semetipsam leuat. Et sicut
superiori exemplo probare possumus: quilibet
pigmentarij puluis aromaticus igni iniectus:
inquātum a voraci flāma nō consumit: per te-
nuē quidē utpote fumigabundā exhalationē
p violentiā ardoris in superna emittit. Vides
obsecro quomō natura interrogata: vel scri-
ptura consulta: vnum eundēq; sensum pari lo-
quūt cōcordia. Ex solo itaq; seruēt desiderij
estu fieri valet ⁊ solet diuinit⁹ inflāmate mēt⁹
excessus quēadmodū supius plocuti sum⁹.

Q p̄mus excedendi modus qñq;
fiat tā ex estuanti deuotione q̄ ex ad-
iūcta sibi diuina reuelatiōe. Ca. VIII

It etiam aliquādo eiusmodi mentis
alienatio occurrentibus sibih̄nuicem
hinc estuantis anime desiderio: illinc
mirādo aliquo diuine reuelatōis spectaculo:
Qd ex illo abrae p̄mo egressu colligere pos-
sumus: de quo superius aliqua locuti sumus.
Quid em̄ de eo ait scriptura: Apparuit abrae
domin⁹ sedētī in cōualle mambre in ostio ta-
bernaculi sui in ip̄o seruoze diei. Cūq; eleua-
set oculos apparuerūt ei tres viri stantes p̄pe-
eum: Quos cū; vidisset: occurrit in occursum

Richardus de arca mystica

eorum de ostio tabernaculi sui. Si per tabernaculum abrae: mentis humane habitaculum intelligimus: quid erit homini egressus nisi humane mentis excessus? Duobus namque modis extra nosmetipsos ducimur. Nam modo extra nosmetipsos sed infra nosmetipsos descendimus: modo extra nosmetipsos: sed supra nosmetipsos leuamur. In illo ad mundana captiuamur: in isto ad supermundana reducimur. Sed sicut est gemina digressio: sic utique est gemina reuersio. Ab utroque egressu: quasi ad conuersationis nostre habitaculum reuertimur: quando post mundana negotia: vel post celestium contemplationum spectacula: ad circumspectionem morum nostrorum mentis nostre oculos reducimus: et intima nostra discutiētes quales ipsi sumus studiosa retractatione perscrutamur. De prima reuersione recte illud intelligitur: quod de filio prodigo in euangelio legitur: qui in se reuersus dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus etc. De secunda vero reuersione nihilominus recte intelligimus: quod de apostolo petro alio loco legitur: Petrus ad se reuersus dixit: Nunc scio vere: quia misit dominus angelum suum etc. Ecce uterque ad se reuersus legitur: sed cur homini quia a seipso prius exisse videbantur: Nam unus longe a se in longinquam regionem ducitur: alter angelico ducatu supra communem humane possu-

bilis statū mētis alienatiōe leuat. Primo
 itaq; egressu descendit ad ima: Secūdo egres-
 su leuat homo ad summa. In p̄mo a domino
 elongamur: In secūdo dño appropinquam⁹.
 Quid igit̄ est ille egressus p̄ quē dño occurrit̄
 nisi humane mētis excessus per quē supra se/
 metipsam rapta in diuine ꝓtemplatiōis arca/
 na sustollit̄: Si ḡ egressionis ei⁹ causam que/
 rimus citius inuenim⁹: Max̄ visio q̄ ei exteri⁹
 apparuit: ꝓculdubio eum ad interiora traxit.
 Apparitionis aut̄ diuine causa latēter innuit̄
 in eo q̄ ei dñs apparuisse dicit̄ in ipso feruore
 diei: sedenti quidem in ostio tabernaculi sui.
 Vides certe: qz calor diei feruebat: quādo ei
 dñs apparebat. Quis queso ē iste feruor diei:
 nisi estuatio ardētis desiderij: Amor itaq; il-
 le q̄ tenebras diligit: amor inq; q̄ lucem odit:
 diei feruor dici nō pōt nec debet. Scim⁹ aut̄
 qz qui male agit odit lucē: q̄ aut̄ facit veritatē
 venit ad lucem: vt manifestent̄ opa eius: qz in
 deo facta sunt. Quid itaq; aliud est feruor di-
 ei: nisi feruid⁹ amor veri desiderij: xi ⁊ sūmi
 boni: Sub q̄li feruore tūc patriarcha abraā
 estuabat: Qualis deniq; eū a domesticis suis
 spellebat: ⁊ eū ī ostio ⁊ ocio sedere: t̄mō va-
 care ⁊ videre cogebat: ābientē ⁊ optatē absq;
 dubio diuine aspirationis aurā ꝓcipe deside-

Richardus de arca mystica

riꝝ sui estum illius afflatu temperare. Perpendis vt arbitroz quomō ille sub quo tunc estuabat feruor illuc eum trahebat: vñ illos tres p̄spicere potuisset: quos iure adorādos non dubitaret. Forte si tunc domesticis suis intenderet: et tabernaculi sui intima teneret: adorandas illas p̄sonas minime vidisset: ⁊ si non vidisset: forsitan tūc temporis nō exisset. Duo ergo in vnum occurrūt que egressionis illius occasionē p̄buerunt: scz nimietas feruoris ⁊ nouitas visionis. Juxta huius rei similitudinē sepe in mente humana agit: vt dum nimio celestis desiderij incendio vrit: aliquid ex diuina reuelatione videre mereat: vnde ad illos theozicos excessus adiuuet.

De secūdo excedendi modus fieri solet ex magnitudine admirationis. Capitulū. IX.

Ec interim de illo mentis excessu dicta sunt qui surgit ex magnitudine deuotionis: nunc de illo dicendū videt qui surgere solet ex magnitudine admirationis. Quis autē nesciat inde fieri admirationē cum aliquid cernimus p̄ter spem ⁊ supra estimationē: Nouitas itaq; visionis ⁊ rei vix credibilis adducere solet admirationem mentis:

quādo aliqd incipit videri qd̄ vix possit cre-
di. Ille igit̄ mentis excessus qui ex admirati-
one oritur: attende q̄ cōuenienter describat̄
in eo q̄ dicit̄: Que est ista que p̄gredit̄ quasi
auroza p̄surgens &c. Quid est auroza: nisi lux
noua tenebrisq̄ p̄mixta: Et vnde queso ad-
miratio: nisi ex inopinato & incredibili specta-
culo: Habet itaq̄ ip̄a admiratio lucem subi-
tam tenebrisq̄ p̄mixtā: lucem visionis cū qui-
busdā reliquīs incredibilitatis ambiguita-
tisq̄ tenebris: ita vt mō mirabili mens absq̄
dubio videat qd̄ credere vix valeat. Sz rei no-
uitatē quātō magis miramur: tanto diligen-
tius attendimus: & quātō diligentius & atten-
tius p̄spicimus: tanto plenius cognoscimus.
Erescit itaq̄ ex admiratiōe attentio: & ex at-
tentione cognitio. Vens itaq̄ velut auroza
cōsurgit: que ex visionis admiratione paula-
tim ad incrementa cognitionis p̄ficit. Auro-
za siquidē paulatim eleuat̄: eleuādo dilatat̄:
dilatando clarificatur: Sed miro modo duz
tandē in diem desinit: p̄ p̄motionis sue incre-
menta ad defectū venit: & vnde accipit vt ma-
ior sit: inde ei accedit tandēq̄ accidit vt oīno
non sit. Sic itaq̄ intelligentia humana diui-
no lumine irradiata: dum intelligibilius con-
templatione suspendit̄: dum in eorum admi-

Richardus de arca mystica

ratione distendit: quāto semp ad altiora vel
mirabiliora ducit: tanto amplius: tanto co-
piosius dilatatur: et vnde infimis remotior:
inde in semetipsa purior: ⁊ ad sublimia subti-
lior inuenitur. Sed in eiusmodi subleuatione
dum mens hūana semp ad altiora crescit: dū
diu crescendo tandem aliquādo humane ca-
pacitatis metas transcendit: fit demū vt a se-
metipsa penitus deficiat: et in supmūdanum
quēdam transformata affectum tota supra se-
metipsam eat: Et sicut matutina lux crescēdo
desinit: nō quidē esse lux: s̄ eē lux matutina vt
īpa auroza iam nō sit auroza: ita humana in-
telligentia ex dilatationis sue magnitudine
quāq; accipit vt īpa iaz nō sit: nō quidē vt ipsa
non sit intelligētia: sed vt iam nō sit humana:
dūmodo mirabili mutationeq; incōprehen-
sibili efficit plus q̄ humana: dum gloriā do-
mini speculando in eandem imaginē transfor-
matur a claritate in claritatē tanq̄ a domini
spiritu. Ex his igit̄ ppendis vt arbitror q̄ p-
prie q̄ exp̄sse ille mētis excessus qui ex admi-
rationis magnitudine oritur: ex mystica de-
scriptione designat̄ in eo quod dicit: Que est
īsta que progredit̄ quasi auroza consurgens
⁊ cetera.

Quod secundus excedendi modus
quoniam a sola admiratione incipit: et in
feruentissimum deuotionis desiderium
desinit. Capitulum. X.

Standum sane quod sicut ille superior ex
n cessionis modus: de quo superius lo
cuti sumus ex deuotione surgit: sic eon
trario iste secundus de quo nunc loquimur: non
tam a deuotione incipit quam in ipsam desinit.
Ibi ex intimo ueritatis desiderio ad ueritatis
contemplationem assurgitur: hic ex ueritatis re
uelatione eiusque contemplatione ad deuotionem
animus inflammat. Videte ne forte hoc no
bis scriptura mystice innuat: cum eis que su
perius posuimus uerbis subsequenter adiun
gat. Dicto enim: Que est ista que progreditur qua
si aurora consurgens: statim adiungit: Pul
chra ut luna: electa ut sol. Nemo hoc loco a
me horum uel aliorum que posuimus uel positu
ri sumus uerborum: plenam expositionem expectat
uel expectet: nisi quantum presentis materie ratio
per ueritatis testimonio ex postulat. Aurora itaque
et luna lucem habent: sed calorem non habent: sol
autem utroque prepollet. Quid enim sole lu
cidius: quid sole feruentius: Videtis ergo
quia illa mentis ascensio que hoc loco de

Richardus de arca mystica

signatur cuius extrema sibi comparantur: ut
dicitur in quā quia non qualem cunq; sed sum-
mā quādam deuotionē designat: quāuis a sola
claritate veritatisq; illustratione incipiat. Si-
cut enim in illa superiore ex nimio deuotionis sue
feruore meretur sepe subleuari ad summe ve-
ritatis contemplationē: sic in ista ex miranda
quādam cōtemplatione veritatis atq; stupē-
da: paulatim pmouetur tandēq; inflāmatur
ad summā deuotionē. Considerem⁹ ḡ in ortu
solis magnitudinē claritatis atq; caloris: in-
deq; colligamus in huius mentis subleuatio-
ne: ascensionis pmotionem: promotionisq;
cōsummationē: que quidem quasi ab auro-
ra incipit: et tandem aliquādo in se solis similitu-
dinem trahit.

Q secundus excedendi modus
qñq; a sola admiratione incipit: et in
eodem tenore pseuerat. Ca. XI.

Et tamē dicimus in hac seclūda mē-
tis excessione humane promotionis
modū semp et vbiq; eundem cōsum-
mationis exitum habere. Videmus in rebus
exterioribus quid de rebus interioribus esti-
mare debeamus. Si enim vas aque radio so-
lis supponas: ipsam mox aquam videbis lu-

Liber V Ca. XI.

minis splendorem ex se in supiora refundere:
 ⁊ claritatē quidem absq; calore tamē in sum-
 ma leuare. Sic multi sane diuine reuelatiōis
 radios suscipiunt: sed non inde eque omnes
 ad eandem vim dilectiōis pficiunt. Ut enim
 bonorū omnium auctor gratie sue in nobis do-
 na cōmendat: ex eadem re diuersos in diuer-
 sis modo temporibus: modo psonis affectus
 exhibet. Perpende obsecro ex pposito exem-
 plo q̄squis hec legis vel audis: quid ille ī no-
 bis diuine reuelatiōis eterniq; luminis radi²
 efficiat: quomō humanā intelligentiā ex infu-
 sionis sue illustratiōe supra semetipsaz leuat.
 Attende qualiter hec ppositi tibi exempli for-
 mula hunc de quo modo loquimur humane
 mentis excessum ex qualitatis sue similitudi-
 ne proponat. Quid est aqua: nisi cogitatio
 humana que semp ad inferiora labit: nisi sub
 districtiōis magne moderamine cobibeat:
 Aqua in vase collecta: cogitatio meditatiōi i-
 tenta: ⁊ per intentionē defixa. Aque collectio
 cordis meditatio. Eiusmodi aque solis radi²
 se infundit: quādo diuina reuelatio meditati-
 oni occurrit. Sed cum aqua radium in se su-
 perni luminis accipit: fulgozem quoq; lumi-
 nis ī ip̄a: vt dictū est: ad supiora emittit: ⁊ mi-
 rum in modū illuc vsq; radium luminis ex se

Richardus de arca mystica

leuat: quo ipsa per se nullo modo ascendere valet:
Et cum tanta sit differentia aque et luminis: illi tantum
quam de se luminis radio emittit: non nihil sue
similitudinis imprimit: ita ut tremula tremu-
lum: quieta quietum: purior puriorum: diffusior
diffusiorum efficiat. Juxta hanc sane similitu-
dinem cum inaccessibilis illius eterni luminis
reuelatio cor humanum irradiat: humanam intel-
ligentiam supra semetipsam: imo super omnem hu-
manum modum leuat: et illuc intelligentie radi-
um diuini luminis infusione admirationisque re-
uerberatione de imis ad summa resilit: ubi nul-
la ingenii perspicacia: ubi nulla artis industria:
nulla humana rationatio ascendere sufficit: Et quod
mentem hominis diuine claritatis splendor pro-
fundius penetrat: eo altius stuporis sui ma-
gnitudine excussa: et per extasim subleuata in
diuinorum arcanorum sublimibus sublimius
resultat. Illud autem omnino constare debet:
quia quanto plenius atque perfectius ad intimam
animus pacem et tranquillitatem componere se
perualuerit: tanto firmiter: tanto tenacius in hac
subleuatione summe luci per contemplationem
inheret. Et proculdubio quanto purior ad in-
tegritatem: quanto diffusior ad charitatem: tan-
to perspicacior: tanto capacior inuenitur ad su-
permundanorum et supercelestium contemplationem.

Quod in secundo excedendi modo
 quibus diuina reuelatio nre meditati-
 oni occurrit. Capitulum. XII.

Standum sane quod ille diuine reuelati-
 onis splendor: quandoque puenienti me-
 ditationi occurrit: quandoque ipsam hu-
 manam meditationem puenit: et modo querentem
 adiuuat: modo excitat torpentem vel dormi-
 entem euocat. Hinc est quod regina austri reges
 salomonem questionibus pulsat: et propositis eni-
 gmatibus: vniuersa ab eo didicit que illi pro-
 ponebat. Hinc est quod vincitum petrum angelus cum
 luce visitans a corporis sui somno excutit et
 educit. Quid enim loquitur scriptura de regina
 austri: que venit audire sapientiam salomonis:
 nisi quod docuit eam salomon omnia verba que pro-
 uerbat: Que est regina austri et illius callide re-
 gionis inhabitatrix et domina: et videndi salomo-
 nis desiderio succesa: Que inquam est ista regi-
 na: nisi quelibet sancta anima sensibus et ap-
 petitibus carnis: cogitationibus et affectio-
 nibus mentis fortiter presidens: et summi re-
 gis verique proorsus salomonis dilectione fer-
 uens videndique desiderio ardens: Eiusmodi
 regina summe sapientie regem: propositis

Richardus de arca mystica

enigmatibus ⁊ frequētib⁹ interrogationib⁹
impetit: quādo quelibet anima deuota de di-
uino adiutorio p̄sumens: inuestigāde verita-
tis studio uehement̄ insistit. Audīt quod que-
rit: quādo ⁊ illa ad que ex p̄pria industria non
sufficit: sepe inter orationū suspiria ex diuina
reuelatione cognoscit. Videamus adhuc qđ
de eadem regina sermo diuinus p̄ponat: cum
iteꝝ subiūgens dicat: Videns autem regina
saba omnē sapientiā salomonis: ⁊ domū quā
7 edificauerat: ⁊ cibos mense eius: ⁊ habitacu-
la seruorum: ⁊ ordinem ministrantiū vestesq̄
eorum: ⁊ holocausta que offerebat in domo
domini: non habebat vltra sp̄ritū. Videns
inquit regina saba: Ecce modo videns descri-
bitur: que p̄ponens ⁊ querens p̄ponebat. Vi-
de tamē quid viderit: ⁊ intellige quanta intel-
lexerit. Videns ait regina saba omnē sapien-
tiam salomonis ⁊c. Ecce quanta: ecce qualia
aīe deuote: aīe studiose danť ex diuina reuelati-
one cognoscere. Perpēde ergo q̄ magna: at-
tende q̄ miranda videndo diuinitus cogno-
uerit: que diu videndo multumq̄ mirando:
tandem p̄ admirationis magnitudine ad
7 sp̄ritus sui defectum venit. Ecce quo ordine
processit: vel ad quem tandem exitum venit.
Pū querit ⁊ audit: postea videt ⁊ intelligit:

tandē autē obstupescit et deficit. Interrogat
 q̄ discat: contēplatur q̄ miretur: stupet vt mē
 te excidat: mentēq̄ excedat. Prīmū est medi
 tationis: secundū contemplationis: tertiū ex
 tasis. Ecce q̄bus p̄motiōis gradib⁹ subleuat
 anim⁹ humanus. Meditatione p̄fecto assur
 git in cōtemplationē: cōtemplatione in admī
 rationē: admiratione in mentis alienationē.
 Manifesto vt arbitror exemplo iam tenetis:
 q̄ ex magnitudine admirationis incidat ho
 mo in excessum mentis. Quid enim aliud il
 li fuit sp̄m̄ nō habere nisi mente excedere: vel
 vnde hoc ei accidit nisi ex multa admiratiōe:
 Quo nā modo queso regina ista sine spiritu
 fuit: nisi quia spirit⁹ ipsius a semetipso aliena
 tus fuit: Sed illud hoc loco ī memoriā redit
 qd̄ de semetipso alius quidaz dicat: Ego in
 quit iohānes fui in spiritu. Ecce iohannes se
 in spiritu esse testat: Ecce regina austri spiri
 tū nō habere asserit. Quid ergo: Ille in spi
 ritu fuit: ista sine spiritu fuit: Et quis ad hec
 idoneus: Si iohānes in spiritu fuit: quis mi
 hi exponat vtrū s̄m̄ carnem: vtrū s̄m̄ spiritū
 ibi fuerit: Sed quomō s̄m̄ carnem in spiritu
 esse potuit: cū corp⁹ omnino nisi in corporali
 loco esse nō possit: Si ergo s̄m̄ spiritū ibi es
 se creditur: quis edisserat quomō spiritus in

Richardus de arca mystica.

Spiritu esse dicat: Quid autē de regina austri
dicturi sumus: Nūquid nā corpus exanime
remansit: qñ spiritum non habere iam cepit:
Quis hoc dicat: quis nisi amens hoc astrue-
re audeat: Caro ergo regine nec tūc tēporis
sine spiritu fuit: qz sine spū viuere nō potuit.
Quid ergo: Nūquid nā spirit⁹ sine spū fuit:
Edisserat ergo qui potest: et quō potest: quo-
naz modo spūs sit ī spiritu: vel spūs sine spū:
si iure vnū de Johanne credit: alterū de regi-
na putat. An forte h̄ ē spiritū ī spū esse: semet-
ipm̄ intra semetipz totū colligere: z ea q̄ circa
carnē seu etiā in carne gerunt̄ interiz penitus
ignozare: An z spm̄ sine spū esse: semetipsum
supra semetipsum totuz effundere: z que sub
ipso vel in ipso fiunt: oīno interim ignozare: z
in illud diuinitatis arcanū totū intrare: Nō-
ne in spiritu spūs esse tūc recte asserit: qñ exte-
riorū omnīū obliuiscit: piter z ignarus eorū
omnīū que in corpe corpaliter agunt̄: et illis
solis interest p̄ memoriā vel intellectū: que in
spū: vel circa spiritū actitant̄. Cur non z recte
dicat spūs semetipm̄ nō habere: qñ incipit a
semetipō deficere: z a suo esse in supmū danū
quēdam z vere plus q̄ humanū statū transi-
re: vt mirabili transfiguratiōe spūs ille ab hu-
mano videat̄ in diuinū deficere: ita vt ipse iaz

Liber V Ca. XIII.

nō sit ipse: eo dūtaxat tpe quo dño incipit altius inherere. Qui em̄ adheret dño vn̄^o spiritus est: z psallere potest qui eiusmodi est: Defecit in salutari tuo anima mea. In spū itaq; est: qui summū mentis ascendit: z quasi a suo spiritu deficit: qui summū mentis transcēdit. Sz hoc meliorib⁹ z eruditiorib⁹ animis plenius discutienda relinquim⁹.

Qz in secūdo excedendi modo diuina reuelatio qñq; nostrā meditationē p̄uenit. Ca. XIII.

¶ Illud mō consideremus quō diuina reuelatio soleat qñq; etiā meditationis nr̄e studia p̄uenire: z hūanū animū infra cōmunē z humanū libertatis statū subita tēptationū violētia deiectū: nō solū ad solitū soliditatis statū erigere: verū etiā ultra hūane possibilitatis metas leuare. Sepe nāq; hūana mens post multa exercitioꝝ suoz insignia: importuna tēptationū instātia pulsata: z vehemēter cōcussa de illa sublimi securitatis z trāquillitatis sue arce deicit: ne q̄si de ppria fortitudine inter cōtinuos virtutū successus tā miserabilē q̄ inaniter glorief. Hinc est q̄ beatus petrus apostoloꝝ p̄cipuus post innumera meritorū miraculoꝝq; sublimia te-

Richardus de arca mystica.

netur: ligatur: includit: sed angelo assistente non minus mirabiliter eripitur q̄ crudeliter prius a crudelitatis ministris cruciabat. **U**ltis autem huiusmodi vincula scire que solent mentes meritis etiaz sublimes q̄nq̄ grauiter irretire: Quis nesciat irritamenta voluptatū modo a foris: modo ab int^o surgere: A foris ex delectatione: ab intus ex suggestione: p̄ suggestionem in mente: p̄ delectationē in carne. Modo nāq̄ sordida titillatione caro inflammat: modo x̄o feda cogitatione animus sordidatur. Quali ergo carcerales tenebras incurrimus: quando his cōcupiscentie nexibus irretiti: confusionis nostre caliginē declinare volumus et nō ualemus. Sed illa sane mens diuine cōsolationis reuelationem meret: que non tam ppria corporis sui ignauia q̄ aliene malignitatis p̄teruia has confusionis sue tenebras patit. Eiusmodi autē sancta anima ad diuine legationis aduentū eripitur: quando ex diuine inspiratiōis gr̄a et luce reuelationis ab oppressiōis sue pondere releuat. Angelus sane nūcius dicit: et p̄culdubio angel^o est nūcius: nec quilibet: sed diuin^o nūcius p̄ quem diuine volūtatis beneplacitū cognoscimus. Nūcius p̄ quem ad eternorū cognitionē illuminamur: p̄ quem ad eorū desiderū inflāma-

mur. Sed nūquid nouit nunciū iste celestia
 sola: an nō ⁊ terrena: Sed qui maiora nouit:
 quō minora ignorare possit: Bona sane lega
 tio ista que sufficit ad omnia: nō solum dicen
 da: verū etiā psuadenda: in q̄tū tamē voluerit
 ille qui mittit. Vultis audire qualem legatio
 nem ap̄tus Johānes nobis pmittat: cum di
 cat: Vnctio eius docebit vos de omnib⁹: S; 210
 que est vnctio ista nisi inspiratio diuina: Hic
est ille nūciū quē diu querebam⁹: hec est le
 gatio vere potens: vere sufficiens animū hu
 manū ad omnē veritatem inducere: ad omne
 diuīe volūtatis bñplacitū inclinare. Quid ḡ
 mirū si talis nūciū oppressam animā cōcupi
 scentie sue nexibus absoluit: ab ignorātie sue
 tenebris euoluit: qui celestiu⁹ ⁊ eternoꝝ cogni
 tionem p̄iter ⁊ amorem qñ voluerit ⁊ quātuz
 placuerit statim infundit: Tales nūcios ī sua
 ereptioe exptus fuerat qui dicebat: Disit de
celo ⁊ liberauit me. Sed forte adhuc q̄ris sci
 re q̄lis illa legatio fuerit p̄ quam de aīe sue ca
 ptiuitate euasit: Disit de⁹ inq̄t misericordiā
 suā ⁊ v̄itatē suā ⁊ eripuit aīaz meā. Angel⁹ cū
 luce veniēs: diuīe miseratōnis opatio v̄itatē
 īfundēs: miscōdia veritatē adducēs: vnctio do
 cens. Quid est autē deo misericordiā ⁊ verita
 tem mittere ⁊ hoīem a sua captiuitate erige:

Richardus de arca mystica

nisi homī misericōdie sue opatione veritatē inspi-
rare: veritatiscq; inspiratiōe ad robur virtutis
solidare: Et q̄s vnq; aīe sue picula plene eua-
sit si hmōi legatōis bāficia expiri nō meruit:
Felix petrus q̄ nō solū meruit ab angelo eri-
pi: sed ereptus etiā angelū sequi. Puto qz nō
omnes qui ab angelo eripiunt: angelica etiaz
vestigia comitantur. Lego carcere positos
aplos: ab angelo eductos: non tamē secutos.
Petro ab ip̄o suo ereptore angelo p̄cipit vt
ip̄m sequat: Quid hoc esse dicimus: Quātū
hoc eē putam⁹: angelica vestigia legere: post
celestia pēnataq; aīalia ire. Cogita si potes q̄
illa p̄cedentis angeli vel subsequētis p̄fectio
seu p̄motio fuerit: q̄rū trāsītū nec carceral' cu-
stodia: nec ferrea porta cohibere v̄l retardare
potuit. Quid horū nō nouū: Quid horū non
mir⁹: Vere angelicū ⁊ x̄e pl⁹ q̄ hūanū hūa-
ne possibilitat' tenebrosū ⁊ horridū exire car-
cerē: ⁊ p̄ p̄ns oīs ipossibilitatis arduū ⁊ artū
trāsire. Cogita illū exitū quē p̄m⁹ hō habuit
anteq; peccauit: vel quē hō adhuc h̄et si oī-
no nō peccasset: per quem sane exitum quoti-
dens oporteret facilem transitum habere po-
tuisset de mūdānis ad supmūdāna: de v̄sibi-
libus ad inuisibilia: de transitorijs ad eterna.
cum haberet p̄mptum quotidie celi ciuibus

per contemplationē interesse: diuinis illis secre-
tis se licēter ingerere: et illud internum dñi sui
gaudiū dignāter intrare. Cogita cōsequēter
quomō et istū peruiū p̄us comeandi transitū
diuina post peccatū seueritas dire necessitatē
valuis impossibilitatisq; repagulis obstruxit
et obserauit. Cogita hoc inq; et forte hoc co-
gitando inuenies quid de illa ferrea porta sen-
tire debeas vel affirmare audeas. Quere tñ si
minus sufficis ad ista: non quidē a nobis: qñ
potius ab illis quibus forte porta hec ferrea
p̄ frequētem transitū familiariter est nota: et q̄
bus forte iuxta similitudinē petri angelo pre-
eunte ducatūq; p̄bete sepe vltro ē apta. Illō
sane vt arbitror nō impudēter dixerim: quia
longe supra hominē fuit: qz longe a semetip̄o
et supra semetipsum trāsūt: quia hec omnia p̄
expiētā didicit: Alioquin nō erat vñd post-
ea in se reuerteretur: vel vnde de eo recte scri-
beret: Et petr⁹ ad se reuersus dixit: Nūc scio
vere qz misit dñs angelū suū: et eripuit me de
manu herodis. Multa sunt que sup p̄nti cap-
itulo dici potuissent: si hoc loco dici debuisset:
Sed sufficit nobis qd̄ p̄posuim⁹ ex eius testi-
monio sufficienter probasse: quonodo diuina
quandoq; reuelatio soleat meditationis no-
stre studia p̄uenire: torpentemq; animū exci-

Richardus de arca mystica.

tare: z sub semetipso deiectum etiam supra se-
metipm qñq; leuare.

¶ tertius excedendi modus fie-
ri soleat ex magnitudine iocundita-
tis z exultatiōis. Capitulū. XIII.

Estat adhuc de tertio loco ostendere
r quomō ex iocūditatis exultationisq;
magnitudine humana mens soleat ī
extasim cadere z semetipsam excedere. Hic
sane excessionis modus mihi videt̃ satis con-
ueniēter exp̃ssus: in illis quidē verbis que de
canticis canticorū ī tertio loco posuim⁹. Que
est ista: ait sc̃ptura: que ascendit de deserto: de
litijs affluens: innixa sup dilectū suum. Si p
desertū recte intelligit̃ cor humanū: quis erit
iste de deserto ascēsus: nisi mentis humane ex-
cessus: Quasi de deserto human⁹ anim⁹ ascē-
dit: qñ sup semetipm mentis eleuatiōe trāsit:
quādo semetipsum in imo deserens: z ad celū
vsq; ptransiens: solis diuinis se totū p cōtem-
plationem īmergit z deuotionem. Sed hmoi
ascensiōis causa cōsequēter annectit̃ in eo q
hec que ascendit delitijs affluere describitur.
Quid est delitijs affluere: nisi spiritaliū gau-
diorū plenitudine abūndare: Quid inq; est hec
delitiarū affluētia: nisi vere z interne suauitatē

abūdātia celit⁹ data: vbertimq; īfusa leticia.
 Harū deliciarū copiā: sicut nec verū gaudiū
 fallaces diuitie vnq; exhibere possunt: altoqñ
 fallaces nō essent: si veras delitias: imo ⁊ earū
 affluentīā veraciter exhiberēt. Nūquid nam
 delitias hēe ne dicā affluere veracit⁹ dici pos-
 sunt: qui s̄m beati Job sententiā sub sentibus
 eē delitias cōputāt: Has sane exteriorēs fal-
 lacesq; diuitias etiā impū hēe possunt: q̄ verū
 tamē gaudiū oīno hēe non possunt. Nisi for-
 te mendacē euz facim⁹: quē in p̄pheta veracit⁹
 cōtestatē audim⁹: Nō est impūis gaudere di-
 cit dñs. Quotiēs itaq; īternis verisq; delitijs
 cares: etiā si exteriorib⁹ diuitijs abūdas: cuz
 p̄pheta veraciter psallere potes: Quā inops
 ⁊ paup sum ego. Nūquid nō rex potens ⁊ di-
 ues p̄ncepsq; p̄ploꝝ erat q̄ ista dicebat: Qua-
 les ḡ erāt ille diuitie: v̄l q̄les delitias poterūt
 cōferre: inter quaz copiā oportet inopē fore:
 verūq; gaudiū alioꝝ sum mēdicare: Ego autē
 inq̄t mendicus sum ⁊ paup: dñs sollicitus est
 mei. Hanc itaq; delitiaz affluentīā: veroꝝq;
 gaudioꝝ abūdantiā nō est vnde sperare de-
 beas: nō est vnde hēe valeas: nisi ex illa inti-
 ma animi iocūditate: diuinitusq; infusa dulce-
 dine. Que ē inq̄t ista q̄ ascēdit de deserto deli-
 tijs affluens: eo q̄ nō quelibet harū deliciarū

Richardus de arca mystica

expiencia: sed earū affluentia hui⁹ ascensum
qui de deserto fit gignat atq; pficiat. Constat
aut qz quātūcūq; pficim⁹: has delicias i hac
dūtaxat vita cōtinuas hēre non possum⁹. Eo
itaq; tpe quo eiusmodi affluētia aīa caret: ad
hūc de quo mō loqmur ascēsum assurgere nō
valet: qm̄ in suo ascēsu delitijs affluere oportet.
Puto autem sic aliud ⁊ aliud sit affluentē
ascēdere: ⁊ ascēdentē affluere: sic aliud ē afflu
entiā esse cām ascendendi et ipm̄ ascēsum esse
cām affluēdi. Delitiaz itaq; affluētia ascēsi
nis tūc causa existit: qm̄ ex illa diuine dulcedi
nis infusiōe quā i intimis sentit: seipaz aīa s̄a
cta p̄ gaudio ⁊ exultatiōe nō capit: intantū vt
exultatiōis ⁊ iocūditatis sue magnitudo eam
extra semetipam effundat: ⁊ supra semetipaz
rapiat. Sic sane sic vehemēs imēsaz leticia
dū supra hūanū modū excrescit: hoīem sup̄
hominē attollit: ⁊ supra humana subleuatur
sublimius suspēdit. Hui⁹ sane rei formā etiā i
aiālib⁹ possum⁹ quotidie p̄cipere. Solent nāq;
in suis lusib⁹ saltus quosdā dare: ⁊ sua corpa
quātūlūcūq; in aera suspēdere. Sic sepe ⁊ pi
sces dū in aquis ludūt: sup̄ aq̄s exiliunt: ⁊ na
tiue illi⁹ habitatiōis sue terminos excedūt: dū
seipos vel ad modicū per aera suspēdūt. Sic

Liber V Ca. XIII

pculdubio anima sancta dum interno quodā
 tripudij sui applausu a semetip̄a excutit̄: dum
 supra semetipsam ire mētis alienatiōe videt̄:
 dum in celestibus tota suspendit̄: dum ange-
 licis spectaculis tota imergit̄: natiue possibi-
 litatis terminos supgressa videt̄. Hinc est q̄ p
 pphetam dicit̄: Montes exultauerūt vt arie-
 tes: z colles sicut agni ouiuū. Quis nō videat
 supra naturam vel potius contra naturā esse
 montes vel colles iuxta arietū vel agnoz lu-
 dentiū similitudinē saltus quosdā in supiora
 dare: z terrā a terra resilire: z seip̄am p̄ aera li-
 bzare: Mōne velut terra a terra suspendit̄: qñ
 homo supra hominē ducit̄: cui p̄ exprobrati-
 onem voce dñica dicit̄: Terra es: z in terram
 ibis: Quātūcūq̄ ḡ virtutis magnitudine ex-
 crescat: q̄uis ad colliū seu vt multū ad mon-
 tiū similitudinē in alta assurgat: terra vtq̄ ē.
 Et tr̄a recte dici potest: q̄diu luteas inhabi-
 tat domos: et terrenū habet fundamētū. Et
 illud sapientis: Ut quid supbis terra z cinis:
 Si igitur simplici expositione p̄tenti sumus:
 sufficit fortassis illud dicere: quia hoc est mon-
 tes z colles ad arietum z ouium z agnorum
 similitudinem exultare: in summis z sanctissi-
 mis yris hūanā naturā yltra hūana naturā

Richardus de arca mystica

ascēdere: et p̄ nimia iocūditatis et exultationis
abūdantia sup̄ semetip̄am mētis alieparatione
transire. Ecce vt arbitror apto iā exemplo do
cuim⁹: q̄ p̄ magnitudine exultatiōis quāq; cō
tingat hūane mētis excessus. Sed si cui for
tassis h̄ qd̄ de adiūcta ouīū similitudine dixim⁹
min⁹ sufficiat: et circa singl̄or̄ expositiōz curi
osi⁹ insistat: illas nonagintanoue oues ad me
moriā reducat: q̄s summ⁹ pastor ī sūmis reli
quit: q̄n̄ illā q̄ perierat ī terris q̄siuit. Cogitet
ergo qui pōt quātū sit vel quale hmōi nostre
terre mōtana ad eor̄ similitudinē impetu iocū
ditatis sue in alta exilire: in hanc naturā ex
ultatiōis sue applausum iuxta angelice simili
tudinis tripudia formare. Si aut̄ in arietib⁹
sūmos illos angelor̄ ordines: in agnis v̄o in
feriores quosq; intelligim⁹: nihilomin⁹ quoq;
et illud agnouim⁹ quō eiusmodi arietes dicti
videlicet summi angelor̄ ordines: cū miris il
lis iocūditatis sue lusib⁹ cōtemplatiōisq; ex
cessib⁹: supra semetipsos eunt: cū se in suis su
periorib⁹ suspendūt: nil aliud q̄ creatricē om
niū substantiā: sup̄ semetipsos aspiciūt: nec in
q̄ ei⁹ potētia v̄l sapiāz v̄l bonitatē: quā ī seip̄a
contemplari vel mirari valeant inueniūt. S;̄
minores illi angelor̄ ordines qui in agnis de
signari vident̄: cum supra semetipsos ferunt̄:

143

illos utiq; spūs quos sibi mire dignitatis p-
rogatiua p̄minere conspiciūt: quoddā q̄si ad-
huc speculū in hac sua subleuatiōe inueniūt:
ī q̄ sūmā maiestātē mirabilē cernere: ⁊ adhuc
q̄si p̄ speculū videre p̄ualeāt. Si igit̄ p̄ mōtes
viri p̄templatiui: p̄ colles speculatiui recte in-
telligunt: vide q̄ recte mōtes ad similitudinē
arietū: ⁊ colles ad similitudinē agnoz̄ exulta-
re dicant̄. Quis em̄ speculatio ⁊ p̄templatio
p̄ inuicē soleant poni: ⁊ in hoc ip̄o sepe sc̄ptu-
re sentētie p̄rietatē obnubilent et inuoluant:
aptius tamē et exp̄sius speculationē dicim⁹
q̄n̄ p̄ speculū cernim⁹: cōtemplationē h̄o q̄n̄
veritatē sine aliquo inuoluto vmbzarū vela-
mine in sui puritate videm⁹. Colles itaq; ad
agnoz̄ū similitudinē exultant: q̄n̄ imensa illa
intime solēnitatis tripudia eos eo vsq; supra
semetipsos leuāt: vt celestīū secretorū arcana
saltem p̄ speculū in enigmate videre valeant.
Mōtes h̄o q̄si ad instar arietum exultāt: q̄n̄
maiores in iocūditatis sue excessib⁹ in pura ⁊
simplici veritate vidēt: qd̄ minores: vt iaz̄ di-
ctū est: vix p̄ speculū ī enigmate videre valēt.

Quilibet mentis excessus hūa-
ne industrie vel meriti modum exce-
dit. Capitulū. XV.

Richardus de arca mystica

Emo tamē tantā cordis exultationē
n vel subleuationē de suis viribus p̄su-
mat: vel suis meritis ascribat. Cōstat
hoc sane nō meriti hūani sed muneris esse di-
uini. Unde ⁊ illa quecūq; est anima que de de-
serto ascēdisse describit̄: dilecto suo inixa phiv-
bet̄. Quid est em̄ dilecto suo inniti: nisi virtu-
te illius ⁊ nō p̄p̄iis viribus p̄moueri: Quid
inōq; est dilecto suo incumbere: nisi de propria
prudētia ⁊ virtute p̄ hac pte nihil oīno pre-
sumere: Quātū mihi videt̄ nihil de p̄pria in-
dustria: nihil de p̄pria prudētia recte p̄sumit̄:
p̄sertim eo in loco vbi de deserto ascendit̄: sed
nec in deserto quidē quando per desertū itur.
Scit hoc sane ip̄e dilectus: ⁊ idcirco deducit
eam in nube diei: ⁊ tota nocte in illuminatiōe
ignis. Quo em̄ modo sustineret pondus diei
⁊ estus: nisi in vmbra illi⁹ quē diligit aīa sua:
Vel quis ei loc⁹ tutus a timore nocturno: p̄-
sertim in loco horrois ⁊ vaste solitudinis: ni-
si ip̄se emittat lucē suā ⁊ veritatē suā: Deniq;
nō haberet q̄ estus ꝑcupiscētie temparet sibi:
nisi virtus altissimi obumbraret illi. Nihillo-
min⁹ desset vñ ignorantie sue tenebras illu-
minaret: nisi in lumie illi⁹ videret lumē. Unde
et dicit illi: Qm̄ tu illumias lucernam meam
dñe: ⁊ me⁹ illumia tenebras meas. Accipit
Magis dilecta ex munere dilecti sui ⁊ beneficio

sponsi sui: duo remedia contra duo p̄ncipalia
 mala: Refrigerij nubē cōtra cōcupiscētiā car
 nis: ⁊ reuelatiōis lumen cōtra ignorantia mē
 tis. Q̄ sepe homo viā veritatis agnoscit: nec
 tamē carpit: vtpote a cōcupiscētia sua abstra
 ctus ⁊ illect⁹: Et hic quidē ignē diuine cogni
 tionis habet: sed refrigerātis gratie nubē non
 habet. Et q̄ multi sane zelū quidē habēt quē
 tamē s̄m sciētiā nō habēt. Et hi forte interim
 nullos cōcupiscētie estus sentiūt: sed quasi s̄b
 noctis refrigerio quiescēdo respirāt: ⁊ videntē
 quidē qui eiusmodi sunt noctē habere: s̄ ignē
 illuminātis grē nō h̄re. Bonū ē q̄ spare ī dño
 ⁊ non p̄sumere de seip̄o. Q̄ beati illi quib⁹ fit
 in velamēto diei ⁊ in luce stellarū nocte: expā
 dens nubē ī p̄tectionē eorū: ⁊ ignē vt luceret
 eis p̄ noctē. Nō est volentis neq̄ currentis: s̄
 miserētis dei. Scit hoc dilecta: ⁊ idcirco dile
 cto suo inītit. Vñ ⁊ recte de ea scribit: Que est
 ista que ascēdit de deserto delitijs affluens: et
 innixa sup dilectū suū:

Q̄ in tertio marie excedendi mō
 totū ex diuio p̄det bñficio. Ca. XVI

Ane cū hec sponsi sui dilecta semp̄ ex
 s̄ vbiq̄ dilecti sui egeat adiutorio: ita
 vt sine ipso nihil valeat facere: nusq̄
 amē coopatrici grē vehemēt⁹ incūbit: vñ in

Richardus de arca mystica

cūbere oportet: quā eo loco ubi de deserto ascendit: tūc maxime cum delitijs affluit. Si enim p̄ desertū recte intelligit̄ cor humanū: qd̄ erit de deserto ascendere nisi supra semetip̄m ire: Quid igit̄ hō ibi possit ubi homo supra hominē ascendit: ubi hūana natura hūane possibilitatis metas trāscēdit: Nullo hō tpe dilecto suo vehemētius inicitur quā cū spiritalib⁹ delitijs sancta aīa affluere videt̄. Cogitemus mō puellam quēdam tenerā z delicatā: utpote in multa deliciarū affluentia educatā: sed et multo iam vino madidā: utpote in cellā viniariā introductā: in torrēte voluptatis potatā: z q̄si p̄ nimia teneritudīe vix posse incedere: z p̄ nimia ebrietate viā quā tenere debeat: nullo mō posse discernere: Nōne sub tali tibi schemate p̄siderāda p̄ponit̄ hec q̄ delitijs affluere z dilecto suo innixa describit̄: Quid hō mirū si deliciarū affluentia delicatā reddit: Vultis aut̄ audire quā delicatā afficere cōsuevit: pene sup̄ id qd̄ credi possit: In tantū deniq; ut nulla exterior delectatio possit ei aliquaten⁹ sapere: nec aliqua hui⁹ mūdi gloria aliqd̄ cōsolatiōis afferre: ita ut veraciter audeat p̄fiteri z dicere: Renuit̄ cōsolari aīa mea: eo q̄ veraciter sentiat: z p̄ certo diffiniat: q̄ oīs caro fenū z oīs gloria eius quasi flos fenū, Deniq; tedit

aiāz suā vite sue: quotiēs nō dat̄ psuetas deli-
 tias pro voto habere. Vita itaq; ipsa ita ei in
 tediū: imo in odiū vertit̄: quotiēs ei illa sua i-
 terne solēnitatis gaudia aliquādiu subtrahū-
 tur. Logita ḡ quale sit eiusmodi delitijs assue-
 tam: eoz que delectāt nihil in ppria potestate
 habere: et sine quib⁹ nullā oīno possit cōsola-
 tionē hēre v̄ recipere: et q̄ nllā sua industria: nllā
 sua prudētia possit acq̄rere. Quicq̄d ad eius
 cōsolationē: quicq̄d ad eius iocūditatē valet:
 ex alieno arbitrio: ex alieno beneficio pendet.
 Recte ḡ illi⁹ viribus innitit̄ cui⁹ munificētia
 totū rectuz psumit̄ qd̄ spat̄: desiderat̄ et ama-
 tur. Quotiēs sub hoc statu dicit̄ illi et iuxta
 pphete cōminationē vertit̄ ei in verbum dñi:
 Mandata remāda: manda remanda: Expecta
 reexpecta: expecta reexpecta: modicū ibi: mo-
 dicū ibi. Expectare itaq; et reexpectare cogit̄:
 dū eius desiderii sepe diuq; mltūq; differit̄:
 dum delitias suas nec p voto habere: nec ab
 eiusmodi cōcupiscentijs animū suū possit tē-
 pare. Ex his vt arbitroz apparet: q̄ longe sup̄
 hoīem sit: modūq; humanū excedat: quicq̄d
 in hoc mētis excessu agit̄ vel sentit̄.

Qui ad hūc tertii eiusmodi gratie
 gradū pfecerit: vnde in idipm adiu-
 uari possit. Ca. XVII.

Richardus de arca mystica

Erutamē qui ad hanc gratiā p̄fecit:
v cū eā sibi vltra solitū subtrahi iā sen-
tit: est qđ facere debeat vñ ad eā recu-
pandā multū p̄ omnē modū adiuuari valeat:
z vnde animū suū in id negociū quātū in se est
idoneū efficiat. Debet itaq; anim⁹ q̄ eiusmo-
di est p̄rijs meditatiōibus cordis in se exulta-
tionē reparare: z impēsa sibi diuinorū bñfictorū
munera añ recordatōis sue oculos reuocare:
z ex eiusmodi recordatione seipm ad p̄fundā
z deuotā gratiarū actionē instigare: z tandem
aliquādo illō spiritalis harmonie organū ex
intimo affectu: in diuinas laudes laxare. Dū
itaq; laudes hmōi studijs intima cordis affe-
ctio in diuine cōfessionis magnificentiā ple-
na deuotione resoluit: quid aliud q̄ quoddaz
vt ita dicā: spiraculū ap̄it: p̄ qđ in illud cordis
nostri vasculū celestis dulcedinis emanatio
diuineq; suauitat̄ abundātia infundat̄: Hic
est q̄ heluseus p̄pheta ad verbū dñi req̄sit⁹: cū
se p̄sensisset sp̄m p̄pheticū tūc t̄pis nō h̄re: fecit
sibi psaltē adducere: quo p̄nte atq; psallente:
statim sp̄m p̄pheticū hausit: osq; suū e vicino
in verba p̄pheticū relaxauit. Forte aliqs iuxta
historiā querit: quid sibi velit: q̄ p̄pheticū do-
num per psalten quesiuit: vel q̄ ipso psallente
spiritum p̄pheticū recepit: Scimus vniuersi q̄

dulcis harmonia solet mentē exhilarare: et
 cordi gaudia sua ad memoriā reuocare: et abs-
 que dubio quod vniuscuiusque animi sui amor vehemē-
 tius afficit: eo profundius audita harmonia affe-
 ctū tangit: et quo profundius per affectū tangit: tan-
 to efficacius ad sua desideria reuocat. Quid
 igitur aliud de prophetico viro sentiri oportet: ni-
 si quod exteriori harmonia interiorē illā et spiri-
 talē harmoniā ad memoriā reduxit: et audita
 melodia audiētis animū ad assueta gaudia re-
 uocauit atque leuauit: Cur autem de spiritali et ve-
 ra delectatione non sentiamus: quod de corporali et va-
 na delectatione quotidiano experimento proba-
 mus: Quis enim nesciat quomodo sola carnalis
 delectationis memoria carnalē mentē in de-
 lectionē rapiat: Cur non eandē quinpotius
 maiorē efficaciam in summi viri spiritalis de-
 lectionis habeat: Audita itaque melodia prophete
 sancto: quid aliud quam quedam scala fuit: quae eum
 ad consueta gaudia leuauit: ut quae carnalibus
 causa ruine esse solet: huic occasio ascensionis
 existeret. Cogitet qui potest quam profunde: quam in-
 time eum sepius ex parte illius supercelestis dul-
 cedinis memoria ad vocem psallentis tetigit: quae
 ipsum supra semetipsum rapuit: et propheticum
 spiritum vel sensum: in prophete animo repara-
 uit.

Richardus de arca mystica

Quid maxime soleat valere ad in-
nouationē eiusmodi gr̃e. Ca. XVIII.

Ed et tu quecūq; es aīa q̃ soles h̃mōi
f spiritualib⁹ delitijs affluere: et dilecto
tuo inīra sepe d̃ deserto ascēdere: et ad
theoricos quosdā excessus subitaneo quodā
et inopinato: imo inopinabili gaudioꝝ tripu-
dio subleuari: et quasi quibusdā p̃pheticis in-
tellectibus et reuelatiōibus diuinis sublima-
ri: p̃pheticō disce exemplo: quid tu facere de-
beas: vt sub necessitatis articulo q̃si ad manū
habeas quō animū tuū ad assuetas delitias
repare valeas: forte nō erit inutile: et te sblimi
necessitate psalten adducere et psallentē audi-
re. Sed de hac re qd̃ sentiam⁹ breuiter absolu-
am⁹. Quid aliud dicim⁹ psaltē istū q̃ exultati-
onē cordis i deū: Eiusmodi psaltē p̃sentē h̃e
nos voluit qui dixit: Letamini in dño et glo-
riamini oēs recti corde. Quid est aut̃ eiusmo-
di psaltē adducere: nisi p̃uida meditatiōe cor-
dis exultationē reparare: et ex diuinorū benefi-
cioꝝ vel p̃missionum recordatiōe cordis de-
uotionē excitare: Hūc tūc p̃culdubio psaltē
psallere facim⁹: qñ ex magno cordis tripudio
in diuina p̃conia iubilam⁹: et in gratiarū actio-
nē exurgētes: ex intimis visceribus i diuinas
laudes euz magno cordis clamore reboam⁹.

Hec itaq; agētes qđ aliud q̄ vīā sternimus p
 quam venientē visitantēq; nos dñm excipia-
 mus: Sacrificiū inquit laudis honorificabit
 me: z illic iter qđ oñdā illi salutare dei. Psallē-
 do itaq; atq; laudando: iter dño pat̄: p qđ ad
 nos venire z miris quibusdā mysteriozū suo-
 rū reuelationibus nos releuare dignat̄. Hinc
 itaq; alio loco dicit̄: Cantate dño psalmū di-
 cite noī ei⁹: iter facite ei qđ ascēdit sup occasuz.
 Queris forsitan scire qđ sit sup occasuz ascen-
 dere: Eam sane mōi regionē qua sol occidit:
 luxq; diurna deficit: vsus occasuz dicere con-
 sueuit. Quid hō recti⁹ intelligim⁹ occasum:
 q̄ hūane intelligentie defectū: Ibi em̄ intelli-
 gentie sol q̄si occasū incurrit: z cognitiōis sue
 radios abscondit: z diei lumen qđāmō in tetre
 noctis caliginē vertit: z humanis aspectibus
 oīa subducit: qñ spūs hūan⁹ i mētis alienati-
 onē cadit: z cōi sensu deficiēs extra semetipm
 rapr⁹: quid i se vel circa se agat̄ penit⁹ nescit.
 Quid est aut̄ dñm in cōsideratiōis nre oculis
 ascēdere: nisi magnitudinis sue reuelatiōe co-
 gnitiōis nre argumēta multiplicare: Quāto
 em̄ sublimioza nobis de magnitudinis sue alti-
 tudine reuelat: tanto ad celsioza intelligentie
 nre obtutus se leuat. Supra occasū hō tunc
 veraciter ascēdit: qñ hōiem supra semetipsuz

ubi
p

Richardus de arca mystica

rapit: quādo ei eorū omniū que iuxta cōmū
nē sensum nouit memoriā subducit: et ei hoc
de maiestatis sue celsitudine p mētis excessuz
ostendit: qđ iuxta cōmunē huius uite statū z
hūane capacitatē modū: nullo vnq̄ mō cōpre
hendere possit. Studeamus cū g magna mē
tis alacritate in domino gaudere: z satagam⁹
corā ip̄o cum intima deuotione psallere: vt sic
quidē dignet̄ sup occasum ascēdere. Hęc agē
tes: qualē oportet psaltē adducimus: z qualif
expedit psaltē audimus: ad eius psaltis vocē
spiritalē: anim⁹ medullit⁹ tangit: z irruente ī
eo spū spiritaliter afficitur. Et duz ad diuinā
īnspirationē intellectualis sensus apit: p̄phe
talis in eo quodāmodo grā repat. Ad eiusmo
di itaq̄ psalmodiā spiritalēq̄ harmoniā aīa
cōtemplatiua spiritalib⁹ theorijs assueta in
cipit tripudiare: z p̄ gaudiū nimietate suo q̄
dā modo gestire: z spiritales quosdā et sui ge
neris psalt⁹ dare: z se a terra terrenisq̄ oībus
suspendere: z ad celestiū cōtemplationē tota
mētis alienatiōe transire. Hoc igit̄ ē vt dixi
mus qđ ad mētis inouatiōz valet: h̄ est qđ ad
amisse gratie recuperatiōz maxie valere solet.

**Quibus gradibus excrescat hu
mane mentis excessus. Ca. XIX.**

Liber V Ca. XIX.

Actū est quibus de causis mētis alie-
natio accidere soleat: nunc illud adū-
ciendū videt̄ quibus etiā gradibus
ascēdat. Ascendit aut̄ aliquñ supra sensum cor-
poralē: aliquñ etiā supra imaginationē: aliquñ
vō supra rōnem. Quis autē illā q̄ supra sen-
sum corporalē: seu illā q̄ supra imaginationē est
negare audeat: cū illā etiā que supra rōnem
est: applica illa auctoritas cōvincat: Scio in-
q̄t hoīez siue ī corpe: siue extra corp^o: nescio:
de^o scit: raptū hmōi vsq; ad tertiū celū: Ecce
qz hūanā rōnem mētis alienatiōe trāsierat: q̄
quicqd̄ circa se ageret̄ penit^o discernere neq̄-
bat. Sed hūc locū pleni^o explanādū: meli^o ē
eruditiorib^o ingenijs relinq̄re: q̄ d̄ tāta mate-
ria sup̄ vires n̄ras aliqd̄ temere p̄sumere: me-
lius in h̄ nos illoz p̄tia instruit: q̄s ad scie h^o
plenitudinē: nō tā aliena doctrīna q̄ p̄pria ex-
p̄ientia p̄uexit. Ad illā itaq; materie n̄re sum-
mā: quā in p̄mo libro succincta breuitate per-
strinxim^o: ista ī subsequētī ope largiori execu-
tione adiecim^o: vbi vt sup̄ius p̄misim^o ocio-
sis locuti sumus.

Magni cōtemplatoris Richardi
de sancto Victore liber quītus de ar-
ca mystica explicit.

Sims mei Albertus polz
Anno domini 1558

ist dy buch wie sijn schilt
Der ist ein dipl ist sijn ritter
oder koch noch vordt ist
in golde geredt

a d angalzen geredt A

